

989

176160

8758

Act. Irák

III

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZAK

OSZK

0750
17
T. 181

REGÉNYCSARNOK,

A KÜLFÖLDI REGÉNYIRODALOM LEGJELESEBB
MŰVEIBŐL SZERKESZTVE

KIADJA

RÉCSI EMIL.

HETEDIK ÉS NYOLCZADIK KÖTET.

HIUSÁG-VÁSÁRA.

REGÉNY.

IRTA

THACKERAY M. VILMOS.

Angolból fordítva.

NEGYEDIK ÉS ÖTÖDIK KÖTET.

5758.

V.

et. Szék

OSZK

OSZK

Könyvtár

REGÉNYCSARNOK,

A KÜLFÖLDI REGÉNYIRODALOM LEGJELESEBB
MŰVEIBŐL SZERKESZTVE

KIADJA

RÉCSI EMIL.

HETEDIK KÖTET.

L. eleg. g.

32.989

PEST. 1853.

IRODALMI INTÉZET.

HIUSÁG V VÁSÁRA.

REGÉN Y,

IRTA

THACKERAY M. VILMOS.

ANGOLBÓ L FORDITVA.

NEGYEDIK KÖTET.

PEST. 1853.

IRODALMI INTÉZET.

176.160

Pesten, 1853. Emich Gusztáv könyvnyomdája, uri utca 8. sz.

HARMINCZEGYEDIK FEJEZET.

Sedley Józsi gondoskodik a hugaról.

Mint hogy kötelessége minden nagyobb tisztet máshova parancsola el, Sedley Józsi maradt Brüsszelben a kis telep parancsnokául, mely állott a szenvedő Amáliából, Izidorból, Józsi belga legényéből s a dajkából, ki a ház körül minden dolgot elvégzett. Józsi nyugtalan volt ugyan, miután éji álmát megzavará Dobbin berontása s a reggeli különféle esemény, de azért az ágyban maradt még jó ideig, bár nem aludt, hanem csak hánykolódott benne, míg végre eljött felkelésének szokott órája. A nap már fenjárt az égen, s vitéz barátaink a —dik ezreddel már több mérföldnyire haladtak volt, mikor a polgári az ő virágos japonikájában lejött reggelizni.

György távolléte miatt nemigen nyugtalankodott a sógor. Talán belsőleg örvendett Józsi, hogy György eltávozott, mert míg az utóbbi ott volt, ő szörnyü alárendelt szerepet játszott a háznál, s Osborne nagyon is tartzkodás nélkül kimutatta a természetes polgári iránti megvetését. Emmi ellenben mindig jó és figyelmes volt iránta; gondoskodott, hogy semmi szokott kényelmében fogyatkozást ne szenvedjen, s megkapja kedvencz ételeit; ő ment vagy kocsizott ki vele sétára, (erre igen is gyakran volt alkalma, mert hol volt György?), s lépett fel közbenjáróul Józsi haragja s férje gunyos megvetése közt. Egy-egy félénk előterjesztéssel bátorzkodott volt néha előállani bátyja mellett, de férje nagyon röviden eligazította ilyen

szavakkal: „Én becsületes ember vagyok, s a mit érzek, ki is mondom. Hogy az ördögbe lehetnék tisztelettel olyan bolond iránt, minő a bátyád?“ Nem csuda, ha Józsi örvendett György távollétének. „Tedd ki a kapitány kalapját az előszobába,“ mondá Izidornak a szolgának (a kapitány polgári kalapja ott feküdt egy asztalon).

„Talán nem is lesz több szüksége reá,“ mondá a legény ravaszul pislogva utána. Ő sem állhatta Györgyöt, ki mindig igazi brit göggel bánt vele.

„Kérdezd meg, lejő-e az asszonyság reggelizni?“ mondá Sedley ur méltóságosan, mert szégyentle legényével beszélgetésbe elegyedni ellenszenvének tárgya felett. Valósággal pedig legalább ötvenszer gyalázta volt inasának sógorát.

Ah! az asszonyság nem mehet le reggelire, igen rosszul érzi magát s szörnyű állapotban van férje eltávozása óta: így mondá a dajka. Józsi azzal tüntette ki rokonszenvét, hogy egy nagy findza theát töltött számára, azután meg azon törte fejét, miféle nyalánkságot szeretne délre.

Izidor a szolga szörnyű mogorván nézte volt, mialatt Osborne legénye gazdája holmiját indulás előtt elpakolta: mert először is gyűlölte Osbornet, kinek irántai s egyáltalában minden alatta állók iránti bánásmódja egy kissé goromba volt (a szárazföldi cselédség nem szokott olyan goromba bánásmódhoz, mint a mi jobb vérmérsékletű angol cselédeink;) másodszer, mérgelődött, miután annyi becses tárgyat eltettek keze alól, hogy másnak jusson, ha az angolok vesztenek. Már pedig Brüsszel- s Belgiomban kevesen voltak, kik e megveretést bizonyosnak ne tartották volna. Közönségesen azt hitték, hogy a császár az angol s a porosz hadsereg egyesülését meggátolva, egyiket a másik után semmivé fogja tenni s három nap alatt bevonul Brüsszelbe; mikor is mostani, megölt vagy szökevény vagy fogoly gazdáinak minden ingósága igazság szerint Monsieur Izidort illetendé.

A mint a hű szolga Józsinak napi fáradságos és bonyo-

lult öltözködésében segített, számítgatta magában, mit fogna csinálni mindazon különböző czikkekkal, melyek most gazdája személyét ékesítették. Az ezüst látüvegecskéket s egyéb apró öltöző-asztali csecsebecsüket egy fiatal hölgynek adna, kibe szerelmes; az angol késeket s a nagy rubinos melltűt magának tartaná. Nagyon szépen nézne ki finomfodros ingén az arany-poszományos sapkával s a sujtásos kabáttal, melyet könnyen testéhez igazíthatatna, s úgy számított, hogy a kapitány aranygombu nád pálczájával s nagy rubinos gyűrűjével, melyből egy pár szép fülbevalót csináltatna, tökéletes Adonissá állítná ki magát s Mademoiselle Reine-t könnyüszerral meghódítná.

„Mily jól fognak nekem állani ezek az inggombok,“ gondola, a mint egy párt Mr. Sedley kézfodrára felgombolt; „corbleu, milyen jól fognak kinézni a sétányon a kapitány sarkantyui ott a másik szobából!“ S mialatt Izidor testi ujjai gazdájának orrát tartották s Józsi arcának alsó részét beretválták: ő maga képzelődésében a zöld sétányon büszkélkedett a sujtásos kabáthban, fodros ingével, s karján Mademoiselle Reine-nel, kivel ott a padokon ételgett, a csatornán elvonuló sajkákat szemlélve a fák hús árnyéka alól, vagy a Locken-i utczában egy korsó serrel frisitve fel magát egy padon a serház előtt.

Saját lelki nyugodalmáért szerencséje volt Józsefnek, hogy épen nem tudott semmit a felől, mi legénye fejében forrott, mint a tisztelt olvasó nem tudja vagy én nem tudom, mit gondol felőlünk John vagy Mari, ki kenyerünket eszi!

— Jaj! ha tudnók mit gondolnak felőlünk legbizodalmasabb embereink s legközelebbi rokonaink, oly világban élnénk, melyből szeretnénk szabadulni, s kiállhatatlan lenne örökös rettegsünk s kedélyünk izgalma. Józsi legénye épen úgy jegyezte meg kítüzött áldozatát, mint a tekenősbékát szokták, melynek hátán Mr. Paynter boltjában Leadenhall-street-ben olvassuk: „Holnap tekenősbéka leves.“

Amália szolgálója világért sem volt annyira önző. Ritka

eseléj járulhatott közelébe a nélkül, hogy ragaszkodás és hűség adójával ne fizetett volna a kedves, és jószívű szelid teremtésnek. Paulina a szakácsné, csakugyan jobban megvizsgáltta asszonyát e szerencsétlen reggelen, mint akárki más, kivel találkozott; mert látva hogy órákig némán, mozdulatlanul s képéből kikelve álldogál az ablaknál, honnan az ezred utolsó szuronyait látta a távolban eltűnni, megragadta kezét a becsületes leány s mondá francziául: „Lássá, asszonyom, az én legényem is a seregnél van!” mire el kezdett zokogni, Amália pedig karjai közé dőlt, s így egyik a másikat vizsgáltta és sajnálta.

Délelőtt József ur Izidora többször elment hazulról s felkereste a park közelébeni vendégfogadók s bérlakok kapuibán a többi legényeket s bérszolgákat, összegyűjtötte a keringő ujságokat s híreket hozott haza gazdájának. Mindezen uri emberek szivökben a császár párthivei voltak s mind egyenlő véleményben voltak a hadjárat gyors kimenetele iránt. A császár kiáltványa Avesnesből bőven osztogattatott mindenféle Brüsszelben. „Katonák!” mondá abban, „ma van a marengoi s friedlandi ütközet évnapja, melyek által kétszer döntetett el Europa sorsa. Mi hittünk azon fejedelmek esküi- s ígéreteinek, kiket megcszenvedtünk trónjaikon. Most újra szembeszállunk velek. Mindkét részről nem ugyanazok vagyunk-e? Katonák, e poroszok, ma oly büszkék, ugyanazok, kik Jenánál hárman voltak egy ellen s Montmirainnál haton egy ellen s azok közületek, kik angol fogságban voltak, elbeszélhetik, mit szenvedtek. Az örülteket! elvakítá a szerencsének egy pillanata, — ha Franciaországba hatolnak, sirokat találандják ott.” De a francziák párthivei ennél még gyorsabb kimenetelt jósoltak, s mindnyájan egy értelemben voltak az iránt, hogy az angolok és poroszok nem fognak visszatérni máskép, mint foglyai a győzedelmes seregnek.

E vélemények felől tudósított a nap folytán Mr. Sedley. Azt beszélték neki, hogy Wellington herczeg se-

regét rendbeszedni igyekeznek, minthogy előcsapatai a mult éjjel egészen semmivé tétettek.

„Hogy is ne tétettek volna semmivé,“ mondá Józsi, kinek szive a reggeli alatt még vitézül dobogott fel. „A herczeg azért szállt táborba, hogy megverje a császárt, valamint azelőtt megverte minden tábornokát.“

„Papirjait elégették, holmijét elcipelték, s lakását a dalmátiai herczeg számára készítik,“ viszonzá Józsi tudósítója. „Saját maître d'hoteljétől hallottam. Richemont herczeg emberei is pakolnak. Ő kegyelmessége már elillant, s a herczegné csak azt várja, mig az ezüstneműt bepakolják, mert azonnal Ostendebe indul a francia királyhoz.“

„Ficzkó, a francia király Gentben van,“ viszonzá Józsi hitetlennek tetteve magát.

„A mult éjjel Brüggebe szaladt, s ma Ostendebe hajózott. A Berry herczeg fogságba esett. A ki-menekedni akar, jól teszi, ha mindjárt indul. Holnap késő lesz, mert a töltéseket elszakasztják, s ki futhat, ha az egész ország víz alatt lesz!“

„Bolondság, Sir, mi hárman vagyunk egy ellen, akárminő sereget állit ki Boney,“ veté ellen Józsi, „az osztrákok és oroszok közelednek. Őt semmivé kell tenni, ő semmivé fog tétetni,“ mondá Józsi az asztra csapva.

„A poroszok is hárman voltak egy ellen Jénánál, s ő mégis egy hét alatt szétzúzta seregöket s elfoglalta országukat. Haton voltak egy ellen Montmirainnál, s ugy szétverte öket, mint a juhakat. Az osztrákok jönnek, de ott a római király; az oroszok pedig csak vonuljanak vissza. Hanem angolnak nem fognak adni kegyelmet, mert nem felejtették el kegyetlenségeiket a vitézek ellen nassádaikon. Nézze itt áll mindez nyomtatva. Itt van a császár s király ő felségének kiáltványa,“ mondá Napoleonnak álarcz nélkül fellépő párthive, s kivéve az okiratot zsebéből, szigoru képpel tartotta azt gazdája orra alá, s

a sujtásos kabátot egyéb értékes holmikkal már biztos zsákmányának nézte.

Józsi ha még nem is ijede meg komolyan, de tetemesen kezdett zavarodni lelkében. „Ide kabátom- és sapkámmal, Sir,“ mondá, „s kövessen. Magam megyek s megtudom, mi igaz ezekből.“ Izidor dühös volt, hogy Józsi a sujtásos kabátot öltötte fel. „Milor jobban tenné, ha nem viselne katona kabátot,“ mondá neki, „a francziák megesküdtek, hogy egyetlenegy angol katonának sem adnak kegyelmet.“

„Csitt!“ mondá Józsi még mindig eltökélt arccal, s megrendíthetlen eltökéltséggel dugta be egyik karját a kabát ujjába, mely hőstette véghezvitelében lepte meg Mrs. Crawley, ki Amália látogatására ment s csengetés nélkül lépe be az előszobába.

Rebeka szokás szerint igen csinosan volt öltözve; Rawdon elindulta utáni nyugodalmas álma egészen megfrísítette, s mosolygó pirosuló arcát különösen jól esett látni ily városban s ily napon, midőn minden arczon legmélyebb aggály s szorongás kifejezése ült. Nevetett, milyen állásban találta Józsit, s milyen rendkívüli erőlködéssel s rán-gatózással birt belebujni a sujtásos kabátba.

„A hadsereghez készül-e csatlakozni, József ur?“ mondá Rebeka. „S nem marad senki Brüsszelben a szegény nők védelmére?“ Azalatt csakugyan sikerüle Józsinak belebujni a kabátba, s most pirulva s mentségeket dadogva járult szép látogatónéja elébe. „Hogy van kegyed a reggeli események, a mult éji bál fáradalmi után?“

„Mily szép öntől hogy kérdi,“ mondá Rebeka mindkét kezébe fogva s megszorítva Józsi egyik kezét. „Mily hidegvérrel s szilárd magatartással van el ön, mikor minden más ember úgy el van rémülve! Hogy van a drága kis Emmi? Szivszaggató lehetett a megválás.“

„Rettenetes!“ mondá Józsi.

„A férfiak mindent könnyen vesznek. Nekik megválni vagy veszélybe rohanni semmi. Vallja meg, hogy ön is a hadsereghez akart csatlakozni s minket itt hagyni balsor-

sunkra. Tudom, azt akarta — valami sugja nekem, hogy azt akarta. Ugy megijedtem, a mint e gondolat felvillant agyamban, (mert néha csak gondolok önre, József ur, mikor egyedül vagyok) hogy azonnal rohantam kérni önt, ne hagyjon ide minket.“

E szavak körülbelöl így értelmezhetők: „Édes ur, ha baj érné a sereget, s vissza kellene vonulni, minthogy önnek jó kocsija van, szándékom elfoglalni egy ülést abban.“ Nem tudom, így értette-e e szavakat Józsi. Annyi igaz, hogy szörnyen mérgeződött; mennyire nem vette számba őt e hölgy egész Brüsszelben mulatása alatt. Őt Crawley Rawdon semmi előkelő ismerősének be nem mutatták: alig hitta meg társaságaiba Rebeka; mert Józsi félénkebb volt, hogysen nagyban játszott volna, s jelenléte egyaránt terhére volt Györgynek és Rawdonnak; mert egyikök sem szerette a tanut azon mulatságnál, mellyel idejüket töltötték. „Ah!“ gondolá Józsi, „most szüksége van reám s hozzám jő. Ha senki sincs más, akkor az öreg Sedley Józsira gondol!“ Egyébiránt mellözve e kétséget, hízeglőnek érezte a Rebeka által bátorsága iránt kifejezett véleményt. Elpirult jó formán, s fontos képpel mondá: „Szeretném látni a csatát, azt hiszem, minden lelkes férfi szeretné. Láttam valamit Indiában, de ott nem megy ily nagyszerűleg.“

„A férfiak mindent feláldoznának gyönyörüknek,“ felelé Rebeka. „Crawley kapitány oly vigan vált meg tőlem ma reggel, mintha vadászati mulatságra ment volna. Gondolt is ő valamivel! Mit gondol egy férfi egy szerencsétlen elhagyott nő kínjai- s gyötrelmeivel? (Szeretném tudni, valljon ez a kövér rest nyalánk ember igazán a csapatokhoz akart-e csatlakozni?) Oh, édes Sedley ur, én vigasztalást jöttem keresni önnél. Egész reggel térdelve imádkoztam. Reszketek, mily rémitő veszélyben forognak férjeink, barátaink, vitéz katonáink s szövetségeseink. Itt akarok oltalmat keresni, s im utolsó barátom is, kí marada, a rettenetes harcza készül rohanni.“

„Édes asszonyom,“ mondá Józsi, ki már egészen megengesztelődék. „Ne féljen. Én csak azt mondtam, szeretném menni — mert minő brit nem szeretné? De kötelességem itt tart vissza. Nem hagyhatom el e szegény teremtest itt.“ S a szomszéd szobára mutatott, hol Amália ült.

„Jó, nemeslelkü testvér!“ mondá Rebeka zsebkendőjét szeméhez vive s a kölni vizet, melytől illatozott, szagolva. „Véitettem ön ellen. Önnek helyén van szive. Én azt hittem volt hogy nincs.“

„Becsületesemre!“ mondá Józsi oly mozdulatot csinálva, mintha kezét a kérdéses tárgyhoz akarná emelni, „s nem volt igaza, igazán, édes Mrs. Crawley — nem.“

„Nem, most hogy szive hű hugához. De emlékszem most két éve — mikor irántam álnok volt!“ mondá Rebeka egy pérczig reá szegezve szemét, aztán az ablakhoz fordulva.

Józsi erősen elpirult. Azon műszerve, melynek nem bírásával vádolá Rebeka, hevesen kezdett dobogni. Visszaemlékezett azon napokra, midőn megszökék előle, s e szenvedélyre, mely egykor fellángola keblében — azon napokra, midőn kikocsiztatta, midőn Rebeka a zöld seelyem erszényt kötötte számára : midőn elragadtatással szemlélte fejr karjait s ragyogó szemeit.

„Tudom, hálátlannak tart engem,“ folytatá Rebeka visszafordulva az ablaktól s újra reá tekintve és remegő halk hangon szólva. „Hidegsége, tőlem elforduló pillantása, egész módja, mellyel az utóbbi időben, sőt most is a mint beléptem, bánt velem, mind azt bizonyítja. De nem voltak-e okaim kerülni önt? Feleljen e kérdésre az ön saját szive. Azt hiszi, férjem talán nagyon szerette önt nálunk látni? Az egyetlen barátságatlan szavakat — pedig igazán szörnyü kegyetlen szavak voltak — ön miatt hallottam Crawley kapitánytól.“

„Szent Isten! hát mit tettem?“ kérdé Józsi örömszavarából zaklatva ; „mit tettem hogy — hogy —“

„Hát a féltékenység semmi?“ mondá Rebeka. „Szinte szerencsétlenné tesz ön miatt. Pedig akármi volt legyen egykor — szivem egészen az övé. Én ártatlan vagyok most. Nem vagyok-e az, Mr. Sedley?“

Józsinnak egész vére gyönyörtől hullámozott, a mint vonzerejének ezen áldozatára tekintett. Egy pár ügyes szó, egy pár ravasz gyöngéd pillantás: és szive újra fellángolt, s minden kétségét s gyanuját elfeledte. Salamon királytól kezdve mostanáig nem elég bölcsebb embert elbódított s elbolondított a nő? „Ha a legrosszabb is történik,“ gondolá Becky, „visszavonulásom biztosítva van s a prieskában a legjobb ülés az enyém!“

Nem lehet tudni, minő szerelmes nyilatkozatokra s hevességre ragadta volna Józsit zaklató szenvedélye, ha e perczen be nem lép Izidor a legény, hogy a szobában egy s más dolog után lásson. Józsi, ki épen szerelmi nyilatkozatot akara tenni, majd megtikkadt, a mint felindulását vissza kelle fojtania. Rebeka is azt gondolta, hogy már ideje bemenni drága Amáliájához s megvigasztalni. „Au revoir,“ mondá kezével csókot intve Józsinak, s aztán szeliden kopogtatott Emmi ajtaján. Miután azon bement s maga után az ajtót betette. Józsi egy székre rogyott, s iszonyun forgott a szeme, és sohajtott, és tikadozott. „Milornak igen szük ez a kabát,“ mondá Izidor még mindig a sujtásokon legeltetve szemeit; de gazdája nem hallotta; gondolatai másutt kalandoztak: majd a bájoló Rebeka szemléletében hevülve s örvöngve, majd büntudatosan rettenve vissza a féltékeny Crawley Rawdon képe előtt nagy kondor bajuszával s megtöltött s felhúzott sárkányu rettentő bajvivó pisztolyaival.

Rebeka megjelenésére felrettent Amália s visszaborzadt tőle; megemlékezett a mult esti történtekekre. Azon félelem s rettegés közben, mely reggel vett erőt rajta, elfelejté Rebekát, féltékenységét, mindent, kivéven hogy férje csatába szállt. Magunk is átallottuk behatolni e gyászos szobába, mig e rettentetlen s világi gondolkodású lény

meg nem szegte a varázst jövetelével s meg nem emelte a kilincset. Ki tudja, meddig térdelt a szegény fiatal asszony! hány órát töltött ott szótlán imában és keserves csüggedélyben! A háboruk történetírói, kik fényes harczokat s győzelmeket rajzolnak, nem írják meg az efféle dolgokat. Ezek igen csekélységek a nagy harczjátékban: az özvegyek kiáltásai s az anyák zokogásai nem hallszanak a győzelmi kar ujongása s örömríadása közepett. Pedig mikor nem jaidultak fel ezen alázatos, zúzott szívé tiltakozók, kikre senki sem hallgat a diadal zajában.

Amália első ijedségi mozzanatát — a mint Rebeka zöld szeme reá lövelte pillantásait és suhogó uj selyem ruhában s csillogó ékszeresen, ölelésére tárt karokkal tipegett hozzája — harag gerjedelme váltotta fel: s ha arca előbb halálsápadt volt, most egyszerre kigyult, s egy percz mulva oly szilárdan nézett szemközt Rebekával, hogy ez kissé meglepetve s zavarodva érezte magát.

„Édes Amália, te nem vagy jól,“ mondá a látogató kinyujtva kezét Amália keze után. „Mi baj? Nem nyughatam, míg nem tudom, hogy vagy.“

Amália visszahuzta kezét — a szende lélek teljes életében sohasem vala addig képes nem visszazonzni a jóindulat vagy barátság kimutatását. De most visszahuzta kezét s egészen reszketett. „Miért vagy te itt, Rebeka?“ mondá neki ünnepélyesen tekintve reá nagy szemcivel, mi látogatóját egy kissé kihozta magatartásából.

„Bizonyosan észrevette a bálban, a mint ő a levelet adta nekem,“ gondolá Rebeka. „Ne nyugtalankodjál, édes Amália,“ mondá hozzá fordulva. „Csak azért jöttem, hogy én — hogy lássam, jól érzed-e magadat?“

„Jól érzed-e te magadat?“ mondá Amália. „Hiszem, hogy igen. Te nem szereted férjedet. Ha szeretnéd, nem volnál itt. Mondd, Rebeka, nem örökké csupa jósággal voltam-e irántad?“

„Valóban úgy van, Amália,” mondá a másik még mind lesütött fővel.

„Mikor szegény voltál, ki volt barátnéd? Nem voltam-e olyan hozzád, mint egy testvér? Te láttál minket boldogabb napjainkban, mielőtt ő engem nőül veve. Akkor mindene voltam neki; avagy lemondott volna-e különben a vagyonról, családjáról, a mint boldogításomért nemeszívüleg tette? Miért tolakodol közém s szerelmem közé? Miért akarod elválasztani azokat, kik az Isten egyesített, miért akarod elrabolni kedvesem, saját férjem szívét? Azt hiszed, tudnád úgy szeretni, mint én? Az ő szerelme mindenem volt. Te tudtad azt, s mégis et akartad orozni tőlem. Szégyenld magadat, Rebeka; semmirekellő rossz asszony, hamis barátné s csalfa nő.“

„Amália, esküszöm Isten előtt, semmit sem vétettem férjem ellen,” mondá Rebeka elfordulva tőle.

„Nem vétettél-e ellenem, Rebeka? Nem sikerült ugyan neked, de megkísértetted. Kérdezd szivedet, nem kísértetted-e meg?“

„Nem tud semmit,” gondolá Rebeka.

„Ő visszajött hozzám. Tudtam, hogy visszajövend. Tudtam, hogy semmi álnokság, hízélgés sokára el nem vonhatná tőlem. Tudtam, hogy vissza fog jöni. Imádkoztam, hogy visszajöjön.“

A szegény asszony folyékonyssággal s tüzzel ejtette ki e szavakat, mit Rebeka addig sohasem tapasztalta benne, úgy hogy egészen elnémult előtte. „De hát mit vétettem én ellened, hogy megkísértéd elrabolni őt tőlem?“ folytatá fájdalmasabb hangon. „Még csak hat hete bírom őt. Legalább az alatt megkimélhettél volna, Rebeka. S látod, nászunk első napjától kezdve közinkbe tolakodtál s megrontottad boldogságunkat. Most pedig hogy ő elment, ide jöttél, hogy lásd, mennyire szerencsétlen vagyok. — Az utolsó két hét alatt elég nyomorulttá tétél, legalább ma megkimélhetél volna.“

„Én — én sohasem jöttem ide,“ szóla közbe Rebeka, s szerencsétlenségére igazat szóla.

„Nem. Nem jöttél ide, hanem elvonzottad őt. Azért jöttél ide talán most is, hogy elidd őt?“ folytatá ingerültebb hangon. „Itt volt, de már elment. Itt ült ezen pamlagon. Ne nyulj hozzá. Rajta ültünk s beszélgettünk. Az ölébe ültetett s én megöleltem nyakát, s elmondtuk a „Mi atyánk“-at. Igen, ő itt volt: utána jöttek s elvitték, de ő megígérte nekem, hogy visszajő.“

„Igen, igen, édesem, ő vissza fog jöni,“ mondá Rebeka akarata ellen meghatva.

„Nézd, itt van vállszalaga — nem szép színe van-e?“ mondá Amália s rojtját ajkaihoz vitte s megcsókolta. Aztán övnek derekára kötötte. Elfelelte haragját, féltékenységét, s úgy látszott, vetélytársnéjának még csak jelenlétét is. Hallgatva s mosolygva járult az ágyhoz s lesimitotta György vánkosságát.

Rebeka szóltalanul távozott el. „Hogy van Amália,“ kérdé tőle Józsi, ki még most is székén üle.

„Valakinek mellette kellene lenni,“ mondá Rebeka. „Azt hiszem nagyon rosszul van.“ Komoly képpel távozott el s nem hallgatott Mr. Sedley unszoló kérelmére, hogy vegyen részt az általa megrendelt korai ebédben.

Rebeka nem volt rossz természetű s szerette más embert elkötelezni: Amáliát is inkább szerette mint nem. S a mint a parkban a fel s alá sétáló O'Dowd néval találkozott, kit a dékán prédikációi nemigen bírtak megvigasztalni, megszólította az örnagynét, ennek nem kis meglepetésére, mert nem volt efféle udvarisághoz szokva Mrs. Crawley részéről, ki most elbeszélé neki, hogy a szegény kis Osbornené egészen kétségbe van esve s majd megőrül fájdalmában, s kérte a jólelkű ír hölgyet, menne oda s próbálná meg, ha talán meg tudná vigasztalni fiatal kedvencét.

„Nekem is van ugyan elég gondom,“ mondá komolyan Mrs. O'Dowd, „s azt hittem a szegény Amália nem igen

ohajtaná most a társaságot, hanem ha olyan roszul van, mint mondja, s ha kegyed, ki őt annyira szereti, nem maradhat nála, lelkemre, csak elmegyek magam s meglátom, tehetek-e valamit. S most jó reggelt, asszonyon;“ e szavakkal az ismétlődő órák hölgy, fejét büszkén felítve, elbúcsuzott Mrs. Crawleytól, kinek társaságát éppen nem kereste.

Becky mosolygva nézett utánna a mint eltávozott. Rebekának rendkívül élénk fogékonysága volt a humor iránt, s látva azon párthusi pillantást, melyet a visszavonuló O'Dowdné hátranézvén lövelt reá, alig bírta magát megtartoztatni a kaczagástól. „Szolgálója, édes szép asszonyka, örvendek hogy oly vigkedvűnek találom,“ gondolá Peggy. „Kegyed semmiesetre nem fogja kisírni a szemét.“ S ezzel odább ballagott s hamar elért Mrs. Osborne lakához.

Emmi szegényke most is az ágy mellett állt, hol Rebeka hagyta elzuzva fájdalmától. Az erősebb lelkű örnagyné mindenképen igyekezett vigasztalni őt. „Édes Amália, vegyen erőt,“ mondá neki barátságosan, „nehogy betegen találja ő, mikor a győzelemről hazatér. Nem csak kegyed azon asszony, kinek sorsa ma Isten kezében fekszik.“

„Tudom, s érzem, hogy igen gyenge s hibás vagyok ebben,“ mondá Amália. Ő valóban jól ismerte saját gyengeségét. Hanem eltökéltebb barátnéjának jelenléte annak némi gátot vetett, s éppen azért szeme előtt s társaságában jobban érezte magát. Így telt el az idő délután két óráig; szívök a hadoszlopot követte, a mint az mind távolabbra haladt. Szörnyű aggály s rettegés, kimondhatatlan gyötrelmek-, félelmek- s szótlán imák követték az ezredet. Ez volt a nők hadi adója. A háboru mind a két nemet megadóztatja: a férfiak vérökkel, a nők könnyekkel adóznak.

Fél háromkor egy mindennapi fontosságú esemény adta elő magát: megjött az ebéd ideje. Harczosok vihathattak s eleshettek: de Sedley Józsinnak ebédelnie kellett. Belépett Amáliához, megpróbálandó, valljon nem bírhatja-e

reá, hogy ebédjében részt vegyen. „Próbáld meg,“ mondá neki; „a leves igen jó. Próbáld meg, Emmi!“ s megcsókolta kezét. Kivéven a násznapot, évek óta nem vett volt József ur annyi fáradságot, hogy huga iránt valami figyelmet mutasson. „József édes, te igen jó s igen barátságos vagy hozzám,“ mondá Amália, „s más is az, de ha megengeded, szivesebben maradok ma szobámban.“

Hanem Mrs. O'Dowd orrát sokkal inkább ingerelte a leves illata, s ő úgy vélekedett, hogy el bir lenni József ur társaságában. Így ketten leültek ebédelni. „Az Isten áldja meg,“ mondá az örnagyné ünnepélyesen: az ő Mickjére gondola ekkor, ki ezrede élén lovagolt. „A szegény fiuknak ma ugyan rossz ebédjük lesz,“ mondá sohajtván, s aztán igazi bölcsész módjára derekasan hozzá látott a maga ebédjéhez.

Józsinnak az ételekkel mind jobban megjött kedve. Az ezred egészségére akart inni, vagy valami ürügyet keresett egy pohár pezsgő számára. „Igyunk O'Dowdért s a vitéz —dik ezredért,“ mondá udvariasan meghajtván magát vendégének. „Rajta, Mrs. O'Dowd. Izidor, töltsd meg Mrs. O'Dowd poharát.“ Hanem Izidor egyszerre megrettent, s az örnagyné letette kését s villáját. A szoba ablakai nyitva voltak s délre néztek. Távoli tompa moraj hallszott ezen irányban. „Mi az?“ kérdé Józsi. „Miért nem töltsz, gazember!“

„C' est le feu,“ kiáltott fel Izidor az erkelyre rohanva.

„Az Isten legyen irgalmas! ágyuznak!“ kiálta fel Mrs. O'Dowd felrettenve s hasonlóképen az ablakhoz sietve. Ezer s ezer halvány s aggódó arcot leheté más ablakokból is kinézni látni. S egyszerre úgy tetszett, mintha a város egész lakossága az utcára rohant volna.

HARMINCZKETTÖDIK FEJEZET.

József ur futásnak ered s a háboru véget ér.

Mi a London-City békés lakosai sohasem láttunk — s Isten mentsen hogy valaha tanui legyünk olyan rémülés-és futásnak, milyen Brüsszelben volt. Tömegesen rohantak az emberek a namuri kapunak, melynek irányában hallszott a zaj, s többen előre lovagoltak a chausséen, hogy korábban hallhassanak valami hirt a seregről. Mindenki újságot kérdezt másoktól, s még a nagy angol lordok és ladyk is méltóztattak oly emberekkel beszélni, kiket különben nem ismertek. A franczia pártiak, örömben magokon kívül, előállottak s császárok diadalát jósolták. A kalmárok bezárták a boltokat s kijöttek a rémültek s zajgók csoportját öregbitendők. A nők templomba rohantak, elborították a kápolnákat, s imádkoztak. Az ágyuk tompa moraja folyvást s mind jobban dörgött. Egyszerre számos kocsi kerekedett fel utazókkal, kik a várost elhagyták a Gent-i korráton vágatva ki. A franczia pártiak jóslatait tényeknek kezdték tartani. „Az egyes hadseregeket el vágta egymástól,“ mondák „s egyenesen Brüsszelnek tart. Az angolokat legyőzi s éjjelre itt lesz.“ „Az angolokat legyőzi s éjjelre itt lesz,“ rikoltá Izidor gazdája fülébe. Ki s be futkosott a szobából az utcára, s a hányszor visszajött, mindig valami új vészhirt hozott. Józsi arca mind jobban halaványult. A természetes polgári ur egész valóján rémülés vett erőt. Akár mennyi pezsgőt ivott, még sem tudott egy csepp bátorsághoz jutni. Alkonyatig izgalma oly fokra ért, hogy annak látása valóságos öröm volt Izidornak, ki most már biztosan számithata a sujtásos kabát tulajdonosának zsákmányára.

A nők az egész idő alatt távol voltak. A természetes örnagyné egy perczig az ágyuzást hallgatván, barátnéjára gondolt a szomszéd szobában s berohant hogy ügyeljen Amáliára s ha lehet vigasztalja. Annak képze, hogy e

magával jötehetetlen kedves teremtest kell oltalmaznia, a becsületes ír hölgy természetes bátorságát még aczélozta. Öt órát töltött Emmi mellett, hol bátoritva őt, hol vidíteni próbálva, hol hallgatásban s néha ijedt elmebeli könyörgésekben. Paulina a dajka a szomszéd templomban térdelt s imádkozott legényéért.

Mikor az ágyuzás zaja elszűnt Mrs. O'Dowd kijött Amália szobájából a nappaliba, hol József két üres palaczk előtt ült egészen bátorság-vesztetten. Kétszer vagy háromszor bement volt huga hálószobájába ijedt képpel, s mintha mondani akarna valamit. De az őrnagyné előtt szégyenlte mondani, hogy futni akar. Hanem a mint az őrnagyné megjelent a nappali szobában, Józsi, ki ott két üres pezsgős palaczkja örömtelen társaságában ült alkonyatkor, fel kezdte tární keblét.

„Mrs. O'Dowd,“ mondá, „nincs-e még jobban Amália?“

„Sétálni akarja kivinni?“ mondá az őrnagyné, „igen gyenge arra, hogy mozogjon.“

„En — én előrendeltem a kocsit, és — és a postalo-
vakat; Izidor elment utánok,“ folytatá Józsi.

„Mit akar kocsizni éjszaka?“ felelé a lady; „nem jobban van-e Amália az ágyban? Épen az imént fektettem le.“

„Keltse fel,“ mondá Józsi, „mondom, hogy fel kell kelnie,“ s erélyesen toppintott lábával. „Mondom, hogy a lovak meg vannak rendelve — igen, igen, a lovak meg vannak rendelve. Mindennek vége, és . . .“

„És mi?“ kérdé Mrs. O'Dowd.

„Megyek Gentbe,“ felelé Józsi, „minden ember megy; lesz egy hely a kegyed számára is! Egy fél óra alatt indulunk.“

Az őrnagy neje véghetetlen megvetéssel tekintett reá. „Én nem mozdulok, míg O'Dowd nem mondja hova-merre,“ viszonzá. „Menjen ha tetszik, de lelkemre, én Amáliával itt maradok.“

„Neki jönne kell,“ mondá Józsi ujolag toppintva lá-

bával. Mrs. O'Dowd csipőre tett kezekkel állott a hálószoba ajtója elébe.

„Az anyjához akarja vinni őt,“ mondá, „vagy önmaga siet a mamához? Alácsszolgája Mr. Sedley, jó utat, Sir, Bon voyage, mint mondani szokták, s kövesse tanácsomat, vegye le azt a bajuszát, mert bizony bajba keveri.“

„Menjen a pokolba,“ rikoltá Józsi félelmében, dühében s mérgében magán kívül; e perczben lépett be Izidor, káromkodva mondván: „Pas de cheveux, sacre bleu.“ Minden ló el volt foglalva. E nap nemcsak Józsit fogta volt el Brüsszelben véghetetlen ijedség.

Azonban Józsi már is nagy s kegyetlen ijedelme örült fokra hágott, még mielőtt az éj elmulék. Említettük fenebb, hogy Paulina, a dajkának is imádója táborba szállt azon sereg soraiban, melynek Napoleon császárral meg kellett verekednie. A ficzkó brüsszeli születésű s belga huszár volt. A belga csapatok e hadjárat alatt egészen egyébről lettek nevezetesek, mint bátorságról, s a fiatal Van-Cutsum, Paulina bámulója, sokkal jobb katona volt, hogysen ne engedelmeskedett volna ezredese megfutamodási parancsának. A fiatal Regulus (forradalmi időben született volt) mig Brüsszelben feküdt csapata, szerfelett kényelmesen volt, s minden szabad idejét Paulina konyhájában töltötte, s éles kamarájából mindenféle jó dologgal teli tömött zsebekkel s tarisnyákkal vett volt búcsut szive édességétől néhány nap előtt, mikor táborba kellett szállani.

A harcznak, mennyire ezredét illette, csakugyan vége volt. Az ezred az Orániai herceg parancsnoksága alatti hadosztályhoz tartozott, s a kardok és bajuszok bosszúságát és az egyenruhák és felszerelés gazdagságát illetőleg, Regulus és társai olyan vitéz hadtestnek néztek ki, mint akármelyik trombitaszóra hallgató csapat.

A mint Ney a szövetségesek előcsapataira rontott s egyik állást a másik után megvette, mig a brit hadsereg főtestének megérkezése a Quatre-Bras-i ütközet kinézé-

sét megváltoztatta: azon huszár ezred, melyben Regulus lovagolt, legnagyobb tevékenységet fejtett ki a francziák előtti visszavonulásban, s egyik állomásról a másik után oly serénységgel hátráltak, minek csak a brit hadseregnek hátuk megetti előnyomulása vetett gátot. Ily módon megállapodásra kényszerítve, az ellenséges lovasságnak (melynek vérszomjazó konoksága nem gáncsolható eléggé) legalább utoljára módja volt közéről szeme közé nézni a vitéz belga csapatoknak, melyek azonban inkább szállottak szembe az angolokkal, mint a francziákkal, s hirtelen megfordulván keresztül vágattak a megettek álló angol ezredeken s minden irányban elszéledtek. Valóban, az ezred megszűnék lenni. Sehol sem létezett. Nem volt főhadiszállása. Regulus a csatamezőről több mérföldnyire ellovagolt egyesegyedül, s hova menekülhetett volna oly természetesen, mint azon konyhába s azon hű karok közé, melyekkel Paulina annyiszor fogadá s ölelé őt?

Tíz óra körül kardcsörgést lehetett hallani azon ház grádicsán, melynek egy emeletét ekkor az Osborne család birta. A konyhaajtón kopogatás volt hallható; s a szegény Paulina majd elájult ijedtében, a mint kinyitván az ajtót, képéből kikelt huszárját látta maga előtt. Oly halványon nézett ki, mint azon éjjéli dragonyos, ki Leonora nyugalmát zavarta meg a balladában. Paulina szeretett volna felsikoltani, de sikoltása figyelmessé tevén gazdáit elárulta volna kedves vendégét. Elfojtotta tehát sikoltását, aztán hősét bevezetvén a konyhába, sert adott elébe, s az ebéd azon válogatott falatait, mikhez Józsinak nem volt többé bátorsága nyulni. A huszár megmutatta, hogy nem kísértet, mert iszonyu mennyiségű husneműt és sert költött el — a falatozás alatt pedig elbeszélte szerencsétlenségei történetét.

Az ő ezrede csudálandó vitéz tetteket vitt véghez, s egy ideig az egész franczia sereg támadásának ellenállott. Hanem utoljára mégis eltiporta őket a nagy erő, mert akkor már az egész brit hadsereg is meg volt verve. Ney

minden ezredet semmivé tett, a mint előnyomult. A belgák hiában igyekeztek megakadályozni az angolok lemészároltatását. A braunschweigiak széllyel verettek, herczegük elesett. Közönséges volt a débácle (minden futott, ki merre tudott). A vitéz huszár ser árjaiba igyekezett fojtani a megveretés miatti buját.

Izidor a mint benn járt a konyhában, meghallotta a párbeszédet s beszaladt gazdáját értesítendő. „Mindennek vége,” rikoltá Józsinak, „milor a herczeg fogságba esett, a braunschweigi herczeg elesett; a brit hadsereg egészen futásnak eredt; csak egy ember menekedett meg, s az most a konyhában van — jöjjön s hallja, mit mond.” Józsi tehát betántorgott a konyhába, hol Regulus a konyhasztalon ült s keményen hozzá látott a seres palaczkhoz. Józsi a hogy tudta, tördelve a franczia nyelvet, felkérte a huszárt, beszélje el a dolgot. A szerencsétlenségek szörnyen növekedtek, a mint Regulus elbeszélte. Ő volt az egyetlen legény ezredéből, ki a csatamezőn nem maradt. Látta a mint elesett a Braunschweigi herczeg, s megszaladtak a fekete huszárok, s a skótokat összezúzta az ágyuzás.

„S a —dik ezred?” kérdé tikkadozva Józsi.

„Izzé-porrá aprítottatott,” mondá a huszár — mire Paulina felkiálta: „Jaj szegény asszonyom, ma b o n n e p e t i t e d a m e;” görcsökbe esett s az egész házat eltöltötte jajveszéklésével.

Mr. Sedley magán kívül ijedtében nem tudta, hol keressen menedéket. A konyhából beszaladt a nappali szobába s kérdő tekintett vetett Amália ajtajára, mit Mrs. O'Dowd az ő szeme előtt teve s zára be; de eszébe jutván, mily megvetéssel fogadá őt az őrnagyné, s egy kis ideig az ajtónál állván s hallgatózván, eltávozott onnan s eltökélte lemenni az utcára, az nap először. Gyertyát vett kezébe s aranyzinoros sapkája után nézett; meg is kapta, ott feküdt szokott helyén a console-asztalon a tükör előtt, melyben József ur szemlélgetni szokta magát,

egyet-egyét kanyarintván fürtjein és sapkáját félre csapván, mielőtt a közönség előtt megjelent. A szokás ereje oly nagy, hogy ijedsége daczára gépíleg göndöríteni kezdé fürtjeit és sapkája állását igazítá. Csudálkozva szemlélte meg a tükörben a halvány arcot s kivált bajuszát, mely szépen megnőtt volt mintegy hét hét alatt, mióta a világra jött. Még t e v e d é s b ől katonának találtnak nézni, gondolá megemlékezve Izidor figyelmeztetésére, s hogy mily mérsárlás fenyegette az egész vert brit sereget. S visszatántorogva hálószebájába hevesen kezdte rángatni a csengetyüt, mely legényének szólott.

Izidor megfelelt a felhívásnak. Józsi egy székre rogyva, leoldotta nyakravalóját, lehajtotta gallérát, s mindkét kezét torkához emelve kiáltá: „Coupez-moi, Izidor, vite! Coupez-moi!“ Izidor azt gondolta egy perczig, hogy megbolondult s azt akarja, hogy legénye metsze el a torkát. „Les moustaches,“ mondá tikkadozva Józsi; „les moustaches coupé, razy, vite!“¹⁾ Ilyen módon hangzott a francia nyelv a Józsi szájából, elég folyón ugyan, de nem igen nyelvtanilag.

Izidor egy percz alatt leberetválta a bajuszt, s kimondhatatlan örömmel hallotta, a mint gazdája parancsolta, hogy hozzon egy közönséges kabátot s kalapot: „Ne porty ploo — habit militaire — bonny — donny a voo, preenny dehors,“²⁾ — ezek voltak Józsi szavai — Izidor örvendett, hogy legalább a kabát s a kalap az övé.

Józsi kiválasztott egy fekete kabátot s mellényt ruhatarából, felkötött egy nagy fejer nyakravalót s feltett egy sima selyem kalapot. Ha háromszögü kalapot kap, azt is elviseli vala. Ugy nézett ki, mint egy jó színben levő testes angol egyházi lelkész.

„Veny maintainong,“ folytató, „sweeczy —

¹⁾ Vágja le hamar, beretválja le bajuszomat. — ²⁾ Nem viselek többé katonai öltönyt, jó lesz, vegye magának, vigye ki.

ally party -- dong la roo.“*) S ezt mondván hirtelen lerohant a grádicson s kiment az utcára.

Ámbár megesküvék Regulus, hogy az egész ezredből vagy az egész szövetséges hadseregből ő volt az egyetlen, kit Ney hada nem aprított darabokra, mindamellett kitünt, hogy jelentése nem volt hibátlan, mert a képzelt áldozatok közül többen túlélték e mézszárlást. Regulus bajtársai közül sokan visszataláltak Brüsszelbe, s mindnyájan megvallván, hogy alig menekültek meg, az egész várost eltöltötték azzal, hogy a szövetségeseket tökéletesen megverték a francziák. Minden órán várták a francziák érkezését; közönséges volt a rémület s mindenütt készülteket tettek menekülésre. Nincs ló! gondolá Józsi rémülve. Husz helytt is tudakoltatá, nincs-e bérbeadó vagy eladó ló, s mindinkább vesztett bátorsága, a mint Izidor mindenünnen tagadó választ hozott. Elinduljon-e gyalog? Sokat nyomó testébe a félelem sem önthetett annyi tevékenységet.

Az angolok által elfoglalt vendégfogadók majd mind a parkkal szemben feküdtek, s Józsi határozatlanul bolyongott ott szerte más tömegekkel, melyeket hasonlóképen félelem s ujságvágy foga el. Némely családok, mint látta, szerencsésebbek voltak, mert fel tudtak hajhászni egy lófogatot s visszavonuló kocsik keresztül robogtak az utcákon: mások viszont ugyanazon bajban voltak, mint ő, és semmi kérés vagy ígéret által nem bírták a futásra szükséges eszközöket megszerezni. Ezen futni akarók közt pillantotta meg Józsi Lady Bareacrest s leányát is, kik felpakolt kocsijokban ültek a vendégfogadó portecohère-jében, szaladásukban ugyanazon akadály által gátolva, mint Józsi.

Crawley Rebeka asszony is e vendégfogadóban birt szobákat, s ezen időszak előtt több ellenséges találkozása vala Bareacresekkel. Mylady Bareacres nem akarta is-

*) Jőjön kövessen, induljon, megyek az utcára.

merni Mrs. Crawleyt, ha történetesen találkozott vele a grádicson, s akár hol említették az utóbbit, mindenütt roszt beszélt felőle. A grófné megbotránkozott, milyen bensőségben él Tufto tábornok az ő segéde feleségével. Lady Blanche úgy került, mintha ragályos lett volna. Csupán maga az Earl tartotta valamennyire az ismeret-séget, ha tudniillik a ladyk törvényhatóságán kívül találta magát.

Rebeka megtorolhatta most gögös ellenségeit. Az egész vendégfogadóban megtudták, hogy Crawley kapitány ott-honn hagyta lovait, s a nagy ijedség beállván, Lady Bareacres annyira alázta magát, hogy szobaleányát a kapitánynéhoz küldte, tisztelvén őt s kérdeztetvén, mi az ára Mrs. Crawley lovainak? Mrs. Crawley egy levélkét küldött vissza, melyben tisztelvén myladyt, tudatta, hogy nem szokása szobaleányokkal alkunni. E rövid válaszra az Earl személyesen jött Becky szobájába; de neki sem sikerült jobban, mint az első követnek. „A szobaleányt küldeni hozzám!” kiáltá fel haraggal Mrs. Crawley; „miért nem izente mylady Bareacres, hogy menjek s fogjam be a lovakat! Ő nagysága vagy femme de chambre-je akar-e elillanni?” Az Earl a grófnőnek nem tudott más feleletet vinni.

Mit nem tesz a szükség? Második követsége is füstbe menvén, a grófné maga jött Mrs. Crawleyt tisztelni, s kérte szabja meg maga az árt; meghivta Beckyt látogassa meg őket Bareacres Houseben, csak most szolgáltsasson módot, hogy ezen uri lakjokba visszatérhessenek. Mrs. Crawley a szeme közé kaczagott.

„Nem akarom hogy a törvényszolgák fogadjanak el,” mondá; „ámbar kegyed valószínűleg nem fog többé haza érní; legalább nem együtt kegyed s gyémántjai; ezekre kezet tesznek a francziák. Két óra alatt itt lesznek, én pedig azalatt messze járok Gent felé. Nem adom el kegyednek lovaimat, nem, ha mindjárt legnagyobb két gyémántját adná nekem, mit a bálban viselt.” Lady Bareacres

ijedtében s dühében reszketett. A gyémántok be voltak varva köntösébe s eldugva férje ülővankosai- s csizmáiba. „Asszony, a gyémántok a bankárnál vannak, s én meg akarom kapni a lovakat,” mondá a lady Rebekának. Rebeka újra szeme közé kaczagott. A dühbe jött grófné lement; beült kocsijába; szobaleányát, futárját s férjét még egyszer kiküldte a városba lovak után nézni. Jaj lesz annak, a ki utoljára jő vissza! Mylady el volt tökéltre azon pillanatban, a mint akár honnan lovak érkeznek, elindulni — férjével vagy nélküle.

Rebekának meg volt azon öröme, hogy a grófnét a lovatlan kocsiban láthatta ülni, s szemét reá szegezvén legharsányabb hangon mondá, mintegy a grófné szorultságán sajnálkozva: „Mégis szörnyűség, nem kapni lovakat, mikor annyi gyémántot belevart a kocsipárnákba! Milyen zsákmány lesz majd a francziáknak! — a kocsit s a gyémántokat értem! nem a ladyt!” Az egész vendégfogadói cselédek s vendégek s az udvaron tátongó csoport hallatára mondta ezeket. Lady Bareacres szerette volna lelőni az ablakból.

Mialatt Rebeka így élvezte ellensége megaláztatását, megpillantotta Józsit, ki mihelyt észrevette őt, azonnal hozzá tartott. Ijedség miatt képéből kikelt ábrázata elárulta tiltkát. Ő is futni akar s lovak után néz. „Ő vegye meg a lovaimat,” gondolá Rebeka, „tudom hogy fellovagolom.”

Józsi felsétált hozzá, s egy óra óta már százszor ismételt kérdésével állott elő: „Nem tudna valahol lovakat?”

„Mi dolog? ön szalad?” mondá Rebeka kaczagva. „Azt hívém, Mr. Sedley, ön oda át a ladyk lovagja?”

„Én — én nem vagyok katona ember,” mondá tikkadozva.

„Hát Amália? — szegénykét ki fogja oltalmazni?” kérdé Rebeka. „Ön bizonyára el nem hagyja őt?”

„Mit segíthetek én rajta, feltéve — feltéve hogy az elenség megjő,” felelé Józsi. „A nőket meg fogják kimélni,

de a legényem azt mondja, megesküdtek, hogy férfinak nem fognak kegyelmet adni — a gyáva pimaszok.“

„Szörnyűség!“ kiálta fel Rebeka, kit nagyon mulattatott Józsi bonyodalmas aggodalma.

„Bizonyára, hogy nem akarom elhagyni őt,“ kiálta fel a bátya, „nem akarom. Van egy ülés számára kocsimban, s a kegyed számára is, édes Mrs. Crawley, ha jöni akar; és ha lovakat kaphatok —“ sohajta fel.

„Nekem van két eladó lovam,“ mondá Rebeka. Józsi majd a nyakába ugrott ezen ujságra. „Készítsd a kocsit, Izidor,“ kiálta ki, „kaptunk — kaptunk.“

„Igen de az én lovaim sohasem voltak hámban,“ tevő hozzá a lady. „Bulfinch porá törné a kocsit, ha befogná.“

„De jámbor lovagolni?“ kérdé a polgári ur.

„Olyan jámbor, mint a bárány s olyan serény, mint a nyul,“ felelé Rebeka.

„Csak megbir engem?“ mondá Józsi. Képzeldésében már a hátán ült, reá sem gondolva szegény Amáliára.

Rebeka behívta a szobába, hova egészen lelkindezve követte Józsi, — annyira sietett az alku megkötésével. Józsi nemigen töltött életében olyan félórát, mely annyi pénzébe került volna, mint ez. Rebeka csuda-árt szabott lovaiért. „Vagy mind a kettőt eladja, vagy egyiket sem,“ mondá eltökélten. Rawdon mikor elutazott, meghagyta, nehogy a mondottnál olcsóbb áron merje eladni. Lord Bareacres oda lenn szívesen megad annyit — s bár mennyi szeretet- s tekintettel viseltetik Mr. Sedley családjához, de édes József ur képzelteti, hogy a szegény embernek is élni kell — a világon senki sem lehet több jó indulattal, de egyszersmind úgy dolgában eltökéltebb, mint Rebeka.

Képzeltetjük, hogy Józsi utoljára reá állott. A kívánt s ígért összeg oly nagy volt, hogy Józsi kénytelen volt időhaladékot kérni; oly nagy volt, hogy az Rebekának egész kis vagyont szerzett, ki hirtelen kiszámította, hogy ezen összeggel, Rawdon holmije árával és várható özve-

gyi nyugdíjával egészen független állása lesz a világban s teljes megnyugvással nézhet szembe gyászával.

Két-három izben az nap magának is eszébe jutott volt a szaladás. De aztán esze jobb tanácsot adott. „Ha jönnek is a francziák!” gondolá Becky, „mit tehetnek egy szegény tiszt özvegyének? Tul vagyunk a felprédálások korán! Szépen haza eresztenek, vagy egy kis megtakarított jövedelemmel kedvemre élhetek külföldön.”

Józi Izidorral lement az istállóba megnézni a lovakat, s meghagyta legényének, hogy mindjárt nyergelje is fel. Még azon éjjel, még azon órában el akart lovagolni; még pedig titkon. Azért legényét ott hagyva, hogy a lovat nyergelje fel, maga haza ment, s szobájába a hátulsó ajtón akart bemenni. Nem ohajtotta szembe találkozni O'Dowdnéval s Amáliával, s nekik megvallani, hogy meg akar szaladni.

Azalatt míg Jósi Rebekával alkuját megkötötte s lovait meglátogatta s megvizsgálta, szinte reggel lett. De ámbár réz elmúlt volt éjjel, a város még sem nyugodott; az emberek talpon voltak, a gyertyák égtek a házokban, a kapuk körül csoportok voltak gyűlve s az utcák zajlottak. Különbféle hírek keringtek szájról szájra: egyszer, hogy a poroszokat egészen szétverték a francziák, aztán hogy az angolokat támadták s győzték meg; ismét hogy az angolok derekasan helytt álltak. Ezen utóbbi hír fokként nőtt. Francziák nem mutatkoztak, utoljárók jöttek vissza a seregtől, kik mind kedvezőbb-kedvezőbb híreket hoztak, végre egy hadsegéd érkezett Brüsszelbe levéllel a térparancsnokhoz, ki tüstént egy falragaszban hivatalosan tudtul adta a városnak, hogy a szövetségesek Quatre-Bras-nál hat órai ütközet alatt a francziákat Ney alatt tökéletesen visszaverték. S mikor Jósi haza ért, a vendégfogadó kapujában a szállóknak nagy részét együtt találta az ujságokról beszélgetve: azoknak igazságához semmi kétség nem férhetett. Felsietett a jó ujságot az asszonyokkal közlendő. Nem tartotta azonban szükségess-

nek elmondani nekik, miképen szándékozott volt ott hagyni őket, miképen vásárolt lovakat, s minő árt fizetett azokért.

De a győzelem vagy megveretés kisebb gondja volt azoknak, kik csak szeretteikre gondoltak. Amália izgalma a győzelem hírére még növekedett. Abban a perczben a sereghez akart indulni. Könnyek közt könnyögött bátyjának, vinné el őt oda. Aggodalma s rettegése tetőpontját érte el, s a szegény asszony, ki több órán át egészen fásultan vala fájdalmába merülve, most, keserves volt látni, ide s tova rohant s őrzöngött. Józsi ki nem állhatta gyötrelmei látását. Ott hagyta testvérét, hogy gondoskodjék róla keményebb természetü női társa, az őrnagyné, maga pedig újra lement a kapu közé, hol az emberek még mind várakoztak, beszélgettek s újabb híreket vártak.

Már világos reggel volt, mikor még ott álltak, s új hírek kezdtek érkezni a csatából, olyanak által hozva, kik benne szereplők voltak. Szekerek érkeztek sebesültekkel: melyekből halálos nyöszörgések hallszottak, s a szalmáról képekből kikelt arcok tekintettek fel szomoruan. Sedley Józsi fájdalmas kíváncsisággal tekintett közelebről egy ilyen szekérrre — melyben a sebesültek szörnyü keservesen nyögtek — a kifáradt lovak alig birták huzni a szekeret. Megállj! megállj! kiálta fel egy gyenge hang a szalmáról, s a szekér Osborne szállásával szemben megállt.

„György, tudom hogy György!” kiálta fel Amália halvány képpel s repülő hajjal rohánva az erkelyre. Nem György volt: hanem csakugyan hirt hoztak felöle.

A szegény Stubble volt, ki oly vitézül lépdelt volt huszonnégy órával azelőtt kifelé Brüsszelből, kezében a zászlóval, melyet a csatamezőn is vitézül védelmezett. Hanem egy francia lándzsás a zászlótartónak keresztül szurta lábát, mire ez leesett. Az összecsapás vége után a szegény fiu számára helyet csináltak egy szekeren, mely visszavitte Brüsszelbe.

„Mr. Sedley! Mr. Sedley!“ mondá a fiu gyenge hangon, s Józsi félve lépett oda, mert nem ismerte meg mindjárt, ki szólítja ő.

A kis Stubble kinyujtotta forró és reszkedő kezét. „Itt lesz szállásom,“ mondá, „Osborne — és — és — Dobbin mondta hogy —; legyen ön oly jó s adjon ezen embernek két napoleonaranyat; anyám vissza fogja szolgáltatni.“

A vendégfogadó tágas s a nép jószívü volt; s a szerkéből minden sebesültet bevittek s elhelyeztek. A fiatal zászlótartót felvitték a grádicson Osborne szállására. Amália s az őrnagyné leszaladt hozzá, miután az utóbbi megismerte őt az erkelyről. Képzeltetni e nők érzését, midőn elmondá nekik, hogy e nap harcának vége s férjeik szerencsésen épségben maradtak. Amália örömelragadtatásában barátnejának nyakába borult, s háladatos indulattal térdelvén le, áldotta az Isteni gondviselést, mely férjét megmenté.

A fiatal asszonymak lázos ingerültsége állapotában semmi orvos nem rendelhetett volna jobb orvosságot, mint melyet a történet nyujtott. Ő O'Dowdnéval együtt olyvást a sebzett ifju körül volt, ki keserves kínokat szenvedett, s Amáliának e reá rovádott uj kötelessége mellett nem maradt ideje szokása szerint aggodalmi- és sejtelmei felett merengeni. A fiatal beteg elbeszélte egyszerű módjával a nap eseményeit s a vitéz — dik ezrednél szolgáló barátaink tetteit. Az ezred szörnyen szenvedett. Sok tisztet s katonát vesztett. Az őrnagy lovát kilőtték alóla, a mint az ezred egy megtámadást tett, s mind azt hitték, Dobbin lesz már őrnagy, mig visszajövet fel nem fedezték az őrnagyot, ki a Pyramus hulláján ülve szalmás üvegéből üditette magát. A francia dzsidást, ki a zászlótartót leszurta, Osborne kapitány vágta le. Amália ennek hallására ugy elhalaványult, hogy Mrs. O'Dowd feltartoztatta a fiatal zászlótartót elbeszélésében. Estve felé csata után Dobbin, ki maga is meg volt sebesülve, vitte a fiut karján a seborvoshoz s onnan a szekérhez, mely Brüz-

szelbe visszahozta, s ő ígért a szekeresnek is két aranyot, ha a városba Sedley ur szállására viszi; s elbeszélte Mrs. Osbornenak, hogy a harcznak vége lett s férje jól van, nem kapot sebet.

„Igazán, jó szive van ennek a Dobbinnak,“ mondá Mrs. O'Dowd, „ámbar örökké nevet rajtam.“

A fiatal Stubble esküdt hogy nincs több olyan tiszt a hadseregben, s még nem szünt dicsérni az idősebb kapitányt, szerénységét, jóságát s bámulandó hidegvérét a csatamezőn. A beszélgetés e része alatt Amália nagyon szorakozott volt; csak akkor ügyelt, ha Győgyről volt szó, különben pedig róla gondolkozott. A következő nap is úgy telt el Amáliára nézve: ápolta betegét, s gondolkozott azon egyetlen férfiről, ki reá nézve a seregben létezett: míg ennek jól volt dolga, a sereg mozdulatai, meg kell vallani, nem sokat érdekelték. A hírek, miket Józsi az utczáról szedett fel, elhangzottak füle mellett; pedig az említett félnk. uri embert s rajta kívül is sok más embert Brüsszelben eléggé nyugtalaná tettek. Igaz hogy a francziákat visszaverték, de kemény kétes harcz után, s az a franczia seregnek csak egy osztálya volt. A császár a fő-sereggel még Lignynél volt, hol tökéletesen összetörte a poroszokat, s most egész erejével támadhatá meg a szövetségeseket. Wellington herczeg visszavonult Brüsszelig, s valószínűleg falai alatt fognak egy nagy csatát víni, melynek kimenetele több mint kétes, Wellington herczegnek csak husz ezer brit katonája van, kikre számíthat, mert a német csapatok ujonczok s a belgák nem jó hangulatban vannak; s e maroknyi néppel álljon ellen ő kegyelmessége százötvenezer embernek, kik berontottak Belgiomba Napoleon alatt! Hol volt a hadvezér, ha még oly híres és ügyes, ki vele. ily előnyt adva, tudna harczolni?

Józsi mindezeket elgondolta s reszketett. Hasonlóképen egész Brüsszel — érezvén hogy a mult napi harcz a fenyegető nagyobb ütközetnek csak előjátéka volt. Az egyik szövetséges ellensereg már széllyel volt verve. A

maroknyi angol nép utolsó emberig védheti állását, de a hódító holttestökön át vonuland be a városba. Jaj annak, kit itt találnak! Üdvözlő feliratok készültek, tisztviselők gyültek egybe s tanácskoztak titkon, szobákat tartottak készen, háromszinü lobogókat s diadaljelveket készítettek ő felsége a császár és király üdvözetére.

A kivándorlás folyvást tartott, s a mely család csak módját ejtheté, elutazott. József junius 17-dike délután Rebeba szállására jövéen látta, hogy Bareacresék nagy kocsija is végre elroboga a porte-cochère-ből. Az Earl, daczára Mrs. Crawleynak, kerített valahol egy pár lovat, s uton volt Gent felé.

József ur érezte, hogy a tegnapi időhaladék csak egy kis lélekzelés volt, s drágán vásárolt lovait bátorságba kell helyeznie a katonák elöl. Egész nap rettentő aggodalomban volt. Mig Brüsszel s Napoleon közt az angol hadsereg feküdt, nem volt közvetlenül szükség szaladnia; hanem azért lovait áthozta vendégfogadója istállójába, hogy szeme előtt legyenek, védve erőszakos elvezettetés veszélye ellen. Izidor folyvást az istállóajtó előtt örködött s a lovakat nyergelve tartotta, hogy minden pillanatban készen álljanak.

Rebekának multnapi fogadtatása után nem jutott többé eszébe meglátogatni Amáliát. A bokkrétát, mit György adott neki, friss vízbe tette, s átolvasta a levelet, mit hozzá intézett. „Szegény nyomoru teremtés!“ mondá ujjá körül tekergetve a kis papirdarabot, „hogy semmivé tehetném ezzel! — s egy ilyenért epeszti a lelkét — egy ilyen ostoba nyegle ficzkóért, ki őt számba sem veszi. Az én szegény jó Rawdonom tíz ilyenét megér.“ Elgondolta aztán, mit tenne, ha a szegény jó Rawdont valami baj találná érni, s milyen szerencse volt, hogy lovait otthonn hagyta.

Nap folytán Rebekának eszébe jutott, miféle elővigyázattal élt Bareacres grófné, s maga is egy kis varrómunkához ült; ékszerei, váltói, bankjegyei nagyobb részét

bevarrta felöltött ruháiba, s így felszerelve készen állott minden történhetőségre, akár szaladni, akár helytt maradni s üdvözölni a győzött, legyen az angol vagy francia. S nem vagyok bizonyos benne, valljon nem álmodt-e ezen éjjel arról, hogy Madame la Duchesse, vagy Madame la Maréchale lesz belőle, mialatt Rawdon köpenyegbe burkolva s Mont St. Jean-nál esőben szabad ég alatt tanyázva szive egész erejéből kis feleségéről gondolkozott, kit otthonn hagyott.

Másnap vasárnap volt. O'Dowdnének meg volt azon öröme, hogy mindkét betege testben s lélekben jobban érezte magát egy üdítő álom után. Reggel elhozta szál-lásáról a dékán híres prédikációs könyvét, s ajánlotta, hogy olvas fel belőle vasárnap fejében, Amália pedig s a zászlótartó hallgassa őt. Az nap huszezer templomban tartatott isteni tisztelet ugyanazon órában, s brit férfiak és nők milliói könyörögtek a mindenek Atyjához oltal-máért!

Ezek ám nem hallották a morajt, mely brüsszeli kis gyülekezetünket felzavarta. Midőn Mrs. O'Dowd legszebben olvasta fel a könyörgéseket, megdördültek a Waterloo-i ágyuk.

Józsai meghallván ezen irtózatot hangokat, érezte, hogy ezen örökös rettegést tovább ki nem állhatja. Beszaladt a beteg fiu szobájába, hol a mi három jó barátunk félbe-hagyá könyörgéseit, s szenvedélyes felhívással Amáliához mondá: „Ki nem állhatom tovább, Emmi; nem akarom tovább kiállani; neked jönöd kell velem. Vettem egy lo-vat számodra — ne bándd, akármi áron, — öltözzél fel s jer velem, felülhetsz Izidor háta mögé.”

„Isten bocsássa, Mr. Sedley, hisz ön gyáva!” mondá Mrs. O'Dowd letéve könyvét.

„Amália mondom jer,” folytatá a polgári ur, „ne bánd, akár mit mond; miért maradnánk itt, hogy felmészároljanak a francziák?”

„Bátya, felejtí a —dik ezredet,” mondá ágyáról a kis

Stubble, a megsebesült hős — „és — Mrs. O'Dowd, kegyed nem hagy el engem, ugy-e nem?“

„Nem édes fiam,“ mondá az örnagyné oda menve s megcsókolvá a fiut. „Addig ne féljen, míg én itt vagyok. Én nem mozzanok innen, míg parancsot nem kapok Mick-től. Szépen néznék ki a ficzkó megett lóháton!“

Józsi rikoltva viszonzta: „Ne hallgass reá, Amália, én nem, nem ezt az ír hölgyet kérdezem, hanem téged, Amália, egy szó mint száz, akarsz jöni?“

„Férjem nélkül, József?“ felelé Amália csudálkozó ábrázattal s kezét az örnagynénak nyújtá. Józsi türelmet vesztette.

„Isten veled hát!“ mondá dühösen rázva öklét s az ajtót a mint kiment, maga után becsapva. Ez uttal valósággal parancsot ada indulásra; s lement az udvarra. O'Dowdné hallotta a kapun kivágtató lovak dobogását, s kinézővén, nem egy gunyos megjegyzést mondott a szegény Józsiról, a mint az utcán végig lovagolt, követve Izidortól az aranyos szegélyű sapkában. A lovak, melyek egy pár nap óta henyén ültek, tüzesek voltak s vigan tánczoltak végig az utcán, Józsi pedig, ügyetlen s félénk lovagló létére, nemigen tudta magát jól tartani a nyeregben. „Ugyan nézze, édes Amália, szinte bele lovagol ott az ablakokba. Sohasem láttam ehez fogható pimaszt.“ Egy percz mulva a két lovas eltűnt egy utca fordulásánál, mely a Gent-i utra vezetett.

Egész nap reggeltől fogva szinte napnyugtáig meg nem szűnt az ágyudörgés. Sötétedett már, mikor az ágyuzás egyszerre elhallgatott.

Mindnyájan olvastuk s tudjuk, mi történt ezalatt. Minden angol el tudja beszélni. Annak emléke örökösen sajog a csatavesztett vitézek millió honfitársai keblében. Alig várhatják az alkalmat, hogy e megaláztatásukért bosszut álljanak; s ha újra háboru kerekednék, mely részökröli győzelemmel végződne s viszont őket emelné fel, átközött düh- s gyűlölségből álló örökségét reánk hagyva,

ugy sohasem lenne vége az ugynevezett dicsőség- s gyalázatnak, és a szerencsés és szerencsétlen öldöklés változatainak e két nagylelkű nemzet közt. Még századokig dicsekedhetünk s üthetjük egymást agyon, mi angolok s francziák, — az ördög becsület-codexének vitézül eleget téve!

A mi barátaink mind részt vettek a nagy csatában s férfihoz illőleg harcztak. A rettenthetetlen angol gyalogság egész nap, mialatt az asszonyok tíz mérföldnyi távolságban imádkoztak, a francia lovasság dühös rohamait állotta ki s verte vissza. Az iszonyu ágyutüzelés, mely Brüsszelbe behallott, barázdákat huzott soraikon át, bajtársak elestek, s a túlélte eltökélt vitézek ujra bezárták a sorokat. Estve felé a francziáknak annyiszor oly vitézül ismételt s visszavert rohamai valamit veszettek dühökből. Más ellenséggel is szembe kelle szállniok az angolon kívül: utolsó támadásra készültek. A császári őrhad oszlopai megindultak Mont-St.-Jean ellen, hogy végre egyszerre elseperjék az angolokat azon dombtetőről, melyen egész nap meg tudták tartani magokat: az angolok sorából halállal pusztító ágyudörgés fel nem bírta tartani a dombon felnyomuló sötét roham-oszlopokat. Már-már megvevék a domb tetőjét — de ekkor ingadozni kezdtek, megtántorultak. Aztán megállottak, még mindig szemben az ellenség tüzével. Aztán végre az angol hadak, melyeket helyökből semmi ellenség ki nem verhetett, előrohantak, s az őrhad megfordult és megszaladt.

Nem hallott többé a tüzelés Brüsszelben — az üldözés több mérföldnyire elhúzódott. A csatamezőt s a várost az éj sötétye borítá el, s Amália Györgyért imádkozott, ki arcra bukottan feküdt, halva, szívében golyóval.

HARMINCZHARMADIK FEJEZET.

Miss Crawley miatt nagyon aggódnak rokonai.

A szives olvasó emlékezzék meg, hogy — mialatt a

hadsereg Flandriából, itteni hőstettei után, előnyomul a francia határszéli erősségek megvételére, megszállandó azután a nevezett országot — Angliában békességben élnek többen azon személyek közül, kik ezen elbeszélésben feljönnek, s kiknek részök ki kell hogy jusson a kronikában. Az ütközetek s veszélyek napjai alatt a vén Crawley kisasszony Brightonben töltötte életét, igen kis mértékben izgattatva a nagyszerű események mozgalmá által. Az újságlapok érdekesebbek lettek, az igaz, s Briggs végig olvasta a Gazettet, melyben Crawley Rawdon vitézsége becsülettel említett meg s alezredessé történt előmozdítása tüstént közöltetett.

„Beh kár, hogy ez a fiatal ember oly visszavonhatlan lépést tett a világban!” mondá nagynénje; „ilyen rangs kitüntetéssel nőül vehetné egy serfőző leányát talán kétszázötvenezer fontnyi hozománnyal, vagy egybeköthetné magát Anglia legelső családaival. Előbb-utóbb az én pénzemet is megkapta volna; vagy megkapták volna gyermekei — mert én épen nem sietek az elköltözéssel, Miss Briggs, ámbár mindnyájan alig várjátok, hogy megszabaduljatak tőlem; a helyett ő most egy elkárhozott nyomorult, s felesége egy tánczosnő.”

„S az én drága Miss Crawleym nem könyörülne a hős katonán, kinek neve fel van jegyezve a hona dicsőségéről szóló évkönyvekben?” mondá Miss Briggs, ki a waterlooi események által nagyon fel volt izgatva s szerette regényes hangon beszélni. A kapitány — vagy mint most nevezhetem, az ezredes nem vitt-e véghez oly tetteket, melyek a Crawley nevet dicsőítik?”

„Briggs, maga bolond,” mondá Miss Crawley: „Crawley ezredes a Crawley nevet sárba tiporta. Nőül venni egy festéztanító leányát, igazán, szép dolog! — nőül venni egy *dame de compagnie*-t, — mert ő nem volt egyéb, Briggs; nem, ő is csak az volt, mi maga — csak-hogy fiatalabb, ügyesebb s szebb. Utoljára még maga is czinkosa volt ennek az Istenről megfélekezett semmire-

kellőnek, ki aljas mesterségei áldozatául ejtette Rawdont? Ugy van, czinkosa volt. De majd meglátja, mit talál végrendeletében : s mindjárt is írjon Mr. Waxynak, írja meg, hogy azonnal jöjön ide.“ Miss Crawleynak szokása volt hetenként legalább egyszer írni Mr. Waxynak, az ügyvédének, mert vagyona iránt végintézkedései mind vissza voltak hiva, s nagy bajban volt, minő végrendeletet csináljon pénzét illetőleg.

A vén szűz azonban meglehetősen megüdüle : mutatta ezt a Briggs elleni gunyos kifakadásainak erélye s gyakorisága; a szegény társalgó e megtámadásokat szeliden, gyáván, félig nagylelkű, félig képmutató önmegadással, szóval azon szolgálai önmegadással tüрте, mely az ő állásában levő s hozzá hasonló természetű nőknél gyakran tapasztalható. Ki nem tudja, miképen el tudja veszödtetni a nő a nőt? Mik a férfi kínjai a gunyos megvetés és kegyetlenség azon naponta ismételt törsturásaihoz, melyekkel a szegény nőket gyötrik a nemökhöz tartozó zsarnokok? Szegény áldozatok! De im, eltérünk tárgyunktól, mi az volt, hogy Miss Crawley, mikor betegségből üdült fel, különösen kiállhatatlan s unalmas volt, — valamint a sebek is akkor viszketnek jobban, mikor be akarnak gyógyulni.

Lábbadozásának ezen egész ideje alatt az üdülo beteg szeme elébe bocsátott egyetlen áldozat Miss Briggs volt; rokonai azonban nem felejtkeztek el azért Miss Crawleyról, s különbféle küldemények, ajándékok s szeretetteljes izenetek által igyekeztek magokat friss emlékezetében tartani.

Elöször emlitsük meg e részben unokaöcsét Crawley Rawdont. Egy pár hét mulva a híres Waterloo-i csata után, miután a Gazette is közönségesen tudatta e jeles tiszelőléptetését s vitézségét, a Dieppe-i postahajó egy ládat hozott át Miss Crawleynak Brightonbe ajándékokkal s egy kötelességszerűleg irt levéllel Rawdon ezredestől. A ládában volt: egy pár francia vállrojt, egy becsületrendkereszt, egy kardmarkolat — emlékek gyanánt a csata-

mezőről, s a levélben jókedvűleg volt megírva, miképen volt e kard egy őrhadi parancsnoktiszte, ki megesküdt hogy „az őrhad meghalhat, de meg nem adja magát,“ s aztán másik pillanatban fogollyá tette egy közlegény, ki a puská ágyával ketté törte a francia kardját, s Rawdon az eltört fegyver darabjait elfoglalta. A kereszt s a váll-rojt egy francia lovassági ezredesé volt, kit a kapitány maga vágott le az ütközetben, s Crawley Rawdon, nem tudta, mi jobbat tehetne e zsákmányokkal, mint hogy leg-szeretőbb s legjobb régi barátjának küldje. Irjon-e ezután is Párisból, hova a hadsereg menendő? Érdekes ujságokat tudna írni a francia fővárosból s Miss Crawley némely régi emigrans ismerőseiről, kik iránt a Miss anyji szíveséget tüntetett ki egykor szorultságuk ideje alatt.

A vén szüz azt mondta Briggsnek, válaszoljon egy szíves köszönő levélben, s kérje fel levelezésének folytatására. Rawdon első levelét oly mulattatónak találta, hogy előre örvendett a következőknek. „Jól tudom ugyan,“ fejté fel Miss Briggnek, „hogy Rawdon épen ugy nem tudna ily jó levelet írni, mint maga nem, szegény Briggs, s hogy az az ügyes kis ördög Rebeka mond tolla alá minden szót; hanem ez nem ok arra, miért ne mulattasson engem az unakaöcsém. Azért hát csak hadd higgye, hogy legjobb kedvben vagyok.

Valljon nem tudta-e meg azt is, hogy nemcsak a levelet írta Rebeka, hanem ő vette s küldte haza a harczy emlékeket is, miket néhány francért vásárolt egy házalótól a számtalan közül, ki a háboru után tüstént annak emlékeivel kezdett kereskedni. A régényíró, ki mindent tud, ezt is tudja.

Elég az hogy Miss Crawley szíves válasza egészen új lelket öntött a mi fiatal barátainkba, Rawdonba és nejébe, s a nagynéni világosan kibékült kedélye után legjobbat reméltek; volt gondjok, hogy számos gyönyörködtető levéllel örvendeztessék meg Párisból, hova, mint Rawdon

mondá, szerencsájokra a győzedelmes hadsereg nyomában mehettek.

A rector nejéhez, ki férje eltörött vállperczének ápolása végett mene vissza a Queen's-Crawley-i paplakba, nem hangzottak oly szívesen a vén szüz közleményei. Mrs. Bute, az élénk, serény, ügyes bánásu, parancsolni szerető asszony, sógornéját illetőleg a legsajnosabb hibát követte el. Nemcsak elnyomta őt s egész háznépét, — de untatta Miss Crawleyt; s ha Miss Briggsnek csak egy kis esze van, hát boldoggá teszi asszonyának azon megbízása, miszerint írja meg levélben Crawley Butenének, hogy Miss Crawley egészsége, mióta Mrs. Bute eltávozott, tetemesen megjavult, és kéri az utóbbit, semmiesetre se vegyen magának fáradságot elhagyni háznépét Miss Crawleyért. Majd minden nő élvezett volna e diadalra oly nő felett, ki iránta bánásmódjában nagyon fennhéjázó s kegyetlen volt; de meg kell vallani az igazat, a Briggsnek épen nem volt esze, s a mint ellensége le volt verve, szálnalmot érzett iránta.

„Beh hiba volt tőlem,“ gondolá, s helyesen, Mrs. Bute, levelemben, a mint Miss Crawley számára a guineai madarakat küldtük, figyelmeztetnem hogy megyek. Mennem kellett volna egy szót sem írva a dőre vén teremtésnek, s kiragadnom őt a nyányogó Briggs s a hárpaféle femme de chambre kezéből. Oh! Bute, Bute, miért törted el a vállperczedet?“

Valóban miért? Láttuk hogy mikor a játék Butenének a kezében volt, igen is jól játszott, Miss Crawley háznépén oly tulságosan s tökéletesen uralkodott, hogy épen oly tulságosan és tökéletesen buknia kelle, ha lázadásra kedvező alkalom mutatkozik. Ő maga azonban s háznépe őt borzasztó önzés s árulás áldozatának tekintette, s hogy Miss Crawleyért tett áldozatait legundokabb hálátlansággal fizették meg. E jó keresztény gondolkodásu asszonyt Rawdon előléptetése s dicséretes megemléltetése is az ujságban félelemmel tölté el. Nem fog-e engedékenyebb lenni

iránta nagynénje most, hogy ezredes és C. B. lett? nem nyeri e vissza kegyét ez az utálatos Rebeka? A rector neje egy prédikációt irt férje számára a katonai dicsőség hiábanvalóságáról s a gonosz előmeneteléről, mit az érdemes lelkész legjobb hangon s egy szót sem értve belőle olvasott fel. A hallgatók közt ott volt Crawley Pitt is, — Pitt, ki két mostoha-leánytestvérével együtt elment volt, mert az öreg baronetet semmiképen reá nem leheté venni többé a templomba menetelre.

A vén gazember Sharp Becky elutazása után egészen átadá magát ocsmány szokásainak, a grófság köz botránnyára s fia legnagyobb iszonyodására. Miss Horrocks kalapjában a szalagok mind czifrábbak lettek. A tisztcsaládok undorodva kerültek az udvarházot s tulajdonosát. Sir Pitt eljárt dorbézolni bérlői házához, s Mudburyban s a szomszéd helységekben vasárnapokon a bérlőkkel együtt ivott vizes rumot. A családi négy lovas hintóban Miss Horrocksot kocsiztatta Southamtonbe, s az egész grófság valamint fia is kimondhatatlan aggodalmak közt várta, hogy a megyei hirlap e hölgyeli házasságát jelentendi. Valóban szörnyü terhet kelle hordoznia az ifju Crawley urnak. Egészen meg volt bénitva ékesszólása a szomszéd tájokon tartott missionáriusi meetingekben s egyéb vallási gyülekezetekben, hol elnökölni s órákig szónokolni szokott volt; mert érezte, hogy ha feláll, az egész hallgatóság azt mondja: „Ez annak az istentelen vén Sir Pittnek a fia, ki most bizonyosan valahol a kocsmában iszik.“ S a két házi leány is Queen's-Crawleyban egészen elvadul (mert Sir Pitt megesküdt, hogy nevelőnő többé be nem teszi a lábát a küszöbén), ha Mr. Crawley az öreg urnál fenyegetések által ki nem viszi vala, hogy iskolába küldje őket.

Mint mondók tehát, Miss Crawley drága unokaöcsei s unokahugai, bár minő egyéni különbségek léteztek közöttök, egy értelemben voltak a részben, hogy szerettték őt s jó indulatának mindenik zálogát igyekezett küldeni.

Mrs. Bute guineai madarakat s valami igen szép kártifiorózsákat s egy drága leányai által készített csinos varrópárnát küldött, (a leányok kérték a nagynénit, engedjen emlékezetében egy kis helyecskét számukra); Mr. Pitt őszi baraczkot, szőlőt s vadat küldött az udvarháztól. A southamptoni postakocsi szokta megvinni a szeretet e zalogait Miss Crawleynak Brightonbe, hova maga Mr. Pitt is kirándult néha, mert Sir Pitteli viszáljai miatt gyakran időzött távol hazuról, s azonkívül egy különös vonzerő hatott reá Brightonben lady Sheepshanks Johanka személyében, kinek Mr. Crawleyvali viszonya ezen elbeszélésben már megemlítettett. A fiatal lady testvéreivel s mamájával Southdown grófnéval, a komoly világban e kedvező hirben állott kemény jellemű nővel együtt Brightonben élt.

Néhány szót kell szólanunk a ladyről és nemes családról, melyet jelen és jövődöbeli rokonság köt a Crawley házhoz. A családfőről, negyedik Southdown-i Earl-, Kelemen-Vilmosról nem sokat mondhatni, legfelebb, hogy (mint lord Wolsey) Wilberforce befolyása által jutott be a parlamentbe, s egy ideig becsületére vált politikai jótállójának s komoly fiatal ember volt. De szavak le nem írhatják bámulásra érdemes anyja érzését, midőn nemes férje elhunya után nemsokára, megtudta, hogy fia különbféle világi clubok tagja s szörnyű sokat vesztett az utolsó lóversenyen; hogy post-obitokra vett fel pénzt s megterhelte a családi jószágot; hogy bakból hajtott négy lovat s pártfogója volt az ökölharczoknak; és hogy az operában páholyt tart, hol a legveszedelmesebb nőtelen embereket fogadja el: az Earl neve az özvegy grófnő körében csak sajnálattal említettett.

Lady Emilia fiutestvérénél több évvel idősebb volt, s a komoly világban fontos állást foglalt el, mint különbféle fenebb említett gyönyörű értekezések, és hymnusok s könyörgések szerzője. Már érettkoru szüz levén, kinek gyenge képzelete volt a házasságról, érzését főleg a feke-

ték iránti rokonszenve foglalta el. Levelezésben állt a pap urakkal majd minden kelet- s nyugotindiai birtokainkban, s a titkon egybe volt esküve tiszteletes Hornblower Silas urral, kit a déli tengeri szigeteken megtetoviroztak.

Lady Jane, Mr. Pitt kedveltje, csinos, virító s félenk volt. Bátyját, bár mennyire süllyedt ez, siratá, s egészen szégyenlte magában, hogy mégis szereti őt. Egy iszonyú titok terhelte lelkiismeretét. Egyszer az öreg házfelügyelővel meglátogatta volt az Earlt szállásán, s — oh, az Istentől megfélekedezett gonosz édes bátyát hogy találta! szivarozott s egy palaczk curaçoá állott előtte. Lady Jane imádta anyját, bámulta nénjét, Mr. Crawleyt a legkedvesebb s legtökéletesebb férfinék tartotta Southdown a bukott angyal után: s anyja s nénye, kik valóban magasabb fajta nők voltak, mindent elvégeztek helyette, s azon barátságos szájalommal tekintettek reá, melynek e valósággal felsőbb rendű nők mindig oly nagy adagában képesek részeltetni másokat. A mama rendelte el öltözetét, könyveit, kalapjait s eszméit; parancsa szerint lovagolt poney-ján, vagy gyakorolta magát zongorán, vagy tett egy kis sétát.

Miután e hölgyek Brightonbe érkeztek, Mr. Crawley elébb csak nálok tett személyes látogatást, nagynénje házánál pedig látogatási jegyét hagyta, és szerényen s tisztelettel tudakolta Mr. Bowlstól a lábbadozó koros hölgy egészségi állapotát. A mint a könyvárústól hónya alatt egy csomó regénnyel haza jövő Miss Briggs-szel találkozott, megállott s kezét szorított vele. Bemutatta Miss Briggset azon ladynek, kinek társaságában épen sétált, tudniillik lady Sheepshank Johankának, mondván: „Lady Jane, engedje bemutatnom nagynéném legjobb barátnéját s legkedveltebb társalgónéját, Miss Briggset, kit kegyed már más czímen ismer, mint a kegyed által annyira kedvelt „Szivdalok“ szerzőjét.“ Lady Jane igen elpirult, a mint kedves kis kezét oda nyújtotta Miss Briggsnek, s

valami udvariasságot, s a mamáról valami összefüggellen szavakat mondott, ajánlta, szóljanak be Miss Crawleyhoz, örvendett hogy Miss Crawley barátai s rokonaival megismerkedhetik; és mikor elváltak, galamb-szelid szemmel köszönt Miss Briggsnek, mialatt Crawley Pitt oly mély udvarias bókkal tisztelte meg, minőt a Pumpnickeli nagyhercegnő Ő M. előtt szokott volt csinálni, mikor udvaránál attaché volt.

Igazán meglátszott rajta hogy mesterséges diplomata s a macchiavellival tartott lord Binkie tanítványa volt! Ő adta át lady Janenek a szegény Briggs első költeményei egy példányát, melyről emlékezett hogy látta Queen's-Crawleyban a költőnőnek egy ajánlatával atyja megboldogult nejéhez; áthozta a kötetet Brightonbe, s a southamptoni postakocsibani átutazása alatt el is olvasta, s a helyeket maga megjegyezte benne, mielőtt lady Janek átadá.

Lady Southdownnak előadta, mily előnyöket reménylhetni a családja s Miss Crawley közt kifejlődendő bensőség után: ezen előnyök, mint mondá, részint világiak, részint szellemiek voltak: mert Miss Crawley most egészen egyedül volt: öcse-, Rawdonnak szörnyű tékozlása s házassága elidegenítette nagynénje szeretetét e rosz magaviseletű fiatal embertől; Crawley Butené kapzsi fukarsága és zsarnoksága miatt a koros hölgy fellázadt a család ezen ága tulságos követelései ellen: és ámbár, meglehet helytelen büszkeségből, teljes életében soha sem járt Miss Crawley barátsága után, mindamellet most minden alkalmas eszközhöz hozzá kellene nyulni, hogy megmentsék mind lelkét a kárhozattól, mind hogy vagyonát az ő, mint a Crawley-ház feje számára, biztosítsák.

Az erős lelkű delnő tökéletesen elfogadta veje javaslatait s egyszerre hozzá akart látni Miss Crawley megtérítéséhez. Otthonn, mind Southdownban mind Trottermore-Castleben, az igazság e hatalmas és tisztos missionariusus jószágán szerte kocsizott lovas emberekkel, kik a bérlők

és zsellérek közé csomókkal hányták az értekezéseket, s Gaffer Jonesnak épen úgy megparancsolta a megtérést, a mint Goody Hicksnek parancsolta, hogy vegyen be egy James-port, — kifogás-, felebbvitel-, ellenállásnak nem lehetett helye. Mylord Southdown, megboldogult férje, nyavalyatörős és közönséges eszű ember, mindent helyben szokott volt hagyni, mit Matildje tett, s gondolt. Ugy hogy akárminő változásokon ment keresztül a grófné hite (s e változások valóban csudálatosak voltak, a mint a számtalan dissenter prédikátor közül, hol ennek hol annak a véleményét fogadta el), legkisebb tétovázás nélkül parancsolta bérlőinek s az alatta állóknak, hogy kövessék s azt higgyék, mit ő. Igy, ha a tiszteletes Mac-Nitre Sándort, a skót lelkészt, vagy a tiszteletes Waters Lukácsot a szelid wesleyanust, vagy a tiszteletes Jowls Gyulát a felvilágosult cobbler-felekezetit, ki épen úgy nevezte el magát tiszteletesnek, a mint Napoleon koronázta meg magát császárnak, vagy akárki mást követett, — az egész háznépnek, gyermekeknek, bérlőknek együtt kellett letérdelni a Ladyvel s Ament mondani mindenik prédikátor könyörgéseihöz. E könyörgések ideje alatt az öreg Southdownnak rokkant egészsége tekintetéből megengedték szobájában ülnie s ott negust innia s ujságokat olvasnia. Lady Jane az öreg Earl kedvencz leánya volt, ki őt szeretettel ápolta, ellenben lady Emiliának, a „Finchley-falvi mosónő“ szerzőjének jóslatai a jövő életi büntetések felől oly irtózatossak voltak (ezen időben, mert később más véleményre tért), hogy mindig egészen elijesztették a félnék öreg urat, s az orvosok kijelentették, hogy nyavalyatörése lady Emilia minden prédikációja után újra előállott.

„Mindenesetre beszólok,“ viszonzá tehát Lady Southdown leánya jövendőbelije Crawley Pitt felszólalására, — „ki az orvosa Miss Crawleynak?“

Mr. Crawley Mr. Creamert nevezte meg.

„Oh, édes Pitt, ez iszonyú veszedelmes és tudatlan

ember. Több házból szerencsésen elutasíthattam: egy vagy két esetben azonban későn járok. A szegény Glanders tábornokat meg nem menthettem; már szinte halálán volt, mikor Podger labdacsait kezdém adatni neki; de hajh! már késő vala. Creamernek, édes Pitt, mindenestre pusztulni kell nagynénje mellől.“

Pitt ebben tökéletesen megnyugodott; mert nemes rokona- s jövődöbéli anyósának erélye őt is magával ragadta; ő is reá biratott volt hogy el fogadja Mac-Nitre Saunderst, Luka Waterst, Giles Jowlst, Podger labdacsait, Rodger labdacsait, Pokey életessentiáját, egy szóval a grófné ő méltósága minden lelki s testi gyógyszereit, melyekből a grófné, ha kiment hazulról, mindig egész halmokat czipelt magával.

„Lelki állapotáról is azonnal kell gondoskodni,“ folytatá a Lady. „Ha Creamer van körülötte, észre sem vesszük s oda lesz egyszer; s az Istenért, édes Pitt, képzelje milyen szörnyű állapotban! Tüstént hozzá küldöm tiszteletes Mr. Ironst. Jane, irjál tiszteletes Irons Bertalannak, a harmadik személyben, s mondd, hogy ma estve fél hétre theára szívesen látom. Ő éberlelkű férfi; még ma benéz Miss Crawleyhoz, mielőtt ez éjjeli nyugalma-ra menne. Te pedig, édes Emiliám, készíts el egy csomó könyvet Miss Crawley számára. Jó lesz a ‚Hang a lángok közül;‘ ‚Intő trombitászó Jerikónak;‘ ‚Az eltört húsos fazakak, vagy a megtért emberevő!‘“

„S a ‚Finchley-falvi mosóné,“ mondá mamájának Lady Emilia. „Jó lesz eleinte szeliden kezdeni a dolgot.“

„Megálljanak, drága hölgyeim,“ mondá Pitt a diplomata. „Bármily hódolattal vagyok a drága szeretve tisztelt Lady Southdown véleménye iránt, mégis megvallom úgy gondolom teljességgel nem lenne eszélyes oly korán komoly tárgyakkal kezdeni a dolgot Miss Crawleynál. Emlékezzenek kényes egészségére, s mily kevésbé, mily igen kevésbé szokott eddig örök élete üdvével egybekötött elmélkedésekhez. Ha hirtelen kezdenek hozzá

kegyetek, egészen elijeszlik. Nagynéném világi természetét ismerem annyira, hogy bátran elmondhatom, miszerint egy elhirtelenkedett téritési kísérlet a lehető legroszabbul választott eszköz lenne e szerencsétlen hölgy gondolkodásának megjobbítására. Csak elijesztenék s untatnák őt. Eldobná a könyveket s visszautasítna minden ismeretséget adóival.“

„Ön is, Pitt, csak olyan világi, mint Miss Crawley,“ mondá Lady Emilia, a könyvekkel kezében bosszusan menve ki a szobából.

„S nem szükség mondanom, drága Lady Southdown,“ folytatá Pitt halkabb hangon s nem véve számba a félbeszakasztást, „csinos bánásmód- s elővigyázatnak csak egy kis hiánya, mily káros következményű lehet nagynéném világi birtokai iránt táplált reményeinkre nézve. Emlékezzék meg, hogy hetven ezer fontot bír: emlékezzék meg vén korára és rendkívül ingerlékeny s kényes természetére: tudom hogy megsemmisítette az öcsém- (Rawdon ezredes)-nek kedvezett végrendeletet, e sebzett szívet szelid bánásmód, nem pedig elijesztés által kell a helyes ösvényre vezérlelnünk; s e szerint úgy hiszem, kegyed elismeri — hogy —“

„Természetesen,“ jegyzé meg Lady Southdown. „Jane, édesem, nem szükség elküldeni a levélkét Mr. Ironshez. Ha egészsége gyenge s a vitatások fárasztanak, várjuk be, míg jobban lesz. Holnap beszólok Miss Crawleyhoz.“

„S ha szabad javasolnom, édes lady,“ mondá Pitt mézes hangon, „jó lenne nem vinni el drága Emiliánkat, ki igen lelkes, hanem jobb lesz, ha kegyedet az édes drága Lady Jane kíséri el.“

„Bizonyára, Emilia mindent elrontana,“ mondá Lady Southdown; s ez uttal eltávozott szokott gyakorlatától, mi abból állott, hogy mielőtt személyesen csapott volna azon egyénre, kit meghódítani szándékozott, előbb egy jó csomó értekezéssel tüzelt a fenyegetett fél ellen (valamint a francziák rohamát mindig dühös ágyuzás előzi

meg). Lady Southdown tehát a gyengélkedő hölgy egészsége, vagy lelki üdvessége, vagy pénze végett beleegyezett a halasztásba.

Másnap a nagy Southdown-i női családi czimeres kocszi a grófi koronával, egész pompában hajtott Miss Crawley kapuja elébe, s a természetes komoly legény kézhez szolgáltatva Mr. Bowlsnak a grófné ő méltósága jegyét Miss Crawley, s egyet hasonlóképen Miss Briggs számára. Hogy valami elégtétele legyen, estve Lady Emilia is küldött az utóbbi hölgy számára egy csomagot, melyben a „Mosóné“ s más szelid és kedvelt értekezések példányai voltak Miss Briggs számára; azonkívül néhány, erősebb fajtájú, mint például: „Morzsák az éléskamrából,“ „A serpenyő a tűzön,“ „A bűn formaruhája,“ a cselédség számára.

HARMINCZNEGYEDIK FEJEZET.

Crawley James urfi pipája kialszik.

Mr. Crawley barátságos magaviselete s Lady Jane szives fogadása nagyban hizelgett Miss Briggsnek, ki az utóbbiról egy pár jó szót szólhata, miután a Southdown család látogató jegyei átadattak Miss Crawleynek. Nem kis öröm volt a szegény, barát nélküli társalgónőnek, hogy egy grófné személyesen küldte meg neki látogató jegyét. „Szeretném tudni, Briggs, mit gondolt Lady Southdown, hogy ma g á n a k látogató jegyet küldött?“ mondá a szabad gondolkozású Miss Crawley; mire a társalgónő szeliden viszonzotta, hogy „reményli semmi baj nem, ha egy előkelő asszonyság egy szegény jó születésű nőt számba vesz,“ s gondosan eltette a látogatási jegyet legdrágább személyes kincsei közé. Azontul előadta Miss Briggs, miképen találkozott Mr. Crawleyval, a mint az előbbi napon rokonával s rég eljegyzett mátkájával sétált, milyen kedves kinézésű jóságos hölgy ez, s mily egyszerű

öltözetben volt, mit szokott női poniossággal leirt kezdve a kalapon egész a czipőig.

Miss Crawley a mint jobban lett, majd meghalt a társaságért; Mr. Creamer pedig, az orvosa, semmit sem akart tudni arról, hogy előlkezdje régi londoni ismeretéseit s tékozlásait. A vén szűz tehát igen örvendett annak, hogy Brightonben valami társaságot kaphat, s nemcsak mindjárt másnap megküldte viszont a maga látogatási jegyeit, hanem Crawley Pittet nagy szivességgel meg is hivta nagynénje meglátogatására. Ő el is ment s magával vitte Lady Southdownt leányával. Az özvegy grófné egy szót sem beszélt Miss Crawley lelki állapotáról, hanem elbeszélte az időről, aztán a háborúról s a szörnyeteg Bonaparte bukásáról; azután általában az orvosokról, különösbbe pedig Dr. Podger érdemeiről.

E látogatás alatt Crawley Pitt egy nagy furfangra vetette fejét, mi bizonyította, hogy ha diplomatai pályája meg nem rontatik korábbi elhanyagoltatása által, azon sokra ment volna. Midőn tudniillik Southdown özvegy grófné egészen neki esett, a mint akkoriban divat volt, a korz szerencsefinék, s megmutatta, hogy az minden bűnnel bemocskolt szörnyeteg volt, gyáva zsarnok, ki nem érdemelte élni s kinek bukása meg volt jósolva, stb., Pitt hirtelen a sors kedveltje mellett fogott fegyvert. Leirta az első consult, a mint az Amiens-i békekötéskor látta volt; mikor egyszermind neki, Crawley Pittnek, szerencséje volt megismerkedni Fox-xal a nagy államférfivel, kit, bár mennyire különbözék tőle véleményben, lehetlen volt lelkéből nem bámulnia, — ezen államférfi mindig igen sokat tartott Bonapartera. Erős bosszankodás hangján róttá meg a szövetségeseeknek e trónvesztett fejedelem iránti bánásmódját, miszerint nemtelen és kegyetlen számkivetésre ítélték, miután nagylelküleg megadá magát kegyelmökre.

Fox- és Napoleonnak ezen bámulása után sokkal többet tartott róla Miss Crawley. A vén kisasszony barátságos

indulatát az elhunyt brit államférfi iránt már megemlítettük elbeszélésünkben. Miss Crawley valódi whig létére mindig ellenzette a háborút, s bár, a mint bizton elhihetjük, a császár bukása miatt nem igen búsult a koros hölgy, vagy a miatt nem epesztette életét s nem vesztette el álmát, mégis Pitt igen szívéhez szólott, a midőn e két bálványát dicsérte, s csupán ez által roppantul előment kegyében.

„Hát kegyed mit gondol?“ mondá Miss Crawley a fiatal hölgyhöz, kit mindjárt első látásra megkedvelt, mint szokára szerint a csinos fiatalokat; meg kell ugyan vallanunk, hogy vonzalma éppen oly hamar elhidegült, mint kellett.

Lady Jane elpirult s mondá: „hogy nem ért a politikához s azt az okosabbaknak hagyja; hanem azt hiszi, hogy bár a mamának igaza lesz, de Mr. Crawley gyönyörűen beszélt.“ Midőn a hölgyek a látogatás végével távozni készültek, Miss Crawley reménylte, „hogy Lady Southdown lesz oly jó s néha elküldi hozzá Lady Janet, ha nélkülözheti, hogy vigasztaljon meg egy szegény beteges, egyedül való vén asszonyt.“ Az ígéret kegyesen megadatott, s mindkét részről igen barátságosan váltak meg.

„Pitt, ne hozd ide többé Lady Southdownt,“ mondá a koros hölgy, „mert ostoba s teli füsttel, mint az ön anyjának egész rokonsága, melyet sohasem állhattam, hanem a csinos kedves kis lady Janet hozza el a hányszor teszük.“ Pitt megígérte, hogy úgy fog tenni. Ném beszélte el Southdown grófnénak, minő véleményt alkotott magának nagynénje ő méltósága felől, ki azt hitte, hogy nagyszerű s bájos hatást tett Miss Crawleyra.

És így Lady Jane, — éppen nem kényeskedve hogy egy beteges koros hölgyet kell mulattatnia, s inkább örvendő, hogy egyszer-mászor megmenekedhetik a tiszteletes Irons Bertalan szörnyszerű szónoklataitól s az anyja a feszes grófné számolya körül gyülekező komoly tányérnyalóktól — szép szerével állandó látogatójává lön Miss

Crawleynak, kikocsizott vele és sok estve megörvendeztette; természetes jósága és szelidsége oly rendkívüli volt, hogy még a Firkin sem tudott félkézenykedni reá, s a szende Briggs azt képzelte, hogy drága barátnéja nem olyan kegyetlen hozzá, ha Lady Jane ott van. A fiatal lady irányában Miss Crawley legmegnyerőbben viselte magát. A vén szűz száz meg száz adomát beszélt el neki fiatalságából, s egészen más módorban folytatta vele beszélgetését, nem úgy, miként az istentelen kis Rebekával szokott volt társalogni; mert Lady Jane oly ártatlan volt, hogy előtte könnyelmű beszédeket folytatni szemtelenség lett volna, s Miss Crawley sokkal inkább uri asszony volt, hogysen ily tisztaságot megbotránkoztasson. A fiatal Lady soha senkitől nem tapasztala szives jóságot, mint e vén szűz, aztán bátyja s atyja részéről: azért Miss Crawley eng o ù e m e n t-ját mesterkéletlen kedvesség- s barátsággal fizette meg.

Az őszi estvéken (mialatt Rebeka Párisban pompázott, s az ottani vig győztesek közt senki vigabb nem volt mint ő, s a mi Amáliánk, ah, hol volt a mi édes sebzett szívű Amáliánk?) Lady Jane Miss Crawley társalgó terebében ült s édesen énekelt neki alkonyatkor egyszerű dalait s hymnusait, mialatt a nap lenyugodott s a tenger a partot verdesve morgott. A vén szűz, ha az ének megszűnt, felrettent s kérte hogy tovább énekeljen. A Briggs pedig, a mint ilyenkor ott ült s állítólag kötött, és kinézett az ablakok előtt feketéllő fényes óceánra s az ég felragyogó lámpáira, — oly boldog volt, érzékeny felindulásában oly roppant mennyiségű könnyet hullatott, hogy csak az Isten a megmondhatója.

Pitt azalatt az ebédlőben, valami rőpiratot tartva a kezében a gabonatörvényről, az időtöltés azon nemének adta magát, mellyel ebéd egyiránt foglalokznak a regényes és nem regényes férfiak: madeirát szörpölt; légvárakat épített; ügyes liczkónak tartotta magát; sokkal szerelmesebbnek érezte magát Lady Janebe, mint akár-

mikor addig hét esztendő alatt, mióta tudniillik e liaison tartott Pitt részéről legkisebb türelmetlenkedés nélkül, ennél fogva mondhatnók a ludt. Mikor eljött a kávé ideje, Mr. Bowls zajosan be szokott menni s felzaklatni Pitt urfit, ki a sötétben szorgalmaskodott röpiratával.

„Szeretném, édesem, ha kapnék valakit, ki piquet-t játszék velem,“ mondá egy estve Miss Crawley, a mint Mr. Bowls behozta a gyertyákat s kávéét. „A szegény Briggs épen úgy nem tud játszni, mint egy bagoly, olyan ostoba“ (a vén szűz mindig szerette a cselédek előtt csuffá tenni Briggset) „azt hiszem, jobban alunnám, ha egyet játszhatnám.“

Lady Jane erre fülhegyig s szép ujjai begyéig elpirult; aztán mikor Mr. Bowls kiment a szobából s az ajtó egészen be volt téve, mondá: „Miss Crawley, én tudok játszni egy kevéssé. Szegény édes apámmal szoktam volt néha egy keveset játszni.“

„Jöjön, csókoljon meg. Jöjön tüstént s csókoljon meg, édes angyali kis lelkem!“ kiálta fel Miss Crawley elragadtatásában; Mr. Pitt, a mint kezében a röpirattal feljött, e festői s barátságos foglalkozásban találta a koros s a fiatal hölgyet. Hogyan pirult egész estve a szegény Lady Jane!

* * *

Ne képzeljük hogy Crawley Pitt mesterkedése elkerülte kedves rokonai figyelmét a Queen's-Crawley-i paplakban. Hampshire és Sussex közel fekszik egymáshoz, és Mrs. Butenak voltak barátai az utóbbi megyében, kik gondosan tudósították mindenről, s jóval többről, mint mindenről, mi Miss Crawley házánál történt Brightonben. Pitt mind többet többet ült ott. Hónapokig sem ment haza az udvarházba, hol ocsmány vén apja egészen a vizes rumnak s a Horroks család utálatos társaságának adta magát. Pitt-előmenetele dühbe hozta a rector családját, s Mrs.

Bute inkább érezte s bánta (bár kevésbé vallotta meg) mint valaha, milyen szörnyű hibát követett el, hogy olyan csekélybe vette Miss Brigget s oly füstös és fukar volt Bowls és Firkin irányában; mert im, most nem volt egy lelke Miss Crawley egész házánál, ki tudósította volna az ottani dolgokról. „Mindennek Bute vállperecze az oka,“ mondá állhatatosan, „ha vállperecze el nem törik, soha el nem jövök onnan. Kötelességemnek s a te utálatos s paphoz nem illő vadászkedvednek az áldozatja vagyok, halálod-e Bute?“

„Vadászat, hogy is ne, bolondság! Eljlesztetted őt, Borbála,“ szóla közbe a lelkész. „Ügyes asszony vagy, Borbála, de átkozott természetű vagy, s a pénzt igen szorítod!“

„Szorultál volna bizony te a tömlőczben, ha én nem leszek, hogy bánjak a pénzeddel.“

„Tudom, édesem, hogy úgy lett volna,“ mondá a rector jámboran. „Ügyes asszony vagy, de tudod, igen ügyesen bánsz el a dologgal,“ s az istenfélő jámbor ember egy nagy pohár portói borral vigasztalta meg magát. „Mi az ördögöt találhat azon a pimasz Crawley Pitten,“ folytatá aztán. „A ficzkónak úgy nincs lelke, hogy a lúdak is megkergetnék. Emlékszem, hogy Rawdon, ki legalább férfi — akasszák fel — úgy körülhajászta őt egy korbáccsal az istálló körül, mintha egy körge lett volna; Pitt aztán ordítva ment be a ma—ma—jához, ha, ha, ha! Lelkemre, akármelyik fiam fél kézzel megrakná. Jim azt mondja, most is úgy említik a pimaszt Oxfordban, mint Miss Crawleyt. — Mondom, Borbála,“ folytatá újra a tiszteletes egy kis szünet mulva.

„Mi az?“ mondá Borbála asszony körmét rágva.

„Azt mondom, miért ne küldhetnék le Jimet Brightonbe, hát ha csinálhatna valamit a vén kisasszonnyal? Ő már nemsokára elnyeri a tudori fokot, — még csak kétszer vetették vissza — mint annak idejében engem is, — de az a haszna van, hogy Oxfordban élt s egyetemi nevelést kapott. Ismeri ott a legderekből fiaikat. Ő maga is csinos

fiu. A manóba, hadd ültesse fel a vén asszonyt, he! s mondd meg neki, hogy döngesse meg Pittet, ha valamit szól neki, Ha, ha, ha!”

„Én nem bánom, ha le megy is Jim,“ mondá a házi asszony, de sohajtva tevé hozzá. „Bár csak valamelyik leány tehetne lábot házában; de sohasem állhatta őket, mert nem szépek!“ E szerencsétlen s jónevelésű kis-asszonyokat a szomszéd nappali szobában lehetett hallani, a mint egy mesterséges zongoraművet játsztak le kopogó ujjakkal, mialatt anyjok beszélt; s valósággal, ők egész nap vagy a zongoránál, vagy a festő táblánál, vagy az íróasztalnál ültek. Pedig mindezen tökéletességek mire valók a hiúság vásárában oly leányoknak, kik törpék, szegények, együgyűek s rozsz testállásuak. Mrs. Bute legfelebb a segédlelkézt reményelhette hogy elviszi valamelyiket.

E pillanatban Jim bejött az istállóból a nappali szoba ablakán, viaszos taffata sapkájába egy kurtaszáru pipa volt dugva, s hogy bejött, apja vele a St. Léger-i futtatás fogadásairól kezdett beszélni, és így a lelkész és neje közötti beszélgetés véget ért.

Mrs. Bute nem sokat reménylt fia James követségétől s indulását inkább kétségbeeséssel nézte; maga a fiatal ficzko is, mikor megmondták neki, miből áll küldetése, nem sok mulatságot vagy hasznot várt belőle; némileg azonban vigasztalta annak gondolata, hogy meg lehet valami szép emlékekkel fogja a vén kisasszony megajándékozni, miből legsürgetőbb oxfordi váltóit kifizetendheti. És így beleült a southamptoni kocsiba s szerencsésen kiszállott Brightonben még az nap estve, párnazsákjával, kedvencz bulldogja-, Towzer-rel, s egy roppant, falusi s majorsági terményekkel teli kosárral, mit a kedves paplakaiak küldettek az édes Miss Crawleynak. James urfi tekintetbe vevén, hogy már igen késő alkalmatlankodni a gyengélkedő hölgynek, megérkezése ezen első éjére egy

korcsmába szállott meg, s Miss Crawleynál csak másnap délelőtt meglehetősen késő órában tette tiszteletét.

Crawley James, mikor nagynénje utójára látta, egy kamasz volt épen azon alkalmatlan életkorban, midőn az ember szava természetfeletti felhangot s természetalatti alhangot váltogat, s a képe kivirágzik (némelyek azt mondják, az ellen használják a Kalydor-essentiát); midőn a fiukat rajta lehet kapni, hogy hugok ollojával beretválkoznak, s más fiatal nőszemélyek látása kiállhatatlan ijedséget okoz nekik; midőn a nagy kezek s hajlások az igen szűkké vált ruhából kinyulnak; midőn jelenlétök egyiránt kellemetlen a hölgyeknek a társalgó teremben, hol alkonyatban susognak együtt, valamint az uraknak az ebédlő asztal mellett, kik e balga ártatlanság jelenléte által gátolva érzik magokat szabad beszélgetésökben s mulattató élczek kieserelésében; midőn a második pohár bor után az atyus azt mondja: „Jack, menj, nézd, megtart-e az estve is a szép idő,” s a ficzkó, örvendve hogy szabadjára lehet, de bosszankodva, hogy még nem tartják férfinak, ott hagyja a bevégzetlen ebédet. James tehát kamaszból most már fiatal ember lett, ki egyetemi nevelés előnyeiben részesült, s megszerezte azon megbecsülhetlen sima udvariságot, mit az ember a collegiomban élve, adóságokat csinálva, elparasztosodva s a vizsgálatokon visszavetelve nyerhet meg.

Mindamellett midőn nagynénje előtt Brightonben megjelent, szép fiu volt s a jó kinézés mindig igen sokat tett a változékony vén kisasszony kegye megnyerésére. Kinézésének nem ártott pirulása s balgatagsága: sőt inkább a fiatal uri ember romlatlan természetének ezen jelei tetszettek.

Azt mondá, hogy „le jött egy pár napra egy iskolatársra felkeresésére, s egyuttal tiszteletét teendő nagynénjének, kit hazulról atya s anyja is tisztel, s reményli, hogy jó egészségnék örvend.”

Pitt épen a szobában volt Miss Crawleyval, a mint a

fiut bejelentették, s midőn neve megemlítették, egészen megütődött. A vén kisasszonynak szörnyű sok humora volt s nagyon mulattatta hibátlan unokaöcsének zavarodása. Igen nagy részvétellel kérdezősködött mindenkiről a paplakban, s azt mondta, hogy szándéka oda egy látogatást tenni. Szemtől szemben megdicsérte a fiut, s azt mondta, hogy jó növésű s igen megügyesedett, és szerfelett sajnós, hogy hugai nem bírnak valamit jó kinézéséből; s tudakolására megértvén, hogy vendégfogadóban van szállva, hallani sem akart a felől, hogy ott maradjon, hanem meghagyta Bowlsnak, küldjön tüstént Crawley James urfi holmijeért; „s hallja csak, Bowls,” tevé hozzá szerfelett kegyesen, „legyen oly jó s fizesse ki Mr. James tartozását.” Dévajkódó diadalos pillantást vetett Pittre, mitől e diplomata irigységében szinte megtikkadt. Bár mennyire befúrá magát nagynénje kegyébe, de azért ez sohasem hívá meg őt, hogy fedele alatt szállásoljon; és im ezt a fiatal esikót egyszer látja s mindjárt szívesen befogadja.

„Bocsánat, Sir,” mondá Bowls mélyen meghajtva magát feléje, „melyik vendégfogadóba menjen Tamás a poggyász után, Sir?”

„Enyje, a menyköbe!” mondá a fiatal James mintegy ijedten rettenve fel. „Inkább magam megyek.”

„Mi az?” kérdé Miss Crawley?”

„Tom Cribb's Arms,” mondá James kiveresedve. Miss Crawley e czim hallására kaczagva fakadt el; Bowls, mint a családnak egyik meghitt cseléde egyet röhögött, a többit elfojtotta; s a diplomata csak mosolygott. „Nem tudtam jobbat,” mondá James lesütve szemét. „Nem jártam itt többé, a kocsis utasított oda.” Szépen elbeszélte! A dolog ez volt: Crawley James urfi a southamptoni kocsin azelőtt való nap találkozott Tutbury Petivel, ki Brightonbe jött, mert fogadott volt itt Rottingdean Fibberrel; s James Peti társasága által elbájolva a nevezett kocsmában tölté az éjt e tudós férfival és pajtásaival. „Inkább magam

mennék s tisztába hoznám a számadást.“ folytató James. „Nem is kívánhatnám azt kegyedtől, Ma'am,“ tevé hozzá nagylelküleg.

Nagynénje e gyöngéd kiméletre még jobban elkezdett nevetni. „Menjen csak, Bowls,“ mondá kezével intve, „s hozza el aztán nekem.“ Szegény asszony! nem tudta mit cselekszik!

„Egy — egy kis ebecske is van ott,“ mondá James szörnyű büntudatában. „Inkább magam mennék utána. A cselédek lábszárát megharapja.“

E leírásra minden ember kaczagott, még Briggs s Lady Jane is, ki addig Miss Crawleynak unokaöcséveli egész találkozásá alatt némán üle. Bowls, egy szót sem szólva, eltávozott.

Miss Crawley meg akarva büntetni idősb unokaöcsét, folyvást kegyesnek mutatta magát a fiatal oxonianus iránt. Vége-hossza nem volt szivessége- s bókjainak, ha egyszer elkezdte. Pittet ebédre hívta, Jamest pedig okvetlenül kikocsiztatta s ünnepélyesen meghordozta nyitott kocsi-jában a sziklaparton, s az egész kirándulás alatt folyvást kényesztette: olasz és franczia költőkről beszélt a szilaj ficzkónak, s állhatatosan annál maradt, hogy igen tanult fiu s bizonyosan arany érdempénzt kap s Senior Wrangler*) lesz.“

„Há — há!“ kaczaga fel James neki bátorodva a sok bóktól. „Senior Wrangler, igazán, csakhogy ezek ott tul vannak.“

„Hol tul, édes fiam?“ mondá a koros hölgy.

„Senior Wranglerok Cambridgeben vannak, nem Oxfordban,“ mondá a diák furfangos képpel; s hihetőleg bővebb beszédbe ereszkedik vala, ha szerencsétlenségére a parton hirtelen fel nem tűnik egy kasos szekeren, mit egy cifra pony huzott, fejez flanel ujjasban gyöngyház gombokkal, az ő barátja Tutbury Peti s Rottingdean Fib-

*) Első a jelesek közt.

ber, négy vagy öt más ismeretségökhöz tartozó fiatal úri emberrel, kik mindnyájan köszöntek Jamesnek a kocsi-ban, hol ült. A nyíltszívű fiatal ember kedélyét a közbejött esemény úgy leverte, hogy az egész kocszás alatt többé sem igent-sem nemet ki nem lehetett venni belőle.

Visszaérkezétre készen találta szobáját s holmijét bele rakva: Bowls ur ábrázatát is észrevehette volna, a mint ez őt rendkívül komoly, csudálkozó s szánakozó képpel szobájába kísérte. Hanem feje sokkal inkább teli volt, mintsem Mr. Bowlsra gondolhatott volna. Búsult, miféle sajátságos unalmas helyzetbe jutott, vén asszonyokkal teli házba, kik neki francziául, olaszul s költészetről papolnak.

Ebédre egy fejér nyakravalóban tikkadozva jelent meg, s szerencses volt Lady Janet karon fogva vezetni le a grádicson; Mr. Crawley Miss Briggs-szel követte hátrább, vezetve a vén kisasszonyt egész sálók-, vánkosok- s különböző holmiból álló készülékével. A Briggs ebédnél idejének felét azzal töltötte, hogy felügyelt a beteges koros hölgy kényelmére s kövér ölebének csirkehúst aprított fel. James nem sokat beszélt, hanem szorgalmasan felkért minden hölgyöt, hogy bort igyék, poharat koczezintott Mr. Pittel, s elfogyasztotta nagyobb részét azon pezsgőnek, mit Mr. Bowls asszonya parancsából az ő tiszteletére nyitott fel. Pitt az exdiplomata szörnyen közlékeny s barátságos lett. Tudakolta James collegiumi életet, jövendőbeli kinézéseit, szívéből ohajtotta hogy sikernek örvendjen; egy szóval, a legbarátságosabb s legmegnyerőbb volt. James nyelvét feloldotta a portoi, s unokabátyjának elbeszélte egész életét, kinézéseit, adóságait, szerencsétlenségeit az elővizsgálaton, bajait a proctorokkal — azalatt folyvást gyorsan töltötte poharát az előtte álló palaczkokból s vidor fürgeséggel látott hozzá hol a portoihoz, hol a madeirához.

„Nagynéném,“ mondá Mr. Crawley poharat töltve „legjobban szereti, ha minden ember úgy tesz nála, mintha

otthon lenne. Ez a szabadság udvarháza, James, s Miss Crawleynak nem tehet kedvesebbet, mintha azt tesz, a mi tetszik, s kér a mit akar. Tudom ott a falun csufólnak engem, hogy Tory vagyok. Miss Crawley bezzeg elég szabadelmű: semmitsem ad rang- s czimre; valóságos republicánus elvei vannak.“

„Hát ön miért vesz nőül grófleányt?“ mondá James.

„Barátocskám, gondolja meg, nem Lady Jane hibája, hogy jó születésű.“ vizonzá Pitt udvariasan. „Nem tehet róla, hogy lady. Aztán, tudja öcsém, én Tory vagyok.“

„Oh mi azt illeti,“ mondá James, „a jó véren semmi sem tesz tul; lelkemre mondom, nem. Én nem vagyok radical. Tudom, mit tesz uri embernek lenni, a manóba. Nézze a legényeket csolnakversenynél; nézze a ficzkókat ökölharcznál; többet mondok, nézze a patkányölő kutyákat — ki a nyertes? a kik jó vérből valók. Hozzon még portoit, öreg ur, mialatt én hozzászólok ehhez a palaczkhoz. Mit is mondék?“

„Gondolom, a patkányölő kutyákról szólott.“ jegyzé meg Pitt szeliden, odanyujtva unokaöcsének a palaczkot, melyikhez hozzá akart szólani.“

„Patkányölésről beszéltem? No s, Pitt, vadász ember-e ön? Akar látni kutyát, a melyik igazán meg tud ölni egy patkányt? Ha akar, jöjjön le velem egy helyre, mutatok egyet olyat, hogy . . . Ej, bolondság!“ folytatá James felkiáltva és saját semmiskedését kikaczagva, — „ön, bátya, nem törődik kutyával vagy patkánnyal. Fogadom, nem tudja mi a különbség egy kutya s egy récze közt.“

„Nem biz' én,“ folytatá Pitt mind barátságosabban. „Igen, hát öcsém, a vérről, s a patriciusi születés előnyeiről beszélt volt. Itt a fris palaczk.“

„Igazán hogy vér,“ mondá James leöntve torkán a rubin színű folyadékot. „Semmi fel nem ér, Sir, a vérrel lovak, kutyák s emberek dolgában. Épen a mult félév

végén, épen mielőtt rusticalni küldtek *) volt, akarom mondani, mielőtt veres himlős valék, ha, ha — én s Ringwood, — Ringwood Bobby, Lord Cingbars fia, együtt szereztünk a Haragnál, a mint a Banbury-i hajóslegény oda jött s ajánlta hogy akármelyikünkkel öklözik egy edény puncsért. Én nem tehettem. A karom fel volt kötve; nem is kocsizhattam magam — egy átkozott kancza bukott volt le alattam épen azelőtt két nappal, a mint Abingdon-nel lovagoltam, s azt gondoltam, eltört a karom. No s hát, Sir, én ki nem mehettem vele, de Bob egyszerre levette a kabátját — legfelebb három perczig tartott, s úgy megadta neki négy összemenetelben, hogy jobban sem kellett. Isten! ha látta volna, hogy bukott oda. Sir, s mi tette ezt? A vér, Sir, csupán a vér.“

„James ösém, nem is iszik,“ folytatá az ex-attaché.
 „Az én időmben Oxfordban sokkal sebesebben keringett a palaczk!“

„Ej, ej, vén ficzkó,“ mondá James, orrához emelve ujját s boros szemmel hunyoritva unokabátyjának, „nem kell a tréfád; ne próbáld rajtam. Szeretnél kisajtolni, de nem megy. In vino veritas, öreg ficzkó. Mars, Bacchus, Apollo virorum, he? Szeretném, ha nagynéném küldene ebből néhánynt; felséges ital.“

„Kérjen tőle,“ folytatá Macchiavel, „vagy használja most az alkalmat. Tudja mit mond a költő: „Nunc vino pellite Curas, Cras ingens iterabimus aequor,“ s Bacchus papja, ki azt az idézetet egész alsóházi követi képpel mondta elő, szinte egy gyűszűnyi bort öntött le torkán poharának roppant lendítése mellett.

A paplakban, mikor ebéd után a porto-palaczkot felnyitották, a kisasszonyok egy-egy pohár közönséges bort kaptak. Mrs. Bute egy pohár portoit ivott, James közönségesen kettővel kapott, de mivel atyja szörnyű mord pillantásokat vetett reá, ha még bővebben hozzá

*) Kizárásali fenyegetés az egyetemből.

szólott a palaczkhoz, a jó fiu rendesen abban hagyta, s vagy az asztali bornál maradt, vagy valami extra-vizes palinkára ment az istállóba, hol azt a kocsis és pipája társaságában költötte el. Oxfordban bor volt akármennyi: de minősége alábbvaló volt: hanem ha, mint nagynénje házánál, együtt találta James urfi a meny-nyiséget s minőséget, megmutatta, hogy igen is képes azt méltányolni.

Eljövén a kávé ideje s vissza kellvén térni a nőkhöz, kik iránt igen tartózkodó tiszteletet érzett, a fiatal uri ember egész szeretetreméltó nyíltságát elvesztette, s visszaesett szokott mogorva bátortalanságába: s egész estve legfelebb igent vagy nemet mondott, Lady Janenek savanyu képeket csinált s vagy egy findza kávéf eldöntött.

Ha nem beszélt, irtóztató módon ásitott, s jelenléte egész ködöt borított a társaság szerény estvéli foglalkozásaira, mert Miss Crawley s Lady Jane a piquet mellett, s Miss Briggs a kötése mellett érezte, hogy szeme vadul reájok van szegezve, s nem a legjobban érezte magát egyik is e részeg tekintet alatt,

„Ugy látszik hallgatag, bátortalan, szégyenlős fiu,“ monda Miss Crawley Mr. Pittnek.

„Férfi társaságban beszédesebb,“ viszonzá szárazan Macchiavelli: meglehet azt várta volt, hogy a portoi feleségöbbsé teendő Jimet.

James urfi a másnapi reggel egy részét azzal töltötte, hogy anyjának Miss Crawley általi fogadtatásáról rendkívül örvendező tudósítást irt. De beh nem tudá, minő veszélyeket vala hozandó reá e nap, s mily rövid leende pünkösdi kegykirálysága! Azon éjjel mielőtt nagynénje házához jöve, a „Cribbs czimerénél“ egy körülmény — egy közönséges de igen balvégzetes körülmény jött volt közbe, miről Jim ellefejtkezék. A dolog ebből állott: — Jim, ki különben is bőkezű szerette lenni, s kivált ha egy kissé neki hevült a bortól, épen nagyon vendégszerető volt,

azon éjszaka jól tartotta volt kétszer vagy háromszor a Tutbury Petit, meg a Rottingdean Fibbert s ezeknek barátait vizes pálinkával, úgy hogy nem kevesebb, mint tizennyolcz pohár volt ezen italból — poharát nyolcz pennyvel számítva — James urfi rovására felírva. Nem a pennyk sokasága, hanem a pálinka mennyisége tett vádló tanubizonyságot szegény James jelleme ellen, midőn nagynénje kulcsára Mr. Bowls asszonya meghagyásából lement a korcsmába az urfi számadása kifizetése végett. A korcsmáros attól tartva, nehogy az egész számadás megfizetése megtagadtassék, esküdt mennyre-földre, hogy azon italból minden fillér árányit az urfi maga személyesen fogyasztott el, s Bowls utoljára kifizette a számadást, s otthon megmutatta Mrs. Firkinnek, ki megbotránkozott ezen szörnyü pálinka-tékozláson, s átadta a számlát Miss Briggsnek, mint főszámvevőnek a háznál, ki kötelességének ismerte e körülményt asszonyának Miss Crawleynek megemlítni.

Ha tizenkét palaczk claretet ivott volna meg, nagynénje még megbocsátotta volna. Mr. Fox és Mr. Sheridan is ivott claretet. Uri emberek isszák a claretet. Hanem tizennyolcz pohár pálinkát fogyasztani el öklözök közt egy közönséges csapszékben: az már igen utálatos dolog volt, azt meg nem lehet bocsátni. Minden összeesküvék a fiu ellen; mikor haza jött, istálló-szagu volt, mert egy látogatást tett volt kedves kutyájánál a Towzernél, s a mint épen kedvenczét egy kissé a szabad levegőn sétáltatá, találkozott Miss Crawleyval s elhizott ölébével, melyet Towzer felfalt volna, ha az áldozat nyifogva nem menekül Miss Briggs védelme alá, mert a bulldog utálatos gazdája e szörnyü üldözést csak nézte s kaczagta.

E napon a szerencsétlen fiut szerénysége is elhagyá. Ebéd alatt eleven s tréfás volt. Crawley Pittet evés közben egyszer kétszer jól megvágta élczével; bort szintannyit ivott, mint azelőttvaló nap: s ebéd után egészen gyanutlanul menván be a társalgó terembe, a hölgyeket némely válo-

gatott oxfordi történetekkel kezdte mulattatni. Leirta Mulyneux és Dutch Samu különböző öklözői tulajdonságait, dévajul ajánlta Lady Janenek hogy fogad vele s tetszése szerint előre ad Tutbury Petire a Rottingdean-i ellen, vagy megfordítva, a mint a ladynek tetszik: s megkoronázandó tréfáját, ajánlta unokabátyjának, Crawley Pittnek, hogy kiáll vala akár keztyüsen, akár a nélkül. „Bátya, ez tisztességes ajánlat,“ mondá neki hahotázva s Pittnek vállát veregetve, „apám azt mondta, hogy merhetem, s ő maga fél összegig bele áll a fogadásba, ha, há!“ S az eszemadta ficzkó furfangosan hunyorított Miss Briggsnek, s bohó módra örvendezve mutatott hüvelykével hátra Crawley Pittre.

Pittnek meglehet az egész nemigen volt ínyére, hanem egészben véve nem roszul ütött ki a dolog reá nézve. Szegény Jim addig röhögött, mig nem birt tovább, s mikor a koros hölgy felállott, szobájába visszavonulandó, nagynénje gyertyájával keresztül tántorgott a szobán, s a legnyájasabb ittasan mosolygva kínálta meg egy búcsucsókkal éjszakára: s miután elbúcsuzott s felment hálószobájába, tökéletesen megelégedve érezte magát s gyönyörködve merengett azon remény kinézésében, hogy a nagynéni neki hagyandja pénzét, elsőséget adva neki atyja s az egész többi család fölött.

Ha egyszer hálószobájában volt, gondolhatnók, hogy már nem tehette a dolgot roszabbá: pedig a szerencsétlen fiu csakugyan azt tette. A hold igen szépen sütött a tengerre, s Jim, kit a hold s óceán regényes kinézése az ablakhoz csalt, úgy gondolta, hogy még jobban s tovább élvezhetendi azt pipázva. Azt gondolta nagy furfangosan, hogy a dohányt senki sem érzendi meg, ha kinyitja az ablakot, s fejét s a pipát kidugja a fris levegőre. Ugy is tett: hanem szegényke nagy izgultsági állapotában elfeledé, hogy az ajtó nyitva maradt, minélfogva a szellő befűt s meglehetősen lég-huzam keletkezett, és a dohányfüst-fellegeket lehajtotta a grádicson, melyek így illatukból

semmit sem veszelve érkeztek Miss Crawley- s Miss Briggshez.

Ez a pipadohány megtette a dolgát, s Crawley Butéek soha meg nem tudták, hány ezer fontba került az nekik. Mrs. Firkin lerohant a grádicson Bowlshoz. kinek a titkot oly rémült arccal beszélte el, hogy Mr. Bowls első pillanatban azt hitte, rablók vannak a háznál, kiket az asszony Miss Crawley ágya alatt fedezett fel. Értesülvén azonban a valódi tényállásról, egy percz alatt felszaladt a grádicson — mindig három lépcsőt véve egyszerre, — belépett a semmit nem gyanító James szobájába, s ijedtében félig tikkadozó hanggal szólítá meg: „Mr. James, az Istenért, Sir, tegye le azt a pipát. — Oh Mr. James,“ tevő hozzá legmélyebb pathos hangján, a mint a nevezett szerszámot az ablakon kidobta. „Mit mivelte ön, Sir, mit mivelte! a Missis ki nem állhatja a dohány füstöt.“

„A Missis ne dohányozzék,“ mondá James örült helytelen nevetéssel, s az egészt igen derék tréfának nézte. De bezzeg mást gondolt reggel, mikor egy következő tartalmu levélkét kapott Miss Briggstől:

„Édes Ur! Miss Crawley rendkívül nyughatatlan éjszákát töltött önnek azon botránnyos magaviselete következtében, hogy a házot eltisztállanitotta dohánnyal; Miss Crawley felkért engem, írnam meg önnek, hogy sokkal rozszabbul érzi magát, mintsem önt elmenetele előtt láthatná, s igen sajnálja, hogy önt reábirta a serházbólí átköltözésre, hol ön Brightonben mulatása további idejére mindenesetre sokkal inkább kényelme szerint lehetend el.“

Igy végződött a becsületes Jamesnek mint nagynénje kegyéért pályázónak pályafutása. Valóban, a nélkül hogy észrevegye, megtevé azt, mivel fenyegeződött. Pitt megtanította őt keztyűben dudálni.

* * *

Hát az, kinek egyszer legtöbb kinézése vala e pénz-

hajhászaton, hol volt ez alatt? Becky s Rawdon, mint láttuk, a waterlooi ütközet után újra egybekerülvén, nagy fény- és vigszágban töltötték az 1815-diki telet Párisban. Rebeka jó gazdasszony volt, s a szegény Sedley Józsi által két lováért, fizetett ár maga elegendő volt kis háztartása számára legalább egy éven át; nem volt szükség „pisztolyaimat, (ugyanazok, melyekkel agyonlöttem Marker kapitányt.)” vagy a menyét-prémes bundát vagy pedig az öltöző szertárt tenni pénzzé. Becky a bundából maga számára egy szalupot csináltatott, melyben sétakoecsisásra ment ki a Bois de Boulogne-ban, hol mindenki bámulta: és édes olvasóm, ha láttad volna a jelenetet közte s elragadtatott férje közt, midőn Cambrayban egybetalálkoztak, s Rebeka felbontotta köntösét s onnan előszedett minden órát, ékszert, bankjegyeket s egyéb értékes tárgyakat, melyeket Brüsszelben, mikor szaladásra gondolt volt, bevart a vattába! Tufto egészen el volt bájolva s Rawdon annyira magán kívül volt örömeiben, hogy hõmbölvé kaczagott, s esküdött, hogy ez többet ér, mint akármiféle vigjáték, mit valaha látott. S mikor előadta, miképen tréfálta meg Józsit s miképen tette a lovakkal bolonddá, Rawdon öröme eszeveszett lelkesedés tetőpontjára hágott. Ő ugy hitt nevében, mint a francia katonák Napoleonban.

Rebeka nevezetes szerencsét tett Párisban. A francia hölgyek kedvesnek találták. Ő bámulandólag beszélt ezeknek nyelvét; s egyszerre elsajátította ezeknek kellemt, elevenségét, modorát. Férje bizonyára ostoba volt — minden angol ostoba a francziánék szerint — aztán Párisban a buta férj inkább kiemeli a nõt. Örökösnökje volt a gazdag s szellemes Miss Crawleynak, kinek háza a francia emigratióból annyi nemes ur előtt nyitva áll a egykor. A francia delnök az ezredesnétfelfogadták palotáikban. Egy előkelõ ur asszony, egy hercegnõ, kinek Miss Crawley a csipkét s gyémántjait azon áron vette volt meg, melyet kért érte, s kit a Miss a forradalom

utáni eme szorultsága korában gyakran hívott volt ebédre, egy levelet irt Miss Crawleynak, melyben mondá: „Drága Miss, miért nem jön ide unokaöcséhez s hugához és szeretetteljesen emlékező párisi barátaihoz? Minden ember bele bolondult a bájoló Missstressbe s beauté espiègle-jébe. Igen is, mi felhøjük benne kedves barátnénk Miss Crawley kellemét, báját s elmésségét! Tegnap a tuileri-ákban a királynak is szemébe tűnt, s mindnyájan féltékenyek lettünk azon figyelem miatt, melyet Monsieur tanusita iránta. Ha láthatta volna kegyed a mérgét valami ostoba Miladi Bareacresnek (kinek sas orra, turbánja s tollai a társaságokban csak úgy pislognak le minden ember fejére), a mint Madame, Angoulême hercegnő, királyok fenséges leánya s társa, különösen be kívánta magát mutattatni Mrs. Crawleynak, mint kegyed drága leányának s protégé-jének, s megköszönte neki egész Franciaország nevében a kegyed által szerencsétleneink iránt kitüntetett jóakaratot! Ott van minden társaságban, minden bálban, — igen, minden bálban, de nem tánczol; beh gyönyörűen s érdekesen néz ki e szép kis teremts a férfiak hódolatai közepett, — ő ki nemsokára anya leend! A legvadabb ember szeméből is könnyeket facsarna, ha hallaná, miként beszél kegyedről, pártfogónéjás anyjáról! Mint szereti ő kegyedet! Mennyire szeretjük mi mindnyájan a bámulást s tiszteletet érdemlő Miss Crawleyt!”

Attól tarthatni, hogy a párisi delnő e levele épen nem használt Rebeka ügyének bámulást s tiszteletet érdemlő rokonánál. Ellenkezőleg a vén szűz dühe határtalan volt, midőn megtudta, minő érdekes állapotban van Rebeka, s mily vakmerőn felhasználta Miss Crawley nevét, hogy entréet kapjon a párisi társaságba. Hanem a Miss testés lélekben igen törődött levén arra, hogy levelezője nyelvén válaszoljon, a maga anyanyelvén mondott egy dühös választ a Briggsnek tolla alá, melyben egészen megtagadta Crawley Rawdon nejét s a közönséget óvásra

intette azon ármányos és veszedelmes személy ellen. De Madame la Duchesse de X — csak husz évig élt volt Angliában s így még csak egyetlenegy szót sem értett angolul; ennél fogva miután a választ kapta, csak annyit mondott közelebbi találkozására alkalmával Mrs. Crawley-nak, hogy a chère Mees-től egy kedves levelet kapott, melyben minden szép s jó van Mrs. Crawleyról, ki maga is komolyan kezdte hinni, hogy a vén szüz utoljára mégis csak megadja magát.

Azon közben minden angol nő közt legvigabban élte életét s legtöbb bámulásban részesült. Társaságai estvécin mindig egy-egy kis európai congressus volt nála — poroszok s kozákok, spanyolok s angolok, minden ember, ki azon télen Párisban volt: az egész Baker-street sárgaságba esik vala az irigység miatt, ha látja, mennyi csillag s rendszalag mozog Rebeka szerény salonjában. A Bois de Boulogneban híres harczfiak lovagoltak kocsija mellett, s operai kis páholyában körébe tolongtak. Rawdon a világon legjobb kedvű volt. Párisban eddigelő nem sarkalták türelmetlen hitelezők; mindennap társaságban ebédett. Vérynél vagy Beauvilliersnél; játszhatott akár mennyit s jó szerencséje volt. Tufto talán mogorva volt. Ugyanis Mrs. Tufto megérkezék Párisba hivatlan vendégül, aztán ezen contretemps-jén kívül legalább husz tábornok tolongott Becky széke körül, s ha színházba ment, husz bokréta közt választhatott. Lady Bareacres s az angol társaság legelőkelőbb nőtagjai — szeplőtelen hírű s ostoba hölgyek — majd megpukkantak mérgökben az ugorkafára felkapaszzkodott kis Becky szerencséje miatt, kinek mérges gúnyai nyilazták és hasogatták szüz keblöket. De a férfiak mind Rebeka pártját fogták. Retenthetlen bátorszívűséggel harczolt a nők ellen, kik nem is rághatták őt más mint saját anyai angol nyelvökön.

Igy tölt el Crawley Rawdonnénak az 1815—16-diki tél mulatság- s virágzó jóllétben, s oly jól tudta magát az előkelő élethez alkalmaztatni, mintha ősei századok óta a

fashion világában éltek volna, — s igazán, elméssége, tehetsége s erélye által megérdemelte, hogy megkülönböztetett helyet foglaljon el a „Hiuság Vásárában.“ 1816-ban tavasz elején Galignani hirlapja egy érdekes szegletben következő hirdetményt hozott: „Martius 26-dikán zöld testőrségi ezredes Crawley Rawdon neje szerencsésen egy fiut s örököszt szült.“

E hirt átvették a londoni ujságok is, honnan Miss Briggs egy reggelizés alatt felolvasta az eseményt Miss Crawley-nak. E tudósítás, bár nem volt váratlan, elválásra vitte a dolgot a Crawley családban. A vén szűz dühe tetőpontját érte el, tüstént unokaöcse Pitt s Lady Southdown után küldött, s a két család közt oly sokáig függőben volt házasságnak azonnali megkötését kívánta. Kijelentette szándékát, miszerint életében a fiatal párnak évenként ezer fontot adand, holta után pedig vagyona főtömegét unokaöcsének s drága unokahuga Lady Janenek hagyandja. Waxy lement hogy rendbe hozza az okiratokat — Lord Southdown testvére nászánál az örömapa szerepét vitte — az esketést egy püspök vitte véghez, nem pedig a tiszteletes Irons Bertalan, mi nem kevésbé bosszantotta az irregularis főpap urat. Pitt a házasság után szerette volna, mint rangjához illék, egy kis nászutat tenni, de a koros hölgy úgy hozzá szokott lenni nélküle. Ennélfogva Pitt nejével együtt Miss Crawleyhoz költözött s nála lakott, és (a szegény Pitt e miatt szerfelett bosszankodott, mert ki volt téve egy részről nagynénje, más részről pedig anyósa szeszélyeinek), Lady Southdown a szomszédságban fekvő házából uralkodott az egész családon: Pitten, Lady Jane-en, Miss Crawleyn, Briggsen, Bowlson, Firkinen, minden emberen. Irgalmatlanul tömte őket értekezései- s orvosságaival, kiadta az utat Creamernek, beigtatta a házhoz Podgert, és így Miss Crawleyt hatalmas tekintélyének még csak árnyékából is kivelkedtette. Szegényke oly félénk lett utoljára, hogy igazán nem

veszödtette többé a Brigget, s napról napra szeretetteljesebben s ijedtebben ragaszkodott unokahugához.

Béke veled, te barátságos de önző, nemeslelkű de hiu vén pógánynő! — Nem fogunk többé veled találkozni. Reményljük hogy Lady Jane barátságosan támogatandja őt s szelid kézzel vezetendi ki a Hiuság Vására ügybajos tolongásából!

HARMINCZÖTÖDIK FEJEZET.

Özveggy és anya.

A *Quatres-Bras*- és a *Waterloo-i* csata hire egyszerre ért Angliába. A *Gazette* a két harcznak előbb eredményét tette közzé: e dicső tudósítványra Anglia diadal s rémület érzetében riadt fel. Aztán következtek a részletek; végre a győzelmek hirdetése után jött a sebesültek s halottak névsora. Ki irhatná le, mily rettegéssel nyitották fel s olvasták e névsort! A három királyság minden falvában s minden házánál a flandriai nagy ütközetek hírére az örömjongás és háladatosság rebegés-és szívfájító keservvel vegyült, midőn az ezredi veszteségek névjegyzékeiből megtudták, valljon a drága barát s szeretett rokon megmenekült-e vagy elesett. E névjegyzékek napról napra folytak; az embernek meg kellett állania olvasásukban, mint egy elbeszélésben, mely másnap folytatandó: közbe esett a várakozás lélekzet nélküli szünete. S ha már hazánkban, honnan csak huszezer ember volt tűzben, ily élénk részvétellel függtek egy csata kimenetelén, képzelhetni, milyen volt Europa helyzete a megelőzött húsz év alatt, midőn népeknek harczoltak nem ezerei hanem milliói, kiknek mindenike midőn levágta ellenségét, a távolban egyszermind egy ártatlan szívet sebzett.

Az ujság, mit a híres *Gazette* vitt meg Osborneéknek, szörnyű csapás volt a családra s ennek fejére. A leányok tartaléktalanul átengedték magokat bújoknak. A komor öreg atyát még jobban lesujtotta balsorsa s bánata. Igye-

kezet azt hitetni el magával, hogy Isten ítélete sújtotta fiát engedetlensége miatt. Nem merete megvallani, hogy maga is elijedt az ítélet szigorúságán, s átkát igen nyomon követte a teljesedés. Néhanéha borzalom remegtette át lelkét, mintha ő lett volna a fia fejére lecsapott végzet szerzője. Addig legalább lehetősége létezék a kiengesztelésnek. A fiu neje meghalhat, vagy ő visszajöhet mondván: atyám, hibáztam! De most többé nem vala remény. Ő az átléphetlen örvény tul partján állott, szomoru tekintettel nézve vissza szülejére. Emlékezett az öreg, hogy még egyszer, mikor a fiu lázban feküdt, látta olyanoknak szemeit: minden ember azt gondolta, halálán van a fiu, ki szótlánul feküdt ágyában és irtóztató zord tekintettel meresztette szemeit. Szent Isten! Miként csünge az atya az orvoson, mily keserves szivbeli aggodalommal figyelt minden mozdulatára; mily roppant bú terhétől könnyebbedék meg keble, a mint a fiu a láz elválása után magához jött s ujra megismerte atyját. De most nem vala segítség, gyógyulat vagy engesztelés, főleg pedig nem voltak alázatos szavak a sértett hiuság megengesztelésére vagy a haragos, mérges vér lecsillapítására. S nehéz lenne megmondani, melyik kín szaggatta keservesebben a büszke atya szivét: az-e hogy fia kívül esett megbocsátása körén, vagy hogy az engedelemkérésétől, mit büszkesége várt, megfosztatott.

De bár mit érzett a zord öreg, meghittje nem volt. Soha ki nem mondta leányai előtt fia nevét; hanem az idősbiknek meghagyta, hogy a háznál minden ember gyászt öltjön. Ahozképest elmaradtak a társaságok s multságok is. Semmi közleményt nem tett leendő vejének, kinek násznapja már meg vala határozva; hanem Osborne ábrázata eleget fejezett ki arra, hogy Mr. Bullock semmit se akarjon tudakolni vagy hogy a lakodalmat ne sűrösse. Néha a hölgyek susogtak a felől a nappali szobában, hova az atya soha nem ment. Mindig csak írószobájában ült, s

a ház egész utca felőli része zárva maradt a mély gyász kiteléseig.

Junius 18-dika után mintegy három héttel Sir William Dobbin, Mr. Osborne ismerőse, igen izgult s halvány képpel szólott be Russel-squarebe, s a házi urat mindenképen látni akarta. A szobába vezetettvén, néhány szót dadogott, mit sem ő nem értett, sem az, kihez intézte, aztán egy levelet vett ki, mely egy nagy veres pecséttel volt megpecsételve. „A fiam, Dobbin őrnagy,“ mondá az Alderman némi akadozással, „egy levelét küldött nekem a —dik ezrednek egy tisztje által, ki ma érkezett a városba. Fiam levelében egy az ön számára is van, Mr. Osborne.“ Az Alderman a levelet az asztalra tette, Osborne pedig hallgatva meresztette reá szemét. E tekintettől elijedt a követ, s egy kis ideig bűntudatosan pillantván a hitől emésztett öregre, minden további szó nélkül el-sietett.

A levél György jól ismert bátor kezeírását tüntette fel. Az volt, melyet junius 16-án íra, épen mielőtt elbúcsuzék Amáliától. A nagy veres pecsét a peerek könyvéből átkölesőzött czimert mutatta e jelszóval: Pax in bello: ez volt azon hercegi ház jelszava, mellyel a hiu öreg magát egybe szerette volna kötni. A kéz, mely a levelet aláírá, soha nem fog többé tollat vagy kardot. Még a pecsét-nyomót is elrabolták György holttestéről. Az atya ebből mitsem tudott, s a rémület gondolatürességével szemlélte a levelet. Alig érezte a mint felnyitotta.

Volt-e valaha haragod drága jó barátoddal? Mint szaggatják szivedet, minő szemrehányásokat foglalnak magokban a bizalom s szeretet korában irt levelei? Mily keserves gyász a kihalt szeretet e heves ömlengései felett merengeni! Mily hazug sirversek azok a szeretet hullája felett? Mily sötét s kegyetlen magyarázatai az életnek s hiuságnak! Mindenikünk bizonyára irt vagy kapott ilyent eleget, egész fiokkal teli. Azok elzárt csontvázok, melye-

ket tartunk s kerülünk. Osborne sokaig reszketett halott fiának levele előtt.

A szegény fiu levele nem sokat monda. Sokkal büszkébb vala, hogysem a szívében érzett egész gyöngédséget tanúsítsa. Csak annyit irt, hogy egy nagy csata előestvéjén atyjának istenhozzádot kívánt mondani s ünnepelesen könyörögni jóindulatáért neje — meglehet egyszersmind gyermeke számára. Bűnbánólag vallotta meg, hogy rendellenségei s kicsapongásai által anyai kisvagyónának nagyobb részét elpusztította. Köszönte atyjának korábbi nagylelkü magaviseletét, s fogadta, hogy akár elesik a csatamezőn, akár tuléli a harcztot, ugy viseli magát, mint Osborne György nevéhez méltó.

Angol büszkesége miatt s meglehet ügyetlenségből nem mondott többet. Atyja nem láthatta a csókot, mit György e levél felírására nyomott. Mr. Osborne azt a csalódott szeretet s bosszu legkeserűbb, leggyilkosabb kínjával ejtette ki kezéből. Fiát még mindig szerette, de még mindig nem bocsáta meg neki.

Azonban mintegy két hónappal azután, a mint a kisasszonyok atyjokkal templomba mentek, észrevették, hogy más székbe ül, nem abba, melyet addig közönségesen szokott elfoglalni, mikor isteni tiszteletre ment, s hogy ezen átellenben levő ülővánkossról a falra néz felfejök felett. Ennekokáért a fiatal hölgyek is oda néztek fel, hova atyjok komor szeme volt szegezve: s a falon egy emlékművet szemlélték, mely Britanniát ábrázolta egy hamvveder felett sirva: az eltört kard s a fekvő oroszlán mutatta, hogy az emlékmű egy elesett harcztos tiszteletére állított fel. Akkoriban a szobrászok efféle halotti emlékekből egész készletekkel bírtak, mert örökké keltek, valamint most is láthatni Sz.-Pál temploma falain, melyek száz meg száz ilyen kérkedő pogány allegoriákkal vannak elboritva.

Az emlékmű alá Osborne többször említett pompás czimere volt bevésve, s a felírás elmondta, hogy az emlékmű „Ifj. Osborne György, Esq. ő felsége — dik gyalog

ezredében volt kapitány emlékének szenteltetett, ki elesett 1815 június 18-dikán 28 éves korában, király- s hazájáért a dicső waterlooi ütközetben harczolva. Dulce et decorum est pro patria mori.“

E kö látása úgy meghatotta a testvérek idegeit, hogy Miss Mária kénytelen volt kimenni a templomból. A gyülekezet tiszteletteljesen engedett helyett a tiszta feketébe öltözött zokogó leányoknak és szánakozott az elesett harczi emlékművével átellenben ülő szomorkodó öreg atyán. „Megbocsát-e Györgynének?“ mondák egymásnak a leányok, miután bújok gerjedelme egy kissé lecsillapult. Sokat beszéltek a fiatal özvegyeli kiengesztelés valószínűsége felől az Osborne család ismerősei is, kik a fiu s atya között annak házassága miatt közbejött szakadást tudták. A Russel-squarei és citybeli uri emberek erre még fogadtak is.

Ha a leánytestvérek Amáliának mint a családhoz tartozó leánynak lehető elismerése miatt valami aggodalmat tápláltak, úgy ez még öregbült kivált ősz vége felé, mikor atyjok tudtul adá nekik, hogy külföldre szándékszik utazni. Nem mondá hova, de egyszerre tudták hogy Belgiomba, s azt is tudták, hogy György özvegye még mind Brüsszelben van. Lady Dobbin s leányai által mindent pontosan megtudták a szegény Amáliáról. A mi becsületes kapitányunk az ezred másod őrnagyának a csatamezőni eleste következtében őrnaggyá mozdított elő; O'Dowd pedig, ki mindenütt kitüntette magát, hol alkalma nyílt vitézsége s hidegvérűsége kitüntetésére, ezredes és Bath-rendi lovag lett.

A vitéz —dik ezredtől, mely a harc két napja alatt kegyetlenül megszenvedett, többen voltak még ősszel Brüsszelben, sebeikből lábbadozva. A város a nagy csaták után még hónapok mulva is egész katonai kórház volt, s mikor a legények s a tisztek fel kezdtek üdülni sebeikből, a nyilvános téreket s kerteket ellepték öreg s ifju béna harcziak, kik alig menekedve ki a halál torkából, most

nagyben játsztak, vigadtak, szerelmeskedtek, mint a Hiuság Vásárán szokott a nép. Mr. Osborne könnyen talált egy legényt a —dik ezredből. Jól ismerte annak egyenruháját, mindig figyelemmel kísérte az ezredben az előléptetéseket s a helycseréket, s szerette beszélni arról és tisztjeiről, mintha ő is közülök való lett volna. Brüsszelbe érkezte után másnap a parkban, a mint szembenlevő szállásáról kiindult, egy katonát talált a jól ismert hajtókával. A katona egy padon pihent a kertben, s Osborne oda ment s reszketve ült le a lábbadozó sebesült mellé.

„Osborne kapitány századában volt ön?” mondá, s egy kis szünet után hozzá tévé: „Sir, ő fiam volt.”

A katona nem Osborne századából való volt, hanem mégis felemelte sebzellen karját s szomoruan tiszteletteljesen megérintette fővegét a képéből kikelt dult keblü ur előtt, ki kérdezte. „Az egész hadseregben nem volt esinosabb vagy derekabb tiszt,” mondá a katona. „Hanem az őrmester a kapitány századából (most Raymond kapitányé) még a városban van, alig hogy felgyógyult a lövésből, mit a vállába kapott. Ha az ur akarja, beszélhet vele, az mindent elmondhat, mit a —dik ezred tetteiről kíván tudni. Hanem urasága már bizonyosan találkozott Dobbin őrnaggyal, a vitéz kapitány hű barátjával, valamint Mrs. Osborne-al, ki hásonlóképen a városban van, s mint hallotta, nagyon beteg volt. „Azt mondják,” végzé beszédét a katona. „hat hétig vagy még tovább egészen meg volt tébolyodva. Hanem urasága mindezt tudja s bocsánatot kérek . . .”

Osborne egy guineat nyomott a katona kezébe, s egy másikat ajánlt, ha elhozza az őrmestert a Hôtel du Parcba; minek következtében a kívánt altiszt gyorsan Mr. Osborne színe elé került, ki a hasonlólag épen lábadozó félben levő őrmester társaságában aztán megjárta Quatre-Brast s Waterloot, a mint hazafi társai közül több ezereztették. Kocsijába ültette az őrmestert s ugy járta be vezérete alatt mind a két csatamezőt. Látta az uton azon

pontot, hol az ezred 16-án tűzbe ment, s a lejtőt, melyen a visszavonuló belgákat üző francia lovasságot visszanyomta. Láta azt a helyet, hol a nemes kapitány levágta azon francia tisztet, ki miután a zászlóvivő őrmester le vala löve, a fiatal zászlótartó kezéből ki akarta ragadni a lobogót. Azon az úton vonultak vissza másnap s ott volt a domb, melyen 17-dike éjjelén szabad ég alatt tanúztak. Egy kissé tovább volt a hely, hol az ezred egész nap tartotta magát, időről időre négyszögöket képezve az ellenséges lovasság rohamai visszaverése végett, vagy földre feküdt, hogy a föld emelkedése védje meg a dühös francia ágyuzás pusztítása elől. S midőn estve az egész angol sor parancsot kapott előnyomulásra s utolsó támadása után az ellenség hátrált, e lejtőn kapott a kapitány lövést s rogyott le halva azon perczben, midőn hurraht kiáltva s kardját forgatva a dombon lerohant. „A kapitány testét Dobbin őrnagy hozta vissza Brüsszelbe,” mondá halkán az őrmester. „ő is temetette el, mint iraságod tudni fogja.” A parasztok s ereklye vadászok körülrongták kettőjököt, a mint a katona elbeszélte a történeteket, s mindenféle emlékjelekkel, kereszttekkel, vállrojtokkal, átylukadt mellvasokkal, sasokkal kinálták hogy vegyék meg.

Osborne gazdagon megjutalmazta az őrmestert, midőn fia végső hőstettei színhelye meglátogatása után tőle elvált. Temető helyét már látta volt. György teste a város melletti szép Laeken-i temetőben feküdt egy helyen, melyet egyszer mulató kirándulás alkalmával látogatott volt meg, s hol könnyedden azon kívánságot fejezte ki, hogy temessék oda, ha megtalál halni. A fiatal tisztet barátja ide temette el, a kertnek egy megszentetlen szegletébe, melyet egy kis sövény választott el azon kriptáktól, építményektől, s virág- és berekültetvényektől, melyek alatt a római kátholikus halottak nyugosznak.

A mint a waterlooi kirándulás után Mr. Osborne kocsija a város kapuja felé közelgett, egy más nyilt kocsival ta-

lálkozott, melyben egy pár hölgy s egy ur ült, s oldala mellett egy tiszt lovagolt. Osborne visszarettent, s az őrmester, a mint sapkáját érinté köszönésül a tisztnek, ki azt gépíleg viszonzá, meglepetéssel pillantott szomszédjára. A kocsiban Amália ült, oldala mellett a béna fiatal zászlótartó, s szemben Mrs. O'Dowd, hű barátnéja. Amália volt, de mennyire különböző azon gyönyörű viruló leánytól, kit Osborne ismert. Arcza fejr és sovány volt. Szegénykének szép fekete haját özvegyi főkötő borítá. Szemei meredtek voltak s pillantása üres. A mint a kocsik egymás mellett elhaladtak, Osbornera bámult, de nem ismerte meg; ő sem ismerte meg viszont, míg meg nem pillantotta a mellette lovagoló Dobbint: akkor tudta ki az. Gyűlölte őt. Nem is tudta, mennyire gyűlöli, míg nem látta. A mint a kocsi elhaladt, hátra fordult, utána meresztette szemét káromkodva s kihívó tekintettel társára, ki reá nézett, — mintegy mondva az által: „Hogy mersz reám nézni? Vigyen el az ördög: én gyűlölöm őt. Ő tette tönkre minden büszkeségemet s minden reménységemet.“ — „Mondja annak a gazembernek, hogy hajtson sebesebben,“ rikoltá káromkodva a bakon ülő legénynek. Egy percz múlva Osborne kocsija mögött lódobogás hallszott s Dobbin oda lovagolt. A mint a kocsik találkoztak, gondolatai másutt kalandozának, s csak néhány lépés után vette észre hogy Osborne volt, ki mellettök elhalada. Megfordult hogy lássa, tett-e Amáliára valami benyomást apósa látása, de szegényke azt sem tudta, mi történt. Ekkor Vilmos, ki őt naponta el szokta kísérni sétakocsizására, hirtelen kivette óráját, engedelmet kért, hogy valami dolga van, mire csak épen most emlékezők meg, és ellovagolt. Amália ezt sem vette észre, hanem kinézett az egyszerű érdektelen tájba, el a messze erdőkre, melyek mellett György elment.

„Mr. Osborne, Mr. Osborne!“ kiálta Dobbin oda lovagolva s kezét kinyujta. Osborne meg nem mozzant annak elfogadására, hanem újra egy újabb káromkodással reá

rivallott a kocsisra hogy hajtson. Dobbin a kocsiajtóra tette kezét s mondá: „Sir, találkoznom kell önnel: izenetem van önhöz.“

„Attól az asszonytól?“ mondá Osborne kevélyen.

„Nem,“ viszonzá a másik, „hanem az ön fiától.“ Osborne visszahanyatlott kocsija szegletébe, s Dobbin hagyta a kocsit odább hajtani, maga pedig nyomában lovagolt, a várason keresztül, szó nélkül, egészen Osborne lakásáig. Ott Osbornet szobájába követte. György sokszor járt volt ott, mert Crawleyék Brüsszelben mulatásuk alatt ott laktak.

„Mit parancsol velem, Dobbin kapitány, vagy bocsánat, Dobbin ő r n a g y o t kell mondanom, miután önnel derekabb emberek elestek, s ön azoknak nyomába lép,“ mondá Osborne guny hangján, mit néha szeretett váltani.

„Derekabb emberek e l e s t e k,“ viszonzá Dobbin. „s közülök akarok egyről szólani önnel.“

„Végezze röviden, Sir,“ mondá a másik egyet káromkodva s zord pillantással látogatójára.

„Ugy állok itt, mint az ő lelki barátja,“ folytatá az őrnagy, „s végrendeletének végrehajtója. Végrendeletét megirta, mielőtt harczba mentünk. Tudja-e ön, mily csekély az általa hátrahagyott vagyon, s mily szorultságban él özvegye?“

„Sir, én az ő özvegyét nem ismerem,“ mondá Osborne. „Menjen vissza apjához.“ Hanem azon ur, kihez szóla, el vala tökéelve, nem jöni haragba s annál fogva nem figyelve a félbeszakasztásra folytatá :

„Sir, ismeri-e ön Mrs. Osborne helyzetét? Élete s szinte elméje megrendült azon csapás alatt, mely sujtotta. Még most is kétséges, felüdül-e. Egy reménység áll előtte, s erről akarok önnel szólani. Ő nemsokára anya lesz. A gyermekeken is meg akarja-e bosszulni ön az atya vétségét? vagy megbocsát-e ön a gyermeknek szegény György kedvéért?“

Osborne véghetetlen öndicséret s átkozódás szavaiban

tört ki. Az első által magaviseletét akarta lelkiismerete előtt igazolni; az utóbbi által György vétségét akarta súlyosbnak tüntetni fel. Nincs atya Angliában, ki nagy-lelkűbben viselte volna magát fia irányában, ki gonoszul fellázadt ellene. Még halála előtt sem vallotta meg hibáját. Hordozza most engedellensége s bolondsága következményeit. A mi őt magát — Mr. Osbornet — illeti, ő embere szavának. Megesküdt, hogy ezen asszonnyal soha egy szót nem beszélend, sem fia nejeül el nem ismerendi. „S ezt meg is mondhatja neki,” tevő hozzá egyet káromkodva, „s ennél maradok halálom órájáig.”

E részről tehát semmit sem lehetett remélni. A szegény özvegynek abból kelle élnie, a miéskéje volt, vagy mivel Józsi segíti. „De minek is mondanám el ezt neki, ugy sem hallgatna rá;” gondolá Dobbin szomorúan: mert azon gyász eset óta a szegény asszony gondolatai másutt me-rengtek, s ő búbanatának súlya alatt egészen leroskadva, jó s rossz iránt egyaránt közönyös volt. Még e barátság s szeretet iránt is. Elfogadta mind a kettőt panasz nélkül, de aztán újra visszamerült bújába.

* * *

Egy év telt el szegény Amália életében a fenebb előadott párbeszéd után. Ő ezen idő első részét oly mély s szánakozásra méltó kinszenvedésben töltötte, hogy mi, kik e gyenge s gyöngéd szív több felindulásait ellestük s leirtuk, kénytelenek vagyunk visszavonulni e kegyetlen fájdalom előtt, melytől vérzik. Hagyjuk oda csendes léptekkel a szegény elzúzott lélek keserves ágyát. Tegyük be szépen az ajtóját azon sötét szobának, melyben szenved, a mint azon jószívű emberek tettek, kik künja első havai alatt ápolták és soha el nem hagyták, míg az ég neki vigasztalást nem küld. Eljött egy nap — irtóztató kéj és csudálkozás napja — mikor a szegény özvegy-ségre jutott fiatal asszony gyermekét szorította kebléhez.

gyermekét, kinek szeme egészen az elesett Györgyé volt, ki szép volt, mint egy angyal. Mily bámulás volt hallani első kiáltását! Miként nevetett és sirt felette az anya — szeretet, remény s ima újra felébredt keblében, midőn a csecsemő oda fészkelte magát! Ő meg volt mentve. Az orvosok, kik gyógyították s életét vagy elméjét féltették, szorongva várták ezen elválasztó pillanatot, mielőtt nyilatkozhatának a felől, meg lesz-e mentve az első, vagy az utóbbi, vagy mind a kettő. Kik körülötte voltak, a kétely és rebegés havaiért bővön megjutalmazva érezték magokat, midőn újra gyöngédség fényében sugárzott reájok Amália szeme.

A mi barátunk Dobbin egyik volt ezek közül. Ő vitte vissza Amáliát Angliába anyja házához, miután O'Dowdné az ezredestől haladéktalan indulási parancsot kapván betegét elhagyni kénytelenített. Ki legkisebb fogékony-sággal bír a humor iránt, lehetetlen hogy jó izűn ne szemlélte volna, a mint Dobbin a csecsemőt tartotta s Amália diadalosan mosolygott reá. Vilmos a gyermeknek keresztapja volt s egész elmésségét kimerítette abban, hogy minél több pohárkát, kalánkát, klárist s hasonló apró csecsebecsét vásárolt a kis keresztény számára.

Miként ápolta anyja, miként öltöztette; egészen benne élt, nem kellett neki dajka; alig engedte meg valakinek, hogy hozzá nyuljon! Azon nézetben volt, hogy Dobbin őrnagy iránt nem is viseltethetik nagyobb keggyel, mint ha neki mint keresztapának megengedi néha, hogy hintáztassa az ölében s gyűgyödjön vele. E gyermekből állott egész lénye. Egész léte anyai édelgés volt. Szeretet- s imádással fonta körül a gyenge s öutudatlan kis terem-tést. Akkor élt, ha a csecsemő kebléből szopott. Éjjelen-ként egyedül titkos és képzelhetetlen anyai szerelem önkívületeiben ragadtatott el, a mint az Isten csudálatos jósága azt a női ösztönnek megengedte — ezen örömök felül s alatta állnak az észnek — azok vak s dicső áhítatok, minöket csak a nő szive ismer. Dobbin Vilmos Amá-

liának gerjedelmei felett mélézott s szive felett örködött; s ha szerelménél fogva majd mind kitalálta s átértette azon érzelmeket, melyek e szívet izgatták, hajh! saját keserves fájdmára láthatta, hogy abban nincs hely számára. Békességesen tűrte sorsát, ismerte azt, de nem zugolódott miatta.

Amália apja s anyja alkalmasint belátá az örnagy szándékát s hajlandó volt buzdítására; mert Dobbin naponta meglátogatta házukat, s órákig elült nála, vagy Amáliával, vagy a becsületes házigazdával Mr. Clapp-el és családjával. Egy s más ürügy alatt mindenkinek s majd mindennap ajándékokat hozott; a házigazda kis leánya, ki Amáliánál nem kis kegyben állt, őt czukros örnagynak nevezte el. Közönségesen e leányka végezte el azon czerimoniát, hogy bevezesse őt Mrs. Osbornehoz. Egy napon rettentőn nevetett, a mint a czukros örnagy cabje kihajtott Fulhambe s az örnagy leszállott belőle, előszedve egy falovat, egy dobót, trombitát s több harcziás gyermekjátékot a kis György számára, ki alig volt hat hónapos, s kire nézve a nevezett cikkek merőben időelőttiek voltak.

A gyermek aludt. „Csitt.“ mondá Amália, talán egy kissé bosszankodva a kapitány ropogó csizmáira; s kezet nyújtott neki, mit Vilmos nem fogadhatott el, mig gyermekjátékokból álló terhét le nem rakta. „Menj le, Marika.“ mondá azon pillanatban Dobbin a gyermeknek. „Beszélni valóm van Mrs. Osborne-al.“ Amália csudálkozva nézett reá s csecsejőmét letette az ágyra.

„Én kegyednek istenhozzádöt mondani jöttem.“ mondá Dobbin szeliden megfogva az odanyújtott gyönyörű kis kezet.

„Istenhozzádöt? S hova megy ön?“ mondá Amália mosolygva.

„Küldje leveleit ügynökömhöz.“ viszonzá ő. „az majd eljuttatja hozzám, mert ugy-e kegyed fog írni nekem? Én sokáig távol leszek.“

„Irok önnek Györgyről.“ mondá Amália, „édes Vilmos.“

mily jó volt ön hozzám s hozzá! Ugyan nézze csak! Nem úgy néz-e ki, mint egy angyal?”

A gyermek rózsaszínü ujjacskái gépileg a becsületes katona ujja körül kulcsolódtak, s Amália tündöklő anyai gyönyörrel nézett szeme közé. A legkegyetlenebb pillantás sem sebezhetne volna annyira szívét, mint e reménytelen barátságos jóság pillantása. Lehajlott a gyermek s anya fölé. Egy perczig egy szót sem tudott szólani. Alig tudott a legnagyobb erőlködéssel annyit mondani: hogy „Isten áldja.”

„Isten áldja!” mondá Amália s oda tartá arcát egy csókra: „Csitt! Vigyázzon, fel ne keltse a kis Györgyöt,” tevé hozzá, a mint Dobbin nehéz léptekkel ment az ajtó felé. Nem hallotta a kocsikerekek zörgését, a mint elhajlott: gyermekét szemlélte, mely álmában mosolygott.

HARMINCZHATODIK FEJEZET.

Miként lehet jól élni semmi jövedelemből.

Nem hiszem, hogy a „Hiuság Vásárában” lenne valaki, ki annyira törődne másokkal, hogy néha ismerősei világi ügyeire ne gondolna, vagy ki annyira keresztényileg szerető volna, hogy néha ne csudálná, miként tud ki jöni jövedelmével Smith vagy John szomszéd. Veszem például Jenkinséket. Legnagyobb tekintettel s tisztelettel viseltem ugyan a család iránt, (minden saisonban kétszer, háromszor náluk ebédelek), de mégis meg kell vallanom, hogy teljes életemben örökké bámulok s fogok bámulni Jenkinsék megjelenésén a parkban nagy nyitott kocsijokban s granátos alaku legényeikkel. Tudom ugyan, hogy a kocsi csak ki van bérelve, s minden szolgáló embere Jenkinséknek kosztpénzt kap; de ez a három legény s az a kocsi éven át legalább hatszáz fontot képvisel: — hát aztán a pompás ebédek, két fiu Etonben, jól fizetett nevelő, a leányok többi mestereivel, az utazások, a kirándulások öszszel Eastbourneba vagy Worthingba, minden

évben egy bál, melyre a vacsorát Gunter adta — (mellékesen mondva, Jenkinsék minden elsőrendű ebédei Guntertől valók, — egyszer engem is meghívtak volt egy ilyenre egy üres hely kitöltése végett, s akkor láttam, hogy ezen ebédek sokkal jobbak a közönségeseknél J. közönségesebb ismerősei számára) — a legjámorobb is kénytelen csudálkozni, miként tudnak kijöni Jenkinsék? Ki ez a Jenkins? — mindnyájan ismerjük jól — biztos a zsinór és spanyolviasz hivatalban 1200 font st. fizetéssel. Talán neje gazdag? Dehogy! — Miss Flint egy Buckinghamshire-i kis squire tizenegy leánya közül az egyik. Az egész, mit éven át családjától kap, karácsonkor egy pulyka, miért esereben a saison alatt ki kell tartania két vagy három nőtestvérét, s fitestvéreit, ha a városba jönnek, szállásolnia s étkeznie kell. Miként bír Jenkins kijöni jövedelmével? Ezt kérdelem, valamint azt kérdi minden ismerőse. Miként van, hogy már rég óta el nem vették mindenét, s hogy a mult évben (mindenkinek bámulására) Boulogneból haza jött?

J. itt a világot általában ábrázolja — nincs olyan magán társas kör, mely egy pár olyan családra ne tudna mutatni, melyről nem tudhatni, miből él. Bizonyára többen koczcintattunk poharat a vendégszerető házigazdával s csudálkoztunk, hogy az ördögben tudja fizetni borát!

Midőn Párisban mulatása után három-négy évvel Crawley Rawdon s neje egy kis, de csinos és kényelmes házban volt megtelepedve Mayfair, Curzon-Streetben, alig lehetett valaki ebédre hívott számos barátai közül, ki őt illetőleg a fenebbi kérdést ne tette volna magának. En mint regényíró, csakugyan elmondom a közönségnek, miként élt meg Crawley s neje jövedelem nélkül. Fiam — mondanám, ha az Isten megáldott volna gyermekkel — mély vizsgálódások s vele való állandó társalgás által megtanulhatod, miként élhetni kényelmesen jövedelem nélkül. Hanem mégis jobb lesz, ha efféle urakkal nem kötsz mélyebb ismeretséget, s a számítást csak második

kézből veszed át, mint a logaritmusoknál: mert elhiheted, hogy szépen bele kerül neked, ha te magad akarod azokat kidolgozni.

Crawley tehát évenként semmiből két vagy három éven át — mely időszakról azonban csak igen rövid tudósítást adhatok — igen boldogul és kényelmesen élt Párisban. Ezen időben kilépett a testőrségből s helyét eladta. Midőn viszonttalálkozunk vele, csupán bajuszát s látogató jegyén az ezredesi czimet találjuk egykori katonai állásának egyetlen maradványaiul.

Említettük már, hogy Rebeka Párisba érkezése után nemsokára igen csinos és kitünő állást foglalt el a főváros társaságában s a helyreállított francia nemesség legelső házaiban szívesen fogadtatott. Párisban az előkelő angol férfiak is udvaroltak neki, nejeik nagy bosszúságára, kik a felkapott Rebekát ki nem állhatták. Néhány hónapig egészen gyönyörködtették s talán elmámorították a St. Germain külvárosi salonok, hol helye biztosítva volt, s az új udvar fénye, hol kitünőleg fogadtatott, Mrs. Crawleyt, ki felemeltetésének ezen korszaka alatt hajlandó volt lenézni azon ismerősöket — többnyire becsületes fiatal katona tiszteteket, — kik férje társaságát alkották.

Hanem az ezredes szörnyen ásitott a hercegnők s udvari hölgyek társaságában. A vén asszonyok, kik écartét játsztak, egy tallérért oly zajt ütöttek, hogy nem volt érdemes játszó asztalhoz ülnie. Társalgásuk elmésségét nem bírta méltányolni, mert nyelvöket nem értette. S úgy vélekedett, hogy neje se veheti semmi hasznát annak, ha mindenestve hercegnők előtt csinál bókokat. Nemsokára tehát Rebekát egyedül hagyta ezen társaságokba eljárni, maga pedig visszatért korábbi szokásai-, foglalkozása- s multságaihoz kedve szerinti szeretetre méltó barátai társaságában.

A dolog ez: ha egy uri emberről azt mondjuk, fényesen él semmi jövedelemből, a „semmi“-t nem tulajdonképeni értelemben kell venni, hanem csak úgy, mint va-

lamely ismeretlen mennyiséget; azzal tudniillik egyszerűen csak annyit akarunk mondani, hogy nem tudjuk, miből fedezi a szóban forgó uri ember háztartása költségeit. Már, a mi barátunk az ezredes tagadhatatlan tehetséget birt mindennemű szerencsejáték megtanulására s mint-hogy folyvást gyakorolta magát a kártyában s a koczkával, és a tekerudat is szorgalmasan forgatta, képzelhető, hogy e tárgyak használatában sokkal nagyobb ügyességet szerzett magának, mint azok, kik csak néha forgatják azokat. A tekerúd forgatása olyan dolog, mint a rajzón vagy fuvola vagy kard használata: egyik szerszámot sem bírja senki mindjárt eleinte mesterileg forgatni, s azoknak kezelésében csak vele született tehetséggel párosult folytonos tanulmányozás, hosszú kitartás következtében lehet tündöklő jelesség fokára jutni el. És így Crawley jól játszó kedvellőből tökéletes mesterré vált a tekézésben: még pedig annyira, hogy utoljára azok, kik gyakrabban látták játszani, csak igen félve s óvatosan mertek fogadni ellene, mint oly játékos ellen, ki e játékban oly váratlan segédforrásokat s tündöklő és mindent legyőző ügyességet birt. Nem kevésbbé volt ügyes minden kártyajátékban; mert itt is ha eleinte vesztett, gondatlanul játszott, s oly goromba hibákat csinált, hogy az ember, ha nem ismerte, nem sokat adott volna tehetségére: de később, az ismételt kis veszteségek áltak sarkantyuzva s óvatosabbá téve, észrevehetőleg más játékot váltott, s alkalmasint mielőtt az éjnek vége lett, tökéletesen megverte ellenfelét. Valóban kevesen dicsekedhettek azzal, hogy őt valaha legyőzték.

Győzedelmei a játékokban oly gyakoriak voltak, hogy nem csudálkozhatni, ha irigyek s legyőzöttek néha keserűséggel emlékeztek róla. S valamint a francziák Wellington herczegről, kit sohasem vertek meg, azt mondják, hogy csak szerencsés történetek bámulatos folyama tette őt képessé arra, hogy mindig győztes maradjon, de épen ő róla azt állítják, hogy Waterlooán csalt s csak

igy lett képes az utolsó nagy nyereség behuzására: ugy angol körökben lehetett afféle czélzásokat hallani, mintha Crawley ezredes állandó nyereséje nemigen lenne kimagyarázható másképen, mint abból, hogy ő is hamisan játszik.

Ámbár pedig ez időben Párisban nyitva állott a Salon s Frascati tereme, mégis ugy el volt terjedve a játékdüh, hogy a nyilvános játékházok az oda rohanók befogadására elégtelenek voltak, s magán házaknál is iszonyu nagyban játsztak. Crawley bájos kis esti társaságainál is átengedték magokat az emberek e szerencsétlen szenvedélynek — a jószívü kis Mrs. Crawley legnagyobb bosszúságára. Legmélyebb fájdalom hangján panaszkolta, mily szenvedéllyel viseltetik férje a koczka iránt: mindenkinek elpanaszolta, ki házához jött. Esdekelve kérte a fiatal embereket, soha ne nyuljanak koczkapohárhoz; s midőn a fiatal Green, a vadászoktól, tetemes összeg pénzt vesztett, Rebeka — mint a legény a szerencsétlen ifjunak elbeszélte — férje előtt térdre esett s ugy könyörgött hozzá, engedné el az adósságot s égetné el az a felől kiadott kötelezvényt. De ő miként tehette volna azt? Ő maga szintannyit vesztett Blackstonenak a huszár kapitánynak, s gróf Peruternek a hannoverai lovasságtól. Greennek ad illendő időt, de fizetnie kell; gyerekség csak gondolni is affélére, hogy kötelezvényt elégessen.

Más tiszték is, kivált fiatalok — kik Mrs. Crawley körül tolongtak, — meglehetősen hosszú képpel mentek haza, mert mindnyájan több vagy kevesebb pénzt hagytak a játszó asztalon. Házuk így kedvetlen hirbe kezdett jöni. A vénebb játékosok figyelmeztették a veszedelemre a kevésbbé tapasztaltakat, s O'Dowd ezredes a — dik ezredtől, mely akkoriban a Párist megszállott hadakhoz tartozott, megintette Spooney hadnagyot, ki az ő ezredénél szolgált. E miatt szörnyü zajos veszekedés kerekedett a gyalog ezredes és neje, valamint Crawley ezredes s Mrs. Crawley közt, kik mindnyájan a Café de Paris-ban ebédeltek. A

nők mindkét oldalon részt vettek a csatában. Mrs. O'Dowd fittyet hányt Mrs. Crawley szeme közé s azt mondta: „férje egy hajszálnyira sem különbözik egy hamis játékostól.“ Crawley ezredes pedig kihivta O'Dowd ezredest. Hanem a főparancsnok meghallván a vitát, Crawley ezredes után küldött, — ki már igazgató pisztolyait, melyekkel Marker kapitány agyonlőtte, — s a beszélgetésnek az lett következtése, hogy a párviadal elmaradt. S ha Rebeka Tufto tábornok előtt térdre nem hull, Crawleyt visszaküldik Angliába: s ő csakugyan néhány hétig csak polgáriakkal játszott.

Hanem bár mekkora volt Rawdon ügyessége s szerencséje, mégis világosan belátta Rebeka, hogy állásuk bizonytalan, s hogy az ő kis tőkéje is, bár majd senkinek nem fizettek, egyszer semmire olvadand le. „A játék, édesem,“ mondá gyakran, „jó arra, hogy néha-néha a jövedelmet öregbitse, de maga nem szolgálhat jövedelemül. Megeshetik, hogy az emberek egyszer majd nem akarnak játszani, — mi lesz akkor?“ Rawdon elismerte az igazot; maga is vette észre, hogy az emberek, ha már néhányszor még voltak hiva barátságos kis vacsoráira, nemigen, sőt egyáltalában nem akartak játszani vele, s Rebeka minden bájai daczára épen nem siettek látogatósaik ismételésével.

Bármily kellemes és kényelmes vala életök Párisban, mégis utoljára az csak hiu nebelgés és kedves semmisédek volt s Rebeka belátta, hogy Rawdon szerencsését hazájában kell megalapítania. Alkalmazásra kelle elősegítenie otthonn vagy valahol a gyarmatokban, minélfogva eltökölte Angliában próbálni szerencsét. Első lépése e czélra az volt, hogy Crawleyt reá vette testőrségi tiszt állomása eladására, s hogy magát félzsoldra tétesse. Tufto tábornoknál segédi működése ugy is már azelőtt véget ére. Rebeka a nevezett tiszt, valamint göndör fürtü parókája felett — mihely Párisba érkezett, mindjárt szerze egyet magának, — derék-öve, álfogai s kivált nőhódítói igényei

felett minden társaságban szörnyen nevetett: a tábornok képtelen hiusága abból állott, hogy azt hitte, minden nő, kihez járul, halálosan bele szeret. Így történt aztán, hogy a tábornok Mrs. Brentre, Brent hadbiztos nagy szemöldökü nejére ruházta át különös figyelmét — a bokkrétákat az ebédeket, az operai jegyeket, az ékszereket. E szerint a szegény Mrs. Tufto csak nem lett boldogabb, mint azelőtt, s a hosszú estvéken egyedül unatkozott leányaival, tudva hogy felhajfodrozott s kikent férje a színházban Mrs. Brent széke megett feszeng. Becky helyette ugyan tiz imádót is kapott, s élczei által semmivé tudta tenni vetélytársnéját. De mint már mondók, reáuna ezen társasági életre: operai páholyok- s vendéglői ebédekre nem sokat adott; a bokkrétákat nem lehetett eltenni készletül jövő esztendőkre; a csecsebecséből, himzett zseb-kendőkből s kecskebőr-keztükből meg nem élhetett. Érezte a mulatságok hiuságát s tartalmasabb hasznokat ohajtott.

Ez időben egy hír érkezett, mely az ezredes párisi hitelezőit igen megörvendeztette. Miss Crawley, a gazdag negynéne, kitől roppant örökségét várta, halálán volt: az ezredesnek sietni kellett halálos ágyához. Mrs. Crawley a gyermekkel pedig ott maradt, mik utánok visszajövendé. Elutazott Calaisba, s azt gondolhatá minden ember, hogy innen át fog hajózni Doverbe; de ő a helyett felült a Dürkircheni gyorskocsira s átrándult Brüsszelbe, mely város iránt különös előszeretettel viseltetett. A dolog tudniillik az volt, hogy Londonban még többel volt adós, mint Párisban s a nyugodalmas kis belga városnak elsőbbséget adott a két zajos főváros felett.

Nagynénje meghalt. Mrs. Crawley fiával együtt tiszta gyászba öltözött. Az ezredes az örökségi ügyek rendezésével foglalkozott. Most már a vendégfogadóban, hol szállva voltak, a kis *entre sol* helyett elfoglalhatták az első emeletet. Mrs. Crawley az új kárpitok végett tanácskozást tartott a házi gazdával s az új szőnyegek miatt egy

kis czivódása volt vele; végre minden kiegyenlített, kivévén a számadásokat. Elutazott egyik kocsijában; a francia *bonne* s a gyermek kísérte; a bámulandó házi gazda s neje istenhozzádot mosolygott neki a kapuból. Tufto tábornok dühbe jött, mikor elutazását meghallotta, Mrs. Brent pedig dühös volt reá azért, miért volt dühös; Spooneynak nagyon fájt a szive utána, s a házigazda legszebb szobáit készen tartotta a bájoló kis menyecske-s férjének visszajövetelére. Legnagyobb gonddal elzárta azon ládákat, melyeket nála hagyta Rebeka — különös gondoskodásába ajánlta volt neki azokat. Hanem midőn később felnyitatta, nemigen talált benne valami nagyon értékes dolgokat.

Mrs. Crawley azonban mielőtt férjéhez csatlakozék a belgiomi fővárosban, egy kis kirándulást tett Angliába, kis fiát a francia dajkára hagyva azalatt a szárazföldön.

A bucsuvétel Rebeka s a kis Rawdon közt egyik félnek sem volt keserves. Meg kell vallani, hogy az anya az urfi születése óta nem sokat látta. A francia anyák szerető szokása szerint kiadta volt egy dajkának Páris szomszédságában egy faluban, hol a kis Rawdon élete első havait töltötte, épen nem boldogtalanul több fapapucsos emtestvér társaságában. Apja gyakran kilovagolt látogatására, s az idősb Rawdon atyai szívének igen jól esett őt pirosnak s piszkosnak látni, vigan rikoltozva s dajkája a kerítésné felügyelete alatt sárpástétomokat csinálva.

Rebeka nem sokat gondolt fia- s örökösével, nem sokszor látogatta meg. Egyszer a fiu bepiszkolta egy vadgalambszinü uj selyem ruháját. A fiu dajkája czirogatásait jobban szerette édes anyjéinál, s mikor végre a tenyeres-talpas dajkától meg kellett váfnia, órákig elordított. Csak anyjának azon ígérete esendesítette el, hogy másnap ismét visszamenend oda: a dajkának is azt mondták, hogy a gyermeket azonnal visszaküldik hozzá, és egy ideig csakugyan legnagyobb aggodalommal várta a dajka.

Az igazság érdekében meg kell vallanunk, hogy a mi

barátaink azon vakmerő angol kalandorok fajtájához tartoztak, kik ez idő óta előzőnőtték az europai szárazföldet s minden europai fővárosban reászedték az embereket. 1817—1818 boldog napjaiban igen nagy volt az angol gazdagság s becsület iránti tisztelet. Akkor még nem tudtak volt ahhoz, hogy oly szíjas átkodottsággal alkudjanak. Az europai nagy városoknak addigelő nem nyilék alkalmuk gazembereink vállalkozó szelleme bámulására. S midőn mostanság Francia- s Olaszországban alig van város, hol fel nem találánk néhányt nemes honfitársaink közül, ellátva azon szerencsés nyegleség- s szemtelen magaviselettel, mit mindenüvé elhordozunk, kik reászedik a vendégfogadókat, hamis váltókkal állanak elő könnyen hívő pénzváltóknál, megcsalják a kocsigyártót, az ékszerárusokat, kártyán a gondatlan utazókat, — sőt még a nyilvános könyvtárokat is meglopják: — ez előtt harmincz évvel a maga kocsijában utazó angol mylordnak mindenütt korlátlan hitele volt. Akkor a gentlemaneket csalták meg, nem hogy ők csaltak volna. A vendégfogadás, kinél Párisban mulatásuk alatt Crawleyék szállásoltak, csak elutazásuk után néhány héttel látta át, mennyit vesztett, miután Madame Marabou a divatárusnő többször meglátogatta a Madame Crawleynak szolgáltatott cikkekérti kis számlájával; s Monsieur Didelot is a Palais Royalból a Boule d'Ortól vagy tizszer beszóltott kérdezve, nem jött-e még vissza az a *charmante Miladi*, ki nála órákat s karpereczeket vásárolt. Az is igaz, hogy a szegény kertésznő is fizetetlen maradt az első hat hónap után azon tejért, mit az izmos és egészséges kis Rawdonnak oly szeretetteljesen nyújtott. Még a dajkát sem fizették ki — hiában! Crawleyék sokkal inkább siettek, hogysem e kis adósság kiegyenlítésére gondolhattak volna. A vendégfogadás azontul teljes életében legkeményebb szitkokkal tetézte az angol nemzetet. Minden utazótól kérdezte, nem ismer-e bizonyos Colonel Lor Crawley avec sa femme — une petite dame très spirituelle. Ah, Mon-

sieur!“ tevé hozzá, „ils m'ont affreusement volé.“ *)
Egészen elbűsulta az ember magát, ha hallotta, mily keserves hangon beszél e catastrophát.

Rebeka londoni utjának czélja ez volt: ő férje visszatérhetését biztosítandó, számos hitelezőivel némi egyeségre kívánt lépni, osztalékul minden font után egy shillinget ajánlva. Szükségtelen elbeszelnünk, minő lépéseket tett e rendkívül nehéz alkudozás folytatására: elég az hozzá, hogy megmutatván a hitelezőknek, miszerint az általa ajánlt összeg férjének egész s összes tőkéje; meggyőzván őket a felől, hogy Crawley ezredes később örökre a szárazföldön vonni meg magát, mintsem Londonba térjen vissza adósságai rendbehozása előtt; megbizonyítván előttök, hogy soha semmi oldalról semmit többé nem várhat, s a hitelezők soha míg a világ nem remélhetnek az általa ajánltnál nagyobb osztalékot, reá birta az ezredes minden hitelezőjét egyhangulag ajánlatai elfogadására, s így tizenötszáz font st. kész pénzzel több mint tíz akkora összegre rugó adósságot letisztázott.

Mrs. Crawley az egyezkedésnél semmi ügyvédet nem használt. A dolog igen egyszerű volt, s mint igen helyesen jegyzé meg, abból állott, akarnak-e valamit vagy semmit, úgy hogy az ügyet a hitelezők saját ügyvédekkel intéztette el. S Mr. Lewis, ki Mr. Davidsnak, s Mr. Moss, ki Mr. Manassehnek (az ezredes két főhitelezőjének) volt képviselője, szerencsétlente a lady ügyességét ügybajos dolgok elintézésében, s kijelentette, hogy akármelyik szak emberével kiállja a versenyt.

Rebeka szerencsekívánásaikat legtökéletesebb szerénységgel fogadta, egy palaczk sherryt s egy kenyértortát hozatott fel, s az ellenfél ügyvédekét megvendégelte a kis sötét szobában, melyben alkudozása alatt lakott; aztán

*) Nem ismer-e bizonyos ezredest Lord Crawleyt, nejjével — ez egy igen elmés kis asszony. Ah, Uram, ezek szörnyen meglóptak engem.

mikor tőlök elbucsuzott, a világon legjobbkedvüleg rázott velek kezett, s egyenesen visszafordult a szárazföldre, férje- s fiához csatlakozandó, s az előbbi teljes megszabadítása örvendetes ujságával lependő meg. A fiatal Rawdon ezalatt nagy veszedelemnek volt kitéve. Mert Mlle. Geneviève a francia b o n n e ezalatt megismerkedett Calaisban, hol a fiuval hagyta volt, egy katonával, s a kis örökös szinte bele fult a vízbe a tengerparton, hol a más dolgokkal elfoglalt Geneviève egyedül hagyta s elvesztette volt.

És így Crawley ezredes és neje visszautazott Londonba; és itt May Fair-, Curzon-streeti házukban valósággal kifejtették s kimutatták azon ügyességöket, mellyel birniök kell azoknak, kik a fenebb említett kuforrásokból akarnak megélni.

HARMINCZHETEDIK FEJEZET.

Ugyanazon tárgy folytatatik.

Először is mint egyik legfontosabb dolgot elő kell adnunk, miképen kaphatni s vehetni ki egy házat évenként — semmiért. Ilyen házakat kaphatsz butor nélkül, ha elegendő hiteled van Gillews s Bantings uraknál, mert ekkor tetszésed szerint pompásan berendeztetheted s feldíszítheteted; vagy lehet butorozva kapni, mi sok emberre nézve kevésbbé fáradságos és bonyodalmas utánjárás. Crawley és neje is az utóbbi házbérlési módnak adott elsőbbséget.

Mielőtt Mr. Bowls lön Miss Crawley Park-Lane-i háza s pinczéje élére állitva, a nevezett hölgynek egy Raggles nevű házfelügyelője volt, ki a Queen's-Crawley-i családi törzsjóságon született s az ottani kertésznek fia volt. A kulcsár magas és fontos polczára a kocsibakoni legénykedésen át Raggles jó magaviselete, csinos külsője, derék lábikrái s komoly magatartása által emelkedett. Néhány évet Miss Crawley háztartása élén állva, jó bére- és más szép mellékjövödelmeiből módja volt csinos kis összeget

takarítani meg, minek következtében kijelentette eltökélt szándékát Miss Crawley volt szakácsnéjával házassági szövetségre lépni: e leányzó tisztességesen fentartotta magát a mangolóból és egy kis zöldségárulásból a szomszédság számára. A dolog az, hogy az esketési szertartás már azelőtt néhány évvel titkon megtörtént volt, bár Miss Crawleyhoz Raggles házasságának hire csak egy kis hét éves fiu s nyolcz éves leányka által jutott el, kiknek ugyanis folytonos jelenléte a konyhában Miss Briggs figyelmét magára voná.

Raggles akkor kilépett a szolgálathól, s maga személyesen vette át a kis zöldségárulás kezelését. Boltjában a készletet csakhamar gyarapította tejjel s tejfellel, tojás- és falun hizlalt sertéshussal. S minthogy a szomszédságban a kulcsárokkal nagy összeköttetésben állott, s őket egy kis hátsó szobában ő és Mrs. Raggles szivesen látta, csakhamar jó keletnek örvendett teje, tejfele, tojásai, s nyeresége évről évre nevedett. Évről évre nyugton s szerényen gyűjtötte a pénzt, s midőn végre a May Fair, Curzon-Street, 201 sz. alatt fekvő kényelmes és tökéletesen berendezett ifju legényi szállás — melyet utoljára külföldre elutazása előtt a tisztos Deuceace ur bira — a legelső mesterek kezéből került gazdag s alkalmas butorzatával együtt nyilvánosan elárvereztetett, a legtöbbet ígérő a ház bérletére s a butorzatra nem más volt, mint Mr. Raggles. Igaz hogy a pénz egy részét kölcsön vette egy kulcsár társától, de legnagyobb részét csakugyan kész pénzzel fizette meg, s Mrs. Raggles nem csekély büszkeségét helyezte abba, hogy selyem kárpitos faragott mahagoni ágyban alhatik szemben egy roppant álló tükörrel s egy rengeteg ruhatartóval, melybe ő Raggles-szel s egész családjával együtt elférhetett volna.

Nem volt ugyan szándékuk hogy állandón magok foglalják el e pompás lakást. Raggles azért vette a házat, hogy ujra kiadja; s mihelyt kaphata bérlőt, azonnal visszavonult a zöldség boltba; de azért mindig rendkívül

kellemes dolog volt neki, ha onnan Curzon-Streetbe mehetett háza — saját háza megszemlélésére, melynek ablakiból geraniumok mosolyogtak s utcaajtóját metszett bronzkalapács ékesítette. A legény, ha történetből a ház előtti rácsozatra támaszkodva tátotta a száját, tisztelettel köszönt neki; a szakacsné nála vásárolt zöldséget s őt házi urnak hívta, s lakói semmit se tehettek, s egy tál ételt sem ebédelhettek meg úgy, hogy Raggles ne tudja, ha akarta.

Ő jó ember volt; jó és boldog. A ház olyan szép jövedelmet hajtott, hogy eltökélte gyermekeit jó iskolákba adni. A Crawley családot szerette s imádta, mint boldogléte szerzőjét. Boltja hátulsó részében volt egykori aszszonyának egy árnyképe, s a Queen's-Crawley-i kapusháznak egy rajza maga a vén szüztől. A Curzon-streetbeli ház disztiményeit ő csak egyetlenegy darabbal gyarapítja: ez Queen's-Crawley rézmetszetű képe volt, melyen a baronet egy hat szürkelovas aranyozott hintóban volt látható, mely egy tó mellett haladt el, mely fedve volt hat tyukkal s abroncsszoknyás hölgyek-, s zászlós és parokás zenészekkel rakott csolnakokkal. Valóban Raggles azt hitte, hogy a világon nincs több olyan palota, sem oly fényes család!

Történetből Raggles háza épen kiadó volt, midőn Rawdon nejjével visszaérkezett Londonba. Az ezredes megtudta azt, s a ház birtokosát jól ismerte, mert Raggles mindig megmarada a Crawley családdal egybeköttetésben, s Mr. Bowlsnak segítségére volt, mikor sok vendéget kellett fogadni. Így történt, hogy az öreg nemcsak kiadta házát az ezredesnek, hanem egyszersmind nála kulcsár gyanánt szolgált fel, valahányszor vendégei voltak: Mrs. Raggles a konyhában működött s oly ebédeket talált fel, melyek Miss Crawley tetszését is kinyerték volna. Ily módon Crawley házot tartott semmiből. Mert bár Ragglesnek kellett fizetni az adókat, a kulcsártársától kölcsönzött pénzért a kamatokat, évi díját az életbiztosító

társaságnak, gyermekeiért az iskolai s kosztpénzt, családja ételét s italát, sőt egy ideig Crawley ezredes családja ételét s italát is, s bár ez ügylet a szegény kópét egészen tönkre tette, gyermekeit koldusbotra, magát pedig az adóstömlőczbe fogta juttatni; mindamellett utoljára csak kell, hogy valaki fizessen azon uri emberekért is, kik évenkinti semmi jövedelemből élnek; s így történt, hogy a szerencsétlen Raggles Crawley ezredes hiányzó tőkái képviselőjéül lön választva.

Szeretném tudni, hány család taszittatik gazság és bukás örvényébe Crawley modorában működő furfangos uri emberek által? Hány nemes ur lopja meg a számára dolgozó kis mesterembereket, s alázza meg magát annyira, hogy szegény cselédeit s más szegény embereket, kiknek dolguk van vele, nyomoruságos kis összegekért reászedjen s néhány shillinggel megcsaljon? Ha olvassuk, hogy egy nagy ur a szárazföldre utazott vagy házában végrehajtás foly, s hogy mindenikök hat—hét millióval adós, megbukása is nagyszerűnek tetszik s tiszteljük e roppant bukás áldozatát. De ki szánja a szegény borbélyt, ki nem bírja megkapni pénzét, miután a legények haját porozta, vagy a szegény ácsot, ki tönkre ment az által, hogy a lady déjeûné-jéhez a pavillonokat készítette s azokat feldiszitette; vagy azt a szegény ördögöt, a szabót, kit a házmester pártfogolt s ki egész vagyonát lekötötte, hogy előállithassa azon formaruhákat, melyeknek megrendelésével Mylord őt megtisztelte. Midőn a nagy ház összedől, e szegény ördögök vele együtt észrevétlenül buknak: valamint a régi legendák szerint, mielőtt valakit az ördög elvinne, az elébb ennek egy sereg más lelket kerit hatalmába.

Rawdon s neje nagylelkűleg pártfogolta Miss Crawley régibb mesterembereit s kalmárait, kik, s közülök kiváltképen a szegényebbek készséggel szolgáltak neki. Valóságos csuda volt látni a mosóné átalkodottságát, ki minden szombaton a kapuhoz hajtott taligájával s egy héten

mint máson benyújtotta számláját. Mr. Raggles maga adta a zöldséget. A „Hadi szerencséhez“ címzett korcsmának juta azon szerencse, hogy a cselédség számára a sert szolgáltatassa. Hasonlóképen adósak maradtak minden cseléd bérének legnagyobb részével s így a ház iránti érdekviselésre kényszerítették őket. Valósággal senkit sem fizettek : sem a lakatost, ki egy ajtót nyitott fel; sem az üvegest, ki uj táblát tett; sem a kupeczet, kitől a lovakat s kocsit bérben birták; sem a lovász fiut, ki hajtotta; sem a mészárost, ki az ürü zombokat adta; sem a szenet, melynél megsütötték, sem a cselédeket, kik megették; s mint tudom, nem egy tündöklő világfi él ily módon jól s csinosan évenként semmi jövedelemből.

Ha az ember Curzon-streetbe a 201-dik sz. alatti házhoz ment, legszivesebb fogadásra, barátságos mosolyra, s a házi gazda és házi asszony részéről vidám kézszorításra talált, mintha ezek három-négy ezer fontnyi évi jövedelem kétségtelen urai lettek volna; valósággal, ha tekintjük, így állott a dolog : ha nem is birták az értéket pénzben, de birták termények- s munkában; ha nem fizették meg az ürüzombokat, azért ették azokat; s ha nem küldtek pénzt a borért, kevésbé jól voltak-e azért ellátva azzal? Senki nem tett az asztalára jobb claretet, mint a becsületes Rawdon; sehol csinosabb s vigabb ebédek nem folytak, mint nála; társalgó szobái a képzelhető legcsinosabb szerény kis salonok voltak; Rebekka azokat igen izletesen feldiszíté ezer szép kis párisi aprósággal; s ha Rebeka zongorához ült s örvendező szívvvel énekelt el dalokat, az idegen magát házi boldogság kis paradicsomában képzelhette, megvallván, hogy habár a férj egy kissé ostoba, de az asszony mindenesetre bájoló, s az ebédek képzelhető legkellemesebbek.

Rebeka Londonban bizonyos uri osztálynál hamar dívatba jött élcei, ügyessége s fecsegése által. Kapuja előtt szerény külsejű kocsikat lehetett látni, melyekből a legnagyobb urak szálltak ki. A parkban kocsiját előkelő

divatfiaktól környezve láthatta akárki. Második emeleti kis páholya az operaházban örökké új meg új arczokkal volt tömve : azt is meg kell azonban vallanunk , hogy az asszonyságok távol tartották magokat tőle s ajtójuk mindig zárva volt előtte.

Természetes , hogy mi az előkelő női divatvilágot s ennek szokásait illeti , a jelen elbeszélés írója arról csak hallomás után írhat. Az ember ennek mysteriumain épen úgy nem hathat át s nem értheti , a mint nem tudja , mit beszélnek a delnők , ha ebéd után felmennek a salonba. S csak ha az ember sokáig s állhatatosan utána jár , tudhat meg valamit e titkokból ; hasonló szorgalmas utánajárás következtében minden , ki a pall-malli kövezetet tapossa , s a fővárosi clubbokat látogatja , a londoni előkelő világról tud meg valamit vagy saját tapasztalásából vagy ismerősei által , kikkel ebédel , tekézik ; megtudja , hogy valamint vannak férfiak (Rawdon Crawley is , kinek viszonyait épen fenebb beszéltük meg , ezek közé tartozik) , kik a tudatlanok s a Park ujonczainak szeme előtt derék alakban tűnnek fel , mert a legismeretesebb dandykkel látják társalkodni , úgy vannak hölgyek , kik után az urak igen járnak , kiktől azoban nejeik semmit sem akarnak tudni , ismerni sem akarják , megvetik. Mrs. Firebrace is ezek közé tartozik ; pompás szőke fürtjeivel s Anglia leghíresebb dandyitól környezve lehet őt mindennap Hydeparkban látni. Más ilyen asszony Mrs. Rockwood : társaságait a divatlapok legapróbb részletekig megírják , s nagy urak és követek kártyáznak nála ; s még több ilyen nőt hozhatnánk fel , ha történetünknek velek valami köze lenne. Mig azonban az emberek , kik nem élnek a nagy világban , vagy a falusiak , kik az előkelő élet iránt némi fogékony-sággal bírnak , e hölgyeket közhelyeken látező dicsőségök fénykörében szemlélik s őket a távolból irigylik , a jobban értesültek megmondhatnak nekik , hogy ezen irigyelt hölgyeknek épen úgy nincs legkisebb kinézésük arra , hogy valami állást nyerjenek a „társaságban,“ valamint a som-

mersetmegyei homályban élő squirenének, ki a Morning Post-ban olvassa azoknak nagy dolgait. A Londonban élők előtt nem egészen ismeretlenek e borzasztó igazságok. Kik az embert s különösen a nőt tanulmányozzák, azok bámulják, mily örülten erőlködnek bejutni a magasok körébe némely hölgyek, kik bár külsőleg gazdagok-s előkelőknek néznek ki, mégis irgalmatlanul kizáratnak e társaságból; mily sértések-, megaláztatások- s bántalmaknak teszik ki magokat s mily türelemmel hordozzák el azokat; valóban a divatvilág nyomoruságainak rajzolásá méltó tárgy lenne oly íróra nézve, ki az ahhoz megkivántató élczességgel, szabad idővel s a divatvilági zagyva nyelv kezelésében elegendő jártassággal bírna.

Igy Mrs. Crawleyt azon kevés női ismerőse, kivel külföldön találkozott, a csatornán innen nemcsak meg nem akarta látogatni, hanem ismerni sem akarta legátalkodottabban. Érdemes volt látni, mennyire megfélejitettek róla az előkelő asszonyságok, s ennek tapasztalása Rebekának alkalmasint nem legkellemesebb tanulmányi tárgya volt. Ha lady Bareacres az operaház váró teremében találkozott vele, maga körül gyűjtötte leányait, ne hogy a Beckyvel érintkezés által beszennyeződjenek, aztán néhány lépésnyire hátrált, leányai elébe állott s kis ellenségére meresztette szemeit: igaz hogy Becky nem jött ki magatartásából, akár milyen szigorú pillantásokat lövelt reá rettentő szemeiből a vén, hideg Bareacres grófné. Ha Lady de la Mole, ki Brüsszelben néha Beckyvel lovagolt volt, Mrs. Crawley leeresztett fedelű kocsijával találkozott a Hydeparkban, a lady tökéletesen vak volt, s korábbi barátnejára nem volt képes reá ismerni. Még Mrs. Blenkinsop a bankárné is ignorálta a templomban. Becky tudniillik most rendesen járt templomba; s igen épületes látvány volt, midőn Rawdonnal karonfogva s hónya alatt nagy aranyos imádságos könyvvel belépett oda s látszólag legnagyobb komolysággal az egész szertartást végig várta.

Rawdon eleinte nagyon szívére vette, hogy úgy lenézik nejét, s azon jártatta eszét, hogy minden ilyen szemtelen asszonynak, ki az ő neje iránt kellő tisztelettel nem viselkedik, férjét vagy bátyját kihívja: Becky legesdöbb kérései s legkeményebb parancsai által alig bírta reá venni, hogy csak viselje magát becsületesen, s ne kössen bele senkibe. „Ugy sem lőhetsz bele engem a társaságba,” mondá Becky jókedvüleg. „Ne feledd, édesem, hogy én csak gouvernante voltam, s te magad is szegény, dőre vén ficzkó, rossz hírben állasz, mint adósságcsináló s a kockajátéknak s egyéb efféle gonoszságoknak igen nagy barátja. Nemsokára annyi barátunk lesz, a mennyi csak kell, addig pedig viseld szépen magadat s fogadj szót mindenben iskolamesterednek. Emlékszel-e még, milyen dühbe jöttél, mikor meghallottad, hogy nagynénéd majd mindenét Pittnek s nejének hagyta? Egész Párisnak elbeszélte volna, ha vissza nem tartalak, s hol ülnél most, he? — St.-Pélagieban az adósok fogházában, nem pedig Londonban egy szép házban az élet minden kényelmeitől környezve: — olyan dühbe jöttél, te istentelen Kain, hogy megakartad ölni bátyádat; s mit használ, ha még olyan engesztelhetetleneknek mutatjuk is magunkat? A világ minden dühe sem szerezhethné meg nagynénéd pénzét; és sokkal jobb, ha bátyád családjával barátságos lábon vagy, mint ha ellenségéül veted fel magadat, mint az ostoba Bute. Ha apád meghal, Queen’s-Crawley kelleme téli lakhely lesz számunkra. Ha tönkre megyünk, akkor majd felszelheted a pecsenyét az asztalra, s felügyelője lehetsz az istállóknak, én pedig majd Lady Jane gyermekeinek leszek a gouvernanteja! Ostobaság! Dehogy bukunk meg! Majd szerzek én neked egy jó hivaltalt; vagy meglehet Pitt fiacskájával együtt meghal, s akkor Sir Rawdon és my Lady leszünk. Még az ember él, mindig reményl, édesem. Meglátod, csinálók valamit belőled. Ki adta el a lovaiddat? Ki fizette meg adósságaidat?” Rawdon kénytelen volt megvallani, hogy mindezen jóté-

teményet feleségének köszöni s fogadta, hogy jövőre is vezérletére bízza magát.

Valóban, elhunyván Miss Crawley, s a pénz, melyért a rokonok czivódtak, végre Pittre maradván, oly dühbe jött Crawley Bute, hogy unokaöcsét a legrutabb szidalmakkal tetézte, s a czivodás közöttök mind hevesebbé vált, míg végre a két család közt minden összeköttetés egészen megszűnt; Crawley Rawdon ellenben, ki nem kapa többet száz fontnál, úgy viselte magát, hogy bátyja egészen csudálkozott és sógornéja egészen elragadtatott. Az utóbbi tudniillik már természeténél fogva férje családjának minden tagja iránt igen barátságos érzéssel viseltetett. Rawdon Párisból igen nyílt, férfias, jó kedvű levelet irt bátyjának. Megvallá abban, hogy házassága által maga eljátszá nagynénje kezét; s bár nem teheti, hogy ne fájlalja nagynénjének iránta kitüntetett keménységét, mégis örvend rajta, hogy a pénz a család azon ágánál maradt, melyhez mindkettőjük tartozott. Legszivesebb kifejezésekkel emlékezett meg e levélben Rawdon sógornéjáról s azon reményét fejezte ki, hogy Lady Pitt Mrs. Crawleytól nem vonandja meg jóindulatát. A levelet egy utóirat zárá be az utóbb említett asszonyságtól, melyben mondá: hogy kényszerítve érzi magát férje szerencsekivánásait a maga részéről is megujtani; mindig kedvesen fog emlékezni a Crawley ur által korábbi időben iránta kitüntetett jóságra, midőn ő maga barátok nélküli árva s tanítónéja volt Mr. Pitt kis hugainak, kiknek jólléte által jelenleg is legmelegebben érdekelletik. Szerencsét kíván házasságához, s engedelmet kérvén hogy ajánlhassa magát Lady Jane-nek, (kinek minden ember magasztalja jóságát), kifejezte azon reményét, hogy egykor bemutatthatandja fiacskáját nagybátyjának s nagynénjének, kiknek jóindulatát s pártfogását számára kikérni bátorkodik.

Crawley Pitt e levelet igen kegyesen fogadta, — kegyesebben, mint Miss Crawley Rebekának némely korábbi stylisticai kísérleteit, melyekhez Rawdon kezeirását hasz-

nálta fel; Lady Jane pedig úgy el volt ragadtatva e levéltől, hogy azt reménylette, miszerint férje a nagynénjétől nyert örökséget azonnal két részre osztandja s egyik felét öcsének küldendi Párisba. Hanem a lady bámulására Pitt teljességgel nem akart öcsének harmincezer fontról szóló utalványt küldeni át. Azonban — s ez is igen szép volt tőle — kezét ajánlta neki azon esetre, ha Angliába jő s elfogadja; Mrs. Crawleynak pedig a felőle s neje felől táplált jó véleményért köszönetét nyilvánítván, kegyesen kifejezte abbéli készségét, hogy szívesen megragadand minden alkalmat, midőn kis fiának valamiben szolgálhatand. Ily módon a két testvér közt csaknem teljes kienkesztelés jött létre.

Midőn Rebeka a városba jött, Pitt és neje nem volt Londonban. Rebeka gyakran oda hajtattott a park-lanei ház régi kapujához, látni akarva, valljon az új tulajdonosok átvették-e birtokukba Miss Crawley házáat. Hanem az új család nem mutatta magát; csak Raggles által tudott meg holmit — hogy Miss Crawley cselédeit, illendően megajándékozva, elboesátották; hogy Sir Pitt csak egyetlenegyszer volt Londonban, néhány napig a házban tartozkodott, s ott ügyvédekkel különböző dolgokat végzett, s a Miss francia regényeit mind eladta egy könyvárusnak Bond Streetben. Beckynek fontos okai voltak, hogy új rokonai megérkezését ohajtsa. „Ha lady Jane megjő,” gondolta magában, „bevezet az úri társaságba, — a nők, ej no! a nők majd elhinnak engem is, ha látják, hogy a férjek ohajtják társaságomat.

* * *

Ily állásu hölgynek a társalgónő épen oly szükséges czikk, mint brougham-ja vagy bokkrétája. Mindig bámultam, mily szépen megtudják magoknak e gyöngéd teremtések, kik rokonszeny nélkül nem élhetnek, választani rendkívül rút barátnéjokat, kik csaknem elválhatlan tár-

saikká lesznek. Egy ilyen nélkülözhetlen nőszemély látása, ki egy kissé már viseltes ruhájában ül barátnéja megett az operai páholyban vagy a hátulsó ülésen a nyílt kocsiban, reám nézve mindig igen erkölcsi jelentésű s alkalmas intő jelnek tűnik fel, — mint az egyiptomi bonvivant-ok lakomáin a halálfő, — különös, keserű gunnyol vigyorgó emlékszo-brul a „Hiuság vásarán.”

Hogy ne! — még a vásott, szeméremből kivetkezett, szép, lelkiismeretlen, szivtelen Mrs. Firebrace is, kinek atyját a szégyen s gyalázat temette a föld alá; még a szeretetreméltó merész Mrs. Mantrop is, ki, ha valaki minden sövényen átugrat Angliában, s szürkéivel a Parkban kocsikázik, mialatt anyja most is kufárkodik Bathban; még azok is, kik olyan orczátlanok, hogy az ember azt hinné, semmi sincs, mit ne mernének tenni, nem bátor-kodnak ilyen barátné nélkül lépni világ elébe. Kell lenni valakinek, kibe ezen érzékenyszivü teremtések kapaszkodhassanak. Nem is igen lehet őket nyilvános helyen látni a nélkül hogy hátuk megett ne örködnék a társalgónő festett, viseltes selyem ruhájában.

„Rawdon,” mondá egyszer Becky késő éjjel, midőn több gentleman a pattogó tűz körül ült társaságában, (a férfiak jártak házához, hogy az időt öljkék éjjel, s Rebeka mindig gondoskodott számukra a legjobb kávé- s fagy-laltról, mit Londonban lehetett kapni), „nekem szükségem van egy juhászkutyára.”

„Mire van szükséged?” mondá Rawdon az écarté asz-talról felpillantva.

„Juhászkutyára,” mondá a fiatal lord Southdown. „Édes Mrs. Crawley, minő ötlet ez! Miért nem kell inkább egy szép dán dogg! Jupiterre mondom, tudok egy akkorát, mint egy zsiráf; szinte el birná húzni brougham-ját; vagy egy perzsa agár, he? (Proponálok;) vagy egy kis mopszli, mely bebujhatnék lord Steyne burnótszelenczé-jébe. Bayswaterben van egy ember, kinek épen egy ilyen mopszlija van (— királyt jegyzek s kijátszom —) . . .”

„Én ütést jegyzek,“ mondá Rawdon komolyan, mert ő rendszerint játékára ügyelt, s nem elegendett a beszélgetésbe, hacsak lovak- s fogadásokról nem volt szó.

„Mi az ördögöt akar juhászkutyával?“ folytató a tüzes kis lord Southdown.

„Én erkölcsi juhászkutyát értek,“ mondá Becky nevetve s lord Steynere pillantva.

„Hát az mi az ördög?“ kérdé ő kegyelmessége.

„Arra való kutya, hogy a farkasokat távol tartsa tőlem,“ folytató Rebeka, „s társalgónő helyét pótolja.“

„Édes kis ártatlan báránka, igazán, szüksége van reá,“ mondá a marquis, s állkapczája még kiebb düledt s szörnyen kezdett viczorogni, miközben szemecskéje Rebekára hunyorgott.

A nagy Marquis of Steyne a tűznél állott s kávé-t szörpölt. A tűz vigan pattogott. A kandalló párkányon csinos aranyozott bronz s porcellán kargyertyatartókban egy pár tuzat gyertya égett s gyönyörűen megvilágította Rebeka alakját, ki egy virágos zöld szövettel behúzott pamlagon ült. Rózsaszínű köntösbe volt öltözve, mely olyan frisnek nézett ki, mint a most szakasztott rózsabimbó; vakító fehér keblét s karját vékony ködfátyol fedé, melyen az átsugárzott; haja fürtökben csüngött le nyakára; egyik picziny lábacska a selyem egyik fris, fodor széle alól kandikált ki: a leggyönyörűbb picziny láb, leggyönyörűbb kis cipőben s a világon legfinomabb selyemharisnyában.

A gyertyák lord Steyne fényes kopasz homlokára is le-sütöttek, melyet veres haj övedzett. Vastag, bízontos szemöldöke s kis villogó szemei voltak, melyeket ezer kis redőcske környezett. Álla kiállott, s ha nevetett, vadul kivigyorgott két fehér agyara. Ő királyi vérből szemé-lyekkel is ebédelt, s térdszalagot, valamint egy más szé-les rendszalagot viselt. A lord egy alacsony termetű, széles mellű, karikalábu férfi volt, — büszke csinos láb-fejére s bokájára; megjegyzendő még, hogy a-lordnak

mindig valami baja volt térdével, melyen a térdszalagot viselte.

„A juhász tehát egyedül nem bírja megvédni báránycáját?”

„A juhász igen a kártyának adja magát s igen szívesen megy a clubbokba.” felelé nevetve Becky.

„Isten, mily korhely Corydon!” mondá Mylord — „milyen szája van a juhászszíphoz!”

„Én elfogadom az ön hármát kettő ellen,” mondá Rawdon a játszó asztalnál.

„Hallja a Meliböust,” dörmögé a nemes marquis; „most is oly dolog után lát, mely a juhászhoz igen illik; Southdownt nyirja; beh ártatlan berbécs, he? A manóba, mily hófehér gyapja van!”

Rebeka szeméből gunyos vidorság sugárai lövelltek ki. „Mylord,” mondá, „ön is e gyapju lovagja.” A lord nyakán az arany gyapju rendje, mint a jogaiba visszahelyezett spanyol király ajándéka, csüngött. S fiatalságában lord Steyne híres volt a játékbani merészsége- s szerencséséről. Mr. Foxxal egyszer két nap s két éjjel egymás után ült kártyánál. Az ország legmagasabb személyeitől is nyert el pénzt: azt mondták az emberek, hogy marquisi koronáját is a játszó asztalnál nyerte. Rebeka látta, hogy komor homloka redőkbe huzódik. Felkelt a pamlagról, hozzá ment s lenge meghajtással kivette kezétől a kávéfindszát. „Ugy van,” mondá, „juhászskutyát kell szereznem. Hanem önre nem fog ugatni.” Ezzel bement a másik szobába, zongorához ült, s oly szívhez szóló bájoló hangon kezdett kis francia dalokat énekelni, hogy az áthanggolt főúr utána ment e szobába, s ott fejével biccentve s reá hajolva verte neki az időmértéket.

Rawdon azalatt écartét játszott barátjával s nyert. De ha még oly gyakran és sokat nyert, mégis mindenesetre fárasztóknak kellett éreznie az ilyen éjszakákat, minők a héten át többször fordultak elő, midőn egyedül nejjével beszéltek s ezt bámulták, holott ő némán ült a társalgó

körön kívül, s egy betűt sem értett az azon belüli rejtélyes nyelvből, tréfákból, czélzásokból. „Hogy van Mrs. Crawley férje?” szokta kérdezni lord Steyne az exdragonos-tól, ha találkozott vele. Valóban ebből állott most életének feladata. Ő nem volt többé Crawley ezredes, hanem Mrs. Crawley férje.

* * *

Hogy a kis Rawdonról eddig semmit sem beszéltünk, oka az, mivel vagy a padlásszobában bujkál, vagy a konyhába huzódott s ott keres magának társaságot. Anyja nemigen törődött vele.

Mig a francia dajka a háznál volt, vele töltötte napjait, miután pedig a francia nő elment, megszánta egy házi szolgáló az éjjel egyedül ordító kis ficzkót s magához vette a padlásszobába s ott megvigasztalta.

Rebeka, my Lord Steyne s még egy pár ur egy este opera után a salonban együtt voltak, theáztak, a mint fejek felett ez az ordítás kezdett hallani.

„Az én kis angyalom kiábál a dajka után,” mondá, de nyugton maradt s meg sem gondolta a gyermek után nézni.

„Fel ne ingerelje kegyed magát, ha utána néz,” mondá lord Steyne gunyosan.

„Hogy is ne!” viszonzá a nő csaknem elpirulva, . . . „addig rí, mig elalszik bele.” S újra az operáról beszélgettek.

Rawdon azonban azalatt ellopózott hogy fia s örököse után nézzen, s látván, hogy a gyermeket Dolly elhallgatatta, visszajött. Az ezredes öltöző szobája a ház eme felső tájkán volt. Ott szokta titkon meglátogatni a fiut. Mindennap látták egymást reggel, mialatt az ezredes beretválkozott; e műtétel alatt ifj. Rawdon az apja mellé ült egy ládára s véghetetlen gyönyörrel nézte, miként beretválkozik. Ő s apja igen szerette egymást. Az apa csemegét

hozott neki ebéd után s egy régi vállrojt szekrénybe dugta el, hol a fiu megkereste s jó ízűn kaczagott neki, ha reá talált : hanem még sem kaczagott igen nagyot, nehogy felébressze anyját, ki igen későn szokott lefekünni s délben kelt fel.

Rawdon a fiunak egész rakás képes könyvet vett, s a gyermekszobát teli tömte játékkal. A szoba fala teli volt képekkel, melyeket az ezredes saját kezével ragasztott fel és készpénzért vásárolt. Mikor id. Rawdon nem volt szolgálaton Mrs. Crawleynál a parkban, felment e szobába, s órákat eltöltött a fiuval, ki ölében ült, s nagy bajuszát tépázta — napokat eltöltött így az atya fiával, reá nem unva ugrálásai- s játékaira.

Egyszer vagy kétszer hetenként az anya is felnézett a ház e felső tájékába, hol gyermeke lakozott. Diszesen kiöltözött divathölgy alakjában jött s pompás uj ruhájában, keztyűjében, s kis cipőjében kegyesen mosolygott le reá. Bámulandó szalagok, csipkék s ékszerek csillogtak rajta. Mindig uj kalap volt fején, s azon mindig virágok nyiltak, vagy pompás fejér, kondor, puha strucztoakkal volt felékesítve. Ilyenkor kétszer, háromszor, igazi pártfogói képpel intett a fiunak, ki ételétől vagy katona képeitől, melyeket épen kifestett, felpillantott. Mikor a hölgy a szobából eltávozott, abban s egész környékében mindig rózsailleslet vagy valami más efféle varázsilleslet maradt vissza.

A gyermek szeme előtt anyja földfeletti lény volt, mely atyja- s az egész világnál felebb állott, mely csak tisztos távolságból tisztelendő s bámulandó. E hölgygel kikoszizni reá nézve magasztos szertartás volt : akkor ott ült a kocsi hátulsó ülésén s egy szót sem mért szolani, hanem csak a vele szemben ülő pompásan öltözött herczegnőt bámulta némán. Pompás, ágaskodó lovakan ülő urak lovagoltak oda, mosolyogtak neki s beszéltek vele. Mint sugárzott s villogott ilyenkor a szeme mindenikre ! S mikor ellovagoltak, remegő keze kellemdus emelésével köszönt nekik. Mikor vele kocsizott ki, uj veres ruháját

vette fel : otthonn jó volt a durva vászon zubony is. Néha, mikor anyja nem volt otthonn s Dolly ágyot vetett, lement anyja szobájába. Anyja hálósobája előtte tündér mulató helyéül tünt fel, mely fény s kék titokteljes helye. Ott a köntöstartóban függtek bámulatos ruhái — a rózsaszínűek, a kékek, a tarkák. Ott állott az ékszerszekerény ezüst czikornyáival : az öltöző asztalon a rejtélyes bronzkéz, melynek ujjain száz gyűrű csillogott ; a nagy álló tükör, melyben saját bámulást kifejező fejét s az ágyvankosokat lesimitó Dolly képét láthatta. Oh, te szegény magányos, sötétségben barangoló fiu ! Az anya a kis gyermek szívében élő Isten neve ; s itt ez hideg követ imádott !

Hanem Crawley Rawdon szívéből, bár mily semmi ember volt különben az ezredes, nem hala ki minden szeretet s gyöngédség érzelme. Titkon igen vonzódott ifj. Rawdonhoz, s e gyöngédsége nem kerülte el Rebeka figyelmét, ki azért azonban nem beszélt a felől férjével ; nem is haragult reá a miatt : annál jobb természetű volt, hanem a miatt még jobban megvetette férjét, ki szinte szégyenlte magát atyai lágyszivüségéért s azt neje elől eltitkolta, és csak akkor engedte át magát annak, ha a fiuval egyedül volt.

Reggelenként kiment vele, meglátogatta a parkot s az istállókat. A kis lord Southdown, — ki a legjobb szivű ember volt s az inget a hátáról oda ajándékozta volna, és kinek szokása volt mindenféle játék- s ékszereket vásárolni, hogy másoknak tovább adja --, a kis ficzkónak egy ponyt vett, mely, mint mondá, nem volt nagyobb egy jó nagy patkánynál ; a fiatal Rawdonnak nagyszerű apja a fiut nagy örömmel felültette e shetlandi puja ló hátára, s a parkban elsétált vele. Jól esett, ha láthatta Krightsbridgeben régi lakát s régi pajtásait : fájlalva kezdett ifju legényi állapotára visszagondolni. A vén katonák viszont örvendtek, ha régi tisztjüket láthatták s a kis ezredest karjaikon s térdeiken hintáztathatták. Maga Crawley ezredes is szívesen megebédelt a tisztí asztalnál régi paj-

tásai társaságában. „A manóba, ugy sem vagyok elég okos az ő számára, tudom, nem érzi meg, hogy nem vagyok ott,“ mondta ilyenkor, s tökéletes igaza volt: neje nem érezte hiányát.

Rebeka kedvelte férjét; mindig vidám s barátságos volt hozzá; s épen nem mutatta ki, minő megvetéssel viseltetik iránta: talán még annál jobban szerette, hogy együgyű ember volt. Első legényének s maître d'hôtel-jének tartotta. Elküldte hogy járjon el dolgokban: ő zugolódás nélkül engedelmeskedett, körülkocsizott vele a rondell-ben, elvezette operai páholyába, az előadás alatt clubban vigasztalta s enyhítette meg magát s a kitűzött órára pontosan megjelent, nejét haza vezetendő. Jól esett volna neki, ha neje egy kissé gyöngédebbnek mutatkozik fia iránt, hanem utoljára azzal is megbarátkozott. S miután társalgónöt kapott Becky, Rawdon házi kötelességei igen megkönnyültek. Neje felszólította, hogy ebédeljen a clubban, sőt most már az opeházban sem kellett szolgálatot tennie. „Ne maradj itthonn ma este unatkozni, édesem,“ mondogatta neki. „Néhány látogatóm lesz, ki csak untatna téged. Nem hinnám meg őket, de tudod, hogy javadra van, s mióta juháskutyám van, nem kell félnem egyedül.“

Egy vasárnap reggel, a mint Crawley Rawdon, kis fiával s a ponyval szokott kerülését tette meg a parkban, az ezredesnek egy régi ismerőse, Clink káplár előtt haladtak el. A káplár egy öreg uralral beszélgetett, ki egy kis fiut, körülbelől a kis Rawdonnal egy időst tartott ölében. Ez a másik kis fiu a káplár waterlooi emlékjelét tartotta kezében s nagy örömmel szemlélte.

„Jó napot, nagyságos ur,“ mondá Clink viszonzatul az ezredes köszönésére. „Hogy van, Clink?“ kérdé ez.

„Ez a kis fiu, Sir, körülbelől egy idős a kis ezredessel,“ folytatá a káplár. „Az ő atyja is waterloónál volt,“ mondá az öreg ur, ki a fiuval volt. „Ugy-e, Györgykém?“

„Ugy van,“ mondá a kis György; s ő és a kis ficzkó a pony hátán olyan élesen pillantott egymásra s olyan ke-

mény szemlét tartott egyik a másikon, a mint csak kitelik gyermekektől.

„Sorezrednél szolgált,“ mondá Clink pártfogói arcczal.

„Kapitány volt a —dik ezrednél,“ mondá az öreg ur némi pöffeszkedéssel. „Osborne György kapitány, — ismerte talán őt, Sir? Ő a korz zsarnok ellen harcolva hősi halállal mult ki.“

Crawley ezredes egészen kiveresedett. „Igen jól ismertem őt, Sir,“ mondá, „s nejét is, kedves kis asszonyka, — hogy van ő valljon, Sir?“

„Ő az én leányom, Sir,“ mondá az öreg ur hirtelen letéve a kis fiut, s nagy ünnepélyesen egy névjegyet huzott ki zsebéből, s nyújtott át az ezredesnek. A névjegyzen ez állott: Mr. Sedley, a fekete gyémánt és hamutlan köszén társaság egyedüli ügynöke, Bunker' s Wharf, Thames Street, és Sedleyné szül. Cottages Mária Anna, Fulham Road West.

A kis György a shetlandi ponyhoz járult s szemügyre vette.

„Lenne kedved lovagolni rajta?“ kérdé Rawdon minor a nyeregből.

„Lenne,“ mondá a kis György.

Az ezredes, ki némi érdekléssel nézé őt, felemelte a fiut s Rawdon minor megé ültette a nyeregbe. „Öleld át a fiam derekát,“ mondá neki, „Rawdonnak hívják.“ S a két gyermek nevetni kezdett.

„Azt hiszem, Sir,“ mondá a jólelkű káplár „mostanság szebb egy pár ficzkót nem lát.“ S az ezredes, a káplár s az öreg Sedley az esernyőjével a gyermekek mellett ballagtak.

HARMINCZYOLCZADIK FEJEZET.

Egy család, mely szűken van el.

Higyjük el, hogy a kis György Krightsbridgeből Fulhambe lovagolt, s állapotunk meg itt egy kevésbé, és tudakolozunk azon barátaink után, kiket itt hagyunk el.

Mint van Amália a waterlooi vihar után? Él e még s hogy van dolga? Mi lett Dobbin őrnagyból, ki oly szorgalmasan felkereste tartzkodása helyén? Tudnak-e ott valamit a Boggley-Wollah-i adószedőről?

A mit az utóbbiról tudunk, következőkben adhatjuk elő röviden: A mi érdemes vastag barátunk, Sedley József Brüsszelből megfutamodása után nemsokára visszament Indiába. Vagy mivel kitelt volt szabadságideje, vagy mert félt, nehogy waterlooi szaladása tanuival találkozzék: elég az hozzá, nemsokára hogy Napoleon St. Helena szigetén ütötte fel tanyáját — Józsi látta is ott az excsászárt — visszatért Bengalba, ottani hivatala után látandó. A ki Józsit a szállító hajón hallotta, beszédeiből azt következtette, hogy a korzzal nem egyszer találkozott, s Mont St. Jeannál a fogát vicsorgatta neki. Ezer adomát tudott beszélni e híres ütközetekről; minden ezred állását, mindeniknek veszteségeit a csatákban jól ismerte. Egy szóval sem tagadta, hogy neki is volt része e győzedelmekben, s hogy a hadseregnél volt és Wellington herczeg számára leveleket vitt. Azt is mind el tudta beszélni, a mit a herczeg a waterlooi ütközet napján minden kigondolható pillanatban tett s mondott, s Józsi e részben ő kegyelmessége gondolkodásának s minden tette és cselekedetének oly pontos ismeretét tüntette ki, hogy nyilván egész nap meg nem mozdult volt a nagy győztes oldala mellől, bár neve, mivel nem volt harczos, az ütközetről szóló nyilvános okiratokban meg nem említett. Utoljára talán maga is elhitte, hogy a hadseregben szolgált. Annyi bizonyos, hogy egy ideig szörnyen feltűnt Kalkuttában, s egész további Bengaliában tartzkodása alatt Waterloo-Sedleynek hívták.

A váltókat, miket a szerencsétlen lovak eladónéjának adott, ő s ügynöke pontosan kifizette, s ezen alkura soha sem célzott, azt sem tudja senki bizonyosan, mi lett a lovakból vagy mikép menekedett meg Izidortól, belga leánytól: annyi igaz, hogy az utóbbi 1815-ben ősszel

Valenciennesben egy szürkét adott el, igen hasonlót ahhoz, melyen Józsi ült volt.

Józsi londoni ügynökének meg volt hagyva, hogy szüleinek Fulhamben évenként százhusz fontot fizessen. Az öreg hitvestársaknak ez volt legfőbb segédforrása; mert az öreg urnak bukása után kezdett nyereszkesedései épen nem segítettek a bukott s lerokadt öreg urat lábra. Megkísértette a borkereskedést, a köszénkereskedést, adott el sorsjegyeket, stb. Valahányszor új ügyletbe kezdett, terjedelmes előrajzokat küldött ismerőseinek, új réz czimlapot csináltatott ajtajára, s némi pöffeszkesedéssel mondogatta, hogy újra gazdag ember válik belőle. Hanem a szerencse nem mosolygott többé a szegény gyenge öregnek. Barátai egymásután mind oda hagyták s elunták rozsbort s drága szenet vásárolni tőle; s az egész világon csak egyetlenegy ember hitte, hogy a cityben ügyletek után lát, midőn reggelenként oda tántorog, s ezen egy ember neje volt. Estve lassan haza kullogott, aztán egy kis társaságba ment a kocsmában s ott a nemzet pénzügyeiről rendelkezett. Csudálatos volt öt milliókról, agió s discontoról, Rotschild és a Baring testvérek vállalatairól hallani beszélni! Az öreg ur mindig oly roppant összegekről beszélt hogy a társaság (a gyógyszerész, a temetésrendező, egy építőmester, a plébániai templomból a sekrestyés, s Mr. Clapp a mi régi ismerősünk) némi tartzkodó tisztelettel kezdett reá tekinteni. „Uram,“ mondogatta mindennek a társaságban, „egykor jobb dolgom volt. A fiam, Sir, első hivatalnok Ramgungel an a bengaliai elnökségben, s havonként négy ezer rupiát vesz be. A leányom ezredesné lehetne ha akarna. Ha akarnék, Sir, fiamra az első hivatalnokra holnap bocsáthatnék egy váltótól kétezer fontról, s Alexander egyszerre kifizetné az összeget, Sir. Hanem a Sedleyk mindig büszkék voltak, Sir!“

Te is, tisztelt olvasó s én is, jöhetünk egyszer ilyen helyzetbe, mert hiszen hány jó barátunk járt így? A sze-

rencse kereke fordulhat : erőkben megfogyatkozhatunk ; helyünket a világ szinpadán meglehet ifjabb s derekabb szereplők foglalják el ; az élet koczkája ellenünk fordulhat, s mi eluzva vagy hajótörést szenvedve ott maradunk világ csúfjainak. Ha az emberek szembetalálnak, az utcza tulsó oldalára mennek át, vagy mi még rosszabb, felénk nyújtják egy pár ujjokat s szánakozó képpel s pártfogói hangon sajnálkoznak, hanem mihelyt hátot fordítasz, elkezdi a te barátod : „Szegény ördög, minő ostobaságokat követett el, hogy nem tudta használni szerencsédjét!“ No, no — kocsis s háromezer fontnyi évi jövedelem még nem a legfőbb jutalom, sem nem végszava az istenítéletnek. S ha annyi kontár előmegy, a hányot elvisz az ördög, — ha a szemfényvesztők szerencsét tesznek és a zsebvágók meggazdagodnak, és viszont nekik is épen úgy kijut a baj és szerencsétlenség, mint a legderekabb s legbecsületesebb embernek : azt mondom, öcsém, a „Hiuság vásáranak“ adományai- s élményeire nem sokat tarthatunk, s valószínű hogy . . . hanem egészen kijövünk történetünkéből.

Ha Mrs. Sedley erélyes asszony, férje bukása után azt megmutatta s nagy házot fogadva ki, abba urakat vett volna fel szállás- és étkezésre. A megbukott Sedley igen jól nézett volna ki, mint a koszházot tartó gazdasszony-nak férje, leendvén ekkor a magán élet Munozza, ezimzetes ur és mester, pecsenyeszelő és udvarmester, és e szomorú háztartás kormányzó asszonyának alázas férje. Hanem Mrs. Sedley egyáltalában nem birt annyi erélyt, hogy „tisztos uri személyek“ után lásson, kik, mint a Times-ben naponta olvashatni, „egy vidám s zenekedvelő családnál szállást és étkezést keresnének.“ Ő nem birta magát felszedni a partról, hova a sors a hajótöréskor kidobta, — s az ember láthatta, hogy az öreg pár élet-pályája vége felé jár.

Nem hiszem ugyan, hogy boldogtalanok lettek volna. Bukásukban talán egy kissé büszkébbek voltak, mint egykor szerencsésükben. Mrs. Sedleyre mindig sokat tartott

házi asszonya Mrs. Clapp, ha lement s a konyhában vele órákig elbeszélgetett. Az ír szolgáló Flanagan Betty kalapjai s szalagjai, daczossága, restsége, rettentő gertyapusztítása, tea- s czukorfogyasztása, stb. épen úgy elfoglalta s gyönyörködtette az öreg asszonyt, mint korábbi háztartása, melyről naponta százszor is beszélt a jó asszony, s mely magában foglalta Sambot, a kocsist, egy lovásziut, egy házi szolgált, egy gazdasszonyt s egy egész falka nőcselédet. Aztán Flanagan Bettyt kívül Mrs. Sedley az egész utca minden cselédjére ügyelt. Tudta, hogy minden lakó az utca házacskáiban megfizette-e házbérét vagy adós maradt vele. Elfordította a fejét, ha előment Mrs. Rougemont a színésznő kétes hírű családjával. Felütötte a fejét, ha Mrs. Pestler a gyógyszerárusnő elhajtott előtte egy lovas szekerekben, melyet férje ügybajos dolgai elvégzésére tartott; sokszor beszélt a zöldségárussal a répákról Sedley ur számára, szemmel tartotta a tejes asszonyt s a sütő inast; gyakori látogatásokat tett a mézársházákban, s a mézáros valószínűleg kevesebb bajjal megalkudt száz ökröt, mint a mennyivel el tudott adni Sedleynek egy ürüczombot: vasárnaponként megszámlálta a burgonyákat a pecsenye alá, s e napokon ünnepi ruhájában kétszer ment templomba, s estve Blair prédikációt olvasta.

E napokon, mert hétköznapokon „ügyei“ nem engedték meg e mulatságot, az öreg Sedleynek legnagyobb kedvtelése volt kivinni unokáját a kis Györgyöt a szomszéd Parkba vagy a Kensington-kertbe, hogy lásson katonákat vagy falatokat dobjon a kacsáknak. Gyuri igen szerette a veres kabátosakat, s nagyatyusa elbeszélte neki, hogy atyja híres katona volt, és sok, waterlooi emlékjelt viselő őrmesterrel s más vitéz urakkal megismertette őt: a nagyapa ezeknek a fiut némi pöffeszkedéssel mutatta be, mint —dik ezredi kapitány Osborne fiát, ki a dicső 18-dikán esett el. Néha egy egy pohár serre is meghitta egyikét, másikat ezen uri embereknek, sőt

eleinte, mikor Gyurit vasárnaponként sétálni vitte, tele tömte egészsége rovására almával s lepénnyel, s gyomrát egy kissé elrontotta, miglen Amália kijelentette, hogy Gyuri nem megy többé sétálni a nagyatyussal, hacsak ez becsületszavára meg nem igéri, hogy a gyerekek nem ad többé se lepényt, se czukorsüteményt, se egyéb efféle bódébéli csemegét.

Mrs. Sedley és leánya közt a kis fiu tekintetében némi hidegség és titkos feszültség uralkodott, — mert egy estve, Gyurinak még csecsemő korában, Amália, ki a szobában varrt, s észre sem vevé az öreg asszony távozását, ösztönszerűleg rohant fel a gyermekszobába, a mint a gyermek sirását hallotta, ki azon perczig nyugton alvék — s rajta kapta Mrs. Sedleyt, a mint a csecsemőnek lopva Daffy életessentiájából adott be. Amália, a mindennapi emberek e legszendébb s legszelidebbje, anyai tekintélyének e csorbítását tapasztalva egész testében reszketett s remegett a harag miatt. Arca, a különben halovány, kipirult s oly veres lett, minő tizenkét éves gyermek korában szokott volt lenni. Kiragadta a gyermeket anyja karjai közül, elkapta a palaczkot: a dühre lobbant öreg asszony a balvégzetes kávéskalánnal kezében, csak bámult reá. Amália a palaczkot a kandallóba dobta. „Nem akarom, anyám, hogy a gyermeket megétessék,” kiálta Emmi, gyermekét körülötte kerített két karjával hevesen ringatva s villogó szemekkel fordulva anyja ellen.

„Megétessék, Amália!” mondá az öreg asszony, „ily szót használsz te ellenem?”

„A gyermeknek nem szabad más orvosságot adni, mint a mit Mr. Pestler küld. Ő azt mondta, hogy Daffy életessentiája valóságos mérég.”

„Derék! te hát azt hiszed, gyilkos vagyok,” vizönzá Mrs. Sedley. „Igy beszélsz te anyádhoz? Sok baj ért, mélyen súlyedtem az életben, kocsit tartottam s most

gyalok járok : de azt nem tudtam, hogy gyilkos vagyok, s köszönöm hogy tőled tudom meg.“

„Anyám,“ mondá a szegény sirásra hajlandó asszony, „ne támadjon meg a miatt, én nem — nem — nem akartam azzal azt mondani, hogy a gyermeknek ártani kívánna, de . . .“

„Nem, édesem, — ugy-e, csak azt akartad mondani, hogy gyilkos vagyok, s jobb lenne, ha Old-Baileybe zárnanak. Pedig nem mérgeztelek meg téged, mikor gyermek voltál, hanem a legjobban neveltetted, a legdrágább s legjobb mestereket tartottam. Ugy van : öt gyermeket szoptattam s hármát eltemettem, s azon gyermekem, kit legjobban szerettem, kit minden betegségében ápoltam, mikor a foga jött, mikor szamarhurutja, vereshimlője s torokgyíkja volt, kit költségre nem tekintve drága külföldi mesterekkel taníttattam s Minerva-Houseban neveltettem — mikor én leány voltam, bezzeg nem tetted annyit értem s örültem, ha tisztelhettem atyámat s anyámat, hogy hosszú életű legyek a földön, ha hasznukra lehettem valamiben, s nem ültem s nem meláztam egész nap a szobában s nem játsztam grófnét — most azt mondja, gyilkos vagyok. Ah, Mrs. Osborne! a d j a az Isten, hogy ne táplálj kebledben viperát!“

„Anyám! édes anyám!“ kiálta a fiatal nő csaknem magán kívül, s karján a gyermek hevesen rikoltott.

„Igen, gyilkos vagyok! Ess térdre, Amália, s könyörögj az Istenhez, hogy tisztítsa meg istentelen, háládatlan szivedet, s bocsásson meg neked, valamint én megbocsátok.“ S ezzel Mrs. Sedley hirtelen kiment a szobából, még egyszer „mérget“ sziszegve s ezzel szerető áldását befejezve.

A Mrs. Sedley és leánya közt ez által okozott szakadás, míg az anya élt, soha teljesen be nem gyógyult. E vitának az idősb asszony később számtalan alkalomkor igazi női ész- és állhatatossággal hasznát tudta venni. Hetekig azután alig szólt Amáliához ; a cselédeket intette, nehogy

a gyermekekhez nyiljanak, mert Mrs. Osborne rossz neven találná venni. Felszólította leányát, néznie után, vajjon a Gyuricza számára készített ételekben nincs-e mérég. Ha egy szomszéd a fiúcska egészsége után tudakolt, éles hangon Mrs. Osbornéhoz utasította. Ő sohasem kérdi, mint van a gyermek. Ő hozzá nem nyúl a gyermekekhez, ámbar unokája, s kedvence, kinél semmi sincs kedvesebb előtte, de hiában, nincs gyermekekhez szokva s megtalálná ölni. S ha Mr. Pestler jött mindnyájok egészségét tudakolva, oly csipősen és csekélylőleg fogadta, hogy a gyógyász kijelentette, miszerint maga lady Thistlewood, kinek orvosául működhetni szerencséje van, sem fogadja gögősebb képpel, mint az öreg Sedleyné, kitől sohasem vett el tiszteletdíjt. S a maga részéről valószínűleg Emmi is féltékeny volt, mert melyik anya nem volna féltékeny azokra, kik gyermekét ápolni vagy szívében az első helyet akarnák elfoglalni? Annyi igaz, hogy nyugtalan volt, ha valaki a gyermekkel bajlódott, s Mrs. Clappnek vagy az ír szolgálónak éppen oly kevéssé engedte meg gyermekét felöltöztetni vagy étetni, a mint meg nem engedte volna az ágyacskája felett függő miniatürképet megmosniok: — az ágyacska ugyanaz volt, melyet egykor az övével cseréle fel; s melyhez most sok hosszú, csendes, könnyes de boldog évre visszavonula.

E szobában volt Amáliának egész szíve s minden kincse. Itt ápolta fiúcskáját, itt örködött felette szerelme állhatatos szenvedélyével a gyermekkor különböző betegségei idején. Benne némileg viszont megjöve az idősb György, csakhogy megjobbitva, mintegy az égből szállva vissza. Ezer kis hang-, pillantás- és mozdulatában hasonlita a gyermek atyjához, úgy hogy a szegény özvegy szíve remegett, mikor őt szívéhez szorította; s a gyermek gyakran kérdezte könnyei okát. Habozás nélkül megmondta, hogy azért hullat könnyeket, mert oly igen hasonlít atyjához. Örökké megholt atyjáról beszélt neki, s az ártatlan s csudálkozó gyermeknek elmondta György iránti sze-

relmét; sokkal jobban, mintsem valaha Györgynek vagy fiatalsága valamely meghitt barátnéjának. Szüleivel e tárgyról sohasem beszélt: átallotta feltárni előtök szívét. Valószínűleg a kis György sem értette meg jobban, mint szülei; hanem az ő fülébe tartozkodás nélkül kiönthette érzelmi titkait. E nőnek öröme is némi fájdalom volt; legalább oly gyöngéd volt az, hogy könnyekben fejeződött ki. Érzelmei oly szende s gyöngéd természetűek voltak, hogy azok talán nem is könyvben elbeszélni valók. Dr. Pestler (most igen híres női orvos, czifra setét zöld kocsit tart, Manchester Square-en lakik s kinézése van lovagrend elnyerésére) beszélt, hogy fájdalma, mikor gyermekét elválasztotta, oly keserves volt, hogy egy Herodes szívét is megindította volna. Az orvos ur régebben igen lágyszivű, s neje még azután sokáig szörnyű féltékeny volt Amáliára; s talán nem ok nélkül, mert az Amália kis ismeretségi köréhez tartozó legtöbb nő osztozott e féltékenységben s komolyan méltatlankodott azon lelkesedés miatt, mellyel a másik nem viseltetett Amália iránt. Mert majd minden férfi megszerette, ki közelébe jött, bár valószínűleg, ha kérdik, meg nem tudta volna mondani annak okát. Emmi sem tündöklő, sem élczes, sem valami különös okos, sem rendkívül szép nem volt. Mindamellet akárhova jött, minden férfit épen oly csalhatatlanul elbájosított, mily bizonyosan felébresztette a saját neméhez tartozó személyek megvetését s hitetlenségét. Azt hiszem, legfőbb báját gyengesége képezte: egy neme azon édes megadás- és szenteségnek, mely minden férfinak, kivel találkozott, rokonszenvét s védelmét felhívni látszék. Látuk, hogy az ezrednél, bár kevéssel beszélt György bajtársai közül, a tisztí asztalhoz tartozó minden ficzkó kardja kirepült volna tokjából, hogy, ha szükség, védelmére ércz falat képezzen körülötte: így volt ez a kis házacskában s Fulham kis körében is: — mindenkit érdekelt s mindenkinek megtetszett. Maga Mrs. Mangot — Mangó, Plantain et Comp. nagy háztól, a nagyszerű ananász-házok

pompázó tulajdonosnéjának, ki oly nyári déjeűné-
 adott, melyre hercegek s grófok megjelentek, s ki pom-
 pás sárga formaruhájú legényekkel s gyönyörű pejló-
 vakkal kocsizott, milyeneket a kensingtoni királyi istál-
 lókban sem lehetett látni, — mondom ha maga Mrs. Mango
 jött volna Fulhambe, vagy menyé Lady Mary Mango (Earl
 of Castlemouldy leánya, ki annyira leereszkedék, hogy e
 nagy ház fejéhez menjen férjhez), sem fogadhatták volna
 a környékbeli kereskedők s mesteremberek nagyobb
 tisztelettel, mint minőt a mindig egyenlőn szende fiatal
 özvegynek tanusítottak, ha ajtójuk előtt elment vagy
 boltjaikban szerény vásárlásait végezte.

Igy tehát nemcsak Mr. Pestler, az orvos, hanem fiatal se-
 gédje is Mr. Linton, ki a szolgálókat s kisebb mesterem-
 bereket gyógyította, nyilvánosan Mrs. Osborne rabjának
 vallotta magát. Mr. Linton csinos fiatal ember volt s Mrs.
 Sedley házánál szivesebben látták, mint főnökét, s ha a
 kis Györgynek valami baja volt, kétszer-háromszor is
 utána nézett napjában s meg sem gondolta, hogy tiszte-
 letdíjt fogadjon el. A gyógyszerár fiokjaiból titkon kü-
 lönbféle gyógycsemegéket vett magához s oly bámulandó
 édes italokat s mixturákat készített a kis György számára,
 hogy ennek valóságos öröm volt betegnek lenni. Egyszer
 ő és főnöke Mr. Pestler két egész éjjel virasztott a fiunál;
 ez azon borzasztó félelmes héten történt, mikor Gyuri
 veres himlőben volt; anyja ijedségéről itélve az ember
 azt hihette volna, hogy a világon addig sohasem is volt
 veres himlő. Valljon másokért is ugyanazt tették volna?
 Például fenvirasztottak-e a kis Clapp Mariért, ki a kis
 Gyögytől ugyanazt a betegséget elkapta? Az igazság
 kényszerít megvallanunk, hogy nem. Egészen nyugton
 aludtak, — kijelentették, hogy az egész csekélység, s
 majd magától meggyógyul, s szinte feleslegesnek tartották
 azt az egy-két orvosságot is, mit beküldtek.

A szemben lakó kis francia chevalier-t is meg-
 kell említünk, ki a szomszédságban különbféle iskolák-

ban oktatást adott anyanyelvében, s estvenként szobájában egy vén rekedtes hegedűn reszketeg vén gavotte-okat s menuette-eket játszott. Valahányszor ez a hajporos és szerfelett udvarias vén Chevalier de Talon Rouge Mrs. Osborneról beszélt, előbb egy szippantás burnótot vett, a fenmaradt porocskákat kezének egy kellemdus legyintése által elcsattintotta, aztán ujjait újra összefogta, ajkaihoz vitte, s egy csókot fútt reá e felkiáltással: A h, la divine créature! Ez a vén francia chevalier esküdt mennyre földre, hogy ha Amália Brompton Lane hosszában sétál, léptei alatt virágok sarjadnak seregesen. A kis Györgyöt Cupidonak nevezte, s Venus — mamája — mintlétét tudakolta tőle; s az elbámult Flanagan Bettinek azt mondta, hogy ő a három grátiák egyike s a Reine des Amours kedvencz szolgáló leánya.

E könnyűszerű s öntudatlan népszerűségnek még több példáit hozhatnók fel. Nem szorgalmatosan beszólott-e az özvegyhez Mr. Binny, azon környéki kápolnának, melybe a család is templomba járt, szelid s jámbor lelkésze? térdén himbálta a fiucskát s ajánlkozott hogy latinul tanítja őt, házánál gazdasszonykodó nényének, egy vénülő szűznek nem kis bosszankodására. „Hidd meg, Beilby, nincs rajta semmi,“ mondogatta az utóbb említett hölgy. „Ha hozzánk jő theára, egész estve egy szót sem szól. A szegény pára örökké csak sohajt, s azt hiszem, nincs is szíve. Az urak csak csinos arczáért bámulják. Miss Grits, kinek ötezer fontja van s kire még több is néz, két annyi jellemmel bir, s az én izlésem szerint százszor kedvesebb; ha szép is volna, fogadom, hogy észrevennéd tökéletességeit.“

Valószínűleg nagy részint igaza volt Miss Binnynek. Istentelen kópék a férfiak, hogy annyira megnyeri szívöket a csinos arcz. Ha Minerva bölcsesége- s tiszta erkölcsével bir is egy nőszemély, még sem igen néznek reá, ha rútt. Mennyi bolondságot meg nem bocsátnak egy pár szép szemért; minő együgyűséget nem tesz tesznek tet-

szövé piros ajkak és édes hangok? Miből a nők, szokott igazságérzetükhöz képest, azt következtetik, hogy a melyik nő szép, az bolond. Oh nők, nők! vannak köztetek olyanok, kik se nem szépek, se nem okosak.

Hösnők életében csak közönséges eseményeket beszélhetünk el. Mint a szives olvasó bizonyára már eddig is észrevette, életében nem fordulnak elő csudák, s ha a fia születése utáni hét évről napló vezetett voltna, abban alig fordulna elő valami nevezetesebb esemény, mint a fenemlített veres himlő története. Egy napon azonban, az özvegynek nagy bámulására, a tiszteletes Mr. Binny felkérte őt, cserélné fel az Osborne nevet az övével, mire mélyen elpirulva s könnyelt szemmel és hanggal megköszönte irántai figyelmét, háláját fejezte ki az iránta és szegény fiacskája iránt tanusított jóságáért, de kijelentette, hogy soha, soha nem fog senkire gondolni másra, mint — mint elvesztett férjére.

Ápril huszonötödikét és június tizennyolczadikát, mint esketése s özvegysége napjait egészen elhunyt kedvese emlékének szentelte s e napokon ki nem mozdult szobájából (ki tudná ezen kívül, hány éjjeli órát merengett így át, midőn fiacskája ágya mellett aludt bölcsőjében). Egyébként nappal munkásabb volt. Györgyöt írni, olvasni, s egy kissé rajzolni tanította. Könyveket olvasott, hogy neki történeteket beszéljen el. Midőn a gyermek szeme kinyílt s értelme a könnyező természet behatása alatt fejlődni kezdett, a mindenek Teremtőjének ismeretére tanította, a mint szerény tehetségétől kitelhetett; s minden este s minden reggel, az anya s kis fia, (azon áhitatos és megható közösségben, melynek láttára vagy emlékeztetére nincs ember, ki érzéketlen maradhatna), Mi-
a t y á n k-hoz a mennyben együtt imádkozott, az anya szive mélyéből, a gyermek utándadogva. S minden nap kérték az Istent, áldja meg az édes atyát, mintha még életben vagy velek a szobában együtt lett volna.

Sok órát eltöltött naponta azzal, hogy megmosdatta s

felöltöztette a kis urfit, reggeli előtt, míg a nagyatyus 'dolgára' nem ment, egy keveset kísétáltatta, a legcsudálatosabb s legügyesebb ruhákat varrta neki, mi czéla a takarékos özvegy a házassági ruhatárában birt legkisebb czifra darabot felszabott — maga Mrs. Osborne (anyjának nagy bosszuságára, mert az utóbbi kivált szerencsétlensége óta különösen szerette a szép ruhákat) mindig egy fekete köntösben s egy fekete szalagu szalma kalapban járt — s mindezen különböző dolgai naponta több órát elfoglaltak. Más órákat anyja s öreg atyja szolgálatában töltött. Nem sajnálta a fáradságot hogy megtanulja a cribbage-et s estvénként, ha az öreg ur nem ment clubbjába, azt játszott vele. Ha akarta — s ez jó jel volt — énekelt valamit neki, s olyankor a zene alatt mindig szépen elaludt. Sok levelét, előrajzát, izeneteit s terveit le-tisztázta. Az ő kezeirásával értesített az öreg urnak legtöbb ismerőse arról, hogy ő a fekete gyémánt s hamutlan köszén társaság ügynöke, s barátait és a közönséget képes ellátni a legjobb köszénnel, chaldron-ját — shillingjével számítva. Ő maga a körleveleket csak aláírta s címezte. Egy ilyen levél Dobbin — dik ezredi őrnagy kezébe is került Cox és Greenwood urak címzete alatt: hanem az őrnagy akkor Madrasban volt, s nem volt szüksége köszénre. Hanem ismerte a kezét, mely az előrajzot írta. Jó Isten! Mit nem adott volna, hogy e kezét a magában tarthassa! Egy más előrajz is jött ki, melyel az őrnagy értesített, hogy Sedley és társ. ügynökségeket állítván fel Oportóban, Bordeauxban s St. Maryban, képes barátainak s általában a közönségnek legfinomabb s leg-híresebb portoi, sherry s claret borait jutányos áron s rendkívüli előnyök mellett ajánlani. Az őrnagy ehez képest eljárt s megrendeléseket eszközölt a főparancsnok, a birák, az ezredek, szóval minden ember részéről, kit az elnökség területén ismert, s oly nagy számu s mennyiségű megrendelést küldött, hogy Sedley és Clapp — ki az ügyletben a társ volt, egészen elcsudálkozott. Hanem a

jó szerencse azon első játéka után további megrendelések nem érkeztek, s így a szegény öreg Sedley nem építhetett házat a Cityben, nem fogadhatott fel egy sereg kereskedő legényt, nem bérelhetett ki külön dock-ot, s nem levelezhetett az egész világgal. Az öreg ur nem bírta többé régi borhoz értői jó ízlését s Dobbin őrnagyot minden tiszti asztalnál átkozták a sok rossz ital miatt, mit ő rendeltetett meg; és a mi barátunknak nem maradt egyéb hátra, mint a Sedley által küldött borok nagy részét visszavásárolni és roppant saját kárával nyilvánosan elárvereztetni. A mi Józsié illeti, ki ez időben már a calcuttai jövedelmi hivatalhoz vala előmozdítva, magán kívül volt dühében, a mint a posta egy csomó efféle bacchusi prospectust hozott atyjának egy levelével, melyben írta, hogy e vállalatnál számít fiára s már is küld hozzá — mint a mellékelt áruszámlából kitetszik — bizonyos mennyiségű válogatott borokat, melyeknek ára erejéig váltókat bocsátott ki reá. Józsié, ki épen úgy ki nem állhatta, hogy atya, — Sedley Józsinak, a calcuttai jövedelmi hivaltól, atya — megrendelésekért könyörgő borkereskedő, mint ha egyenesen Jack Ketch lett volna, megvetőleg visszautasította a váltókat s az öreg urnak egy méltatlankodó levelet irt vissza, melyben kérte, hogy gondoljon saját ügyeivel; az ovatolt váltók visszaérkezvén, Sedley és társa a madrasi küldemény nyereségével s Emmi takarékjainak egy részével volt kénytelen azokat beváltani.

Ötven fontnyi évi kegy pénzén kívül, férje végrendeleti végrehajtójának nyilatkozata szerint, Osborne halálakor ügynöke kezében még ötszáz font maradt volt, mely összeget Dobbin, mint a kis György gyámtyja, egy indiai ügynökségi háznak akart kiadni nyolcz száztólira. Mr. Sedley, ki azt vélte, hogy az őrnagy álnokul magának akarja tartani e pénzt, mindenképen ellenezte e tervet, sőt elment magához az ügynökhez a kérdéses pénz kiadása ellen tiltakozni, hol azonban nagy meglepetésére értette, hogy ennél azon összeg soha nem volt, s az elhunyt ka-

pitány egész hátramaradt vagyona valami száz fontra rugott, és ez az ötszáz font valami különös összeg lesz, miről Dobbin őrnagy adhat felvilágosítást. Az öreg Sedley inkább mint valaha meggyőződve, hogy a dolog nem tiszta, üldözni kezdte az őrnagyot. Mint leányának legközelebbi barátja s rokona, parancsoló hangon kért tőle számat az elhunyt kapitány vagyonáról. Dobbin dadogása, pirulása s zavarodása még inkább megerősítette őt azon hiedelemben, hogy gazemberrel van dolga; s méltóságos hangon mondotta ki abbeli véleményét a tisztnek, mi egyszerűn abból állott, hogy az őrnagy meghalt veje pénzét törvénytelenül tartja vissza.

Dobbin ekkor kifogyott türelméből, s ha vádlója nem oly öreg s törött ember, összeveszett volna vele Slaughter's-kávéházban, melynek egy belső szobácskájában beszélt a két ur e dologról. „Jöjjen fel, Sir,” dadogta az őrnagy. „Akarom hogy jöjjen fel, s megmutatom, ki a károsított fel, a szegény György-e vagy én;” s feczipelvén az öreg urat háló szobájába, elővette író asztalából Osborne számláit s egy csomó váltóját, mit az utóbbi kiadott, mert meg kell vallanunk az igazat, hogy Osborne mindig kész volt váltó kiadására. „Mégfizette, mivel Angliában tartozott,” tette hozzá Dobbin, „de mikor elesett, alig maradt száz fontja. Én tettem össze néhány társammal e kis összeget; azon pillanatban nem nélkülözhetünk többet; s ön azt meri mondani, meg akarjuk csinálni az özvegyet s az árvát.” Sedley igen meg volt alázva s hunnyászzkodva, bár Dobbin Vilmos nagyot hazudék neki, mert azon pénzt az utolsó shillingig ő adá, ő temetést el barátját s ő hordozza minden költséget, mi e gyász eset s Amália elutazása következtében merült fel.

Az öreg Osborne sohasem veve magának fáradságot e költségekre gondolni; épen úgy nem Amáliának valamelyik rokona, s valóban épen úgy nem gondolt azokra maga Amália. Ő tökéletesen bizott Dobbin őrnagyban,

egy kissé zavaros számadásait elfogadta helyesek gyanánt, és soha sem álmodta, mennyire adósa neki!

Amália évenként kétszer-háromszor, ígéretéhez képest, irt az örnagynak Madrasba; de leveleiben semmi egyébről nem beszélt, mint a kis Györgyről. Mily gondosan őrizte ő e leveleket! Ha Amália irt, ő is irt vissza, de nem elébb; egyszersmind keresztfiának és neki számtalan emléket küldött. Egyszer egy gyönyörű chinai elefántcsont sakkjátékot küldött neki, melyben a parasztok kis fejr és zöld emberkéek voltak igazi kardok- s paizsokkal, a lovagok lóháton ültek s a tornyok elefántok hátán álltak. A kis Györgynek ez a sakkjáték volt legfőbb gyönyörűsége, s ezen ajándék hálás elismeréseül írta keresztapjának az első levelet. Befőtteket és ezetbe becsinált zöldségekét küldött, s az urfi az utóbbiakra egyszer a pohárszékekben reá akadván, szinte halálra ette magát belőlök. Ugy égették belső részét, hogy azt hitte, az ég különösen bünteti őt tolvajságáért. Emmi e balesetről egy kis nevetető tudósítást irt az örnagynak: ki örvendett, hogy valaha mégis kezd felüdülni s egy kissé vig is tud lenni néha. Egy pár sált küldött, az ő számára egy fejéret s anyja számára feketét pálmalevelekkel; aztán egy pár veres téli nyakraivalót az öreg Mr. Sedleynek s a kis Györgynek. A sáloknak darabja megért ötven guineát, s Mrs. Sedley büszkelkedve tette fel ünnepi ruhájához; Emminek is jól állott szerény fekete köntöséhez. „Beh kár, hogy nem akar tudni felőle,“ jegyzé meg Mrs. Sedley Mrs. Clappnek s minden Brompton-i ismerősének. „Józsí sohasem küld nekünk, tudom, ilyen ajándékokat, s mindent kellellenül tesz érettünk. Világos, hogy az örnagy halálosan szerelmes Emmibe; s csak ha legkisebbé czélezok reá, elpirul, zokogni kezd, s felmegy s leül miniatúrarczképével. Már egészen betege vagyok ennek a miniatúrképnek. Bár sohase ismertük volna ezeket az utálatos pénzök miatt felfuvalkodott Osborneékat.“

Ily mindennapi jelenetek s környezetek közt telt el a

kis György első gyermekkorára, s egy kényes, érzékeny, akaratos fiú vált belőle, minő a nő által nevelt szokott Jenki, uralkodva a szende anyján is, kit pedig szenvedélyesen szeretett. Az egész őt környező kis világnak ő parancsolt. A mint nagyobb lett, az öregek csudálkoztak kevélységén, atyjához tökéletes hasonlatosságán. Minderről kérdezősködött, mindent tudni akart. Kérdései s megjegyzései mélységén elesudálkozott nagyapja, ki agyon untatta korcsmai clubbját a kis fiézkó tanulása s lángesze felőli történetekkel. Nagyanyját némi jókedvű közönyösséggel tekintette. S a körülöttei kis kör azon hitben volt, hogy a világon e fiúhoz fogható nincs. A kis György atya büszkeségét örökölvén, valószínűleg azt gondolta, hogy a világnak ebben igaza van.

Mikor az urfi hat éves lett, Dobbin igen gyakran kezdett írni neki. Az őrnagy tudni akarta, jár-e iskolába, s reménylte, hogy ott kitűtetendi magát; tudakolta egyszerűsrimind, nem szeretne-e inkább jó házi tanítót? Ideje tanulnia, s a keresztapa s gyám reménylte, megengedendik a fiú nevelési költségeit hordoznia, minthogy azok anyja szűk jövedelméből nemigen lennének fedezhetők. Egy szóval, az őrnagy örökké Amáliára s kis fiára gondolt, s az utóbbit ügynöke által ellátta képes könyvekkel, festéskatulyákkal, íróasztallal, s minden képzelhető játékok- s oktatási szerekkel.

Néha — minden bizonnyal az őrnagy kívánatára — hűgái a Dobbin kisasszonyok is elmentek családi kocsi-jokban, hogy Amáliát s a kis fiut, ha ezeknek kedvök volt, kikocsiztassák. E hölgyek pártfogoló barátsága igen terhére volt ugyan Amáliának, de azért szeliden türte, mert természete volt engedni; azonkívül György urfiának igen tetszett a fényes kocsi. A hölgyek alkalmyszerüleg el is kérték a fiut egyegy napra magokhoz, s ő mindig igen szívesen ment a szép kerti lakba Denmark Hillen, hol az üvegházokban oly szép szőlők s a falakon oly gyönyörű őszi baraczkok voltak.

Egy napon a legbarátságosabb képpel jöttek Amáliához egy hirrel, melyről, mint mondák, meg voltak győződve, hogy örömet okozand neki, — s hozzá tették, hogy az valami igen érdekes dolog, mi a drága Vilmost érdekli.

„És mi az; talán haza jö?” kérdé Amália örömtől ragyogó arcczal.

„Oh, nem — nem az,” felelék — „hanem alapos okuk van azt hinni, hogy az édes Vilmos házasodni szándékszik — és pedig Amália egyik igen jó barátnéjának rokonát veendi nőül, O'Dowd Glorvina kisasszonyt, O'Dowd ezredes sogornőjét, ki most Lady O'Dowdnál van Madrasban — mindenfelé azt mondják róla, hogy igen szép s mivel leány.”

„Oh!” mondá Amália. Valóban, Amália igen örvendett ennek. Hanem úgy vélekedett, hogy Glorvina nemigen hasonlíthat régi ismerősehez Mrs. O'Dowdhoz, ki ugyan derék asszony, de — igazán — igazán nagyon örvend neki. Hirtelen valamely megmagyarázhatlan ösztönzetnél fogva felkarolta a kis Györgyöt s rendkívüli gyöngédséggel kezdte csókolni. Szeme egészen nedves volt, a mint a gyermeket letette öléből, s az egész kocsizás alatt alig szólott egy szót, pedig igazán igen örvendett annak.

HARMINCZKILENCZEDIK FEJEZET.

Egy cynicus fejezet.

A kötelesség rövid időre visszavezet néhány hampshire-i ismerőseinkhez, kik gazdag rokonuktól várt örökösödési reményeikben annyira megcsalatkoztak. Crawley Butera nézve nagy csapás volt, hogy miután legalább harmincezer fontra számított — testvére csupán öt ezret hagyott reá, — mely összegből négy rut leánya férjhezadására csak igen csekély rész maradt meg, miután mind saját, mind pedig Jim fiának egyetemi adósságait kifizette.

Mrs. Bute nem tudta, vagy legalább soha sem akarta elismerni, hogy önkényes magaviselete mily nagy mértékben volt férje romlásának eszköze. Ő erősíté hogy mindent megtett, mit csak egy nő képes volt megtenni, s hogy nem tehet róla, ha azon sykophant mesterkedésben, melyet álnok unokaöcse Crawley Pitt használt, járatlan volt. Rosz uton gyűjtött pénzéhez kívánta mindazon szerencsét, mit érdemelt.

„A pénz legalább a családban marad,“ szolt a papné igazi keresztényi módon. „Pitt azt sohase fogja elpazarolni, annyi bizonyos, mert egész Angliában nincs nagyobb fősvény, s noha más tekintetben, de azért nem kevésbé gyűlöletes, mint vesztegető s kicsapongó testvére Rawdon.

Mihelyt a düh és ingerültség rohama lecsillapult, azonnal elkezdett Mrs. Bute addig nyujtozni, a meddig a takaró ért, s a lehetőleg takarékos volt. Tanította leányait, mint kell a szegénységet nyugodt szívvvel hordozni, s száz meg száz módját tudta felfedezni, mi módon kell azt elrejtteni, vagy elkerülni. Leányait dicséretes kitartással hordozta el a vidék tánczvigalmaira s nyilvános helyeire; sőt még barátait is megvendégelgette a paplakban, még pedig gyakrabban mint Miss Crawley halála előtt. Külső magatartásából senki sem vehette észre, hogy a család reményeiben csalódott; valamint a tánczvigalmak- s nyilvános helyekeni oly gyakori megjelenéséből sem lehetett következtetni, hogy mennyire takarékos otthonn. A leányok gazdagabban voltak felpiperézve mint azelőtt. A southampton- s winchesteri társas multságokban folytonos részt vettek; egész Cowerig hatottak részt venni a lóversenybálok- s regatta-multságokban, a négy igás ló folyvást a kocsi előtt volt, s mindezek folytán csaknem elhitte mindenki hogy a leányok nagynénjőktől, (kinek nevét az egész család mindenki előtt a legnagyobb hálával s szeretettel emlité) nagy mennyiségben örököltek.

Nem ismerek hazugságot, mely a világpiacán gyakoribb volna mint ez; s itt megjegyzendő, hogy azon emberek, kik a hazugságnak e nemét gyakorolják, azt hiszik, hogy ez álnokságokban igen erényesek s dicséretreméltók, miután képesek a világot életmódjokra nézve elámitani.

Való, hogy Mrs. Bute magát Anglia legerényesebb hölgyei egyikének tartá, s boldog családjának megtekintése idegenekre nézve nagyon épületes volt. Ott minden oly vidám, oly kedves, oly egyszerű volt; s mily jól voltak a kedves leányok nevelve!

Martha csodaszépen festett virágokat, s a grófság szegényei számára intézendő sorsjátékok nagy részét rendezé, valamint felügyelt részben a boltokra, melyek hasonló czélból nyitattak meg. Emma egy igazi vidéki csalogány volt, s költeményei, melyek a „Hampshirei telegráfban“ jelentek meg, azon egész költői zugnak becsületére váltak. Janni és Matild duettekét énekeltek együtt, s ilyenkor anyjok mindig a zongorán kísérte, s a más két testvér körülölelkezve, gyöngéd szeretettel hallgatta őket. Senki sem látta mint „dorombolták be“ ott-honn a duettekét a szegény leányok. Senki sem látta mint i-kolázta őket orákig anyjuk; szóval Mrs. Bute a gonosz játékhoz jó képet csinált, s a külszint a legerényesebb módon fentartotta.

Megtett mindent, mit csak egy jó és tiszteletreméltó anya képes volt megtenni. Meghivta Southamptonból a yachtbirtokosokat, Winchesterből a fiatal lelkészeket, s az ottani laktanyákból a katona tiszteket. Igyekezett a fiatal ügyvédek, mindig, valahányszor eskütszéki ülészek tartattak, hálójába keríteni, s felszólította Jimet, hogy barátait, kikkel vadászni jár, hozza a házhoz. Mit nem követ el mindent egy anya, hogy szeretett leányait fejkötő alá juttassa! Egy ily nő, s a kastélyban lakó sógora, a gyűlöletes baronet közt, valami élénk közlekedés természetes, hogy nem lehetett. A Bute és Sir Pitt közötti

meghasonlás tökéletes volt; valóban e meghasonlás kiterjedt az egész grófságra, melyben az öreg ur mindenfelé botrány tárgya volt. Mentől jobban vénült, annál inkább növekedett a tisztas társaság iránti ellenszenve, s a park kapuja egyetlenegy, magát gentleman-nek tartó ember előtt sem nyílt meg többé, mióta Pitt és Lady Jane, házasságok után az illedéki látogatást megtették.

Ez egy irtoztató, egy szerencsétlen látogatás volt, melyre a család félelem nélkül nem gondolhatott. Pitt elrémült areczal szólitotta fel nejét, hogy azt soha egy szóval se említse; s csupán Mrs. Bute, ki még most is mindent szokott tudni, mi a kastélyban történik, híresztelte el e látogatás részleteit.

Midőn ők, csinos, rangjokhoz illő kocsijokban a park sétányán áthajtottak, Pitt, nagy bosszuságára, elrémülve tapasztalá, hogy a fák közül, az ő fái közül az öreg báró, a nélkül hogy szabadalma lett volna reá, igen sokat kivágatott. A park mindenfelé igen szomorú képet mutatott, mindenütt pusztulás és romlás tünt elő. Az utak nagyon rossz karban voltak, s a kocsi alásülyedt a mély mocsárookban, és sáros lett. A csarnok, s a fölépcső előtti nagy tér, hol a koesik szoktak feljárni, egész feketén volt mohhal benöve; az egykor oly szép, s oly gondosan mivelt virágágyak gyommal voltak belepve, majd minden ablak táblákkal volt megvakítva; a nagy kaput csak hosszas csengetés után nyitották ki, s egy szalagokkal ékitett nőszemélyt láttak a vaslépcsőn fellebegni, midőn Queen's Crawley örökösét fiatal nejével együtt elvégre Horrocks ősei kastélyába bebocsátá. Horrocks Pitt ur „könyvtár-szobájába,“ mint mondani szokta, vezette őket, s Pitt és Lady Jane mentől közelebb értek e szobához, annál jobban érezték mindig a dohányszagot.

„Sir Pitt nincs egészen jól,“ jegyzé meg Horrocks engedelmet kérve, s értesíté a vendégeket, hogy az öreg urnak a csipője fáj.

A könyvtárszoba a háznak homlokzata előtti utra, s a

parknak itteni részére nézett. Sir Pitt kinyitott egy ablakot, s onnét lekiáltott s postakocsinak, valamint Sir Pitt inasainak is, kik a podgyász leszedésére látszottak készületeket tenni.

„Ne nyuljatok a ládákhöz,“ kiáltott, miközben egy pipaszárral, melyet kezében tartott a kocsí felé mutatott. „Hisz ez csak reggeli látogatás, Tucker, te ostoba. Istenem, hogy néz ki annak a lónak a lába. Hát senki sincs az egész Kings Headben, ki azt egy kissé megta- karítsa. Hogy vagyunk Pitt? Hogy vagyunk édesem. Hát meglátogatják az öreg embert, mit? Eh, eh, az arca nem kellemetlen, nem úgy néz ki mint anyja az az öreg lóko- maasszony. Jöjön kegyed, s adjon az öreg Pittnek egy csókot, a mint egy jó asszonyhoz illik.“

Az ölelkezés kissé zavarba hozta a menyemasszonyt, mit borotválatlan, s dohányszagu öreg urak szépelgése- nél nem kell bámulni. Azonban eszébe jutott a nőnek, hogy testvére Southdown szinte bajuszt visel, s sziva- rozik, s így a szertartásnak türehető illedelemmel alá ve- tette magát.

„Pitt igen meghízott,“ mondá a baronet, miután szerete- tének látható jeleit adá. „Olvas-e kegyednek is hosszú prédikációkat, édes menyem? A századik zsoltárt, az estéli hymmust, ugy-e Pitt. Hozzon egy pohár malvasiait s egy darab kalácsot Lady Jane számára, Horrocks, s ne bámuljon úgy reánk, mint valami hizott disznókra. Nem tartoztatom itt édesem, kegyed az itteni mulatást nagyon egyhangunak találná, s én is csak unalmaskodnám Pittel. Én már öreg ember vagyok, örömet járok saját utamon, s szeretek estve egy pipa dohányt kiszivni, s egy kis tricktrackot játszani.“

„Én is tudok tricktrackot játszani,“ szóló Lady Jane mosolygva. „Én szoktam néha atyámmal s Miss Crawleyvel játszani, nemde Crawley ur?“

„Lady Jane, Sir, érti azon játékot, melyről ön azt

mondja hogy nagyon szereti,“ szolt Pitt fenhéjázó hangon.

„De azért csak ne maradjon itt. Nem, nem; menjeteK vissza Mudburyba, hogy legyen Mrs. Rincernek egy kis haszna; vagy menjeteK a paplakba, s maradjatok ott ebéden. Bute nagyon örülni fog, ha titeket láthat, a mint tudjátok. Ő nagyon le van irántatok kötelezve, hogy az öreg asszony pénzét elkaparítottátok előle. Ha! ha! örökségtök egy része elegendő lesz hogy e kastélyt, majd ha én elpusztultam, kifoltozzák.

„Látom Sir,“ mondá Pitt emelt hanggal, „hogy az ön emberei a nagy fákat nem kimélik.“

„Jó idő van, igen jó idő, s mint illik az évszakhoz,“ felelt Sir Pitt, ki egyszerre megsiketült. „De én már kezdek vénülni Pitt. S ez nem is lehet másként, édes istenem, miután Pitt, magad sem vagy már messze az ötventől. De ő igen jól conserválta magát, ugy-e Lady Jane? Ez az ő kegyes, józan, s szigorú erkölcsű életmódjából következik. Nézzen csak reám; én nemsokára nyolczvan éves vagyok — ha! ha!“ És a baronet nevetett, s szippantott egyet, s satyrpillantást vetve a nőre, kezét megszorítá.

Pitt még egyszer szőnyegre hozta a fák irtását; de a baronet rögtön ujra siket lett.

„Én kezdek már nagyon öreg lenni, s ez évben nagyon sokat betegeskedtem. Én már nem sokáig viszem, s épen azért örülök rajta, édes menyemasszony, hogy meglátogatott. Én a kegyed arczában kedvemet találok, Lady Jane; semmi sincs benne azon átkozott Binkieféle gögből; s én önnek kincsem valami szépet adok, mellyel megmutathatja magát az udvarnál.“

E szavakra egy fal szekrény felé ögyelgett a báró, s onnan egy kis régi tokot vett ki, melyben meglehetősen értékes ékszerek voltak.

„Vegye ezt kincsem,“ mondá, „anyámé volt először, s azután az első Lady Binkie viselte. Szép gyöngyök —

soha sem adtam oda a vasárus leányának. Nem soha. Vegye, és viselje gondját kegyed," mondá, s menyének kezébe nyomta a tokot, s a szekrény ajtaját becsapta, midőn Horrocks frisitökkel a szobába lépett.

„Mit adott ön Pitt nejének?" kérdé a szalagos asszony, midőn Pitt és Lady Jane az öreg urtól elbucsztak. Az Miss Horrocks volt, az udvarmester leánya, — kiben az egész grófság megbotránkozott — azon asszonyság ki, jelenleg Queen's Crawleyben csaknem határtalan hatalommal uralkodott.

E szalagos nő felemelkedését, s a mindig növekedő kegyet, melyben részesült, irtózáttal szemlélték mind a grófság lakói, mind pedig az egész család. A szóban levő szalagos nő Mudbury városa fiók-takarékpénztára könyveiben számadást nyitattott magának; a szalagos nő a templomba kocsizott, s maga egyedül használta mindig azon pony-chaise-t, mely az egész cselédség számára volt rendelve. A cselédeket, mihelyt ő akarta, azonnal elbocsátották. A skót kertész, ki még mindig az uradalomban volt, s büszkeségét korlátaiban s növényházai-ban találta, s ki a haszonbérbe birt kert termékeiből, melyeket Southamptonben eladott, szép összeg pénzt csinált magának, egy fényes reggel a déli korlátok egyikénél találta a szalagos nőt, ki ott a barackokat szedte le, s midőn jogai sértése ellen panaszkodott, néhány pofot kapott. Ez esemény utány a skót kertész, az ő skót felesége, s az ő skót gyermekei, kik csupán magok voltak egész Queen's Crawleyben tiszteletreméltó lakosok, meghatározták, hogy szerzeményeikkel egyetemben eltávoznak, minék következtében a szép kert, mely addig annyit jövedelmezett, romlásnak indult, s a virágágyak elvadultak. A szegény Lady Crawley rózsás kertje a legszomorubb vadonná változott.

Csak két vagy három cseléd maradt még, s azok is félelemmel eltelve, a régi puszta cseléd szobában. Az istállók, gazdasági épületek üresen, bezárva s pusztulófélben állottak.

Sir Pitt egyes egyedül magának élt, s Horrocks udvarmesterével minden estve borozgatott, valamint az elvetemült szalagos személlyel is. A viszonyok nagyon megváltoztak azon idő óta, midőn ez egy rozzant taligán jött Mudburyba, s a mesterembereknek is „Sir“ czimet adott. Szégyenből, vagy szomszédai iránti ellenszenvből történt-e, de annyi bizonyos hogy a Queen's Crawley-i vén cynicus parkja kapuján kívül majd soha sem ment. Most csak írásban veszekedett ügynökeivel, s szinte csak írásban nyomorgatta bérlőit is. Napjait levélírással töltötte; az ügyvédek s végrehajtók, kiknek Sir Pitt bérlőit fizetésre kellett szorítani, csupán a szalagos személy által juthattak be hozzá, a mikor is az említett személy a kulcsárnőt illető szoba ajtajában fogadta őket — miután ezen ajtó a hátulsó bejárással, a hol most jártak föl, összekötetésben állott; — s így a baronet ügyeiben a rendtelenség, s ezzel együtt a szükség és zavar napról napra nagyobb lett.

Könnyen lehet képzelni mennyire megrémült Crawley Pitt, midőn ő, ki a szigorú erkölcsű gentleman-ek példánya volt, atyja gyermekes állapotának híret hallotta. Naponta remegett azon gondolattól, hogy a szalagos személy még egy második törvényes mostohaanya helyét foglalhatja el. Ez első és utolsó látogatás után, Pitt illedelmes és finom házi körében atyja többé egy szóval sem említettett. Mintha a család csontváza lett volna, mely mellett mindenki hallgatva és remegve ment el.

Southdown grófnő kocsijából a legizgatóbb tractatusokat rakta le a park ajtajában — oly irtóztatókat, hogy az embernek a haja szála felállott tőle.

Mrs. Bute a paplaktól minden éjszaka kitekintett az ablakon, látni hogy a fák felett, melyek mögött a kastély

áll, nem piroslik-e az ég, s hogy a kastély nem áll-e lángban.

Sir Wapshot G. és Sir Fuddleston H. a ház régi barátai, az évnegyedes üléseknél nem akartak Sir Pitttel egy padon ülni, s egészen mellőzték őt, midőn a vén bűnös ronda kezeit feléjük nyújtotta.

Már semminek sem volt hatása reá nézve; kezeit zsebébe dugta s nevetett, midőn négy lovas kocsijában czammogott; Lady Southdown tractatusait szinte kinevette, hasonlóan fiait, az egész világot, a szalagos nőt, midőn ez haragudott, mi nem ritka eset volt.

Miss Horrocks Queen's Crawleyba, mint házi gazdasszony volt beiktatva, s az egész cselédség felett nagy tekintéllyel s szigorral uralkodott. Minden cseléd utasítva volt, hogy őt „Madam“ czímen szólítsa, s egy kis szolgáló, ki előléptetés reményében szolgált, folytonosan „my-lady“-nek szólította, a nélkül hogy a gazdasszony ezt rossz neven vette volna.

„Voltak jobb ladyk, de voltak rosszabbak is,“ felelt mindig Miss Horrocks alattvalói tisztelgéseire. Így uralkodott határtalan hatalommal mindenki felett kivéve atyját, kivel azonban igen büszbén bánt, s kinek értésére adta, hogy ne igen mutasson nagy bizalmasságot egy oly személy iránt, kiből még báróné asszonyság lehet.

S valóban e magas rang szerepét igen nagy kedvteléssel szokta játszani, s az öreg Pittnek igen nagy mulatságára, ki tekintete, mesterkéltsége, tekintélyes magafitogatása, s a magas körök szokásainak általa gyakran megkísértett utánzása felett néha órahosszat torokszakadtáig nevetett. A vén bűnös esküdött mennyre földre, hogy ez épen oly mulatságos mint egy színi előadás, melyben Miss Horrocks valamely magas rangú nő szerepét játsza, s ilyenkor az első lady Crawley diszöltöneyei közül mindig fel kellett egyet öltenie, s Sir Pitt erősíté (a miben Miss Horrocks neki mindig igazat adott) hogy az öltöny bámulásig jól áll rajta, s fenyegetőzött hogy

még e perczben, egy négy lovas fogaton az udvarhoz fogja őt küldeni.

Miss Horrocks kifosztá a két néhai lady hátrahagyott ruhatárát, s szabadon változtatott a diszruhákon, úgy mint kénye kedve hozta magával, s termete kívánta; sőt szívesen használta volna az ékszereket is, de az öreg baronet titkos szekrényében tartá azokat elzárva, és semmi hízélgés és kedvkeresés által sem lehetett reá venni, hogy a kulcsot kezéből kiadja. S továbbá tény, hogy kevés idővel, miután e hölgy Queen's Crawleyből eltávozott, egy irókönyvét fedezték fel, melyből látni lehetett hogy titkon igen sok gondot fordított az írás mesterségének megtanulására, s különösen arra hogy saját nevét mint Lady Crawley, Lady Horrocks Betsy, Lady Crawley Erzsébeth stb. stb. tudja leírni.

Noha a paplakbani jó emberek soha sem mentek a kastélyba, s utálatos öreg, gyermekké lett birtokosát kerülték, mégis találtak mindig utat, hogy az ott történt dolgokat a legpontosabban megtudják. S naponként várták az eseményt, melyet maga Miss Horrocks is erőnek erejével mozdított elő. De az irigy sors megsemmisíté terveit, s nem engedé azon jutalmat aratnia, mely ily szeplőtlen szeretetet és erényt illetett volna.

Egy nap meglepte a baronet őladységét, mint tréfából szokta mondani, a társalgási teremben a régi, s már egészen lehangolt zongora mellett, melyhez, azóta hogy Rebeka quadrille-okat játszott rajta, senki egy ujjal sem ért. Renkivüli komoly magatartással ült a zongora mellett, s egész erejéből kiábált és ordított, hogy a zenét utánozza, mit olykor-olykor hallott. A kis szolgáló, ki előléptetés reményében szolgált, e műtétel alatt urnője mellett állt egészen elragadtatva, fejével bólintott s mondá: „Istenem, Madam, beh gyönyörű!” — egészen egy kis sykophant módja szerint egy igazi salonban.

E jelenetre a baronet, mint rendesen szokott, torokszakadtáig nevetett. Elbeszélte Horrocksnak esténként leg-

alább tizenkétszer egymásután, mit azonban Miss Horrocks sehogy sem vett jó neven. A báró dobolt az asztalon, mintha az valamely hangszer volna, s kiabált, ordított, Miss Horrocks éneklési modorát utánozván. Erősíté, hogy egy ily jeles hangot minden árron ki kell mivelni, s kijelenté hogy egy derék énekmestert fog számára szereznii, miben Miss Horrocks épen semmi neveltségest sem talált.

Azon este Sir Pitt igen jó kedvű volt, s az udvarmester barátjával igen nagy adag, vizes rumot ivott meg — míg nagyon késő órában hű barátja és szolgálja urát a hálószobába vitte.

Egy fél órával azután a kastélyban mindenki nyugtalanul szaladgált keresztül kasul. Az elhagyott magányos kastélyban, melynek csak két három szobájában lakott birtokosa, egyik ablaktól a másikig gyertyavilág mozgását lehetett látni.

Egy percz mulva egy fiatal cseléd Mudburybe vágta az orvos lakása felé.

S egy órával később (ez oly tény, melyből láthatjuk mint volt a jeles Mrs. Crawley mindenről értesítve mi a kastélyban történik) e nevezett asszonyság pongyola czipőkben és köpenyben, Crawley Bute tiszteletes urral, s Crawley Jakab fiával egyetemben a paplaktól a parkba vándorolt, s a nagy nyílt kapun keresztül behatolt a kastélyba.

Az előszobán, s a kis cserfával kipadolt társalgási teremmen mentek keresztül, hol még az asztalon állt a három nagy pohár, s az üres rumos üveg, mellyel az öreg baronet mulatott. Innen Sir Pitt dolgozó szobájába mentek, hol megtalálták Miss Horrocksot a bűnös szalagokkal. A Miss igen szilajul nézett ki, s próbált egy csomó kulccsal különbözőféle szekrényeket felnyitogatni.

Félelmes felkiáltással ejté ki kezéből a kulcsokat, midőn a kis Mrs. Bute szemei a nagy fekete köpeny alól reá villogtak.

„Nézzetek ide Jakab, Mr. Crawley,“ kiáltott fel Mrs. Bute, a bűnös fekete szemű leány zavart arczára mutatva.

„Ő nekem adta, ő nekem adta!“ kiáltott a leány.

„Neked adta? Ugyan ugy-e, te elvetemült teremtés?“ rikácsolt Mrs. Bute. „Te bizonyosság vagy Crawley, hogy ez elvetemült személyt a tetten kaptuk, a mint testvéred vagyonát rabolta; s ő az akasztófára jut, a mint én mindig mondtam.

Horrocks Betsy, egészen lesujtva térdeire hullott, s könnyekre fakadt. De azok, kik egy igazi jó asszonyt ismernek, tudni fogják, hogy nem szokott azonnal megbocsátani, s hogy ellenségének megalázása legnagyobb gyönyört szerez lelkének.

„Csengess Jakab,“ szólt Mrs. Bute; „csengess mig emberek jönnek.

A három négy cseléd, ki az elhagyott házban lakék még, a folytonos csengetésre megjelent.

„Vigyétek e nőszemélyt a börtönszobába. Épen a tetten kaptuk, a mint Sir Pitt vagyonát rabolta. Crawley, te az elfogatási parancsot fogod kiadni, sőt Beddoes, még ma reggel, nyílt kocsin a Southamptoni börtönbe fogja őt szállítani.“

„Kedvesem,“ vágott közbe a pap és békebiró, „hisz ő csak“ —

„Nincsenek-e bilincsek itten?“ folytatá Mrs. Bute, s lábaival dobantott a földre. „Máskor bilincsek is voltak itt. Hol van ezen személy gyalázatos atyja?“

„Ő nekem adta azokat,“ kiabált még mindig a szegény Betsy, „ugy-e Hester? te is láttad, hogy Sir Pitt — még tudni fogod — már régen — a Mudbury-i vásár után való napon nekem adta; de nekem nincs szükségem semmire. Vegyék el önök mind, ha azt hiszik, hogy engem nem illehetnek.

S erre a szerencsétlen bűnös nő zsebéből egy pár nagy, hamis ékkövekkel felczifázott czipőcsatot vont elő, melyeket már régóta bámult, s most, alkalma levén, egy a dolgozó szobában levő könyvszekrényből magához vett.

„Ej, ej, Betsy,“ mondá Hester, a kis szolgáló, „ugyan hogy tud így hazudni? s még e mellett Madam Crawley-val szemben, ki annyira jó szívű, s a tiszteletes urral szemben“ — (itt egy bókot esinált —) „az én ládáimot kikeresheti Madam, itt vannak a kulcsok; én becsületes leány vagyok, ha szintén szegény szülőktől származtam is, s a dolgozó házban nőttem fel; s ha csak egy darab csipkét, vagy egy selyem lábtyút is találnak nálam azon ruhákból, melyekből maga Betsy szabadon rabolhatott, akkor soba többé ne menjek a templomba.“

„Add ki a kulcsokat te megrögzött bűnös,“ sziszegett az erényes kis asszonyság, a nagy köpeny alól.

„Itt van egy gyertya Madam, s ha akarja, megmutatom a szobáját, s a szekrényt a kulcsárné szobájában, hol sok mindenféle portéka halommal van,“ kiáltott a kis buzgó Hester, folytonosan bókolva.

„Fogd be a szádot kérlek. Ismerem a szobát, melyben e személy lakott. Mr. Brown, legyen ön olyan szives és jöjjön velem, s ön Beddoes tartsa szemmel azt a nőszemélyt,“ szólta Mrs. Bute, kezébe véve a gyertyát. „Crawley, jó lenne ha azonnal felmennél, s gondoskodnál, hogy azt a szerencsétlen bátyádat meg ne öljék —“ S a nagy köpeny, Brown ur kíséretében azon szoba felé lépdelt, melyet, mint helyesen megjegyzé, igen jól ismert.

Bute felment, s ott találta az orvost, s a megrémült Horrocksot, a székében ülő Sir Crawley Pitt mellett. Próbáltak rajta eret vágni.

Még korán reggel küldött a tiszteletes neje, ki a ház kormányát átvette, s az öreg baronet mellett egész éjszaka virasztott, Crawley Pitt urhoz egy futárt.

A bárót némileg életre hozták; beszélni ugyan nem tudott, de úgy látszott hogy az embereket ismeri. Mrs. Bute nem távozott el ágya mellől. Ugy tetszett hogy a kis asszonyiség nélkülözni tudja az álmot, s tüzes fekete szemeit egy percze sem zárta be, noha az orvos mélyen hortyogott a karszékben.

Horrocks néhány kétségbeesett próbát tett, hogy tekintélyét fentartsa, s urának segítségére lehessen; azonban Mrs. Bute egy vén részeges bünfészeknek nevezte őt, s megparancsolá, hogy többet ne mutassa magát a kastélyban, hacsak fertelmes leányával együtt fenytő gyarmatba szállíttatni nem akar.

Megrémülve ily erélyes fellépésen, a cserfával padolt társalgási terembe sompolygott, hol Jakab urat találta, ki miután a tudva levő üveg felett szemlét tartott, s azt üresnek lelte, megparancsolá Horrocks urnak, hogy még egy üveg rumot hozzon fel, a mit az meg is tett. Azonkívül tiszta poharakat is hozott, mire a lelkész és fia az asztal mellé ültek, hogy az üveg tartalmát szívökre vegyék. Továbbá megparancsolták Horrocksnak, hogy a kulcsokat e pillanatban letegye, s többé senki szeme előtt soha meg ne jelenjen. E hatalmaskodásnak a lett az eredménye, hogy Horrocks ur, egészen megrémülve, átadta a kulcsokat.

Még azon éjjel elosontott onnan leányával együtt, s Queen's Crawley kastélyát elhagyta.

REGÉNYCSARNOK,

A KÜLFÖLDI REGÉNYIRODALOM LEGJELESEBB
MŰVEIBŐL SZERKESZTVE

KIADJA

RÉCSI EMIL.

OSZK

NYOLCZADIK KÖTET.

PEST. 1853.

IRODALMI INTÉZET.

HIUSÁG VÁSÁRA.

REGÉNY.

IRTA

THACKERAY M. VILMOS.

ANGOLBÓL FORDITVA.

ÖTÖDIK KÖTET.

PEST. 1853.

IRODALMI INTÉZET.

HUNGARICA

THEOPHILUS M. VILMOS

OSZK

Pesten, Emich Gusztáv könyvnyomdája.

NEGYVENEDIK FEJEZET.

Melyben a család Beckyt rokonának ismerli.

A Crawley-i örökös a családi catastropha után kellő időben haza érkezett, s azontul mondhatni ő uralkodott Queen's-Crawleyban. Mert bár még néhány hónapig élt az öreg baronet, de eszét s beszédét többé teljesen vissza nem nyerte, s a jószág kormányzása idősb fiára szállott át. Pitt azt különös állapotban találta. Sir Pitt örökön örökké vásárolt s zálogolt; husz ügyviselője is volt, s mindenikkel összeveszett; minden haszonbérelőjével veszekedett s perelt; perelt ügyvédekkel; perelt azon bánya- s dock-társaságokkal, melyeknek résztulajdonosa volt; perelt minden emberrel, kivel baja volt. E nehézségek kibonyolítása s a jószág tisztába hozása a Pumpernickel-i rendszerető s állhatatos diplomatához méltó feladat volt s ő bámulatos szorgalommal látott e munkához. Ennélfogva egész családját átköltöztette Queen's-Crawleyba; természetesen Lady Southdown is eljött; s a rector szeme előtt hozzá fogott a plébánia megtérítéséhez s a haragos Mrs. Bute nagy ijedségére lehozta oda irregularis papságát. Sir Pitt életében a Queen's-Crawley-i javadalom eladása iránt semmi alkut nem nem kötött volt; ennélfogva a Lady feltévé magában megürülése esetén a kegyuraságot kezébe venni s egy fiatal kegyenczét nevezni ki Rectornak: a diplomatikus Pitt az egész dologról egy szót sem szólott.

Mrs. Bute szándéka „Horrocks Betsy kisasszonyt“ illetőleg nem nyertek teljesebbet, ki e szerint elkerülte a Southampton-i tömlöczöt; a kastélyt atyjával együtt hagyta el, ki a „Crawley-czímer“ nevezetű falusi kocsmába költözött át, melyet neki még Sir Pitt engede át haszonbérbe. Az exkulcsár ott hasonlóképen egy kis szabad tulajdon birtokot is nyert, minél fogva a borough-ban választói szavazatot nyert. A másik szavazatot a rector bírta, s ezek ketten s még négy választó képezték azon képviseleti testületet, mely Queen's-Crawley részéről két tagot küldött az alsó házba.

A paplaki s kastélyhölgyek közötti közlekedés látszólag barátságos volt — legalább mi a fiatalokat illeti, mert Mrs. Bute s Lady Southdown sohasem találkozhatott perpatvar nélkül, s rendre mindketten felhagytak egymás látogatásával. A lady visszavonult szobájába, ha a paplaki hölgyek a kastélybeli rokonaik látogatására jöttek. Mr. Pitt alkalmasint nemigen bánta anyósa ezen távolléteit. A Binkie családot ugyan a világon legnagyobb-, legbölcsebb s legérdekesebbnek tartotta, s a Lady és nagynénje sokáig megtartotta hatalmát felette, hanem néha érezte, hogy mégis csak igen sokat parancsolnak neki. Bizonyára hízogató volt, ha oly fiatalnak tartatott; hanem mégis bosszantotta, hogy negyvenhat éves korában úgy bántak vele, mint egy iskolás fiúval. Lady Jane mindamelllett mindenben engedett anyjának. Csak titkon szerette gyermekeit, s szerencséje hogy Lady Southdown sokféle ügyei bajai, papi személyekkel értekezletei s Ásia, Africa, Australia stb. minden missionariusaivali levelezése ugy elfoglalták a tisztelt grófnét, hogy csak kevés idejét szentelhetett unokájának, a kis Matildának s Crawley Pitt urfiának. Az utóbbi gyenge gyermek volt, s Lady Southdown csak roppant mennyiségű calomel által volt képes azt életben tartani.

A mi Sir Pittet illeti, ő ugyanazon szobákba vonult, hol azelőtt Lady Crawley adta ki lelkét, s itt ápolta őt

Miss Hester állandó gond- és utánajárással, jutalmát várva. Minő szeretet, minő hűség, minő állhatatosság ér fel a jól fizetett béres betegápolónővel? Ez lesimitja a vánkost, italt készit, éjjel felkel, eltűr minden panaszt s rozsz kedvet; látja, mily szépen sűt künn a nap s nem kívánkozik ki; hosszu, hosszu estvéket eltölt azzal, hogy a tűzet s a theás csupor forrását nézi; egész héten át a hetilapot olvassa, s egész éven át megelégszik olvasmányul egy-két prédikációs könyvvel: — s mi mégis zsimbelünk reá, ha egyszer egy héten látogatására jönnek rokonai, vagy a fejérműs kosárban egy kis pálinkát csempésznek be számára. Hölgyeim! minő férfi szerelme volna képes imádása tárgyát egy éven át ápolni kór-ágyban! Egy beteg ápolónő azt negyedévenként tiz fontért megteszi, s mi azt hisszük, igen drágán fizetjük. Legalább Mr. Crawley eleget zsimbelt, hogy fél annyit fizetett Miss Hesternek, ki atyját az öreg baronetet folytonosan szolgálta s ápolta.

Szép időben az öreg urat kivitték egy karosszékben a terrasse-ra. Lady Jane sokat volt az öreg körül, kinek nyilván kedvence volt; gyakran bólintott s mosolygott neki, ha bement, s ha távozott, érthetetlen kérő nyöszörgéssel kísérte. Ha az ajtó utána betevődött, az öreg sirni s zokogni kezdett, mire Hester arcza s egész lénye — mely asszonya jelenlétében mindig barátságos volt, hirtelen más alakot váltott; arczát fintoritotta neki, öklével fenyegette s mondta: „Fogja be a száját, ostoba vén bold! — és elfordította székét a tűztől, melyet szerette nézni, mire az öreg még jobbar sirt. Mert mind össze is ez vala a vége a hetven évi furfangosságnak és izzadásnak, és ivásnak, és terkvovácsolásnak, és bűnnek, és önzésnek: egy pityergő vén bárgyu, kit ágyba emeltek, s öltöztettek, s tisztogattak s étettek, mint egy szopós gyermeket!

Végre elérkezett azon nap, mely az ápolónő foglalkozásának véget vetett. Egy reggel, midőn Crawley Pitt

dolgozó szobájában tisztí számadásait vizsgálta, kopogtattak ajtaján s Hester beállott, és egy bókot csinálván mondá: „Engedelmevel, Sir Pitt, Sir Pitt ma reggel megholt, Sir Pitt. Épen kenyeret piritottam számára, Sir Pittnek, árpakása leveséhez, Sir Pittnek, ki azt rendszeren minden reggel hat órakor szokta megenni, Sir Pitt, s úgy tetszett, mintha egy nyöszörgést hallanék, Sir Pitt, és — és — és —“ És ismét egy bókot csinált.

Mi lángoltatá ki egyszerre Pittnek halvány arcát? Azért-e, mivel valahára Sir Pitt volt ő, üléssel a parlamentben s kinézéssel magasabb méltóságokra. „Most már a jószágot a kész pénzzel kitisztázom az adósságokból,“ gondolá, s hirtelen felszámította elméjében a rajta nyugvó adósságokat s a szándékolt javítások költségeit. Addig nem nyula nagynénje pénzéhez, mert félt, hogy Sir Pitt feltalál üdülni s füstbe mennek kiadásai.

* * *

A kastélyban s a paplakban minden redőnyt leeresztettek: a templom harangja megkondult s Crawley Bute nem ment el hajtóvadászatra, hanem elment s csendesen ebédelt Fuddlestonenál, hol a portoi mellett elhunyt bátyjáról s az ifju Sir Pittől beszélt. Miss Betsy, ki ez időben már férjhez ment volt egy nyergeshez Mudburyben, sokat sirt. A családi orvos átlovagolt s tiszteletteljesen ajánlván magát, tudakolta az asszonyságok egészségét. A baronet haláláról beszéltek Mudburyben s a „Crawley-czímer“-nél, melynek gazdája Mr. Horrocks ki volt engesztelődve a rectorral, kiről tudva volt, hogy be szokott szólani, Horrocks jó izü serét megkisértendő.

„Irkak-e öcsének — vagy ön ir?“ kérdé Lady Jane férjétől, Sir Pittől.

„Természetesen, irok,“ mondá Sir Pitt, „s meghivom a temetésre; úgy illik.“

„Hát — hát — Mrs. Rawdonnak?“ mondá Lady Jane félénken.

„Jane!“ mondá Lady Southdown, „miként gondolhatsz meg ilyesmit?“

„Természetesen Mrs. Rawdont is meg kell hívni,“ mondá Sir Pitt eltökélten.

„De nem, míg én a háznál vagyok!“ mondá Lady Southdown.

„Gondolja meg méltóságod, hogy én vagyok a család feje,“ viszonzá Sir Pitt. „Ha tetszik, Lady Jane, írjon egy levelet Crawley Rawdonné asszonyságnak, s kérje, sziveskedjék e gyászos alkalommal itt megjelenni.

„Jane, én megtiltom neked csak egy sort is írni!“ kiálta fel a grófné.

„Azt hiszem, én vagyok e család feje,“ ismétlé Sir Pitt, „s bár mennyire sajnálnám, ha valamely körülmény méltóságodat e ház elhagyására bírná, mégis, engedelmével, továbbra is úgy kell kormányoznom e házat, a mint helyesnek látom.

Lady Southdown oly nagyszerű méltóságosan állott fel, mint Mrs. Siddons Lady Macbeth szerepében, s parancsolta, hogy fogják be a lovakat kocsijába. Ha fia s leánya ajtót mutat neki házából, elmegy s valahol magányban temeti el bánatát, s imádkozik az Istenhez, hogy térítse őket jobb gondolatra.

„Mama, hisz' mi nem üzzük ki házunkból,“ mondá esdőleg a félénk Lady Jane.

„De oly embereket hívtok meg, kivel egy keresztény hölgy nem találkozhatik, s holnap reggel álljanak készen lovaim.“

„Legyen oly jó, Jane, s írjon, én tolla alá mondom,“ szóla Pitt felegyenesedve s oly parancsoló állásba téve magát, minőt gyakran láthatni képkiallításokban uri emberek arczképén. „Kezdje: Queen's-Crawley, september 14-én 1822. Édes öcsém —“

Lady Macbeth e rettentő s döntő szavakat hallva, mert

addig veje részéről valamely gyengeség vagy habozás jelét várá, felegyenesedett s mintegy eljlesztve távozott. Lady Jane férjére tekintett fel, mintegy anyját követni s megengesztelni vágyván: de Pitt megtiltotta nevének egyet is mozzanni.

„Nem utazik el,“ mondá, „kiadta Brighton-i házát s elköltötte az utolsó félévi jövedelmét. Grófné létére nem mehet vendégfogadóba lakni. Régóta vártam az alkalmat — e döntő lépés megtételére; mert édesem, láthatta, hogy lehetetlen két főnek lenni egy családban; s most hát tetszik, folytassuk a levelet. Édes öcsém! azon gyászos hír, melynek családom tagjaivali közlése kötelességemben fekszik, bizonyára előbb, stb.“

Egy szóval, Pitt, országához jutván, s szerencséje, vagy mint hívé, inkább érdeme által elnyervén mindazon vagyont, mit más rokonai vártak, eltökélé családjával jól s illendően bánni, s Queen's-Crawleyban újra nagy házat tartani. Tetszett neki annak gondolata, hogy ő lesz e ház feje. Feltette magában, hogy kitünő tehetsége s állása által gyorsan nyerendő nagy befolyását felhasználandja öcse hivatalba helyezésére s többi rokonai ellátására, és meglehet, valamennyire megbánás fulánkját is érezte elgondolván, hogy ő a birtokosa mindannak, mit ezek reméltek. Országglása harmad vagy negyed napján már egész magaviselete meg volt változva s tervei megvoltak állapítva: eltökélte igazságosan s becsületesen uralkodni, Lady Southdown kezéből kivenni a kormánypálczát s minden vérrokonával lehető legbarátságosabb lábon élni.

E szerint egy levelet iratott Rawdon öcséhez — egy igen ünnepélyes kidolgozott levelet, tele a legmélyebb észrevételekkel, a leghosszabb szavakba öltöztetve, bámulással töltvén el az egyszerű kis titkárt, ki azt férje parancsára írta. „Milyen szónok lesz belőle,“ gondolá, „ha az alsó házban ülést nyer“ (e pont, valamint Lady Southdown zsarnoksága iránt Pitt már azelőtt néhányszor mondogata holmit nevének az ágyban); „mily bölcs és jó s

mily lángeszű az én férjem! egy kissé hidegnek tartottam, de mily jó ő s mily lángeszű!“

A dolog így áll: Crawley Pitt a levélnek minden szavát könyv nélkül tudta, s diplomatai titoktartással tökéletesen ki- s betanulta volt sokkal azelőtt, hogy bámuló nejjével közlé.

* * *

A roppant fekete karimájú s pecsétű levelet Sir Crawley Pitt ahozképest elküldte öcsének az ezredesnek Londonba. Crawley Rawdon azonban nemigen örvendett annak. „Mi haszna lemennem arra az ostoba helyre?“ gondolá magában. „Ki nem állhatom ebéd után egyedül lenni Pittel, aztán a lovak oda s vissza legalább husz fontba belekerülnek.

A levelet, mint minden előforduló nehézségeiben tenni szokott, felvitte Beckyhez hálósobájába a csokoládéval, mit minden reggel megkészített s felvitt neki.

A tálczát a reggelivel s a levéllel az öltöző asztalra tette, mely előtt Becky sárgás haját fésülve ült. Kezébe vette a fekete szélű levelet, s azt elolvashván, felugrott székéről, hurráht kiáltva s a levelet diadalosan feltartva.

„Hurrah?“ mondá Rawdon a repülő fakó fürtökkel s uszó flánel öltöző lepelben szerte ugrádozó kis alakon csudálkozva. „Semmit sem hagyott nekünk, Becky. Kaptam a részemet, mikor nagykoru lettem.

„Te soha sem léssz nagykoru, te együgyü vén ember,“ viszonzá Becky. „Szaladj Madam Brunoyhoz, mert valami gyászba kell öltöznöm, s tegy egy fátyolt a kalapodra, — vegy fekete mellényt — nem is hiszem hogy lenne; rendelj egyet holnapra, hogy csütörtökön el is indulhasunk.“

„Csak nem szándékozol menni?“ szóla közbe Rawdon.

„Természetesen, hogy szándékozom. Mert szándékom az, hogy Lady Jane mutasson be engem a jövő évben az udvarnál. Szándékom, hogy bátyád ülést adjon neked

a parlamentben, ostoba vén teremtés! Szándékom, hogy Lord Steyne-é legyen a szavazatotok, s belőled irlandi titkár vagy nyugotindiai kormányzó legyen, vagy kinestárnok, vagy consul, vagy valami efféle, édes vén szamarom!”

„A postakocsi rettentő pénzbe fog kerülni,“ dörmögé Rawdon.

„Mehetnének Southdown kocsjában, kinek minthogy rokon, úgy is jelen kell lenni a temetésen; de nem — inkább menjünk a postakocsival. Azt jobban fogják szeretni. Alázatosabbat mutat —“

„Rawdy is jó hát?“ kérdé az ezredes.

„Hogy jöne; miért fizetnének érette külön helyet? Arra pedig igen nagy, hogy ölben vigyük. Maradjon itthonn. Briggs majd varr neki egy kék frakkot. Menj, tedd, mire kérlek. Te pedig jól teszed, ha Sparksnak a legényednek elbeszéled, hogy az öreg Sir Pitt meghalt, s neked is szép rész jutand, ha a dolog rendbe lesz hozva. Ő azt majd elbeszéli Ragglesnek, ki igen sürgette pénzét, ez majd megvigasztalja egy kissé szegény Ragglest.“ S ezzel csokoládéját kezdte Becky szörpölni.

Midőn estve a hű Lord Steyne megérkezett, Beckyt s társát, ki nem más volt, mint a mi régi barátnénk Briggs, mindenféle fekete, e gyász alkalomnak megfelelő holmik szorgos keresgelése-, szabása-, metszése-, szaggatásával foglalkozva találta.

„Miss Briggs s én bú- s csüggedélynek adtuk magunkat atyusunk halála miatt,“ mondá Rebeka. „Sir Crawley Pitt, my Lord, meghalt. Egész reggel hajunkat téptük, s most ócska köntöseinket tépjük fel.“

„Oh Rebeka, miként tud —“ mondá Briggs égre meresztett szemmel.

„Oh Rebeka, miként tud —“ vizshangoztatá my Lord. „E szerint a vén gazember meghalt, meg ugy-e? Peer lehetett volna, ha ügyesebben viseli magát. Micsoda vén Sifenus volt?“

„Most e Silenus özvegye lehetnék,“ mondá Rebeka. „Emlékszik, Miss Briggs, miként landikált be a kulcslyukon, s az öreg Sir Pittet előttem térdelve pillantá meg?“ Miss Briggs, a mi régi barátnékn igen elpirult ezen emlékeztetésre, s örvendett, hogy Lord Steyne leküldte egy findza thea készítése végett.

* * *

Briggs volt azon házi kutya, kivel Rebeka magát ártatlansága s jó hire örje gyanánt ellátta. Miss Crawley egy kis évpénzt hagyta neki. Szerette volna a Crawley családnál maradni Lady Jane-nel, ki hozzá, mint minden emberhez jó volt; de Lady Southdown oly hamar kiadá az utat Briggsnek, a mint csak az illem engedte. Bowls s Firkin hasonlóképen kikapta a hagyományt s elbocsátását. Bowls nőül vette Firkint s koszházat nyitott.

Briggs megkísértette falusi rokonaival élni, de e kísérletet hiábanvalónak találta, miután egyszer jobb társasághoz szokott. Ezen emberek, kiknek egy kis mezővárosban egyegy kis ügyletök volt, épen oly hevesen czivódtak s veszekedtek Miss Briggs évi negyven fontjáért, mint előbb Miss Crawley rokonai ezen utóbbi hölgy örökségeért. Briggs bátyja, egy radical kalapos és fűszerárus, hugát pénzére büszke aristokrata nőnek nevezte, hogy nem akarta fele tőkét neki előlegezni boltja teljesebb felszerelésére; ki azt valószínűleg utoljára mégis megteszi vala, ha nőtestvére, egy dissenter csizmadiáné, ki a kalapos- és fűszerárussal meg volt hasonló azért, hogy ez más templomba járt, ki nem tünteti nénje előtt, miszerint bátyja bukás szélén áll, s ha egy időre el nem foglalja a Briggset. A dissenter csizmadia azt akarta, hogy fiát Briggs taníttassa s urat csináljon belőle. Így történt, hogy a két család takaréknak egy részét kicsikarta kezéből; míg végre Londonba szaladt, mindkettő átkaitól kísérve, s eltökélte újra szolgálatot keresni, azaz, viszont

oly állapotba lépni, mely reá nézve sokkal kevésbé terhes volt a szabadságnál. Hirdetvényt igttattatott a hirlapokba, hogy „egy legjobb társasághoz szokott úri hölgy helyet kívánna nyerni stb.“ Bowlsnál ideiglenesen egy szobát fogadott ki s ott várta be a hirdetés sikerét.

Ily módon találkozott Rebekával. Egy napon épen akkor hajtott végig az utcán Rebeka csinos kis kocsija, mikor Miss Briggs épen Mr. Bowls ajtajához érkezett vissza a Citybeni fáradságos hosszú sétája után, — a Times hivatalát látogatván meg hirdetménye hatodszori beiktatása végett. Rebeka maga hajtotta a lovakat, s mindjárt reá ismert a kellemes modoru úri hölgyre, s minthogy maga Rebeka igen vidor hölgy volt s Briggset meglehetősen állhatta, épen az ajtó lépcsője előtt állott meg a ponykkal, a lovászfiu kezébe adta a gyepelöt, s kiugorván a kocsiból, megragadta Briggsnek mindkét kezét, mielőtt e kellemes modoru hölgy magához jöhetne azon megrendülésből, hogy egy régi barátnéját viszontlátja.

Briggs zokogott s Becky kaczagott, s mindjárt megcsókolta ezen úri hölgyet, mihelyt beértek Mr. Bowls pitvarába s onnan az utcára nyiló nappali szobájába. A Briggs egész történetét azon merőben szükségtelen zokogások s bámuló felkiáltások kíséretében beszélte el, melyek soha el nem maradnak, ha hozzá hasonló érzékenyszivü nők találkoznak valami régi ismerőssel. Becky viszont szokott nyíltságával s mesterkéletlen modorával adta elő addigi életének rövid történeli vázlatát.

Mrs. Bowls, előbb Mrs. Firkin, a folyosóról kihallgatta ezen egész hysterikai vinnyogást s vihogást, mit a nappali szobában vittek véghez. Beckyt sohasem igen kedvelte. S mióta a házaspár Londonban telepedett meg, gyakran találkoztak a Raggles-háztóli korábbi barátaikkal, s Ragglesnek nyíltan kimondták, hogy az ezredes gazdálkodása nekik egyáltalában nem tetszik. „Ragg fiam, én nem hitelneznék nekik,“ jegyzé meg Bowls, s neje Mrs. Rawdont, mikor a nappali szobából kijött, igen savanyu kinézésü

bókkal köszöntötte, s a mint Mrs. Rawdon okvetlenül kezét akart rázni a visszavonult szobaleánynyal, ujjai ennek mint kolbászok hidegek s élettelenek voltak. Végre elhajtott Becky Piccadilly felé, legédesebb mosolyával intvén Miss Briggsnek, ki az ablakból intett vissza fejével; s a következő perczben már egy fél tuczat dandy ugratott kocsija körül a parkban.

Becky látván barátnéja helyzetét, s hogy a Miss Crawley végrendelete által illendő ellátásban részesített társalgónőnek nem annyira kell néznie fizetésre, azonnal némi kis házi terveket alkotott ennek irányában. Ez épen olyan társnő volt, milyen háztartásához kellett, s még azon estvére ebédre hívta Briggset, megmutatandó neki drága kis kedves Rawdyját.

Mrs. Bowls megintette vendégét s figyelmeztette, mily veszélyes az oroszlán barlangjába menni. „Miss Briggs, megbánja, tartsa eszébe, mit mondok, a mily igazán Mrs. Bowlsnak hívnak,“ mondá a volt szobaleány. Briggs megígérte, hogy a legovatosabb lesz. Ovatosságának az lett vége, hogy a más héten Mrs. Rawdonhoz költözött, s egy fél év eltelte előtt hatszáz fontot kölcsönzött Crawley Rawdonnak életjára.

NEGYVENEGYEDIK FEJEZET.

Becky meglátogatta ösei kastélyát.

Elkészülvén a gyász s Sir Crawley Pitt érkezésökrő előre tudósítatván, Crawley ezredes s neje egy pár helyet vett ugyanazon régi highflyeri kocsin, melyben Becky kilencz év előtt, a világbai első kilépése alkalmával utazott a vén baronet társaságában. Rawdon kívül ült s szívesen kocsizott volna maga, de a gyász nem engedte. A kocsis mellett ült s egész uton lovakról s az országuetról beszélt, ki tartja a fogadókat, ki adja a lovakat a kocsihoz, melyen annyszor utazott, mikor még Pittel együtt gyermek volt s Etonben tanult. Mudburyben egy kocsi s

egy pár ló várt reájok feketébe öltözött kocsissal. „Még most is a vén bárka,” mondá Rebeka, a mint bele ültek. „Jó részt megették a posztót a férgek. Istenem, hogy eltelik az idő! Csak nem Talboys Polly, az a vaskos leány ott, ki a házacska ajtójában anyja mellett áll. Emlékszem, mikor kis taknyos gyermek korában a kertben a veteményes ágyokat gyomlálta.”

„Derék leány,” mondá Rawdon a házacskából jövő köszönést fátyolos kalapja érintésével viszonzva. Becky is hajtogatta magát s köszönt, itt is ott is kegyesen megismerte az embereket. E köszönések kimondhatlan kellemesen estek neki. Ugy tetszett, mintha már nem lenne csaló, hanem ősei szülő lakát látogatná meg. Rawdon ellenben meglehetősen zavarodott s levert volt. Ártatlan gyermekkorának minő emlékei villantak fel agyában? Minő sötét lelki furdaulat, kétely s szégyen kínjai marczongolták lelkét?

„Hugaid már szépen felnőttek lesz,” mondá Rebeka, a leánykákra, mióta tőlök távozóék, most gondolva először.

„Valóban magam sem tudom,” viszonzá az ezredes. „Ho, ho! a vén Lock anyó. Hogy van, Lock anyó. Emlékszik-e még reám? A Rawdon urfira, he? A mennyköbe, meddig élének a vén asszonyok; mikor gyerek voltam, már száz esztendő volt.”

Behajtottak a park kapuján, melynél a vén Lock anyó állott őrt. „Az öreg szépen gazdálkodott a fákkal,” mondá Rawdon körültekintve, s aztán hallgatott. Becky is hallgatott. Mindkettőjük meglehetősen fel volt ingerülve, visszagondolván a régi időkre. Rawdon Etonre s anyjára, kire mint egy komoly hideg nőre emlékezett, s egy hugára, ki meghalt s kit szenvedélyesen szeretett volt; miként szokta eldöngetni Pittet; s a kis Rawdonra otthon. Rebeka is visszagondolt a maga ifjúságára s e kora, szennyfoltos évei sötét titkaira; aztán mikor azon kapukon át belépett az életbe; aztán Miss Pinkertonra; Józsira; Amáliára.

A kiporondozott ut a terással együtt szépen ki volt tisztítva. A fő bejárás felett egy nagy festett gyász címér diszelgett, s két szörnyü nagy és rettentő ünnepélyes kinézésü egyén feltárta az ajtó két szárnyát, midőn a kocsi a jól ismert lépcsőzet előtt megállott. Rawdon elpirult s Becky elhaloványult egy kissé, midőn ketten karonfogva a régi teremén állépdeltek. Megcsipte férje karját, a mint a tölgyfaizatos nappali szobába léptek, hol Sir Pitt nejjével várta őket. Sir Pitt fekete öltözetben, hasonlóképen Lady Jane, my Lady Southdown pedig egy nagy fekete fejdíszszel, rajta nagy fekete tollakkal, melyek úgy lógtak rajta ide s tova, mint egy halotti kocsiba fogott lovon. Sir Pittnek igaza vala, hogy a grófné nem hagyja oda a kastélyt. Megelégedett azzal, hogy Sir Pitt s lázzadó neje előtt márvány némaságba burkolózott s a gyermekeknek a dajkaszobában kísértetes magaviselete által ijedséget szerzett. S a fejdísz és tollak igen gyenge lendítése üdvözlötte Rawdont s nejét, midőn e pár — az elveszett fiu gyanánt — újra honlakába érkezett.

Az igazat megvallva e hideg bánásmódból nem is sokat csináltak. A grófné ő méltósága szemeik előtt akkor különösen csekélyebb fontosságú személynek tetszett: mert az uralkodó bátya s neje részéről fogadtatásuk tartá feszülve egész figyelmöket.

Pitt kissé kigyult arccal járult öcséhez s megrázta kezét, Rebekának is készszorítással és igen mély meghajtással köszönt. Lady Jane pedig megragadta sógornéjának mindkét kezét s őt szeretetteljesen megcsókolta. Az ölelés és csók könnyeket csalt a kis kalandornő szemébe — mi nála nem mindennapi dolog volt. A jóság s bizalom e mesterkéletlen kimutatása tetszett neki s meghatotta lelkét; és Rawdon, sógornéja magaviselete által felbuzdítva, egyet pödört bajuszán s egy csókkal bátorodott üdvözölni Lady Janet, mire a lady mélyen elpirult.

„Ördögös csinos kis menyecske a Lady Jane,“ így hangzott ítélete, midőn nejjével újra együtt volt. „Pitt is

meghízott s becsületesen tudja viselni magát.“ „Ugy van biz' az,“ mondá Rebeka s férje azon további véleményével is egyetértett, hogy az anyós egy szörnyü vén boszorkány s a leánytestvérek meglehetős csinos kisaszszonyok.

Tudniillik az iskolából ezeket is haza rendelé bátyjok, hogy a temetési szertartáson jelen legyenek. Ugy látszott, Sir Pitt, a ház és család méltóságát fentartandó, annyi feketébe öltözött személyt igyekezett maga körül gyűjteni, mennyi csak kitelhetett. Az egész férfi s nőcseléd-ség, a vén asszonyok a szegények házából, kiket az öreg Sir Pitt illetvényök jó részéig megcsalt, a sekrestyés családja, a kastélyhoz és paplakhoz tartozó minden tisztí s alárendelt személyek feketébe voltak öltözve; ezekhez járultak még a temetés rendező emberei, legalább két tuczat, gyászfátyollal kalapjokon — ezen utóbbiak különösen mind olyan emberek voltak, kik a nagy temetési színjátékban igen jól vették ki magokat. Hanem miután drámánkban ezek csak néma személyek, elég volt egyszer itt megemlíteni őket.

Rebeka teljességgel nem igyekezett sógornőivel szemben korábbi nevelőnői állását elfelejteni: ellenkezőleg maga a legnagyobb nyíltsággal s barátságosan beszélt arról: nagy komolysággal tudakolta tanulmányaikat, s hozzá tette, hogy sokszor gondolt reájok, s szerette volna tudni, valljon jól vannak-e mindenképen. Valóban az ember azt gondolta, hogy mióta megvált tőlök, meg nem szűnt mindenekfelett reájok gondolni s jóllétök iránt a leggyöngédebb érdekekkel viseltetni. Így gondolkozott maga Lady Crawley s vele együtt sógornői.

„Nyolcz év óta majd legkisebbet sem változott,“ mondá Miss Rosalinda Miss Violához, a mint ebédhez öltöztek.

„Ezek a vereshaju nők bámulandó jól néznek ki,“ viszonzá a másik.

„De most sokkal setétebb haja, mint eddig, bizonyosan festi,“ tevé hozá Miss Rosalinda. „Aztán testesebb is és

átalában jobban néz ki,“ folytatá Rosalinda, ki hízásra volt hajlandó.

„Legalább nem teszi magát, s megemlékszik, hogy egykor nevelőnők volt,“ mondá Viola kisasszony, ezzel egyszersmind kijelentve, hogy minden nevelőnőnek figyelembe kell vennie illető állását; felelte azonban, hogy ő nemcsak Sir Crawley Walpole, hanem egyszersmind a mudburyi Mr. Dawsonnak is unokája, s e szerint nemesi czimerében egy szenes kosár is van.

„Az csak még sem lehet igaz, mit a paplaki leányok mondanak, hogy anyja tánczosnő volt —“

„Senki sem tehet születéséről,“ felelé Rosalinda nagy szabadelműséggel. „Magam is azt tartom, mint bátyám, hogy miután a családhoz tartozik, számba kell vennünk. Csak Bute nagynéni ne beszéljen: hát ő nem akarja-e Katit a fiatal Hooperhez, a borkereskedőhöz adni férjhez, kit már fel is hívott a paplakbani látogatásra.“

„Szeretném tudni, nem megy-e el Lady Southdown; rettentő pillantásokat vetett Rawdonnéra,“ mondá a másik.

„Bár menne, ugy sem akarom olvasni „A Finchleyfalvi mosónét“ ohajtá Miss Violet. A két leány így beszélgetve s szorgosan kerülgetve egy bizonyos folyosót, melynek végén bizonyos koporsó állott egy feketével behúzott szobában, mellette két ór s folyvást égő gyertyák, — lement a családi ebédre, melyre szokás szerint csemetés adott jelt.

Hanem azelőtt még Lady Jane elvezette Rebekát a számára készen tartott szobákba, melyek, valamint az egész házban minden, sokkal jobban néztek ki kényelem s rend dolgában Pitt kormányzása óta; s látván hogy Mrs. Rawdon szerény kis büröndjei megérkeztek s a háloszobában, valamint egy abba nyíló szomszéd szobában elhelyeztetek, segített sógornéjának csinos fekete kalapja levételében, s kérdezte, miben lehet még szolgálatára.

„Leginkább szeretném egy látogatást tenni a gyer-

mekszobában,“ mondá Rebeka. „Szeretném látni kedves kis gyermekeit.“ E szavakra a két hölgy legbarátságosabban tekintett egymásra, s mindketten karöltve sétáltak át e szobába.

Becky megbámulta a kis Matildot, egy alig négy éves leánykát, mint a világon legbájosabb kis angyalt; s a fiut, egy bágyadt szemű, nagy fejű két éves kis ficzkót, növés, ész s szépség tekintetében valóságos csudának nyilvánította.

„Szeretném, ha a mama nem adna neki annyi orvosságot,“ mondá Lady Jane sohajtva. „Azt hiszem mindnyájan jobban ellennénk a nélkül.“ S ezzel Lady Jane új barátjánál egy afféle meghitt orvosi beszélgetésbe elegyedett a gyermekek felett, minőben anyáknak s mint mondják, a nőknek általában különösen kedvök telik. Így egy fél óra lefolyása alatt Becky Lady Janenek valóságos lelki barátnéja lett, s estve a lady úgy nyilatkozott Sir Pitt előtt, hogy új sógornéja barátságos, nyíltszívű, tetetés nélküli s jó indulatu fiatal asszony.

Miután pedig a fáradhatatlan kis menyecske a leány rokonszenvét oly könnyűszerrel megnyerte, hozzá fogott, hogy a méltóságos Southdown grófné jó indulatát is megnyerje. Egyszerre megtámadta a gyermekápolás kérdésével, s azt mondta, hogy fiacskája megmentését egyedül, igazán egyes egyedül a calomelnek köszöni, melyet bő mértékben használt, mikor Párisban minden orvos lemonda a drága gyermekről. Aztán megemlítette, miképen beszélt ő méltósága felől a tiszteletes Grills Lőrincz ur, a May Fair-i kápolna lelkésze, hova ő is templomba jár; mennyire megváltoztak nézetei a körülmények s szenvedett szerencsétlensége következtében, s reménylette, hogy világi dolgokban s tévelyben töltött multja talán nem tette még őt egészen képtelenné komolyabb gondolatokra jövőben. Elbeszélte, hogy korábbi időben miként nyert vallási oktatást Mr. Crawleytól, egy két szót ejtett a „Finchleyfalvi mosónéről,“ melyet nagy haszonnal olva-

sott, tudakolózott Lady Emilia, annak szellemdus szerzőnéje felől, ki most Lady Hornblower volt Cap Townban, hol kinézése volt férjének a kafferföldi püspökségre. De művét főleg azzal tetézte s azzal nyert szilárd állást Lady Southdown kegyében, hogy a temetés után rettentőn izgultnak s szerfelett betegnek érezte magát s a lady orvosi tanácsát kérte ki. Az özvegy grófné nemcsak orvosi tanácsát nem tagadta meg, hanem azonfelül éjjeli pongyolában, s inkább mint valaha, Lady Macbethnek nézve ki, titkon éjjel Becky szobájába ment egy csomóval kedvencz értekezéseiből s egy általa készített orvossággal, melyet Mrs. Rawdonnak ökvetlenül be kellett vennie.

Becky előbb átvette az értekezéseket s azokban nagy érdekléssel kezdett lapozni, miközben az özvegy grófnéval beszélgetésbe elegyedett azok, valamint jövődöbeli lelki üdvössége felett, remélve hogy testét ez által megmenti az orvosság alkalmazásától. Hanem miután a vallási kérdésekből kimerültek, Lady Macbeth teljességgel nem akart addig távozni a szobából, míg a pohár az éjjeli itallal ki nem ürítettik; e szerint a szegény Mrs. Rawdon kénytelen volt neki fanyalodni s a hajthatatlan vén özvegy asszony orra előtt lenyelni az orvosságot, ki végre áldozatát áldva hagyta oda.

Az ital nemigen esett jól Mrs. Rawdonnak, s arcza nagyon furesa képű volt, mikor Rawdon bejött s megtudta, mi történt; szokott dörgő kacajára fakadt, midőn Becky vissza nem fojtható bohó kedvvel — bár a maga rovására kaczagott, az egész történetet elbeszélte, miképen gyötörte meg őt Lady Southdown. Lord Steyne s a kis Rawdon nem egyszer kaczagott a történeten, miután Rawdon s neje Londonba May Fair-i lakába visszatért. Becky az egész jelenetet eljátszta. Feltett egy háló főköttöt s felvett egy háló köntöst. Hosszu prédikációt tartott igazi pietista szellemben, s hosszasan fejtegette a beadandó orvosság gyógyerejét, és oly mesterileg utánozta a nehézkes méltóságú grófnét, hogy az ember azt hihette, a grófné igazi

saját római orrán át szuszog. Ily módon az özvegy South-down grófné életében először mulattató személlyé vált.

Sir Pitt megemlékezett a Rebeka részéről iránta korábbi időben kitüntetett becsülésre, és meglehetősen jó hajlammal viseltetett iránta. A házasság, bár mily helytelen volt, sokat tevé Rawdon megjobbulására, — ez világosan meglátszott az ezredesnek egész megváltozott magaviseletén s szokásain — s mi Pittet illeti, nem volt-e az szerencsés szövetség? A ravasz diplomata nevetett magában, elgondolván, hogy annak köszönheti vagyonát, s legalább neki nem illik a miatt méltatlankodnia. És ebbeli saját megelégedését legkisebbé sem csökkentette Rebeka egész valója, magaviselete s társalgása, ki azontul még kettőzött tiszteletet tanusított iránta, s annyira rést tudott nyitni társalgási tehetségének, hogy meg volt lepve maga Pitt, ki mindig hajlandó volt tisztelni saját tehetségeit s most hogy Rebeka is kiemelte, még inkább bámulta azokat. Sógornéjával ügyesen el tudta hitetni, hogy Mrs. Bute hozta tulajdonképen létre azon házasságot, melyet utóbb annyira rágalmazott; hogy a fősvény Mrs. Bute — ki Miss Crawley egész vagyonát elnyelni s Rawdont nagy-nénje kegyétől megfosztani reménylé — gondolta ki s terjesztette azon istentelen híreket Rebeka ellen. „Sikerült neki szegényekké tenni bennünket,“ mondá Rebeka angyali önmegadás képével, „de miként haragudhatnám azon nőre, ki nekem a világon a legjobb férjet adta? S fősvénysége nem eléggé bünhödött-e reményei tönkre jutása s a mohón kívánt vagyon elvesztése által? Szegénység!“ kiálta fel. „Édes Lady Jane, mit bánom a szegénységet? Hozzá szoktam gyermekségem óta, s gyakran hálát adok az Istennek, hogy Miss Crawley pénze azon férfinak jutott, ki visszaállítandja e nemes régi család fényét, melynek büszkén vallom magamat tagjául. Bizonyos vagyok benne, hogy Sir Pitt azt sokkal jobbra fordítandja, mintsem Rawdon tette volna.“

Mind e beszédek a hűséges nő által eljutottak Sir Pitt

fülébe s a Rebeka által tett kedvező benyomást még öreg-
bitették; annyira hogy a temetés után harmadnap a csalá-
d ebédnél ülven, Sir Crawley Pitt, ki az asztalfőn fog-
golymadarokat szelt fel, valósággal e szavakat intézé Mrs.
Rawdonhoz: „Hm! Rebeka, szolgálhatok-e egy kis
mellyel?” — mely szavakra a kis menyecske szeme
örömtől villogott.

* * *

Mialatt Rebeka e reményeit s terveit főzte, s Crawley
Pitt a temetési szertartást s jövődöbeli előmenetele- s
méltóságával egybekötetésben álló más dolgokat rende-
zett, és Lady-Jane, mennyire anyjától lehetett, a gyer-
mekekkel foglalkozott, és a nap kelt és lenyugodott, és a
kastély óratorony harangja szokás szerint csengetett
imádságra s ebédre: Queen's-Crawley elhunyt tulajdo-
nosának teste azon szobában feküdt, melyet utoljára fog-
lalt el, hol az ezen szertartásra megfogadott gyászörök
szakadatlanul örködtek felette. Egy pár nő, s a temetés-
rendezőnek három vagy négy embere — a legderékabbak,
kiket Southamptonben pénzért lehetett kapni, feketébe
öltözve, s az alkalomhoz illő természetük s tragikai mgs-
viseletük — felváltva örködtek a holttest mellett, s ha
idejük kitelt, a gazdasszony szobájában gyültek egybe,
hol titkon kártyáztak és szereztek.

A család tagjai s a házi cselédek kerültek azon komor
helyet, hol a lovagok s gentlemanek hosszú sorától szár-
mazott baronet hült tetemei nyugedtak, eltakarításukat
várva a családi sirboltba. Senkisé sajnalta az elhunytat,
mint azon szegény asszony, ki Sir Pitt neje- s özvegyévé
reménylél lehetni, s ki oly gyalázatosan kényszerüle meg-
szökni azon kastélyból, melynek majdnem uralkodónéja
lön. Rajta s egy vén vizslán kívül, melyet kivált bárgyu-
sága óta igen megkedvelt, az öreg embernek nem volt a
föld kerekségén senkie, ki siratta volna: nem is csuda,

mert teljes életében legkisebb fáradságot sem vett hogy egy barátot szerezzon magának. Ha azok, kik legjobbak s legszeretetteljesebbeknek tarthatók, e világbóli kimulásuk után azt még egyszer meglátogathatnák, azt hiszem szomoru érzés fogná el őket, látván, mily szerfelett hamar megvizsgáztalódtak tulélő kedveseik. Így felejtették el Sir Pittet is, valamint a legjobbakat s legszeretetteljesebbeket, csakhogy néhány héttel hamarább.

Kiknek kedvök van, kísérik el testét a sirhoz, hova a meghatározott napon legillendőbbben eltakarított: a család fekete kocsikban jelent meg, minden tag kezében arca előtt zsebkendő a könnyek leszártására, melyek kimaradtak; a temetésrendező s emberei legmélyebb keservben: válogatott bérlők gyászban, az uj földes ur kedvét keresendők; a vidékbeli uraságok kocsii gyászban üresen s lassu léptekben követték a menetet: a lelkész elpapolta mondókáját, „elhunyt drága kedves testvérünkről.“ Mig egy embernek teste felett rendelkezhetünk, addig játékát űzi vele hiúságunk: körül vesszük mindenféle bolond czifrasággal s szertartással, bepakoljuk aranyos szegekkel s bársonyba; s kötelességünk teljesítését azzal fejezzük be, hogy egy követ tétetünk felébe, teli hazudságokkal. Bute káplánja, egy ügyes fiatal oxfordi pap s Sir Crawley Pitt alkalmas latin sirverset készített a boldogult és keservesen megsiratott baronetre, s a káplán egy classicus prédidációt tartott, melyben a tulélőket intette, ne engedjék át magokat igen erősen fájdalomnak s a legliszteletteljesebb módon értésökre adta, miszerint egyszer nekik is át kellend lépnie azon sötét és titokteljes kapu küszöbén, melynek szárnyai keservesen megsiratott testvérok s barátjok mögött épen most zárultak be. Aztán a bérlők haza lovagoltak vagy Queen's Crawleyban maradtak s ott felüditették magokat. Aztán a cselédség által a Queen's-Crawleyi cselédszobában tartott tor után az uraságok kocsii eltávoztak különböző irányban. Aztán eljöttek a temetés rendező emberei, kik össze-

pakolván a köteleket, koporsó takarókat, bársonylepleket, strucztoollakat, s a többi temetési szereket, a halottas kocsi-ra másztak fel s visszahajtottak Southamptonbe. Mihelyt a park kapuján kívül voltak a lovak, s gyorsabb ügétésben kezdettek haladni, a keserves emberek arca azonnal visszaesett természetes kifejezésébe, s még azon délután lehetett látni a temetésrendező embereit, kik a csapszékek bejárását elsötétítették fekete alakjokkal s a napfényben ragyogó fényes czín kancsókat tartottak kezökben. Sir Pitt betegszékét pedig elhengergették a kertben a szer-szám kamarába. Elcinte a vén vizsla nyifogott néha: ezek voltak az egyetlen fájdalmas hangok azon kastélyban, melynek az baronet, Sir Crawley Pitt, több mint hatvan évig vala ura s gazdája.

* * *

Mínhogy madarak bővében voltak s a fogoly-madár-vadászat a csak valamennyire státusférfiúi hajlamu angol uri embernek ugy szólván kötelessége: azért Sir Crawley Pitt enyhülvén első bánata, kiment egy kissé s e szorakozás után látott fekete fátyolos fejér kalapban. Ezen ugar- s répaföldek látása, melyek most övéi voltak, nem egy titkos örömet okozott neki. Néha különös keresett alázatossággal nem vitt magával puskát, hanem csak egy békességes nádpálczát, hanem természetesebb öcse Rawdon, s a csöszkek annál derekabban lödöztek. Pitt pénz- s föld-birtoka nagy hatást gyakorolt öcsére. Az egyetlen fillérrel sem bíró ezredes egészen meghunnyászzkodott a ház feje előtt, legnagyobb tisztelettel volt el iránta s nem vetette meg többé az asszonyias Pittet. Rokonszenvel hallgatta bátyja ültetvényi s vízcsapolási terveit; jó tanács-csal szolgált az istállókat s marhát illetőleg; átlomagolt Mudburybe, hogy megnézzen egy kanczát, melyet Lady Jane számára alkalmasnak vélt, s ajánlkozott hogy számára jól kitanítja, stb. stb. az izgága dragonyos egészen

csendes és alázatos volt s igen illedelmes ifjabb testvér vált belőle. Miss Briggstől mindig tudósításokat kapott Londonból ottan hagyott kis Rawdonjáról, ki időről időre maga is irt. „Igen jól vagyok,“ irta a fiu. „Reménylem atyus jól van, s a mama is jól van. A pony igen jól van. Grey a parkban lovagoltat engem. Most már vágtatni is tudok. A kis fiuval, ki egyszer lovagolt, újra találkoztam. Rikoltott, mikor vágtattam. Én nem rikoltok.“ Rawdon e leveleket felolvasta bátyjának s Lady Janenek, kinek azokban igen nagy kedve telt. A baronet megígérte, hogy a fiunak jó nevelést adat s a költségeket átvállalja; jószívü neje pedig egy bankjegyet adott Rebekának, kérévén, hogy vásároljon valami ajándékot vele kis unokaöcsének.

Egyik nap a másikat követte, s a házi nők életöket azon csendes dolgok- s multságokban töltötték, melyek a falusi nőket kielégítik. A harang ebédek- s imádságokra csengetett. A kisasszonyok minden reggel a reggeli után zongorán gyakorolták magokat, Rebeka őket oktatásával örvendeztetvén meg. Aztán vastag papucsokat huztak fel s kísétáltak a parkba s a kerbe, vagy a gyepü megett a faluba Lady Southdown orvosságai- és tractatusaival a betegek számára. Lady Southdown egy ponys kocsikában hajtattott ki, mikor Rebeka többnyire a grófné oldala mellett foglalt helyet s legnagyobb érdeklődéssel fülelt ünnepélyes beszédeire. Estvéneként a családnak Händel- s Haydn-tól énekelt s egy nagyszerü himzéshez fogott, mintha ezen munkára született s ezen életmódot akarta volna folytatni, mig késő vén korában a sirba szálland, bánatokat s nagy mennyiségü c o n s o l s-t hagyva hátra, — mintha nem szegénység, gond, sürgető hitelezők, tervek, bajok vártak volna reá a park kapuján kívül, reá rontandók, mihelyt újra kilép a világba.

„Nem olyan nehéz dolog falusi nemes ember neje nek lenni,“ gondola Rebeka. „Azt hiszem, jó asszony lennék, ha évente ötezer font jövedelemmel bírnék. Elgyügögnék

a gyermekekkel s megszámlálnám a kajszinbaraczkokat a fákon. Tudakolnám a vén asszonyoktól, hogy vannak elcsúszokkal s a szegényeknek egy fél tallér árú levest adatnék. Évi öt ezer font jövedelem mellett e kiadás nem lenne igen nyomasztó reám nézve. Ha kellene, köröskörül tíz mérföldnyire a szomszédoknál tudnék ebédelni s ezelőtt két évi divat szerint öltözni. Eljárnék a templomba s a nagy családi székben ébren maradnék: vagy a függöny mellett fátolyomat leeresztve egyet szunyadhatnék. Minden embernek megfizetnék, ha pénzem lenne. Erre olyan büszkék a jó urak, kik szánakozva tekintenek le reánk szegény bünösökre, kiknek nincs pénzünk. Nagylelkűeknek hiszik magokat, hogy gyermekeinknek egy öt fontos bankjegyet ajándékoznak, s megvetésre érdemeseknek tartanak, ha mi annak birtokában nem vagyunk.“ Ki tudja, nem helyesen elmélkedett-e Rebeka? Valljon nem csupán pénz s vagyon kérdése képezte az egész különbséget közte s egy becsületes asszony közt? Ki mondhatja, ha számba veszi a kisértetet, hogy jobb, mint felebarátja? Ámbár szerencse s birtok az embert még becsületessé nem teszi, de a becsületesség útján megtarthatja. Az aldermannek, ki tekenősbéka leveses lakomáról jő, bizonyára eszébe nem jut leszállani kocsijából s egy ürüczombat lopni: de ha eheznék? — És így Becky azzal vigasztalta magát, hogy mérlegelte s kiegyenlítette gondolatában a jó s rossz kockáit s felosztását e világban.

Szorgalmasan meglátogatta a régi helyeket, a régi sétatákat, mezőket, ligeteket, erdőket, tavakat, kerteket, a régi ház szobáit, hol hét év előtt egy pár évet tölte. Ott vala fiatal, legalább aránylag fiatal, mert nem emlékezett azon időre, midőn igazán fiatal volt: visszagondolt azon érzésekre, felidézte lelke előtt azon gondolatokat, melyek akkor foglalták el s szembe állította azokat a mostaniakkal — midőn már világot látott s előkelő emberekkel élt s eredeti alacsony állásán messze felül emelkedett.

„Alacsony állásomon felül emelkedtem, mert eszem van,“ gondolá Becky, „s mert az egész világ többnyire bolondokból áll. Most már nem tudnék visszamenni s azon emberekkel élni, kiket atyám műhelyében találtam. Most csillagos s térdszalagos lordok járnak házomat, nem pedig szegény művészek, kiknek legfelebb egy kis dohány van zsebökben. Férjem gentleman, sógornőm grófléány, és pedig ugyanazon házban, hol hét év előtt alig valék több egy cselédnél. De valljon jobban állok-e a világban most, mint akkor, midőn a szegény képiró leánya valék s a fűszerárustól a szegyetlen hízélgés által kellett egy kis ezukrot s theát kicsalnom? Ha Francishoz, ki annyira szeretett engem, mentem volna nőül, lehetnék-e szegényebb, mint így? Hajh! szeretném egész társasági állásomat s minden előkelő rokonomat becsereálni egy szép összeg három száztólis papírral;“ mert ily módon érezte Becky az emberi dolgok „Hiuságát,“ s azon biztos alapra szeretett volna horgonyt vetni.

Talán azon gondolat is felvillant agyában, hogy becsületes szerény magaviselet, kötelességének hű teljesítése s az egyenes ut követése által a boldogsághoz épen oly közel jutott volna, mint ezen az uton, melyen most akarta elérni. Hanem valamint a gyermekek Queen's-Crawleyban csak kerülgették azon szobát, melyben az öreg baronet teste feküdt, úgy Becky is csak kerülgette ezen gondolatokat, ha azok egyáltalában felvillantak agyában, s nem nézte szemközt. Kikerülte, vagy megvetette — vagy legalább a másik pályát már nem hagyhatta el, mert igen messze haladt elő rajta. Én részemről azt hiszem, hogy a megbánás az ember minden erkölcsi érzéke közül legkisebb tevékenységgel bír, s legkönnyebben eláthatató, ha fel talál ébredni: némely embereknel pedig épen soha fel nem ébred. Rosszul esik, ha rajta kapnak, s a gyalázat vagy büntetés eszméje retteg tet: de csupán az igazságtalanság öntudata igen kevés embert tesz boldogtalanná a „Hiuság Vásárában.“

Midőn Rebeka Queen's Crawleyből eltávozott, Lady Jane s férje legforróbb barátság kifejezéseivel vett búcsút tőle. Előre örültek azon időnek, midőn a családi ház Gaunt Streetben ki lesz javítva s Londonban újra együtt leendnek. Lady Southdown egy csomó orvosságot csinált össze számára az ultra s egy levelet küldött általa a tiszteletes Grills Lőrincz urhoz. Pitt négy lovas kocsin vitte őket Mudburybe, hová poggyászukat egész szállitmány vadakkal együtt szekeren előre elküldte volt.

„Mily boldog lesz kegyed, hogy kedves kis kincsét viszontláthatja,“ mondá Lady Crawley, sógornéjától elbűcsuzva.

„Oh igen boldog!“ mondá Rebeka égre emelve zöld szemeit. Rettentő boldog volt, hogy kiszabadulhata azon helyből, s mégis fájt elutazása. Queen's Crawley szörnyű ostoba hely volt: mindamellett a levegő ott tisztább volt annál, melyet színi szokott. Minden ember ügyetlen volt ott, de a maga módja szerint barátságos. „Mindez a három száztolias papirok hosszas birtokából származik,“ mondá magában Becky s valószínűleg igaza volt.

A londoni lámpák vidáman sugároztak, midőn a gyorskocsi Piccadillybe hajtott be, Briggs pompás tüzet raka Curzon Streetben, s a kis Rawdon még fenn volt, atyusát s mamáját üdvözlendő.

NEGYVENKETTÖDIK FEJEZET.

Mely az Osborne családról szól.

Már rég óta nem találkoztunk a mi régi barátunkkal, a Russel Square-i Osborne-nal. Utolsó találkozásunk óta ő épen nem volt a legboldogabb halandó. Olyan dolgok történtek, melyek lelkületét nem javították meg, s nem egyszer nem úgy történt, mint akarta. Mindig ártott az öreg urnak, ha ebbeli méltányos kívánsága nem teljesült; s minden ellenállás kétszeresen bosszantotta, mióta a köszvény, a vénség s nem egy családott remény sulya

kezdte nyomni. Serteszerű fekete haja fia halála után egészen megfejedett, arca pirosabb lett, s keze mindinkább reszketett, midőn pohár portói borát töltötte. Segédei a Cityben gyakran sokat állottak ki tőle s otthon a családja épen nem volt boldogabb. Kétlem, vajjon Rebeka, ki oly hön imádkozott consolsért, felcserélte volna-e szegénységét, folytonos eszeveszett izgalmát s élete bizonytalanságát Osborne pénzével s zord unalmával, mely folyvást üldözte. Megkérte volt Miss Swartzot, de a nevezett fiatal hölgy rokonai, kik a kisasszonyt egy skót nemes család sarjadékára tukmálták, az öreg urat megvetéssel utasították el. Első neje alacsony származású volt s ezen rettentőn zsarnokoskodott, míg élt; most már neje helyett, ki nem volt többé, otthon levő hajadon leányán zsarnokoskodott. Leányának szép kocsija, szép lovai voltak, s gazdag ezüstművel megrakott asztal fején ült. Pénz bőségben állott rendelkezése alatt; ha sétálni ment, mindig egy ölös legény kísérte; minden kereskedőnél s iparosnál korlátlan hitele volt s számtalan bókolásban részesült ezek részéről: egy szóval kívülről valódi gazdag örökösnek nézett ki; élete mindamellett szánakozásra méltó volt. Az árva leányka a lelenczházban, az utca-seprőnő a kereszt uton, a legszegényebb, legalacsonyabb szolgáló boldogabbnak volt mondható Osborne közép életkorában álló szerencsétlen leányánál.

Bullock Frigyes, Esq. a Bullock, Hulker s Bullock háztól nőül vette utoljára Osborne Máriát, bár nem csekély nehézségek s Mr. Bullock részéről nem kevés dörmögés után. Miután György meghalt s atyja által kitagadtatott, azt kívánta Frigyes ur, hogy az öreg ur vagyonának fele az ő Máriájára irássék át, s valóban sokáig vonakodott e feltétel nélkül a házhoz járni. Osborne azt mondta, hogy Frigyes egyszer már megegyezett leányát husz ezer fonttal venni nőül s ő többre nem kötelezi magát. „Vegye Frigyes, ha tetszik, s akkor Isten hozta, vagy hagyja ott s menjen a pokolba.“ Frigyes, kinek György kitagadása

által reményei igen magasra emelkedtek, gyalázatosan megcsaltnak tartotta magát a vén kalmár által, s egy ideig igazán úgy tett, mintha az egész házassággal fel akarna hagyni. Osborne nem hitelezett többé Hulker és Bullocknak, s lovagló ostorkával ment a börzére, esküvén, hogy a hátára szabja egy gazembernek, kit most nem akar megnevezni, s egyáltalában szokott hevességével viselte magát mindenben. Jane e családi perpatvar alatt szána-kozását fejezte ki Máriának. „Mindig mondtam, Mari, hogy a pénzedet szereti, s nem téged,” mondá vigasztalólag.

„De engem választott s az én pénzemet, nem pedig téged s a te pénzedet,” viszonzá Mária felütve fejét.

A szakadás azonban csak ideiglenes volt. Frigyesnek atyja s idősebb társai azt tanácsolták, hogy vegye el Máriát hús ezer fonttal is, felét kész pénzben, felét írásban, fenmaradván Osborne halála utánra a kilátás vagyona további felosztására. Így csak „reá vetette a fejét,” s az öreg Hulkert békeséges ajánlatokkal küldte Osbornehoz. Azt mondta hogy atyja nem akart semmit tudni a házasságról, ő ellenben leglelküimeretesebben megkívánja tartani fogadását. A mentséget Osborne meglehetősen mogorván fogadta. Hanem Hulker s Bullock nagy család volt a city-beli aristokrátiában, a West-End-i aristokratákkal is rokon. Az öreg urnak tetszett hogy mondhatta: „Sir, a vejem, Hulker és Bullock háztól; leányom unokatesvére, Lady Mango Mari, Castlemouldy gróf ő mlgának leánya.” Képzeldésében házát a „nemesektől”-től népesítve szemlélte. Így tehát megbocsátott a fiatal Bullocknak s meg-egyezzett a házasság létrejövetelében.

Ez valami nagyszerű dolog volt: a reggelit a vőlegény rokonai adták, mert a Hannover-Square-i Sz. György temploma közelében laktak, hol a szertartás véghez ment. West-End-i nemes urak is voltak hivatalosok, s közülök többen aláírták nevöket a könyvben. Ott volt Mr. Mango s Lady Mango Mari, a kedves fiatal Mango Gwendoline-nel s Ginevrával, mint nyoszolyaleányokkal; továbbá a

völegénynek egy más unokabátyja testőrségi ezredes Bludyer (Bludyer ház idősbeje) s a tisztos Mrs. Bludyer; a tisztos Boulter György, Lord Levant fia, s annak neje szül. Miss Mango; Lord Viscount Casteltoddy; a tisztos Mc Mull Jakab s Mrs. Mc Mull (előbb Miss Swartz), s egy csomó más divatos egyéniség, kik mind Lombard Street-ből vettek nőt és igen sokat tettek Cornhill megnemesítésére.

A fiatal párnak Berkeley Square-en volt háza s egy kis villája Rochamptonben az ottani bankár telep közt. A családjabeli hölgyek úgy tartották, hogy Frigyes m é s a l i a n c e-ot kötött; ámbár e hölgyek nagyapja a szegények házában nevedett volt, de férje által mindenik összeköttetésben állott Anglia legnemesebb véreivel. S Mária kénytelen volt születési hiányát nagyobb gög s látogatási névkönyvének gondosabb egybealkotása által hozni helyre; minélfogva kötelességének tartotta atyját s testvérét lehető legritkábban látni. Nem jutott ugyan eszébe egészen szakasztani az öreggel, kinek még annyi sok ezer fontja volt elajándékozni való; Bullock Frigyes ur azt soha nem is engedte volna. Hanem az asszonyka még fiatal volt, képtelen érzései eltitkolására: s azzal, hogy atyját s testvérét csak harmadrendű társaságaira hívta, s ha eljöttek, hidegen bánt velek, és került Russel Squarét és gondatlanul felkérte atyját e közönséges utálatos hely elhagyására: többet rontott, mint mennyit Frigyes egész diplomatiájával helyre tudott ütni, s oktalan, gondatlan teremtés módjára kockáztatta örökségi kinézéseit.

„Ugy hát Russel-Square nem elég jó már Mrs. Mária-nak, he?“ mondá az öreg ur felrántván a kocsi ablakait, a mint leányával együtt ebéd után haza hajtatott Mrs. Bullocktól. „Ugy-e, atyját s testvérét a tegnapi ebéd maradékaira hívja meg, (vigyen el az ördög, ha az on tryk már tegnap fel nem voltak találva), s Citybeli emberekkel s irkászokkal hoz össze, s maga számára tartja fen a grófokat, s Ladyket s a tisztességeseket. Vigye az ördög

a tisztességeit! *). Én egyszerű brit kereskedő vagyok, de egy egész efféle koldus sereget meg tudnék vásárolni. Ugyan lordok! Egyik swarrey-jokon egyet közülök egy afféle szerencsétlen flótással láttam beszélni, kit megvetek. Ők hát nem akarnak Russel Square-re jöni, nem, ugy-e? Pedig életembe fogadok, jobb pohár borom van s több pénzt fizetek érte, s szebb ezüstneműt s jobb ebédet teszek az asztalomra, mint milyet valaha látnak a szemökkel a magokén, csúzó, mászó, kötözni való bolondok. Hajts, James, alig várom, hogy Russel Square-re érjek — ha, ha!“ s dühös kacajjal rogyott hátra a kocsis szegletébe. Az öreg ur nem ritkán vigasztalta magát efféle elmélkedésekkel saját érdemei felett.

Miss Jane kénytelen volt osztolni atyjának ezen nézetében testvére magaviselete iránt; s midőn Mrs. Bullock első szülöttje Bullock Frigyes Agoston Howard Stanley Devereux, a világra jött, a keresztapául hívott Osborne meglegedett azzal, hogy a gyermeknek egy arany poharat küldött husz guinea-vel a dajka számára. „Fogadom, egyik lordotok sem ad ennyit,“ mondá s nem ment el a keresztelőre.

A fényes adomány azonban nagy meglegedést okozott a Bullock háznak. Mária azt képzelte, hogy tökéletesen bírja atyja kedvét, s Frigyes ur a legjobbat reménylte kislánya s örököse jövedőjét illetőleg.

Képzeltetni mily kínos érzéssel olvasta Miss Osborne Russel Square-i magányában, a „Morning Post“-ot, melyben testvéreinek neve nem ritkán fordult elő a „Divatvilági társaságok“ czime alatti czikkekből, s hol alkalma volt megolvasni Mrs. Bullock öltözetét, midőn az udvarnál Lady Bullock Friderika bemutatta. Jane életében, mint már mondók, efféle nagyszerű dolog nem fordult elő. Irtóztató volt az ő élete. Télen sötét reggel fel kellett

*) Honourable az illető czime Angliában a grófok s bárók flait- s leányainak.

kelnie a reggeli elkészítése végett zsimbes öreg atyja számára, ki az egész házat kiverte volna az ajtón, ha theája fél kilenczre kész nincs. Hallgatva ült vele szemben, fülelve az edény forrására, s remegéstől elfogódva, mi alatt apja az ujságot olvasta s szokott adag theáját s pirított vajas szeleteit elköltötte. Félkilencz után felállott s a Citybe ment, leánya pedig szabad volt ebéd idejéig, s tehetett látogatásokat a konyhában, kiszídhatta a cselédeket; kikocsizhatott s kiszállhatott a kereskedőknél, kik bámulatos tisztelettel voltak el iránta: a maga s atyja látogató jegyét beadhatta citybeli ismerőseik tisztos, savanyu képű, nagy házaiban, vagy ülhetett egyedül nappali szobájában látogatókat várva s egy roppant darab himző munkán dolgozva a tűz mellett a pamlagon az iphigeniás óra közelében, mely szomoruan tikegett a puszta szobában. A kandalló felletti nagy tükör, szemben a szoba átelleni falán függő consol-tükörrel, nagyobbnak mutatta és sokszorosította a kettő közt fekvő barnavásznon tokot, melybe a csilár volt burkolva: e barna vászon tokok végtelen messzeségben enyésztek el lassanként, úgy hogy Miss Osborne szobája egy társalgó termék rendszerének középpontjául tűnt fel. Ha a kordován bőrtakarót a zongoráról hátrahajtva, valamint játszott, az keserves szomoruan hangzott s felébresztette a ház kellemetlen visszhangjait. György képe el volt tűnve a falról s a padláson nyugodott az ocskaságok tárában, de bár mind az atya, mind leánya gondolt reá s mindkettőjük sokszor ösztönyszerüleg tudta, hogy a másik is róla gondolkozik, mindamellettt soha nem említettett a derék s egykor annyira kedvelt fiu.

Öt órakor Mr. Osborne haza jött ebédre, melyet ő s leánya hallgatva költött el (e hallgatás ritkán szakasztott félbe, kivéven ha szitkozódott s dühöngött, hogy az étel nem volt ínyére). Havonként kétszer egy-egy unalmas társaság volt, Osborne kora- s rangjabeli ismerősből álló: ott volt az öreg Dr. Gulp s neje; az öreg Mr.

Frowser, az ügyvéd — igen fontos egyéniség, ki ügylete természeténél fogva a West-End-i magas arisztokráciával igen meghitt lábon állt; az öreg Livermore ezredes a bombayi seregtől s neje Mrs. Livermore; az öreg ügyész Mr. Toffy s Mrs. Toffy; néha még az öreg Sir Coffin Tamás s neje Lady Coffin. Sir Coffin híres volt arról, hogy mint bírónak igen nagy kedve volt az akasztatáshoz; s ha ő Osborne-éknál ebédelt, akkor a különös fakó színű portoi bort tették az asztalra.

Ezen s ezekhez hasonló ismerősök a Russel-square-i pompázó kalmárnak hasonló pompás ebédeket adtak vissza. Ünnepeyes whistezések folytak az ital után, s a kocsik fél tizenegyre voltak rendelve. Sok gazdag ember, kit mi szegény ördögök irigyelni szoktunk, meglepéssel folytát a fennebb leírthoz hasonló életet. Miss Jane ritkán találkozott hatvan évesnél fiatalabb férfival, s a társaságukban megjelenő egyetlen nőtelen legény utoljára csak Mr. Smirk volt, a híres nőorvos.

Nem mondhatom ugyan, hogy semmi sem fordult elő e borzasztó létel egyhanguságának félbeszakasztására: mert az igazot megvallva, a szegény Jane életének egy oly titka volt, mely atyját még vadabb- s zordabbá tette, mint különben is természete, büszkesége s mértékletlen étele s itala. E titok Miss Wirttel függött egybe, kinek egy Mr. Smee nevű művész unokaöcse volt; azóta híres arczképfestő s a művészetek királyi akademiájának tagja vált belőle, akkor azonban igen örvendett, ha előkelő hölgyeknek adhatott rajztanítási órákat. Mr. Smee azóta elfejtette, hol fekszik Russel Square, de 1818-ban igen örvendett, hogy meglátogathatta Miss Osbornet, ki tőle órákat vett.

Smee Sharp tanítványa, (ez a Sharp szörnyű rendetlen korhely ember volt, ki nem tudott szerencsét tenni, de művészetében nagy jelességet tüntetett ki) s Miss Wirt unokaöcse volt tehát, s az utóbbi bevezette őt Miss Osbornenál, kinek keze s szívé több rendbeli bevégzetlen

szerelmi történetek után még szabad volt. Smee nagy hajlandóságot érzett Miss Osborne iránt, s hihetőleg ő is felébreszté a kisasszony hajlandóságát. Miss Wirt be volt avatva a szerelmi titokba. Nem tudom, ki szokott volt-e menni a szobából, ha a tanító s tanítványa együtt festett, hogy alkalmat adjon nekik érzelmeik s fogadalmaik kicserélésére; azt sem tudom, nem reménylte-e hogy unokatestvére, ha majd a gazdag kalmár leányt nőül veendi, neki adja egy részét azon gazdagságnak, melyhez ő segítette: annyi igaz, hogy Mr. Osbore megtudott valamit a dologból, s egy napon hirtelen haza jött a Cityből s nádpálczájával kezében lépett a szobába. Ott találta a festőt, tanítványát s a társalkodónőt, kik mindnyájan igen halványul néztek ki. A festőnek azon fenyegetéssel mutatott ajtót, hogy minden csontját összetöri, s egy fél óra múlva Miss Wirtnek is kiadta az utat, mikor is az öreg ur ennek büröndjeit lábával rugdosta le a grádieson s még a bérkocsit is öklével fenyegette, melyben a társalgónő eltávozott a háztól.

Miss Jane több napig ki nem tette a lábát hálószobájából. Attól kezdve nem volt szabad társalgónőt tartania. Atyja erős szitkozódások közt figyelmeztette őt, hogy egy batkát sem kap, ha megegyezése nélkül megy férjhez, s minthogy az öregnek szüksége volt női lényre, ki háztartását vezesse, nem engedte meg férjhez mennie, úgy hogy a szegény leány kénytelen volt felhagyni minden tervvel, mely csak féligmeddig érdekelte Cupidot. Így tehát atyja életében meg kellett nyugodnia sorsában, s a fenebb leirt egyhangu unalmas életet folytatta, s kénytelen volt vén leánynak maradni. Testvéreinek azalatt minden évben egy-egy előkelő nevű gyermeke lett, s a két család között mind gyérebbekké váltak a látogatások. „Én s Jane az életnek nem ugyanazon körében forgunk,” mondá Mrs. Bullock. „Azért ugyan testvéremnek nézem,” — mit is jelent, mikor egy nő azt mondja, hogy Janet azért ugyan testvéreinek nézi?“

Említők fenebb, hogy a Dobbin kisasszonyok atyjokkal egy szép villában laktak Denmark Hillen, hol szép szőlőfűrtök s barackzfák találtattak, melyekben igen nagy kedve telt a kis Osborne Györgynek. A Dobbin kisasszonyok, kik gyakran meglátogatták a mi kedves Amáliánkat, néha Russel Square-en is mutatták magokat, hol régi ismerősöket Miss Osbornet látogatták meg. Bizonyosan az Indiában tanyázó őrnagy bátyjok parancsa következtében történt, hogy annyi figyelmet tanusítottak Mrs. George iránt (az öreg Sir Dobbin igen nagy tisztelettel volt az őrnagy, fia iránt); mert az őrnagy, mint Amáliánk fiacskájának keresztapja s gyámnokja még mindig reménylte, hogy a gyermek nagyapja meg fog szelidülni s fiának ismerendi el. A Dobbin kisasszonyok folyvást értesítették az Osborne kisasszonyt Amália ügyei állásáról; elbeszéltek, mint él szüléivel, mily szegényül vannak el, mint csudálkoznak, ők, t. i. a Dobbin kisasszonyok, hogy mit tudott találni vagy mit talál ezen a kis hitvány teremtében bátyjok az őrnagy, vagy a megboldogult György kapitány, — ellenben mily gyönyörű kedves fiucska a kis György: mert a nő szíve mindig felbuzog a kis gyermekekért s a legsavanyubb képü vén szüz is barátságos ezekhez.

Egy napon Amália a Dobbin kisasszonyok nagy kérése után megengedte a kis Györgynek egy napot Denmark Hillen tölteni, — ő maga arra fordítá e napot, hogy levelet írjon az őrnagyhoz Indiába. Szerencsét kívánt neki azon boldog eseményhez, melyről tesvérei értesíték. Leghőbb ohajtását fejezte ki az ő s választottjának boldogsága iránt. Megköszönte szeretetének s barátságának számtalan jeleit, melyekkel keserve idején elhalmozta. A kis Györgyről is tudósította, mondván, hogy épen elment hűgaival, a napot falun velek töltendő. Sokat aláhuzott leveleiben, melyet így irt alá: „Szerető barátnéja, Osborne Amália.“ Ez uttal feledé a szokott barátságos üdvözlöt Lady O'Dowdhoz, s Glorvinát nem említette nevén, hanem

csak az őrnagy mátkájának nevezte, — e szó alá volt huzva — s Isten áldását kérte számára. Hanem e házasság hire elenyészteté azon tartozkodást, melybe irányában burkolózék. Örvendett, hogy megvallhatja s érezheti, mily forró s hálás érzettel viseltetik iránta, — azon gondolatot pedig, hogy Glorvinára féltékeny legyen (valóban, Glorvinára!), ha az ég angyala sugja is, mint sületlent, kaczagta volna.

A mint azon estve a kis Györgyöt a ponys kocsikán, melynek annyira örült, Sir Dobbin Vilmos vén kocsisa haza vitte, a fiu nyakában egy szép arany láncz s óra volt. Azt mondta, egy koros hölgy, ki nemigen szép, adta neki, és sokat sirt és csókolta. De ő nem szereti. Hanem a szőlőt igen szereti. Aztán csak a mamáját szereti. Amália megrettent s átremegett: a félnék lelket ijedség előérzete fogta el annak hallására, hogy fiát atyja rokonai látták.

Miss Osborne haza ment, atyjának ebédet adandó. Az öreg ur, ki a Cityben egy jó nyereszkeést csinála, jó kedvben volt s észrevette leánya izgultságát. „Mi dolog, Miss Osborne?“ méltóztaték mondani.

A leány könnyekre fakadt. „Oh Sir,“ mondá. „Láttam a kis Györgyöt. Oly szép mint egy angyal — s ugy hasonlít hozzá.“ Az öreg ur szemben vele egy szót sem szólt, hanem arcza kigyult s minden tagjában reszketni kezdett.

NEGYVENHARMADIK FEJEZET.

Melyben az olvasó megkerüli a jó reménység fokát.

A bámuló olvasót felkérjük egy kis tizezer mérföldnyi utazásra Bundlegunge katonai állomáshelyre az indiai birodalmunkhoz tartozó madrasi elnökségben, hol a — dik ezredbeli vitéz régi barátaink szállásolnak derék ezredesök Sir O'Dowd Mihály parancsnoksága alatt. Az idő az említett tiszt ural igen kegyesen bánt, mint szokása olyan emberekkel, kiknek jó gyomrok s jó véralkatok van, s

agyokat soha meg nem erőltetik. Az ezredes a tiffin-nél ügyesen tudja kezelni a kést és villát, s ebédnél nem kisebb sikerrel fogja kezébe ugyanazon fegyvereket. Reggelije s ebéde után h o o k a h-jából füstöl, és pedig daczára annak, hogy neje a miatt kiszídja, épen oly nyugodtan, mint egykor a francziák tüzelése alatt Waterloo-nál. Sem a kor, sem a forró éghajlat nem csökkenté meg a Malonyk s Molloyk ivadékának tevékenységét vagy ékesszólását. Ő nagysága pedig, a lady, Madrasban épen oly jól találja magát, mint Brüsszelben, a házi szálláson épen oly jól, mint a táborig sátorban. Lady O'Dowd a madrasi elnökségben egyik legnagyobb asszony: — maig sem feledték el egészen perpartvát Mrs. Smith-tel, Sir Smith Minos, az alkirálybiró nejevel. — Az ezredesné fittyet hányt a királybirónénak, s azt mondta, teljes életében egy talpalatnyit sem fog hátrálni egy ribancz civilista előtt. Még most is vannak emberek, kik emlékeznek, mikép tánczolt egyszer Lady O'Dowd jiget a kormányzó palotájában, mikor is két segédet, egy madrasi lovassági őrnagyot s két polgári tisztviselőt tánczolt le lábáról, s végül Dobbin őrnagynak, az —dik ezred másod parancsnokának figyelmeztetésére visszavonult a vacsoráló terembe, — lassata sed nondum satiata recessit.

Valóban O'Dowd Peggy most is a régi: jóságos és barátságos tettei- s gondolataiban, heves véralkatu, uralkodni vágyó; szegény Mick-jének zsarnoka; valóságos sárkány az ezred asszonyai közt; minden fiatal tisztnek anyja, ki őket betegségeikben ápolja, bajaikban védi, segíti, kik előtt ennél fogva igen népszerű. Hanem az alsóbb tisztek s kapitányok nejei (az őrnagy nem házasa) mindig ármánykodnak ellene, Azt mondják, Glorvina igen nagyra tartja magát, s Peggy igen akar mindenben uralkodni. Nem hagyhatott békét egy kis gyülekezetnek, melyet Mrs. Kirk gyűjtött maga körül, s kaczagásaival elűzte a fiatalokat prédikációiról, mondván, hogy a katona neje ne ártsa magát a pap dolgába s Mrs. Kirk jobban tenné,

ha férje nadrágait foltozná ki; s ha az ezrednek prédikáció kell, ott vannak a világon a legszebbek, tudniillik nagybátyja az esperest prédikációi. Egy szerelmi viszonynak Stubble hadnagy s az ezredi sebész neje közt azzal vetett hirtelen véget, hogy a hadnagyot kölcsönzött pénze (mert a hadnagy most is lékozott egy küssé) visszakívánásával fenyegette, ha betegnek nem jelenti magát s szabadságot nem kér a jó reménység fokára. Másfelől éjjel befogadta egyszer Mrs. Poskyt, kit dühös férje üldözött, kezében a második palaczk palinkával; nemcsak, hanem a szegény Poskyt aztán egész delirium tremense alatt ápolta s elszoktatta az italtól, melynek már egészen neki adta volt magát. Egy szóval O'Dowd Peggy szükségben a legjobb vigasztaló, jó időben a legalkalmatlanabb barátné volt; azonfelül a legjobb véleménnyel volt magáról, s mindenben minden áron annak kellett történni, mit akart.

A többi közt fejébe vevé, hogy Glorvina menjen férjhez Dobbin barátunkhoz. Mrs. O'Dowd tudta, hogy az őrnagyra szép vagyon néz, s igen méltányolta jó tulajdonságait s kitünő katonai hírét s becsületét. Glorvinát, a csinos, piros arczu, fekete haju, kék szemü fiatal hölgyet, ki úgy megülte a lovat s úgy lejátszott egy sonatát, mint akár-melyik leány Cark grófságból, tartotta azon nőszemélynek, kinek rendeltetése Dobbint boldogítani — sokkal inkább, mint annak a jó, kis gyarló Amáliának, kivel annyit bajlódik. „Nézzen Glorvinára, mikor belép egy szobába,“ mondogatta Mrs. O'Dowd, „s hasonlitsa egybe a szegény Mrs. Osborne-nal, ki egy ludat meg nem tudna ijeszteni. S bár nem származik oly jó vérből, mint a Malonyak vagy Molloyk, mégis mondhatom oly régi család ivadéka, melybe akár minő nemes ember büszke lehet, ha bele házasodik.“

Igazat szólva meg kell vallanunk, hogy mielőtt rátökélé magát Glorvina s elhatározá Dobbin őrnagyot kecssei által meghódítani, e kecsket már azelőtt más helyeken nagy

mértékben használta. Egy saions Dublinban töltött, s ki tudja hányat Corkban, Killarneyban, Mallowban? Hazája minden házasságképes tisztjeivel, s minden elfogadható kinézésű ifjulegény squire-rel kaczerkodott. Irlandban talán tizenkétszer is el volt jegyezve. S az egész ut alatt Angliából Madrasba a hajós kapitánnyal s az első tengeri hadnaggyal kaczerkodott, s a kormány székhelyén egy saions töltött ott mulató sógorával s Mrs. O'Dowddal, mialatt az állomáshelyen az őrnagy vitte a parancsnokságot. Ott minden ember bámulta; minden ember tánczolt vele; hanem házasságra senki sem jelentkezett, ki elfogadható lett volna. Egy pár igen fiatal zászlótartó sohajtozott ugyan érette s egy pár finak a polgáriak közül: de ezeket visszautasította, mint igényeinek meg nem felelőket, s más és fiatalabb szüzek férjhez mentek Glorvina előtt. Vannak hölgyek, és pedig éppen szép leányok, kiket a sors így üldöz. Egy pillanat alatt beleszeretnek valakibe; a fél hadsereg katonatisztjeivel elsétálnak s lovagolnak, s mégis, mint az O'Grady kisasszonyok, még negyven éves korukban is csak kisasszonyok. Glorvina ugyan azt állította, hogy ha közbe nem jó azon szerencsétlen perpatvar. Mrs. O'Dowd s a bíró neje közt, Madrasban jól férjhez mehetett volna a vén Mr. Chutneyhoz, ki a polgári igazgatás főnöke volt, s éppen kezét készült neki ajánlani, de később aztán nőül vette Miss Dolbyt egy tizenhárom éves leánykát, ki éppen akkor érkezett Európából a nevelőből.

Ámbár pedig Lady O'Dowd Glorvinával mindennap tizszer is minden kigondolható dolog miatt veszekedett—valóban ha Micknek oly angyali türelme nincs, két olyan nő, ki szünetlen a fülében zugott, megtébolytotta volna—de azon pont körül tökéletesen egyetértettek, hogy Glorvinát vegye nőül Dobbin őrnagy, s eltökélték addig nem hagyni nyugtot az őrnagynak, mig a dolog tisztába nem nem lesz hozva. Glorvina, negyven-ötven korábbi veszetése miatt vissza nem rettenve, forma szerint ostromolni

kezdte őt. Szünet nélkül ír dalokat énekelt neki. Oly gyakran s oly érzéssel kérdezte tőle. „Nem jő-e a lugosba?” hogy igazán csuda, miképen tudott ellenállani egy érzékeny szívű férfi. Soha ki nem fáradt a kérdezősből, mi bú emészti, s kész volt mint Desdemona fülelni veszélyei s hadjáratai elbeszélésére s könnyeket hullatni azoknak hallatára, Emlitők valahol, hogy a mi kedves régi jó barátunk otthon néha fuvolázni szokott. Glorvina okvetlenül duettekét akart játszani veli, s Mrs. O'Dowd ilyenkor felállott s egészen ártatlanul kiment a szobából, magára hagyván az ily módon foglalatoskodó fiatal párt. Glorvina reá kényszerítette az őrnagyot, hogy reggelenként vele kilovagoljon. Az egész ezred látta őket együtt lovagolni ki s együtt térni vissza. Szünet nélkül irt hozzá levélkéket, s könyveket kért olvasni, melyekben a erősen aláhuzta az olyan humoros vagy érzelgő helyeket, melyek rokonszenvét felgerjesztették. Kölcsön kérte lovait, legényeit, kalánjait, palankinját : nem csuda tehát, hogy a köz hír Glorvinát mátkájának híresztelte, s hugai Angliában azt képzeltek, hogy nemsokára lesz sógornéjok.

Dobbin, kit ily vitézül ostromoltak, azalatt a legutaltosabb nyugalomban pangott. Nevette, ha a fiatal tiszték Glorvina világos utánajárásáról tréfálóztak. „Hogy is ne!” mondogatta, „csak azért teszi, hogy ne jöjön ki a gyakorlatból. Rajtam gyakorolja magát, mint kezeit Mrs. Tozer zongoráján, mert az a kéznél való hangszere az állomáshelyen. Én már igen törődött s vén vagyok olyan szép kisasszony számára, mint Glorvina.” És így tovább is lovagolt vele, verseket irt albumába, zeneműveket másolt számára s engedelmesen sakkot játszott vele, mert Indiában sok tiszt tölti szabad idejét ilyen egyszerű mulatságokkal, holott a kevésbbé házias jelleműek vaddisznókat vadásznak, vagy szalonkákat lönek, vagy kártyáznak, szivaroznak s pálinkának adják magokat. A mi Sir O'Dowdot illeti, neje és sógornéja ugyan naponta unszolta, menne az őrnagyhoz s szólitná fel nyilatkozásra,

hogy ne gyötörjen szünet nélkül ily gyalázatosan egy szegény ártatlan leányt : de a vén katona sehogy sem akarta magát az összeesküvésbe ártani. „Lelkemre, az őrnagy elég vén arra, hogy választani tudjon a maga számára; majd megkéri, ha kell neki,“ mondá Sir O'Dowd; vagy tréfára vette a dolgot mondván : „Dobbin még igen ifju arra, hogy házat tartson, s engedelemért irt mamájához.“ Sőt négy szem közt még figyelmeztette az őrnagyot, tréfásan mondván : „Dob fiam, vigyázzon, az asszonyok nem jóban járnak, a nők épen most kapott egy láda köntöst Európából, s különösen egy rózsaszín atlászt Glorvina számára; ez meg fogja tenni önt, Dob, ha egyáltalán nő vagy atlász hatni bir önre.“

Pedig igazán, sem szépség, sem divatos öltözet meg nem birta hódítani őt. A mi becsületes jó barátunk feje egy nő eszményi képével volt eltelve, s e kép legkevésbé sem hasonlított Miss Glorvinához rózsaszín atlászban. Egy csinos kis gyászba öltözött nő, kinek méla nagy szeme s barna haja van, ki ritkán szól, ha csak meg nem szólítják, s akkor is oly hangon, mely legtávolabbról sem hasonlít Miss Glorvináéhoz, — egy szende fiatal anya, ki gyermekét nyújtja s mosolygva int az őrnagynak, hogy tekintsen reá, — egy rózsza arczu fiatal leány, ki dalolva lép a szobába Russel Square-en vagy boldog szerelmesen csüng Osborne karján : — ez volt azon kép, mely éjjel nappal eltöltötte a becsületes őrnagy fejét s örökké uralkodott lelkén. Igen valószínű, hogy Amália nem hasonlított azon képhez, melyet az őrnagy alkota magának felöle : egy divatlapban, mit hugai Angliában tartottak, volt egy kép, melyet ő titkon elorozott, s író szekrénye fedelébe ragasztott, mert abban hasonlatosságot vélt látni Amáliához, pedig én láttam a képet, s mondhatom hogy az nem egyéb egy hosszú dereku köntösnél, ostobán vigyorgó lehetetlen arcczal, — s meglehet Dobbin érzelgő Amáliája épen oly kevésbé hasonlított a valódihoz, mint ezen ostoba kis kép, melyet kedvelt. De minő férfi lát tisztábban, ha szerelmes?

vagy boldogabb-e az ember, ha belátván a dolgot, kénytelen megvallani maga előtt, hogy csalódott. Dobbin barátunk e varázs bűvölete alatt állott. Barátait s a közönséget nem gyötörte érzelmével, s természetes jó étvágyát sem vesztette el a miatt. Mióta nem láttuk, feje egy kissé megöszült, puha barna hajában itt-ott ezüst szálak láthatók. De érzelme legkisebbé sem változott s nem vénült: szerelme oly friss, mint a férfi gyermekkori emlékei.

Láttuk, hogy a két Dobbin kisasszony - Amália, az örnagy egyedüli europai lev-lezői, Angliából leveleket irtak hozzá. Mrs. Osborne a levelében nagy nyíltsággal s zivességgel kívánt szerencsét Miss O'Dowddali közelgő házasságához.

„Önök testvére oly jó volt s épen meglátogatott,“ írta levelében Amália, „s egy igen érdekes eseményről tudósított, melyhez tiszta szíveimből szerencsét kívánok. Reménylem, hogy azon fiatal hölgy, kivel ön szövetségre lépendő, minden tekintetben méltó ahoz, ki maga a jóság s barátság. A szegény özvegy csak imáját s szives ohajtásait ajánlhatja fel boldogságukért! A kis György köszönti édes keresztapját, s reményli hogy nem felejtí el őt. Mondám neki, hogy ön más kötelékeket készül fűzni egy oly személlyel, ki, bizonyos vagyok benne, önnek egész jó indulatát kiérdemli, de ámbár e kötelékeknek természetesen legerősebbek- s legszentebbeknek kell lenni, s minden másoknak helyét pótolják, mégis bizonyos vagyok benne, hogy az özvegy s a gyermek számára, kinek ön örökké oltalmazója volt s kit szeretett, marad egy kis szeglet az ön szívében.“ Így folyt ez tovább is azon levélben, melyet fenebb említünk, melyből e szerint az irónőnek teljes megelégedése volt látható.

A levél épen azon hajóval érkezett, mellyel Lady O'Dowd cziczomái Londonból, s olvasóját oly kedély állapotba hozta, hogy Glorvina, s rózsaszínű köntöse, s

minden, mi reá vonatkozott, gyűlöletessé vált előtte. Az őrnagy átkozta a nők fecsegését s általában az egész nőnemet. Minden bosszantotta e napon: a diszelgés kiállhatatlan forró s fárasztó. Szent Isten! gondolá, miként is lehet, hogy egy eszes ember napról napra azzal fecsérélje életét, hogy a bőrműveket vizsgálja s bolondokat gyakoroltasson? A fiatal ficzkók ész nélküli fecsegése a tisztí asztalnál kiállhatatlanabb volt mint valaha. Mi köze neki, ki már közel a negyvenhez, ahoz, hogy Smith hadnagy sok szalonkát lött-e vagy keveset, vagy pedig Brown zászlótartó kanczája jól vagy rosszul tartja magát. A pajkos tréfák az asztalnál szégyennel töltötték el. Már igen vén volt, hogy az alorvos tréfái- s a legfiatalabb tiszték csáscsógására hallgasson, pedig az öreg O'Dowd kopasz fejével s veres arczával legjobb izün nevetett azokon. Az öreg már harmincz év óta, s maga Dobbin tizenöt óta hallgatta e tréfákat. S még a tisztí asztal zajos unalma után az ezredi nők czivodásai s pletykálásai! Az kiállhatatlan, az gyalázatos dolog volt! „Oh Amália, Amália,“ gondolá az őrnagy, „te, ki iránt oly hü voltam, te téssz nekem szemrehányásokat. Hiszen csak azért oly hideg s terhes az életem, mert téged hagylak oly hidegen. És sok évi önfelszánásomat azzal jutalmazod meg, hogy áldást kívánsz házasságomra e cziczoma kedvellő ír leánnyal.“

A szegény Vilmos boldogtalanabb- s magányosabbnak érezte magát, mint valaha életében: úgy szorult szive! Szerette volna hogy mentve legyen az élettől s hűségaitól! oly czéltalan s ki nem elégitőnek tetszett előtte a küzdelem, oly sivár- és szomorúnak a jövő. Azon egész éjjel szemét sem tudta behunyni s kimondhatlanul vágyott haza. Amália levele úgy tetszett előtte, mint egy üres jegy, mit az élet sorsjátékában huzott ki. Sem hűsége, sem igaz, állhatatos hü szerelme meg nem indithatá e nőt. Nem akar semmit tudni irántai szerelméről. S Dobbin ágyában fetrengve, így szólott gondolatában hozzá: „Szent Isten, Amália nem tudod-e hogy e világon csak téged

szerettek, — téged, ki hideg vagy irántam, mint egy kő, kit hónapokon át ápoltam bújában s betegségében, s ki mosolygva mondál nekem istenhozzádat, s elfelejtettél, mielőtt az ajtót betettem magam után!”

A benszülött szolgálók, kik a verandán kívül feküdtek, bámulva szemlélték a különben hideg s nyugodt őrnagy szenvedélyes izgalmát s levertségét. Valljon ha Amália látja, megszánta volna-e? Ismét átolvasott minden levelet, mit tőle kapott — az ügyleti leveleket, melyek a Dobbin állítása szerint férje által hátrahagyott kis vagyonára vonatkoztak, kis meghívó levélkéket, szóval minden darabka papírt, mit valaha Amália küldé neki — mily hidegek, mily barátságosak, mily reménytelenek, mily önzők voltak mindazok!

Ha egy szerető szende lélek van közelében, mely néma, nemes szívében olvasni tud s azt méltányolni képes — ki tudja, nem lett volna-e vége akkor Amália országának. De nem volt más, mint Glorvina agátfekete fürteivel, kivel meghittebb ismeretségben lett volna; e tündöklő fiatal hölgy pedig nem annyira azután járt, hogy az őrnagy őt szeresse, hanem hogy bámulja s nőül vegye — mi bizonyára a legműbb s legreménytelenebb vállalat volt azon eszközök mellett, melyeket a szegény leány annak kivételére birt. Haját fürtökbe göndörítette, vállát láttatta, mintegy mondván: „Látott-e valaha ily hollófekete fürtöket, s ily szép fejr bőr?” Reá mosolygott, hogy lássa, mily szép ép fogai vannak — és ő sohasem vette számba e keceket. Nemsokára a cziczomás láda érkezte után s talán annak tiszteletére Lady O’Dowd s a királyi ezred asszonyosságai a ‘Társaság’ ezredeinek s a civilistáknak egy bált adtak. Glorvina az ellenállhatlan báju rózsaszínű köntösben jelent meg, s az őrnagy, ki a balban ott volt s a termekben szánandólag koválygott fel s le, még csak észre sem vette a rózsaszínű köntöst. Glorvina minden fiatal tiszttel mint furia tánczolt el előtte, s az őrnagy legkevésbé sem volt féltékeny a tánczosokra s egy cseppet

sem haragudt meg, hogy Bangles lovas kapitány vezette vacsorához. Sem féltékenység, sem köntösök, sem vállak nem tettek reá benyomást; többel pedig nem birt Glorvina.

Igy mindkettőjük példája volt az élet hiúságának: mindkettőjük azután vágyott, mit el nem érhetett. Glorvina dühös könnyeket sirt tervei meghiusulása miatt. Zokogva vallá meg, hogy „az őrnagyra sokkal inkább számita, minden másra.“ „Ő lesz az oka,“ vinyogá nénjének, mikor nem veszekedett vele, „ha szivem megszakad; igen Peggy; tudom, már is minden ruhámból be kell venni — egészen csontvázvá száradok.“ Már akár kövér volt, akár sovány, akár nevetett, akár szomorun mélázott, akár lovon, akár zongora mellett ült, — az őrnagynak tökéletesen mindegy volt. Az ezredes, ki e sirámokat pipázva hallgatta, úgy vélekedett, hogy Glory majd a közelebbi hajóval gyász ruhákat hozasson Londonból, s egy rejtélyes történetet beszélgetett el egy irlandi hölgyről, kit a férje elvesztése miatti bánat sirba vitt, mielőtt még férjhez mehetett volna hozzá.

Mialatt az őrnagy e tantalusi kinokat szerzé, és se nem akart házasodni, sem egyáltalában bele szeretni Glorvina-ba: Európából egy más hajó érkezett levelekkel, s a többi közt épen Dobbin számára. A levelek Angliából voltak s régibb postajegyet tüntettek fel, mint az utolsó hajóval érkezettek; midőn az őrnagy a levelei közt ráismert húga kezeirására — ki mindig minden lehető rossz hirt egybegyűjtött, korholta őt s testvéri nyíltsággal prédikált neki, úgy hogy mikor a „drága Vilmos“ a levél olvasásával kész volt, legalább egy napra szerencsétlennek érezte magát — meg kell vallanunk az igazot, hogy épen nem sietett a pecsét feltörésével, hanem egy különös jó napot várt, mikor különösen jó kedve lesz, melyet Miss Dobbin levele olvasásával elrontson. Aztán alig két hete irt volt neki, hogy megpirongassa, miért beszélt afféle sületlen történeteket Mrs. Osbornenak, s az utóbbi hölgynek is egy válaszlevelet küldött, melyben a róla keringő

híreket tisztelettel meghazudtolta s kijelentette hogy „jelenleg legalább semmi legkisebb szándéka nincs állapotának megváltoztatására.“

A második csomó levél érkezése után egy pár nap mulva az őrnagy az estvét meglehetősen vígan tölté O'Dowd házában, s Glorvina már úgy vélekedék, hogy figyelmebben fülel, mint azelőtt, ha a 'Meeting of the Waters', 'the Minstrel's Boy' s más hasonló dalok éneklésével örvendezteti meg őt (meg kell azonban vallanunk, hogy épen úgy nem hallgatott Glorvinára, mint a sakál ugatására a holdvilágon, s hogy újra szörnyen csalódott a kisaszszony). Miután Dobbin őrnagy Glorvinával sakkjátékát bevégezte (Lady O'Dowd kedvencz estveli időtöltése a cribbage volt, mit az ezredi sebésszel játszott), a szokott órában elbúcsuzott az ezredes családjától s haza ballagott.

Szemrehányólag feküdt az asztalalon húga levele. Egykissé elpirult hanyagsága miatt, s felvette a levelet, egy kellemetlen órára készülve távollevő rokona társaságában. . . . Talán egy óra telhetett el az őrnagy eltávozása után az ezredes házából — Sir Michael az igazok álmát aludta, Glorvina fekete fürteit rendezte azon számtalan papír darabkába, melyekre estvéként fel szokta tekergetni; Lady O'Dowd is lefeküdt volt már a hitvesi hálószobában földszint, s szép testét körülkerítette a musquitó-hálóval: a mint az őrnagy a parancsnok lakása előtt Dobbin őrnagyot pillantá meg, ki gyors léptekkel s szörnyű izgalomban közeledett a ház felé; az őrnagy elhaladt az őrnagy mellett s az ezredes hálószobájának egyik ablakához ment s azt verni kezdte.

„O'Dowd — ezredes,“ kiáltá a hogy torkán kifért.

„Szent Isten, az őrnagy!“ mondá Glorvina, a mint papirtekerceses fejét az ablakon kidugta.

„Mi baj, Dob fiam?“ kérdé az ezredes, ki azt gondolta, tűz ütött ki az állomáshelyen, vagy a főhadiszállásról indulási parancs érkezett.

„Nekem — nekem távozási szabadság kell. Angliába

kell utaznom — legsürgetőbb magán ügyekben,” mondá Dobbin.

„Szent Isten, mi történt,” gondolá Glorvina minden papirtekerceivel reszketve.

„Még ez éjjel, — e pillanatban el kell indulnom,” folytatá Dobbin; az ezredes felkelt ágyából s kijött hogy beszéljen vele.

Miss Dobbin levelének utóiratában egy szakaszra bukkant volt az örnagy, mely következőleg hangzott: — „Tegnap kikocsiztam régi ismerősöd Mrs. Osborne látogatására. Ismered azon nyomoru helyet, hol bukásuk óta élnek — Mr. S. mennyire kunyhójának (mert a ház nem igen több egy kunyhónál) ajtaja felett egy réz lapból megíthettem, most köszénkereskedő.

Kis keresztfiad minden bizonnal igen szép gyerek, csak hogy egy kissé daczos és akaratos, s igen vakmerő. Hanem azért kívánságod szerint számba vettük s bemutattuk nagynénjének, Miss O.-nak, kinek úgy látszik igen megtetszett. Talán nagyatyja, nem a bukott, ki már egészen elgyermekeskedett, hanem a másik, a Russel Square-i, megengesztelődik s felfogadja barátodnak, az ő tévedt s engedetlen fiának gyermekét. Amália maga nem lesz idegen a gyermeket nagyatyjának átengedni. Az özvegy megvigasztalódott, s nőül készül menni a tiszteletes Mr. Binneyhez, a bromptoni lelkészhez. Nyomoru férjhezmenetel. Hanem Mrs. Osborne is már vénül, fején sok őszhaját láttam — egyébiránt igen jó kedvű volt; kis keresztfiad nálunk agyon ette magát. Ezer üdvözetet küld a mama s szerető testvéred, Dobbin Anna.“

NEGYVENNEGYEDIK FEJEZET.

Egy hosszadalmas fejezet Lon'on és Hampshire közt.

A mi régi barátaink, a Crawley-ak családi háza Great Gaunt Streetben még mindig homlokán viselé a Sir Crawley Pitt elhunytát jelentő nagy gyászszimert; maga azon-

ban, ezen heraldicai jelkép már egy pompás, czifra butor darab volt, s az udvarháznak minden többi része csakhamar sokkal tündöklőbbé vált, mintsem a megboldogult uralkodása alatt volt. A falak fekete burka eltávolított, s a téglák újra vidor, fejjérel csikozott piros arczukkal mosolyogtak; a kopogatónak régi bronz oroszlánait szépen megaranyozták, a karfákat és rácszatokat újra festették, s így a Great Gaunt Street-i legzordonabb kinézésű házból az egész város részben a legcsinosabb vált, még mielőtt Hampshireben az új zöld levelek kihajtottak azon félig sárgult levelek helyén, melyek a Queen's Crawley-i sétányok előfáin voltak, mikor Sir Pitt utoljára ment el alattok.

Egy kis menyecske mutatkozott mindig az udvarház körül, megfelelő kocsival; hasonlóképen naponta lehetett látni egy vén szüzet, ki oda ment egy kis fiu kíséretében. Ez Miss Briggs volt a kis Rawdyval: dolga abból állott, hogy Sir Crawley Pitt házának kiujításánál felvigyázott, a függönyöket s kárpitokat varró nőkre felügyelt; kutatót s fitatót a szekrényekben s almáriomokban, melyek tömve voltak két Lady Crawley s gyermekeik szennyes, piszkos maradványaival; s lehetőleg pontos leltárt készített porcellán, üveg neműek s más egyebek felől, melyek a pohárszékekben s kamarákban találtak.

Rawdonné volt ezen intézkedéseknek fővezetője; Sir Pitt ellátta őt a szükséges meghatalmazással mindennemű házi butor s holmi eladására, becserélésére, elkobzására vagy vásárlására: s nem kevésbé örvendett e foglalkozásnak, mely oly széles tért nyitott izlése- s elmésségének. A ház kiujítása elhatározott volt akkor, mikor Pitt még novemberben a városban járt, ügyvédekkel végzendő, mely alkalommal egy egész hetet töltött szeretetteljes öcse és sógornéja hajlékában Curzon Streetben.

Előbb vendégfogadóban szálla meg; de mihelyt meghallotta Becky a baronet megérkezését, felkereste egyedül, őt üdvözlendő, s egy óra múlva kocsiiban Sir Pittel

érkezett haza Curzon Streetbe. Sokszor lehetetlen volt e mesterkéletlen kis teremtes vendégszeretetének ellenállani: olyan barátságosan tudta az embert unszolni, oly nyíltan és oly szívességgel tudta vendégszeretétével megkínálni. Becky hálás elragadtatásában megfogta Pitt kezét, miután megigéré nála szállásolni. „Köszönöm,“ mondá megszorítva a baronet kezét s mélyen szeme közé tekintve, mialatt a baronet elpirult, „mint boldogitandja ez Rawdont.“ Felsürgölődött Pitt szobájába vezetve a cselédeket, kik Pitt böröndjeit vitték fel. Nevetve vitt bele egy köszénlapátkát saját maga szobájából.

Csakhamar tűz lobogott Pitt szobájában (mely különben Briggs szobája volt, kinek most fenn kellett alunni a szolgálóval. „Tudtam, hogy elhozom önt,“ mondá örömtől villogó szemekkel. Valóban, igazán s őszintén örvendett, hogy vendége lehetett Pitt.

Becky egy párszor idegen helytt ebédeltette Rawdont ügyletek miatt, holott Pitt vele maradt, s a baronet a boldog estvét egyedül töltötte vele s a Briggsszel. Lement a konyhába és saját kezével készített számára valami finom étkeket. „Jó-e a salmi?“ mondá. „Épen az ön számára készítettem. Még jobb ételeket is tudok készíteni, s készítek is, ha szíves lesz meglátogatni.“

„Minden jó, mit kegyed csinál,“ mondá udvariasan a baronet. „A salmi valóban jeles.“

„Lássá ön, a szegény ember neje kénytelen egyhez is, máshoz fogni,“ viszonzá vidoran Rebeka; mire sógora megjegyezte, miszerint „megérdemelné hogy királyné legyen, és hogy a házi kötelességekbeni jártasság bizonyára a nőnek egyik legbájosabb tulajdonsága.“ S Sir Pitt némi bosszankodással határos érzéssel gondolt Lady Janere otthonn, valamint bizonyos pástétomra is, melyet okvetlenül az ő számára készített s egy ebédnél feltálalt — a pástétom rémitő rossz volt.

A salmin kívül, melyhez a fácánok Lord Steyne stillbrooki majorjából kerülének, Becky még egy palaczk

fejér bort is tett sógora elébe, mely több más palaczkokkal Rawdonnal vándorolt át Franciaországból, ki azt ott ingyen kapta, mint a kis hazug nő állította; valósággal az ital fejér Hermitage volt a marquis híres pinczéjéből; e bor a baronet arczába életet öntött s ereiben mint folyó tűz keringett. Mikor aztán Pitt a palaczkot a petit vin blanc-kal kiürítette, kezét nyujtá neki Becky, s felvezette a salonba, kérte üljön le a kényelmes pamlagra a tűz mellett, s engedte hogy beszéljen, mialatt maga egy kis gyermek-ínget kezdett szegni, s a leggyöngédebb barátságos érdekekkel figyelt szavaira. Valahányzszor Rawdonné különösen alázatos- és erényesnek akart tetszeni, az ingecskét elővette dolgozó szekrényéből. Az ingből, mielőtt készen leve, rég kinőtt volt a kis Rawdon.

Rebeka tehát hallgatott szavaira, beszélt vele, énekelt neki, hizelkedett, s czirogatta, úgy hogy Sir Pitt minden nap jobban örvendett, ha ügyvédétől a Curzon Street-i vigan lobogó tűzhöz mehetett vissza — az ügyvéd annak nem kevésbé örvendett, mert Pitt szörnyű böbeszédű volt, — s mikor haza kellett indulnia, a megválás valóságos fájdalmat szerzett neki. Milyen kedvesen nézett ki Rebeka, a mint a kocsiból kézesókot intett hozzá és zsebkendőjét lobogtatta, miután Sir Pitt elfoglalá helyét a postakocsiban, melyben miután megindult, uti sapkáját szemére huzva, egy szegletbe hanyatlott s elgondolta, mint tiszteli őt Rebeka, s mennyire érdemes is arra, mily ostoba, unalmas ficzkó az a Rawdon, ki nejét távolról sem képes érteni és becsét méltányolni; s mily néma s unalmas saját neje otthonn, ha a tündöklő kis Beckyvel hasonlítja egybe. Meglehet, maga Becky is czélza ezen dolgokra egyszer másszor, de oly csinosan s kényesen, hogy az ember alig tudhatta hol s mikor. S mielőtt megválnak egymástól, el lön tökéelve a londoni ház újbóli kidiszítése, s a testvér családok újbóli egybejövetele karácsonkor falun.

„Bár egy kis pénzt tudtál volna kapni tőle,“ mondá

Rawdon a baronet elutazása után meglehetősen zsémbesen nejeinek. „Szeretnék adni valamit az öreg Ragglesnek : akasszanak fel , ha nem igazán mondom. Tudod , nem helyes , hogy semmit sem adunk az öregnek. Kellemetlen következményei lehetnek ; aztán tudod , ki találja adni másnak a házat.“

„Mondd meg neki,“ viszonzá Becky , „hogy mihelyt Sir Pitt ügyei rendbe lesznek hozva , minden ember az utolsó fillérig megkapja pénzét , addig pedig fizess valamit lerovásul. Itt van egy bankjegy , mit Sir Pitt a fiu számára adott , s elővett s átnyújtott férjének egy papirt , mit sógora a Crawley ház ifjabb ágának fia s örököse számára adott volt át neki.

A dolog ez : maga Becky kémlélgeté azon tért , melyre férje kívánsága szerint merészkednie kellett volna : de azt csak a legovatosabban kémlélgeté s biztalannak találá. Mihelyt csak egy szóval célzolt saját pénzbeli szorultságaira , azonnal nyugtalan lett Sir Pitt s elfordította a beszédet. Sőt egyszer egy hosszú beszédben kijelentette , hogy maga is meg van szorulva pénz dolgában ; hogy a bérlők nem fizetnek ; s atyja ügyeinek állása valamint az öreg urnak temetése rendkívül nagy kiadásokat tett szükségessé ; hogy adósságokat kell lefizetnie s már több pénzt vett fel bankárjától , mint mennyi követelése volt ottan. Sir Pitt a beszéd végén , hogy valamit mégis tegyen , egy igen kis összeget adott át sógornéjának fiacskája számára.

Pitt jól tudta , mily szegény öcse s ennek családja. E hideg s tapasztalt diplomata előtt nem maradhatott titokban , hogy Rawdon családjának nincs jövedelme , s az ember nem tarthat semmiből házat s kocsit. Jól tudta , hogy ő kapta meg azon pénzt , melyet a dolgok rendes folyásán Rawdonnak kellett volna kapnia , s bizonyosak lehetünk benne , hogy titkon lelki furdalatok gyötörték , melyek azt sugták fülébe , hogy csalódott testvére irányában igazság , vagy , mondjuk , visszapótlás cselekedetével

tartozik. Igazságos, becsületes ember létére, ki nem esett a feje lágyára, ki imádságait híven elmondta s a katekizmust könyv nélkül tudta, s külsőleg kötelességeit semmi-
ben el nem hanyagolta, kénytelen volt magában megval-
lani, hogy öcséért valamit tenni kötelessége, s erkölcsileg
tekintve a dolgot, ő Rawdonnak adója.

Valamint azonban a Times hasábjain nem ritkán olvashatni különcz jelentéseket a kincstár kancellárjától, melyekben ezen ur elismeri 50 font st. vételét A. B.-től, vagy 10 font st. vételét T. W.-től, kik ugyan is azon összegecskéket mint lelkiismereti pénzeket küldték be részökről fizetetlen maradt adók letisztázására, mely fizetések az említett ur aztán a megbánó bűnösök kívánsága szerint megtörténtekül jelent ki a hirlapokban: — ugy bizonyára mind a kancellár, mind az olvasó jól tudja, hogy a nevezett A. B. s T. W. urak csak igen csekélységet fizettek le adósságuk rovására, s hogy az ki egy husz fontos bankjegyet küldött be, valószínűleg még százokkal s ezekkel tartozik. Elöttem legalább mindig ugy tetszett, ha A. B. vagy T. W. elégtelen bánat-okleveleit olvastam. Azonképen nem kéllen, hogy Pitt megbánása, vagy mondjuk öcse iránti jósága, ki által annyit nyert, csak igen kis osztalékát képezte azon tőkének, mellyel tartozott. Azonban még ennyit sem fizet minden ember szívesen. Megválni pénztől oly áldozat, mire a legkevésbbé rendszerető ember nem könnyen tökéli el magát. Nincs ember a világon, ki ne hinné, hogy valami nagyon érdemest cselekszik, ha felebarátjának öt fontot ad. Thriflesz (a tékozló) ad, nem mintha jóindulatu örömét találná a jótétben, hanem mivel a pénz kiadásában némi renyhe gyönyört talál. Ő semmi élvezet meg nem akar vonni magától, sem az operai páholyt, sem a nagy ebédet, sem azon örömet, hogy Lázárnak öt fontot adjon. Thrifty (jó gazda), ki jó, okos, derék, igazságos, és senkinek sem tartozik egy fillérrel is, elfordul a koldustól, alkuszik a bérkocsissal, s nem akar semmit tudni szegény rokonáról. Ki

az önzőbb a kettő közül. Igazán nem tudom. Annyi bizonyos, hogy a pénznek kettőjük előtt különböző becsé van.

Egy szóval, Crawley Pitt úgy gondolta, hogy valamit tennie kell öcséért, aztán meg azt gondolta, hogy majd máskor fog a dologról gondolkodni.

Mi Beekyt illeti, ő nem az a nő volt, ki felebaráta nagylelkűségétől sokat várjon, ennél fogva mindennel, mit Crawley Pitt tett érte, teljesen meg volt elégedve. A család feje elismeré öt. Ha Pitt nem is adott most semmit, de előbb utóbb szerezhett valamit számukra. Ha sógorától nem is kapott pénzt, kapott egyebet, mi pénzt ért, — tudniillik hitelt. Raggles a két testvér közötti jó egyességet látva mindjárt nyugodtabb lett, s miután egy kis készpénzt is kapott azon igérettel, hogy minél előbb sokkal nagyobb összeget kapand, egészen lecsendesült. Miss Briggsnek pedig Rebeka, a mint a tőle kölcsön vett kis tőkéért a karácsoni kamatrésztletet megfizette, azt oly őszinte öröm kifejezésével tette, mintha kincstára aranytól duzzadt volna, s a legszigorubb titoktartás pecsétje alatt elmondta, hogy Sir Pittel, ki igen ügyes financier, beszélt a felől, miként lehetne Miss Briggsnek még fenn levő tőkéjét legtöbb haszonnal kiadni, s hogy Sir Pitt a dolog érett megfontolása után egy tőkéletesen biztos és igen nyereséges befektetési alkalmat talált; s hogy iránta, mint a megboldogult Miss Crawley- s az egész családnak oly hű barátnéja iránt különös érdekl. viselkedtén, még mielőtt elutazék a városból, meghagyta, hogy a pénzt készen tartsa, miszerint minden órán szabad rendelkezésre állván, a czélba vett részvényeknek legkedvezőbb időpontbani megvásárlására lehessen fordítani. A szegény Miss Briggs a Sir Pitt részéről iránta tanusított eme figyelmet különösen halásan érezte — mint mondá, az oly váratlanul jött neki, mert különben soha eszébe sem jutott volna pénzét az állampapirokból kivenni, — s a baráti szolgálat becsét még emeli annak gyöngédsége;

és megígérte, hogy azonnal felkeresi ügynökét hogy kellő időben készen álljon pénzcsekjével. Az érdemes hölgy oly hálásan elismerte a Rebeka s nagylelkű jóltevője az ezredes által ez ügyben iránta tanúsított jóságot, hogy tüstént kiment, s félévi kamatjának nagy részével a kis Rawdon számára egy szép fekete bársony kabátot vásárolt.

A kis Rawdon szép, nyílt arczu kék szemü s kender haju fiu volt, izmos testalkattal, de nemes lélekkel, szelid szívvvel : mindent szeretett, ki iránta jó volt — a ponyt — Lord Southdownt, ki a lovat adta (mindig elpirult s kigyult, ha a barátságos fiatal nemes urat látta) — a lovászfíut, ki a ponyra gondot viselt — Mollyt a szakácsnét, ki éjenként kísértetes történetekkel tömte fejét, s gyomrát az ebédről maradt nyalánkságokkal — a Briggst, kit sokszor boszszantott s kinevetett — különösen pedig atyját, ki nevezetes ragaszkodással viseltetett a fiuhoz. Nyolcz éves korában, mondhatni itt végződött összes gyermeki szeretete s vonzalma. Az egykori fényes anyai álom elenyészék. Az anya két éven át majd sohasem beszélt a fiuval. Ki nem állhatta. Vereshimlőt s számárhurutot kapott. Terhére volt. Egyszer a mint a salonajtó felnyílt, ott állt a küszöbön a fiu (kit a konyhából anyja hangja csala oda, ki Lord Steyne-nek énekelt valamit), elragadtatva a zene s dal hallásától. Anyja kijött s egy pár kemény pofot adott neki. Hallotta, a mint jót kaczagott rajta a marquis, ki a szobában volt s Beckyneken ezen mesterkéletlen érzelem nyilvánításán igen örvendett; a fiu leszaladt a konyhába s ott öntötte ki dühös mérgét. „Nem mintha igen fájna,“ lihegé a kis Rawdon, „nem — hanem — hanem,“ s zokogásba és könnyekbe fultak többi szavai. A kis fiunak szive vérzett. „Miért ne hallhassam, mikor énekel? Miért nem énekel nekem soha, mint annak a kopasz, nagy fogu embernek?“ lihegé különböző dühös és bánatos felkiáltások közt. A szakácsné a szolgálóra nézett, a szolgáló az inasra ravasz pillantásokat vetett — e pillanatban tör-

vényt ült Rebeka felett a borzasztó konyhai inquisitio, mely minden háznál biráskodik s mindent tud.

Ezen esemény után az anya idegensége gyűlölséggé magasult : már csak annak tudata, hogy a gyermek a háznál van, szemrehányás és kín volt reá nézve. Látni sem akarta. S a gyermek keblében is félelem, kétely s dacz sarjadzott fel. A pofok napjától kezdve az anya s fiu meg volt válva egymástól.

Lord Steyne sem állhatta ki a fiut. Ha történetesen szerencsétlenségre találkoztak, a lord gunyos meghajlással vagy vagdalózásokkal fogadta a fiut, vagy vadul reá meresztette szemét. Rawdon viszont daczosan szeme közé nézett s ökölbe szoritotta kezét. Ismerte ellenségét, s minden uri ember közül, ki a házhoz járt, egyedül őt nem állhatta. Egyszer a legény rajta kapta, a mint a marquis kalapját öklével beütötte. A legény elbeszélte a dolgot, mint jó izü tréfát Lord Steyne kocsisának; az utóbbi közölte a komornyikkal, valamint az egész cselédséggel. S midőn nemsokára aztán Crawley Rawdonné Gant Houseban megjelent, a kapus, a pitvarban ácsorgó legények, a fejár mellényes tisztok, kik Crawley ezredes és nejének nevét lépcsőzetről lépcsőzetre jelentették, mindent tudtak, vagy legalább azt hitték, mindent tudnak róla. A neki frisitókkal felszolgáló legény, ki széke mögött állt, aprójára megbeszélte jellemét a tarka ruhájú uri emberrel mellette. Bon Dieu! beh borzasztó a cselédek inquisitioja! Nézd meg, egy nagy társaságban, pompás társasági teremben ott van egy bámulóktól környezett nő, villogó pillantásokat osztogat, tökéletesen van öltözve, fésülve, kifestve, mosolyog s boldog : — és ime, egyszerre hozzájárul a 'Felfedezés' egy nagy hajporos legény alakjában, kezében a fagyaltos tálczával; utána jő a 'Rágalom' (mely épen oly veszélyes, mint az igazság) egy vastag ficzkó alakjában, ki francia kétszersülttel kínál. Madam, a kegyed titkát ma estve ezek az emberek megbeszélik a korcsmában. Jeames el fogja mondani Chawlsnak egy

korsó ser mellett, mit tart s mit tud kegyedről. A „Hiuság vásárában“ jó lenne bizonyos embereknek némákat tartani cselédekül, kik írni se tudjanak. Jaj neked, ha vétkes vagy; az a ficzko a széked megett meglehet janicsár, kinek bársony nadrága zsebében fojtó selyemzsinor van. S ha nem vagy vétkes, őrizkedjél a külszintől, mely gyakran ép úgy tönkre tesz, mint a való bünsúly.

„Vétkes volt-e Rebeka, vagy nem?“ A cselédszobai Vehmgericht ellene nyilatkozott.

S szégyennel vallom meg, hogy nem lett volna többé sehol hitele, ha vétkesnek nem tartják. Raggles maga megvallotta később, hogy inkább tartották benne a lelket Steyne marquis kocsilámpái Rebeka utcaajtója előtt, mintsem maga Rebekának mesterkedései s hizelgései! Ugy van, e kocsilámpák, melyek késő éjfélkor az éj sötétjében világos fényt terjesztettek utcaajtója előtt, tartották fenn a szegény Raggles bizalmát.

És így — valószínűleg nem vétkesen — tekerőzött s tolongott előre ugynevezett „társasági állás“ elnyerésére, és a cselédek ujjal mutattak reá, mint elveszett, bukott nőre.

*

*

*

Karácson előtt egy pár nappal Becky, férje s fia felkészült az utra, az ünnepeket őseik kastélyában Queen's Crawleyban töltendők. Becky a kis kölyköt szívesen otthon hagyta volna, de Lady Jane okvetlenül akarta látni a fiut, sőt az idősb Rawdonnál is mutatkoztak elégedetlenség s lázadás jelei fia elhanyagolása miatt. „Ő a legszebb fiu egész Angliában,“ mondá az atya szemrehányás hangján, „s mégis Becky, te úgy nem gondolsz vele, mint a kutyáddal. Ne félj, nem lesz terhedre: otthon a gyermekszobában fog mulatni, hol nem lesz szemed előtt, az uton pedig velem fog ülni a külső ülésen.

„Hol te magad is igen szereted, mert utálatos szivaraidat akarod szívni,“ viszonzá Rawdonné.

„Emlékszem, hogy egykor meglehetősen állhattad a szivarokat,“ felelé férje.

Becky kaczagott; mindjárt jó kedvü tudott lenni. „Az akkor volt, mikor előléptetésemet vártam,“ mondá, „vedd magad mellé kívül Rawdyt, s adj neki is egy szivart, ha kedve tartja.“

Rawdon azonban nem ily eszköz által akarta melegen tartani fiát e hideg téli utra, hanem ő és Briggs bepakolta a fiut meleg sálókba és nagy gyapju nyakkendőkbe, s egy sötét reggel nagy gonddal elhelyezték a kocsi fedélzetén. A fiu nem kis örömmel szemlélte, miként nappalodott, s miként hajt a kocsi azon hely felé, melyet atyja most is honlakának hívott. Végtelen gyönyörűséges volt az ut a fiunak, kit minden, mi az uton előfordult, legélénkebben érdekelt; atyja minden kérdésére szívesen felelt, elbeszélte, ki lakik abban a fejr házban jobbra, s kié az a park. Anyja benn a kocsiban szobaleányával, bundájával, sáljával s jó szagu üvegecskéivel olyan dolgot vitt véghez, hogy az ember azt gondolta volna, életében most utazik először gyorskocsiban, — s annál kevésbbé képzelte volna, hogy alig tíz év előtt ugyanazon kocsiból kellett kiülnie, hogy helyet adjon egy fizető utasnak.

Ujra sötét volt, mikor a kis Rawdont Mudburyben felébresztették, hogy költözzék át nagybátyja kecsijába. Nagy szemeket meresztett bámulásában, midőn a park nagy vas kapuja felnyilt, s a hársfák fejrő törzsökei elvonultak szeme előtt, míg a kocsi megállott a kastélynak világló ablakai előtt, melyek a sötétben fénylettek s vig karácsont hirdettek. A terem ajtója feltárult — a téres ódon kandallóban nagy tűz lobogott — a tarkázott fekete padló-kövekre egy nagy szőnyeg volt terítve. — „Ez a nagy török szőnyeg a nők csarnokából,“ gondolá Rebeka, s a következő pillanatban megölelte s csókolta Lady Janet, ki férjével együtt ugyanazon üdvözetet nagy tiszteességgel hajtotta végre; Rawdon ellenben, ki dohányozott volt, egy kissé félrevonult sógornéjától, kinek gyermeke

oda szalada az unokaöcséhez, s míg Matilda kezét nyujtotta neki s megcsókolta, Pitt Binkie Southdown, a fiu és örökös, egy kissé távol tartotta magát és mustrálta őt, mint a kis kutya a nagyot.

Annakutána a barátságos házi asszony a számukra készen tartott szobákba vezette vendégeit: vigan lobo-gott ezekben a tűz. Aztán előjöttek a kisasszonyok s bekopogattak Rawdonné ajtaján azon ürügy alatt, hogy valamiben szolgáljanak, valósággal pedig azért, hogy kaplap-skatulyáit felítassák s megszemléljék uj ruháit, melyek feketék ugyan, de a legujabb londoni divat szerint voltak készítve. Elbeszélétek továbbá, hogy a kastélyban most minden jobban megy, a vén Southdown grófné elment, s Pitt a grófságban a Crawleyakhoz illő állást foglal el. Aztán megkondult a nagy csengetyü, mely ebédre hívta a családot, mely egybegyült az ebédlőben, hol ifj. Rawdon nagynénje a jószívü házi asszony mellett ült az asztalnál; Sir Pitt jobbján ült sógornéja, ki iránt ő igen nagy figyelemmel volt el.

A kis Rawdon igen jeles étvágyot fejtett ki s tisztességesen viselte magát. „Itt szeretem enni,“ mondá ifjabb Rawdon nagynénje barátságos arczára pillantva.

„Miért?“ kérdé a jó Lady Jane.

„Mivel otthonn örökké a konyhában vagy Briggsszel kell ennem,“ viszozá ifj. Rawdon. Hanem Becky ugy el volt a házi urral foglalva, annyi szépet kellett mondania, annyira kellett bámulnia a kis Pitt Binkiet, — kit a legszebb, legeszesebb, arczában egészen nemes atyjához hasonló teremtésnek nyilvánított — hogy nem hallhatta saját vérenek megjegyzéseit a fényes nagy asztal másik végén. Második Rawdon vendég létére ezen estve addig fenmaradhatott, míg a theázásnak vége lett, s egy nagy aranyos könyvet tettek az asztalra Sir Pitt elébe, melyből ő, miután az összes házi cselédség betologott, felolvasta az esti imádságot. Életében először volt a szegény fiu ily

szertartásnak szemtanuja, sőt annak hírét is most hallá először.

A ház a baronet rövid uralkodása óta igen megszépüle, s midőn azt társaságában Becky megszemlélte, hibátlan-, bájos- s elragadó szépnak nyilvánította. A kis Rawdon előtt pedig, kit a gyermekek vezettek el benne, épen tündérpalótának tetszett. Ott voltak a hosszú csarnokok, régi pompás hálószobák, szép képek, régi chinai porcelán, fegyverzetek. Ott voltak azon szobák, melyekben a nagyatyus elhunyt, s melyek előtt a gyermekek félve haladtak el.

„Ki volt a nagyatyus?“ kérde a kis Rawdon. A gyermekek elbeszélték, hogy a nagyatyus igen vén volt s egy nagy kerti székből hordozták szerte. Egy napon magát a kerti széket is megmutatták neki a mellék épületben, hova betevék azon napon, midőn az öreg urat átszállíták azon templomba, melynek tornya az egerfák felett csilámlik.

A két testvér több délelőtt el volt foglalva mindazon javítások megszemlélésével, melyek Sir Pitt lángeszének vagy takarékoságának köszönéklétrejövetelőket. S mivel örökké jöttek, mentek, lovagoltak, nézegettek, elég volt mit beszélnen, a nélkül hogy egymásnak igen nagyon unalmára váltak volna. Pitt azt sem mulasztotta el Rawdonnak megmondani, mennyibe kerültek neki minde javítások, s hogy néha olyan ember is, ki földes ur s tökepezés, nem tudja honnan vegyen husz fontot. „Látod az új parkkaput,“ mondá Pitt szerényen arra mutatva nádpálcájával; „míg a januári illetvényeket be nem kapom, épen úgy nem tudom kifizetni árát, mint nem vagyok képes repülni.“

„Addig kölesönözhetek neked,“ mondá Rawdon meglehető siralmas hangon; s azzal bementek a kapun s megtekintették a kijavított kapusházot, melyen épen ujonnan kőből faragva díszlett a családi czímer, s hol az öreg Mrs. Locknak sok sok év óta most voltak először

jól záruló ajtói, be nem csepegő fedele s egész ablak-
üvegei.

NEGYVENÖTÖDIK FEJEZET.

Hampshire és London közt.

Igen, de Sir Crawley Pitt nem elégedett meg sövények s kapusházak kijavításával a Queen's Crawley családi jószágokon, hanem bölesen feltette magában helyreállítani házának több év óta csökkent népszerűségét s a jó hírnévén rosz hirben álló s tékozló elődje által ejtett csorbákat megorvosolni. Sir Pittet nemsokára atyja halála után a helység megválasztotta parlamenti tagnak; tisztviselő, parlamenti tag, megyei mágnás s egy régi család képviselője létére kötelességének tartotta minél gyakrabban megmutatni magát a hampshirei közönségnek, szép összegeket írt alá a megyei jótékony intézetek részére, szorgalmasan eljárta a megyei uraságokhoz, — egy szóval, igyekezett Hampshireben s később az országban azon állást foglalni el, melyre bámulandó esztehetségei által magát feljogosítottának tartá. Lady Janenek meghagyta, hogy barátságos legyen a szomszédok, Fuddleston-ek, Wapshoték s a többi tekintélyes baronetek iránt. Ezeknek koecsiját azontul gyakran lehetett megpillantani a Queen's Crawley-i kastély bejáratánál, gyakran ebédelték a kastélyban (hol a főzés oly jeles volt, hogy világosan nem volt semmi része benne Lady Janeknek); viszont Pitt s neje crélyesen ebédelt az ismerősöknél akármily időben s akármily távolságra. Mert ámbár Pitt legkevésbé sem volt vig czimbora, gyenge egészségi s étvágyu hideg ember levén: mégis a vendégszeretetet s előzékenységet állásában okvetlenül szükségesnek találta, s valahányszor az igen hosszas ebéd utáni borozástól fejfájást kapott, mindig kötelessége martyrjának tartotta magát. A grófság előkelőbb uraival beszélt az aratásról, gabonatörvényről, politikáról. Buzgón szólalt fel a vad-

lopók ellen s a vadak fentartása mellett (bár e részben azelőtt sajnós szabadelműségre volt hajlandó). Nem vadászott; nem volt vadász ember, hanem békességes könyvbuvár: mégis úgy vélekedett, hogy a lótenyésztést elő kell mozdítani az országban, ennél fogva a rókatenyésztést is, s azt mondta, ha barátja Sir Huddleston, mint régente, jószágán vadászni kívánna, ő a maga részéről mindig örvendeni fog, ha Queen's Crawleyban Sir F. kutyáival s vadász embereivel találkozhatik. Vallási nézeteiben is napról napra orhodoxusabbá vált Lady Southdown nagy iszonyodására; felhagyott a nyilvános prédikálással s nem látogatta meg a dissenter gyülekezeteket; szorgalmasan templomba járt; meglátogatta a püspököt s az egész winchesteri papságot; és semmi ellenvetést sem tett, midőn a tiszteletes főesperest egy whistjátékra kérte fel. S egyszer midőn egy winchesteri oratoriumról haza jött, a baronet tudtul adta a fiatal hölgyeknek, hogy a közelebbi télen elviendi őket a grófsági bálókba; mely jóságáért ezek csaknem bálványozták. Maga Lady Jane igen is engedelmes volt s örvendett hogy mehet. Az özvegy grófné a legirtózatosabb színben írta le leánya világi magaviseletét a „Finchleyfalvi mosóné“ szerzőnéje előtt, s megürülvén brightoni laka, visszatért e fürdőhelyre, gyermekei épen nem sajnálván távollétét. Hihető, hogy második Queen's Crawley-i látogatása alkalmával Rebeka sem bánta a házi gyógyszeráros grófné távollétét; mindamellett karácsoni üdvözlő levelet irt ő méltóságához, melyben tiszteletteljesen ajánlta magát Lady Southdown emlékébe, hálásan beszélt azon gyönyörről, mit neki első látogatása alkalmával a grófné társasága szerzett, s áradozó szavakban emlékezett azon jóságáról, melyet ő méltósága iránta beteg napjaiban tanusított, s kijelentette, hogy Queen's Crawleyban minden távollevő barátjának emlékezteti.

Sir Crawley Pitt megváltozott magaviselete s népszerűsége nagy részt a Curzon Street-i ravasz kis menyecske

tanácsainak volt tulajdonítható. „Őn csak egy baronet akarna maradni — ön csak egy falusi nemes ember maradna,“ mondá neki, mikor Londonban vendége volt. „Nem Sir Pitt, én jobban ismerem önt. Én ismerem önnek tehetségeit s dicsvágyát. Ön azt hiszi el tudja titkolni : de előlem nem. Megmutattam Lord Steynenek az ön röpiratát a gabona kérdésről. Ő már ismeré : s azt mondta, az egész cabinet azon véleményben volt, hogy az volt a legjelesebb, mit e tárgyról irtak. A miniszterium szemmel tartja önt, s én tudom, mi kell önnek. Ön ki akarja magát tüntetni a parlamentben ; minden ember azt mondja, hogy ön legszebben szónokol egész Angliában (még emlékeznek önnek oxfordi beszédeire). Ön grófsági követ akarna lenni, mikor aztán saját szavazatával s a helységi követével sokat kivihetne. Ön Queen's Crawley-i báró Crawley akarna lenni, s azt ön meg is éri. Én mindezt jól látom. Én önnek szívében tudok olvasni, Sir Pitt. Ha olyan férjem lenne, ki önnek tehetségeit bírná, valamint nevét bírja, gondolom néha, hogy nem lennék méltatlan hozzá — így — így azonban sógornéja vagyok,“ tevő hozzá kaczagva. „Bár egy fillérrel sem bírok, mégis van egy kis befolyásom, s meglehet az egér tud valamiben segíteni az oroszlánnak.“

Sir Pitt bámult s elragadtatott e beszéd által. „Mint átért engem e nő!“ mondá magában. „Lady Janet sohase vehettem rá hogy elolvassa röpiratomat. Ő bezzeg nem is álmodja, hogy kitűnő tehetségem vagy titkos dicsvágyom van. Ah! emlékeznek most oxfordi beszédeimre? A semmirekellők. Kezdenek reám emlékezni most hogy a helység képviselője vagyok s kinézésem van grófsági követte lennem! Ej, alig egy éve az udvarnál meg sem akart ismerni Lord Steyne; végre most át kezdik látni, hogy Crawley Pitt is valami. Pedig e férfi, kit ezen emberek elhanyagoltak, mindig ugyanaz volt : csak alkalom hiányzott, s most meg fogom mutatni nekik, hogy épen oly jól tudok beszélni s cselekedni, mint irni. Achilles is csak akkor mutatta ki magát, mikor a kardot kezébe adták.

Most nekem is a kezemben van, s a világ még fog hallani Crawley Pittről.“

Azért leve a ravasz diplomata oly vendégszerető; azért volt oly bőkezű jótékony célokra; azért volt oly barátságos az esperestek és káptalanok iránt; azért adott oly nagy ebédeket, s ment el oly szorgalmasan ebédre, ha meghívták; azért mutatta magát oly kegyesnek vásárnapokon a bérlők iránt; azért vett annyi részt a grófság ügyeiben, s azért folyt a kastélyban oly vígan az ünnep, mint sok sok év óta nem.

Karácson napján nagy családi gyülekezet volt. Minden Crawley átjött ebédre a paplaktól. Rebeka oly nyílt s barátságos volt Mrs. Bute iránt, mintha ez soha sem lett volna ellensége, rendkívül nagy érdeket tanúsított a kedves leányok iránt, s egészen meg volt lepve ezeknek előmenetele által a zenében, s ismételtte velek a kettős dalokat a nagy zenekönyvekből, melyeket Jimnek, bár mennyit morgott, át kelle hoznia a paplaktól. Ily módon Mrs. Bute is kénytelen volt illedelmesen bánni Mrs. Rawdonnal, természetesen fenmaradván, hogy azután leányaival beszéljen arról, mily ostoba képtelen tisztelettel fogadja Pitt a sógornéját. Hanem Jim, ki az asztalnál mellette ült, kijelentette, hogy derék asszony s a kis Rawdon szép ficzkó. A fiúskában a lehető baronetet tisztelték, ugyanis közte s e cím közt csak a kis beteges Pitt Binkie állt.

A gyermekek meglehetősen jó barátok voltak együtt. Pitt Binkie még sokkal kisebb kölyök volt, hogysen oly nagy kölyökkel játszassék, mint Rawdon; Matild pedig leány létére nem volt alkalmas játszótárs egy nyolcz éves urfinak. A kis társaságban csakhamar ifj. Rawdon vette át a vezényletet, s a leányka s a fiúcska mindennüvé engedelmesen követte, ha annyira leereszkedett, hogy velek játszodjék. Ő végtelen boldognak érezte magát falun. A veteményes kert rettentően tetszett neki, a virágos kert közepesen, hanem a galambok és baromfiak, meg az istállók, ha szabad volt meglátogatnia, különösen gyönyör-

rúságesek voltak előtte. Rebeka is látván hogy a gyöngédség napi renden van, egy estve magához hívta Rawdont, hozzá hajolt s megcsókolta minden hölgy szeme láttára. A fiu ellenben ezen műtétel után merőn szeme közé nézett, egészen kiveresedett, s mondá: „Mama, hát otthon miért nem csókol meg soha,“ mire általános hallgatás és megdöbbenés következett, s Becky szemeiben épen nem kellemes pillantás villant fel. Teljességgel nem akarta megengedni, hogy a Crawley kisasszonyok megcsókolják, azt csak néha engedte meg Lady Janenek, s ha jel adatott visszavonulásra s a nők a férfiakat a claret mellett hagyván a társalgási terembe mentek át, legszívesebben mellette ült, szívesebben mint anyja mellett.

Rawdon szerette sógornéját fia iránti hajlandóságáért. Lady Jane s Becky ezuttal nem volt egymással oly jól, mint az első látogatáskor, midőn az ezredesné mindenképen tetszeni kívánt. A gyermek által az idézett két ízben mondott szavak a házi asszony szeretetét kissé lehangolák. Talán Sir Pitt is egy kissé igen járt sógornéja után. Hanem Rawdon, mint kora- s természetéhez illet, inkább kedvelte a férfiak társaságát, mint a nőké, és soha nem unta bátyjával az istállóba menni, hova az ezredes szivarozni is visszavonult, gyakran Jim unokaöcse, a lelkes fia társaságában, ki az ezredesnek más időtöltéseiben is részt vett. Jim jó lábón állt a baronet vadászával, mert mindkettőjük nagyon kedvelte a vadászkutyákat. Hol fáczán vadászatra ment az ezredes, Mr. James s a vadász, s magokkal vitték a kis Rawdont is. Hol egy különös élvezetes reggel patkányvadászatot tartott a négy úri ember a csürben, melynél nemesebb vadász mulatságot a kis Rawdon eddig nem látta, s melynél különösen kitüntette magát James urfi híres kutyája „Forceps.“ Hanem mégis a legünnepiesb nap az volt, midőn Sir Huddleston Fuddleston kutyái a Queen's Crawley-i nagy szabad gyepen egybegyülekeztek.

Az dicső látvány volt a kis Rawdonnak. Fél tizenegy-

kor ügetett elő a fason a kastély felé Tom Moody, Sir Huddlestone Fuddlestone vadásza, utána sűrű tömegben a kutyák nemes csoportja, hátul két veres ujjas kutyapeczér által kísérve; ezek a kutyapeczerek durva arcu ficzkók, kik jó faju sovány lovakon ülnek, s csudálatos ügyességgel bírnak abban, hogy hosszú nehéz ostoraik végét a kutya bőre legérzékenyebb részével hozzák érintkezésbe, ha valamelyik a csoporttól távozni vagy a szegényeknek orruk előtt felszökkelő nyulak aztán kapkodni vagy azokra csak kancsalitni merészelne.

Aztán jó Jack a lovászfú, Tom Moody fia, ki nem nyom többet 40 fontnál s 48 hüvelyknyi magas, s annál soha magasabbra nem nővend. Egy nagy szikár vadászlovon ül, melyet félig elborít egy roppant nyereg. Ezen állat Sir Huddlestone Fuddlestone lova — a Nob. Időről időre jönnek más lovak más kis ficzkóktól megülve, s nemsokára elővágatandó gazdáikra várnak.

Tom Moody a kastély nagy kapujához lovagol, hol a kulcsár üdvözlő s ital borral kínálja meg, mit azonban ő el nem fogad. Azonnal visszavonul az egész kutyacsoporttal a nagy gyeptér egyik szél ellen védett szegletébe, hol a kutyák a füven lehevernek, vagy játsznak, vagy egymásra haragosan morognak, hörögnek, ugatnak, s időről időre dühösen egymásnak esnek, mely harcot azonban egy pillanat alatt lecsillapít Tom páratlan szidó hangja vagy az ostorok kigyózó szíja.

Sok urfi vágat elő telivér lovakon; mindnyája bemegy a kastélyba a nők tiszteletére s egy pohárka cseresnyevizre; aztán a telivér lovakat vadászlovakkal cserélvén fel a kutyacsoport körül gyűlnek, s Tom Moodyval beszélnek korábbi vadászatokról, „Snivellers“ s „Diamond“ jelességeiről s a mostani nyomoru rókafejről.

Nemsokára feltűnik maga Sir Huddlestone egy szép ménlovon s a kastélyba lovagol: leszáll, bemegy, s a nőknek udvarol; mivel azonban ő nem szokott sok szót szaporítani, csak hamar dologhoz lát. A kutyákat a kastély

nagy kapujához hajtják, s a kis Rawdon közikbe megy, öröm-izgultan de mégis egy kissé nyugtalankodva hizelkedéseik, folyvást ide s tova csovált farkaik ütései s zivódásaik miatt, melyeket Tom hangja s az ostorok alig bírnak csitítani.

Azalatt Sir Huddlestone nagy nehezen felült a Nobra. „Próbáljuk meg, Tom, Sowter's Spinney-t,” mondá a baronet; „Mangle bérlő azt mondja, két róka van benne.” Tom megfújja a kürtöt s elvágtat, utána a kutyák, a kutyapecezérek, a winchesteri urfiak, a környékbeli haszonbérlők, a plébániábeli napszámosok, kiknek egy ilyen nap nagy ünnepnap, gyalog; Sir Huddlestone képezi az ezredessel az utócsapatot s az egész csoport eltűnik a fasor mentében.

A tiszteletes Crawley Bute — kiről Tom Moody emlékszik, hogy negyven év előtt milyen karcsu fiatal pap volt, ki a legvadabb lovakat megülte, a legszélesebb patlakokon s a grófságban legujabb kerítéseken átugratott — történetből épen azon perczben indult ki a paplaktól derék pejlován, mikor Sir Huddlestone ott lovagolt elő, s csakhamar utolérte az érdemes baronetet. A kutyák és lovasok eltűnnek, s a kis Rawdon bámulva s boldogan marad a szabad grádicson tátogva.

Ezen emlékezetes ünnepnap alatt a kis Rawdon, bár nem érzett magában különös hajlamot ünnepélyes és hideg, írószobájában a grófság ügyeivel buzgón foglalkozó, s törvényszolgák- és haszonbérlőktől körülvelt nagybátyja iránt, megnyerte férjnél levő s hajadon nagynénjei, a kastélybeli két emberke és a paplaki Jim szeretetét; ezen utóbbit különösen arra buzdítja Pitt, hogy tegye a szépet egyik unokahugának, s alkalmasint értésére adta neki, hogy a javadalmat megkapja, mihelyt az rókavadászlat kedvelő öreg apja elhunytá által megürülend. Maga Jim már felhagyá a hajtóvadászattal s megelégszik az ártatlan szalonka- s vadréce-vadászattal, vagy karácsoni ünnep idején a patkányok rovására csinál egy tréfát,

melynek eltelte után szándéka visszatérni az egyetembe s még egyszer megkísérteni, ha talán nem buknék meg a vizsgálaton. Már is búcsut vett a zöld kabátoktól, veres nyakravalóktól s más egyéb efféle világi cziczomától: új életre készül. Ily olesó s gazdaságos módon ügyekszik Sir Pitt lefizetni családi adósságait.

* * *

Mégevidám karácsoni napok eltelte előtt annyi bátorságot vett a baronet, hogy öcsének egy második utalványt adjon bankárára, és pedig ezuttal nem kevesebb mint száz font-ról szólót — mely cselekedet eleinte Pittnek rettentő kínokat okozott, de később legbensőbb lelki örömmel töltötte el, mert most már legnagyobb embernek tarthatta magát. Rawdon és fia nehéz kebellet tért vissza a városba. Beckynek ellenben s a hölgyeknek nem esett oly nehezen az elválás: s a mi kis barátjánk visszatérvén Londonba, azon dolog után látott, mellyel foglalkozva találók e fejezet elején. Az ő főfelügyelete alatt a Crawley ház Great Gaunt Streetben tökéletesen felifjittatott; s kész volt Sir Pitt és családja befogadására, midőn a baronet Londonba jött, parlamenti kötelességeinek eleget teendő, s azon állást foglalandó el az országban, melyre őt roppant lángesze képesíté.

A képmutató az első ülés alatt nem mutatta ki terveit, s csak egyetlen egyszer nyitotta fel száját egy mudburyi kérvény benyújtása végett. Hanem szorgalmasan eljár az ülésekbe s tökéletesen kitanulta a ház szokásait s ügyeit. Otthonn szorgalmasan olvasta a kék könyveket Lady Janenek nagy ijedsége- s bámulására, ki azt hitte, éjszakázása s roppant szorgalma által még tönkre teszi életét. Megismerkedett a ministerekkel s pártja fejeivel, szilárdul eltökélvén oda emelkedni, hol azok állanak.

Lady Jane szentesége s jósága oly megvetéssel töltötte el Rebekát a lady iránt, hogy a kis menyecske alig

birta azt eltitkolni; s csakugyan időről időre nem volt képes hogy ki ne mutassa vagy legalább ne gyaníttassa e megvetését. De Lady Jane sem volt nyugodt, míg Becky ott volt. Férje örökösen az utóbbival beszélt. Egyetértés jeleit látszta egymással váltani, s Pitt oly tárgyokról beszélt vele, miket meg sem említett Lady Jane előtt, ki ugyan bizonyára semmit sem értett azokhoz, de mégis fájt neki úgy ülnie hiában, s még inkább fájt éreznie, hogy nem tud hozzá szólni azokhoz, s látni, mily sebesen át tud a kis vakmerő Rawdonné ugrani egyik tárgyról a másikra, mint tud egy-egy szót odavetni minden embernek s mindenre egy-egy alkalmas tréfát mondani; fájt neki otthonn, saját házában egyedül ülni a kandalló mellett s elnézni, miként gyülekeznek a férfiak mind vetélytársnéja körébe.

Mikor falun Lady Jane a körébe tolongott gyermekeknek (a kis Rawdon is köztök volt s igen kedvelte nagynénjét) történeteket beszélt el, egyszerre elnémult, a mint Becky gúnyosan mosolygva s megvetést kifejező zöld szemével a szobába lépett. E vészjós tekintet előtt egyszerre szétfoszlottak egyszerű kis ábrándjai, mint a tündérek a regés könyvekben egy nagy gonosz szellem előtt. Lehetetlen volt folytatnia, bár Becky hangjában alig érezhető gunnyal kérte, folytatná gyönyörű történetét. Viszont Becky sem állhatta a szelid gondolatokat s egyszerű örömeiket; ellenkeztek természetével; gyűlölte azon embereket, kik azokat szerették; utálta a gyermekeket s a gyermekkedvelőket. „Nincs inyemre a vajjas kenyér,” mondta, midőn Lady Janet s modorát torzolta Lord Steyne előtt. „Valamint bizonyos személynek nincs inyére a szentelt víz,” viszonzá ő méltósága vicsoritva, s reá nagy rikácsoló kaczagással.

E szerint a két asszony nem sokszor látta egymást, kivévén ha a fiatalabb testvér felesége, valamit a másiktól nyerni akarván, ezt meglátogatta. Ugyan most is kedvesezték s édesezték egymást, de általában mégis távol

maradtak egymástól; holott Sir Pitt számos ügybajai közepett is mindennap talált időt sógornéja meglátogatására.

Midőn Sir Pitt először ebédelt a *Speaker*-nél, használta az alkalmat hogy sógornéja előtt egyenruhában jelenjen meg — tudniillik régi diplomatai öltönyében, melyet Pumpernickel-i követségi attaché minőségében viselt.

Becky csaknem annyira dicsérte s bámulta őt egyenruhájában, mint saját neje s gyermekei, kiknek megmutatá magát diszöltönyében, mielőtt hazuról elmene. Azt mondta Becky, hogy csak a valódi gentlemannek való az udvari öltöny, csak a régi nemesség ivadékának áll jól a *culotte courte*, Pitt önelégülten tekintett lábikráira, melyek ugyan, az igazat megvallva, nem tűntettek fel több egyenmértéket s dagadó idomot, mint az oldalán csüngő vékony egyenes kard: — Pitt tehát letekintett lábikráira s úgy vélekedett magában, hogy nincs nő, ki neki ellenállhatna.

Miután eltávozott, Becky levette őt torzalakban s a rajzot megmutatta *Lord Steyennek*. A *Lord*, a vázlat találó hasonlatosságától meglepve, elvitte magával. Ő olyan kegyes vala, hogy Sir Pitttel méltóztaték Becky házában egybejöni, s az új baronet s új parlamenti tag iránt igen leereszkedő volt. Pittet meglepte azon tisztelet s becsület, mellyel a nagy pár kitüntette sógornéját, valamint meglepte ennek társalgásában azon ritka könnyűség s elméség, minélfogva a férfiak a társaságban különös örömmel hallgattak beszélgetésére. *Lord Steyne* legkevésbé sem kételkedett, hogy a baronet politikai pályájának még csak kezdetén van, s azt mondta, hogy igen ohajtja az új tagnak szónoki fellépését látni, s miután szomszédok (mert *Great Gaunt Street Gaunt Square*-re nyílik, melynek, mint tudjuk, *Gaunt House* egyik oldalát képezi) azon reményét fejezte ki *my Lord*, hogy mihelyt Londonba érkezik *Lady Steyne*, szerencséje lesz *Lady Crawley*hoz. Egy pár nap múlva látogató jegyet hagyott — szomszéd-

jánál, kit addig teljességgel nem veve számba, s kire épen úgy nem néze addig, mint elődei, bár több mint egy századon át laktak egymás szomszédságában.

Rawdon e cselszövények s partie fine-ek, e bölcs és tündöklő személyek közepett napról napra elszigeteltebben érezte magát. Most többet mehete clubjába, ifjulegény barátaival ebédelhetett ott, hol akart; jöhetett s mehetett, mikor tetszett, a nélkül hogy valami kérdéssel alkalmatlankodtak volna. És csakugyan ő az ifj. Rawdonnal együtt igen gyakran elment Gaunt Streetbe, leült a ladyhez s a gyermekekhez, mialatt Sir Pitt, midőn az alsó házba ment vagy onnan haza jött, Rebekával értekezleteket tartott. A volt ezredes órákig elült bátyja házában a nélkül hogy egy szót szólott vagy általában sokat gondolkodott s tett volna; örvendett, ha valami megbízással el küldték valahova, ha tudakoloznia kellett egy legény- vagy egy ló felől, vagy ha a gyermekeknek felszelhetette az ürüczombot. Lassanként egészen tunya s szófogadó emberré vala puhitva. Delila fogva tartotta, s mi több, haját is elnyirá. A tiz év előtti pezsgő vérű, gondatlan ifju le volt igazva, s egy renyhe, szófogadó, hizott, közép idejű uri ember vált belőle.

A szegény Lady Jane pedig látta, hogy Rebeka egészen elfoglalta férjét, ámbár ő s Rawdonné most is egyre édeszte s kedveszte egymást.

NEGYVENHATODIK FEJEZET.

Küzdelmek s próbáltatások.

Azalatt bromptoni barátaink is megünnepelték karácsont a magok módja szerint, de épen nem vígan. Az özvegy Osbornéné az évi jövedelmét képző száz fontnak mintegy három negyedrészét szüleinek adta az éreffe s gyermekéért szükséges költségek megtérítése végett. Mivel pedig Józsi is adott hozzá még száz husz fontot, meglehetősen kijöhetett volna szerény jövedel-

mével e négy személyből álló család, egyetlenegy ír leány szolgálójával, ki egyszersmind Clapp-éknél felszolgált, és a társaságban illendő helyzetben tartván fen magát, korábbi élete viharai s csalódásai után, megkínálhatta volna jó barátját otthonn egy findza theával. Sedleyről még mindig sokat tartta Mr. Clapp, egykori segédje s ennek családja. Emlékezett még azon időre, midőn a kalmár gazdag asztalánál a szék szélén ülve poharat köszöntött „Mrs. Sedley, Miss Emmy s az indiai József urfi egészségére.“ Az idő még nevelé a becsületes segéd szívében ezen emlékek fényét. Mikor Sedleyvel egy findza theát vagy egy pohár grog-ot ivott, mondogatta: „Hajh, Sir, egykor jobban mentek a dolgok,“ s utána épen oly komolyan s tiszteletteljesen ivott a hölgyek egészségére, mint egykor boldogabb napokban. Ő azt tartotta, hogy Miss Mélia zongorajátéka a legégibb zene, mit valaha ember hallott, s a nevezett a leggyönyörűbb hölgy. Még a clubban sem engedte, hogy valaki Sedley ellen szóljon, vagy a társaság valamely tagja az öreg ur jellemét kisebbitse. Mert látta, miként szoritatták egykor Mr. Sedley kezét London legelső urai, s mondogatta hogy volt idő, mikor az öreg ur mindennap Rotschilddal sétált a börzén, s ő maga (tudniillik Mr. Clapp) mindent neki köszön.

Clapp, kinek legjobb bizonyítványai s igen jó írása volt, kevéssel főnöke szerencsétlensége után új alkalmazást talált. „Az ily kis hal, mint én, minden vederben könnyen uszik,“ mondogatta; csakugyan egy társa azon háznak, melynek egykor Sedley tagja volt, szívesen elfogadta Mr. Clapp szolgálatát s tisztességes fizetéssel jutalmazta. Egy szóval, rendre minden gazdag barátja végkép elhagyá Sedleyt, csak szegény egykori segédje marada hű hozzá.

Amália kis jövedelmének maradékával kénytelen volt legjobban gazdálkodni, hogy úgy öltöztethesse kedves gyermekét mint Osborne György fiához illet, s azon kis iskolába jártathassa, melybe sok aggodalom, vonakodás,

titkos félelmek s gyötrelmek után, minden hozzátartozói nagy unszolására végre fiát beadta. Sokszor fenvirasztott éjjel s leczkéket tanult át, grammatikákat betűzött s föld-leírásokba mélyedt el, csakhogy fiacskóját oktathassa. A szegény gyarló, aggódó s rendkívül érzékeny anyára nézve szive kedvenczétől egész napra megválni, őt az iskolamester pálcájának s tanuló társai durva bánásmódjának tenni ki szinte oly keserves volt, mintha még egyszer el kellett volna választania. A fiu ellenben rendkívül örvendett, hogy iskolába járhat. Rég ohajtá a változást. Gyerme kies öröme fájt anyjának, ki oly nehezen bírt tőle megválni. Ugy vélte, jobb lenne, ha egy kissé inkább búsulna: aztán viszont mélyen megbánta, hogy olyan önző tud lenni, és tulajdon fiát szerencsétlenné kívánná tenni.

György nagy előmenetelt tett az iskolában, melyet anyja állhatatos imádójának a tiszteletes Mr. Binneynek egy barátja tartott. Számtalan jutalmat s szorgalmi bizonyítványt hordott haza. Minden estve számtalan történetet beszélt tanuló társairól; mily derék ficzkó Lyons, milyen álnok a Sniffnis, s hogy Steel apja látja el hussal az intézetet, hova minden szombaton kocsival jő Golding anyja, hogy haza vigye; hogy Neat talpallót visel a nadrágán (— hát Neatnek szabad-e már talpallót viselnie?); úgy hogy rendre Amália egy ismert minden fiut az iskolából, mint magát Györgyöt: estvénként gyakorlatainál segített, s úgy törte fejcsékjét, mintha neki magának kellett volna másnap reggel a tanító előtt megjelennie. Egyszer György bizonyos Smith urfivali ütközet után kékre dagadt szemmel jött haza s szertelenül kérkedett anyja s elragadtatott nagypja előtt kitüntetett vitézségével, holott az igazot megvallva nemigen hősiesen viselé magát s tagadhatlanul ő huzá a rövidebbet. Amália mai napig sem bocsátott meg a miatt Mr. Smithnek, ámbár jelenleg igen békességes gyógyszerárus Leicester Square-en.

Ily csendes munkásságban s ártatlan gondok közt folyt

a szép özvegy élete, kinek fején egy pár ezüst szál s szép homlokán egy pár bár mily vékony redő azt mutatta, hogy neki is telik az ideje. Ő mosolyogni szokott az időnek ezen nyomain : „Mit tesz az ilyen vén asszonynak, mint én?” kérdé. Minden reménye az életben az volt, hogy nagynak, híresnek, dicsőnek lássa egykor fiát, ki azt megérdemli. Megtartotta író könyvecskéit, rajzolatait, s megmutatta kis körének, mintha azok valamely lángész csudaszüleményei volnának. A Dobbin kisasszonyoknak is adott át azokból, hogy mutassák meg az Osborne kisasszonynak, György nagynénjének, sőt magának Mr. Osbornenak — hogy a vén ember bánja meg elkunyt fiához mutatott kegyetlen keményszívűségét. Férjének minden hibája s gyengéje sirba vala temetve : ő csak kedvesére emlékezett, ki nőül vevé mindent áldozva ; csak a nemes, derék, szép férjre, kinek karjai közt nyugvék azon reggel, midőn harczra indula, dicső halálára királyáért. Az égből mosolyg bizonyára alá e csuda fiura, kit egyetlen vigaszul hagyta neki e földön.

Láttuk miként György egyik nagyapja (Mr. Osborne) kényelmes karszékében Russel Square-en napról napra indulatosabb s szeszélyesebb lett, s hogy leánya, szép kocsija, szép lovai, és a közjátékonysági jegyzékeken díszlő neve daczára szegény, elhagyatott, elgyötört vén leány volt. Mindig, mindig csak a gyönyörű kis fiura, bátyja fiára gondolt, kit egyszer látott. Majd megszakadt szíve, úgy kívánt volna azon házhoz hajtatni, hol a fiu lakik ; s ha a parkban kocsizott, mindig a kocsi ablakán kandikált ki azon reményben, hogy valahol talán megpillantja. Testvére a bankárné időről időre megalázta magát annyira, hogy meglátogatta Russel Square-i régi honlakát s ottani nénjét. Egy pár nyavalygó gyermeket hozott oda egy negélyző dajka kíséretében, s halk, előkelő, vihogó hangon nyifogott testvérenek előkelő ismeretségeiről, s hogy az ő kis Frigyesre egészen mintha mása volna Lord Lollypop Claudnak, s kedves Marikáját a báróné kegyesen

észrevette, a mint Roehamptonben szamaras kocsikájokban szekereztek. Unszolta, vegye rá az öreg, hogy tegyen valamit a kedvesekért. Frigyesnek a testőrségbe kell lépnie, s ha belőle idős fiut csinálnak (igazán, Mr. Bullock egészen tönkre teszi magát s alig eszik eleget, csak hogy földbirtokot vásárolhasson), hát akkor a szegény leányról miként gondoskodjanak? „Azt tőled várom, édesem,“ tevén hozzá Mrs. Bollock, „mert tudod, az én atyai részem természetesen a ház fejére fog átruháztatni. A kedves Macmull Rhoda az egész Casteltoddyféle jószágokat kiváltja, mihelyt a drága szegény Casteltoddy meghalálozik; már is egészen nyavalyatörős, s akkor a kis Macmull Macduffból Casteltoddy Viscount lesz. A két Mr. Bludyer minden vagyonát Bludyer Fanni kis fiának hagyta. Az én kedves Frigyesemnek is minden áron idős fiuvá kell lennie, azért — azért hát kérlek, bírd rá atyust, hogy hozza a pénzét újra hozzánk Lombard Streetbe; igazán, nem is illik, hogy Stumpy és Rowdyékhoz megy.“ Ily beszédek után, melyekben az előkelő hang s az anyagibb érdek szerencsésen egybe volt vegyítve, s egy csók után, mely olyan volt, mint egy csiga érintése, maga körül gyűjtötte feszes gyermekeit Mrs. Bullock s vi-gyorgva visszatípett kocsijához.

Hanem az előkelő bankárnénak minden újabb látogatása családjánál mindig szerencsétlenebbül ütött ki. Atyja mindig több pénzt tett be Sturpy s Rowdyéknál; pártfogolása mind kiállhatatlanabbá vált. A szegény özvegy, ki bromptoni kis házacskájában lakott s ott őrizte drága kincsét, nem is képzelte, mennyire sovárognak arra bizonyos emberek.

Azon estve, midőn Miss Osborne megmondá atyjának, hogy látta az ő unokáját, az öreg ur egy szót sem válaszola neki, de viszont haragot sem mutata, s mikor alunni ment, meglehetősen barátságos hangon kívánt jó éjszakát. Az öreg ur bizonyosan gondolkozott a dolog felől s tudakolózott Dobbinéknál; mert mintegy két hét múlva azt

kérdezte leányától, hol van kis francia órája s aranyláncza, melyet viselni szokott.

„Sir,“ felelé ijedten a leány; „saját pénzemen vettem volt.“

„Menj hát s vegy egy mást, olyant, vagy még szebbet,“ mondá az öreg ur, s azzal visszaesett hallgatásába.

Egy idő óta többször ismétlék a Dobbin kisasszonyok Amáliánál azon kérelmüket, engedné meg, hogy látogassa meg őket György. Mondák, hogy nagynénje igen szeretetteljesnek mutatkozott iránta, s talán nagyatyja is barátságosabb indulatot váltand. Bizonyára lehetetlen Amáliának a fiu előtt ily gyönyörűn kínálkozó kinézéseket eltaszítania. Valóban, ő azt nem teheté; azonban mégis gyanakodó s elfogult kebellet fogadá ajánlatjokat; nyugtalanodott, ha a gyermek nálok volt, s mikor haza jött, oly szívömlengéssel ölelte, mintha valami veszélyből menekedett volna ki. Ha György pénzt és játékokat hozott, nyugtalanul s féltékeny szemmel nézte az özvegy; mindig kérdezte, nem látott-e ott valami urat — „Csak az öreg Sir Williamot, ki a négykereű kocsiban szekerezett ki vele, s Mr. Dobbint, ki délután egy pompás pejen lovagolt oda — zöld kabátban volt, rózsaszín nyakravalóval s kezében aranygombos lovagló korbáccsal; megígérte, hogy megmutatja neki a towert s vadászatra viszi Surrey-kutyákkal.“ Végre egyszer azt mondá a fiu: „Ott volt egy öreg ur vastag nagy szemöldökkel s széles karimájú kalappal, nagy óraláncza s nagy pecsétnyomója volt. Akkor jött oda, mikor a kocsis a szürke ponyn lovagoltatott engem a gyepen. Erősen nézett engem. Erősen reszketett. Ebéd után elmondtam: „My name is Norval“-t. Nagynéném elkezdett sirmi. Mindig sir.“ Ez volt György jelentése ezen estvéről.

Most megtudá Amália hogy a fiu látta nagyapját, s lázás nyugtalansággal várta azon ajánlatot, melynek megtörténéséről meg vala győződve, s mely csakugyan néhány nap mulva meg is tétetett. Mr. Osborne forma sze-

rint ajánlta, hogy a fiut magához veszi s az atyjára jutandott vagyont neki hagyja. Mrs. Osbornenak illendő évpénzt ajánlt, melyet azon esetre is meghagyandónak ígére, ha az özvegy újra férjhez menne, mint csakugyan hallá, hogy szándéka van. Hanem önként értetődik, hogy a fiu egészen nagypjánál marad Russel Square-en, vagy egy Mr. Osborne által választandó más helyen, s időről időre meg fog engedtetni neki anyját lakásában meglátogatnia. Az izenet egy délelőtt vitetett Mrs. Osbornehoz, mikor anyja el ment volt hazulról s atyja szokás szerint a Cityben volt.

Amália életében mindössze kétszer vagy háromszor volt haragos, s Osborne ügynökének azon szerencse juta, hogy őt ily hangulatba hozza. Mihelyt elolvasá Mr. Poe a levelet, remegve kelt fel székéről Amália, arcza kigyult, s az átnyujtott papirt darabokra szaggatta s lábával taposta. „Én újra férjhez menjek! — Gyermekeket eladjam pénzért! Ki mer engem ily ajánlattal gyalázni meg? Mondja meg Mr. Osbornenak, hogy ez ocsmány levél — melyre nem is akarok válaszolni. Jó napot kívánok önnek, Sir“ — s mint az ügyvéd elbeszélé, — „tragoediai királyné módjára csupa bókkal üzött ki a szobából.“

Szüléi nem vevék észre az nap izgultságát, ő maga pedig nem beszélte el nekik találkozását; az öregeket különben is eléggé elfoglalták saját bajaik, melyek az ártatlan és semmit nem gyanító özvegy asszonyt is közelről érdeklék. Az öreg ur csak nem hagyhatta a nyereszke-
dést. Láttuk, miként ütött ki bor- s köszöntársasága. De azért mindig a Cityben koválygott, míg végre egy uj ter-
vett főzött ki, mely úgy feltüzelt, hogy Clappnek minden előterjesztése daczára, kinek ugy sem vallá meg, men-
nyire bele ártá már magát, — eltökélé annak kivitelét. Mivel pedig Mr. Sedleynek mindig az volt elve, hogy
nőkkel nem kell beszélni pénzdolgookról, ezek meg sem álmodhatták a reájok váró balsorsot, míg az öreg ur

nem titkolható tovább s kénytelen volt vallomásokkal állani elő.

Először is a kis háztartás heti számadásai kezdtek fizetetlenül maradni. A keletindiai pénzek kimaradtak, mint Mr. Sedley dult arcczal mondá nejének. Mivel pedig tartozásaikat addig pontosan fizették, igen méltatlankodott egy pár iparos, kiket Mrs. Sedley várákozásra kére, ám-bár rendtelenebb vevőknél ahoz szokva voltak. Azonban Emminek örömmel s készséggel fizetett járuléka a családot legalább fél adagon tarthatta egy ideig. Így meglehetősen könnyen eltelt az első hat hónap, mi alatt az öreg Sedleyt azon remény tartá fen, hogy részvényei árkelete okvetlenül emelkedni fog s még végre minden jóra fordul.

Hanem a félév végével nem jött a hatvan font a háztartás gyámolítására, mely e szerint mind mélyebb zavarés szükségbe süllyedt. Mrs. Sedley, ki már gyarló öreg asszony vala, a száját sem tátotta fel, hanem csak sirt a konyhában Mrs. Clappnél. A mézszáros különösen morgott, a fűszeráros gorombáskodni kezdett; a kis György egy párszor az ebédre zsémbelt; s Amália, ki egy szellet kenyérrel megelégedett volna ebédre, ki nem állhatta gyermeke elhanyagoltását s hogy fiát jó egészségben tartsa, magán erszénykéjéből nyalánságokat vásárolt számára.

A dolog azzal nyert fejlődést végre, hogy egy napon, midőn Amália bekapta pénzét, kamatjainak egy részét vissza akarta tartani, mivel a kis Györgynek új ruhákat csináltatott. Ekkor az öregek előállottak, hogy a Józsi pénze kimaradt, s a ház szorultságban van, mit, mint anyja megjegyzé, már előbb észrevehetett volna, ha a kis Györgyön kívül egyébbel is gondolna a világon. Ezt hallván, minden pénzét az asztalon szó nélkül áttaszította anyjához s szobájába vonult vissza, hogy ott kisirja szemét. Keservesen esett neki, hogy vissza kelle mondania a ruhákat, a kedves kis ruhákat, melyeknek szabását

s állását egy ismerős divatárusnöveli hosszás értekezés után határozta volt meg. De legkeservesebb volt, hogy a dolgot Györggyel tudnia kelle, ki annak hallására hangos sirásra fakadt; azt mondta, karácsonkor minden ember új ruhát kap; a többi fiu majd kikaczagja őt; neki új ruha kell; hisz' anyja megigérte. A szegény özvegy pedig csak csókokat tudott adni neki. Könnyezve igazította ki régi ruháját. Átfitatta csekély ékszereit, hogy lássa, nem adhatna-e belőlök el valamit, hogy fiának a kívánt új öltözetet megszerezhesse. Szeme az indiai sálra esett, melyet Dobbin küldött volt egykor neki. Emlékezett hogy anyjával többször járt egy szép, keletindiai árukkal tömött boltban Ludgate-Hill-en, hol a hölgyek efféle czikketeket vásároltak, eladtak, cseréltek. Arcza kigyult, szeme örömtől villogott, a mint e segédforrásra gondolt, s azon reggel különösen sok csókkal halmozta el az iskolába menő Györgyöt s vidáman mosolygott utána. A fiu érezte, hogy e pillantás neki jó hír mondója.

Aztán a sált egy zsebkendőbe göngyöltte, (mely hasonlóképen a jó őrnagy ajándéka volt), köpenye alá vette s lángoló arcczal és sietve gyalogolt Ludgate Hill-ig, a park falá hosszában, mi alatt nem egy ember, ki előtte elhaladt, fordult hátra, esinos pirosuló arczában gyönyörködve. Felszámította magában, mennyit kaphat a sálért, s mire fordítandja a pénzt: az ígért ruhákon kívül még némely György által rég ohajtott könyveket akart megvenni, a félévi tandíjt érte az iskolában lesízetni, s atyja számára kopott régi felső kabátja helyett egy jó meleg téli köpenyt venni. Csakugyan, az őrnagy által küldött ajándék értéke iránt nem csalódék. Az igen gyönyörű finom szövet volt, s a kalmár igen jó alkut csinált midőn a sálért neki husz guineat adott. Egészen, bámulva gazdagságán sietett Amália a könyves boltba a György által kívánt könyvek megvásárlása végett, s aztán nyalábjával egy bérkocsiba ült s örvendező szível érkezett haza. Rendkívül örvendett a mint kis kezével lehetőleg csino-

san felírta a könyv táblájának belső lapjára: „Osborne Györgynek karácsoni ajándék szerető anyjától.“ A könyvek a szép gyöngéd felirattal maig is láthatók.

Épen György asztalára akará letenni a könyveket, hogy midőn fia az iskolából haza jő, mindjárt kapja meg az ajándékot: a mint a folyóson anyjával találkozott. Amália a könyveket kezében tartotta, s a csinos kötetkék aranyos kötése az öreg asszonynak szemébe tűnt. „Mik azok?“ kérdé.

„Néhány könyv György számára,“ viszonzá Amália pirolva, „én — én ígértem volt neki karácsonra.“

„Könyvek!“ kiálta fel az öreg asszony méltatlankodva. „Mikor az egész háznál nincs egy falat kenyér! Könyvek, mikor én, hogy téged s fiadat nyalánkságokkal tartalak s öreg jó atyádat a börtöntől megmentsem, minden ékszeremet, még az indiai sált is hátomról, sőt még az ezüst kalánokat is eladtam, hogy ne gyalázzanak minket azok, kiknek valamivel tartozunk s megkaphassa házbérért a szegény Clapp, ki bizonyára jó lelkű s nem kemény házi gazda, de maga is családtya. Oh Amália! még megölsz a könyveiddel s a fiaddal, kit szerencsétlenné fogsz tenni, bár meg nem birsz tőle válni. O Amália, adjon az Isten neked engedelmesebb gyermeket, mint minők tik voltatok nekem. Józsi elhagyja atyját öregségében; György jó helyen lehetne gazdagon ellátva, mint egy lord fia, aranyórával s lánczal nyakában megy iskolába, holott az én édes édes öreg férjemnek egy batkája sincs.“ Görcsös zokogások s könnyek kísérték Mrs. Sedley beszédét, melyet a kis ház minden szobájában meghallottak, s melyből egyetlen szó sem került el egyik női lakó fülét sem.

„Oh anyám, anyám!“ kiálta fel a szegény Amália; „hiszen semmit sem mondott nekem, — én — én megígértem volt neki a könyveket, s ma délelőtt a sálomat adtam el. Itt a pénz — vegye el mind!“ Reszkető kézzel szedte elő ezüstpénzét s sovereignjeit, drága sovereignjeit,

melyeket sietve nyomott anyja kezébe; aztán felment szobájába, s szerencsétlenségétől lesujtva egy székre rogyott. Most már mindent tudott. Saját önzésének áldozta fel fiát. Csak maga volt az oka, hogy fia nem jutott gazdagsághoz, nem kapott jó nevelést, s nem tarthatott igényt azon álláshoz, melyről atyja érette monda le. Csak egy szót kellett ejtenie — s atyjának újra volt, miből becsületesen élnie, s fia gazdagsághoz jutandott. Ah! mily keserves meggyőződés volt ez szegény Amália elgyötört gyöngéd szívének.

NEGYVENHETEDIK FEJEZET.

Gaunt House.

Minden ember tudja, hogy lord Steyne városi palotája Gaunt Square-en fekszik s egyik oldala Gaunt Street-be rug, hova az öreg Sir Pitt életében egyszer Rebekát elkísértük volt. A vasrácsozat s a sötéllő fák közt a tér kertjébe nézve a gyepek közepén megpillantjuk Lord Gaunt emléksobrát, ki Mindennél harczott, s kívülről három czopfos paróka különbözteti meg, mert egyébként egészen úgy néz ki, mint egy római császár. Gaunt House a térnek csaknem egész egyik oldalát elfoglalja. A más három oldalt oly udvarházak képezik, melyek özvegyiségre jutottak: magas, komor kinézésű épületek ezek köablakkeresztekkel, melyeknek ablakaiból mostanság nem igen süt gyertyafény, s ajtóitól eltávozottnak látszik a vendégszeretet, valamint eltűntek a poszományos leányok és fáklyahordók, kik fáklyáikat a grádicsok felett a lámpák mellett most is látható bádog koppantókban szokták kioltani. Gaunt-térre különféle czimlapok hatoltak be — orvosok, Diddlessex-bank Western-fiókja, az angol s európai reunio, stb. szomorú kinézésű az egész piacz, valamint nem kevésbé Szomorú kinézésű maga Lord Steyne palotája. Mi ugyan sohasem láttunk belőle egyebet a nagy homlokzati falnál oszlopos főkapujával,

melyben néha egy duzzadt s mogorva veres arczu kapus mutatkozik, s a kéményeknél, melyekből mostanság ritkán száll fel füst. Mert a mostani Lord Steyne Nápolyban él, s az ottani kinézést a tengeröblre, Capri szigetére s a Vezuvra többre becsüli a Gaunt-Square-i komor falaknál.

Mintegy száz lépésnyire New Gaunt Streetben egy szerény kis hátsó ajtó észrevehető, mely a Gaunt-palotai istállókhoz vezet s kívülről a többi istállói ajtóktól meg nem különböztethető. Pedig nem egy zárt kocsi állott meg e kis ajtó előtt, mint nekem elbeszélte Tom Eaves, ki mindent tud s a helyet is megmutatta. Gyakran mondta nekem: „A herczeg s Perdita ezen az ajtón ment be s ki. Clarke Mariánna is — herczeggel itt ment be. Az ajtó Lord Steyne hires *petits appartement*-jeihez vezet, melyeknek egyike elefántcsont- és fejér atlással, másika ébenfával s fekete bársonnyal van kibutorozva. Ott van egy kis ebédlő is, melyet Cosway festett ki s melyhez mintául Sallustnak Pompeii-i házat vették — egy kis uri konyha, melyben minden serpenyő ezüsből s minden nyárs arányból van. Itt süttöt fogolymadarakat Orléans Égalité azon éjjel, midőn ő s Steyne marquis egy magas születésű személytől száz ezer fontot nyert el l'homme-án. A pénz fele része a francia forradalom elősegítésére fordított; másik fele árán vásárolta Lord Gaunt marquisságát — a többi —“ nem tartozik történetünkhöz annak elbeszélése, mire fordított a többi, hanem a kis Tom Eaves, ki minden ember dolgai állását ismeri, számot tudna adni minden shilling hova fordításáról s még sok egyébről.

A marquisnak városi palotáján kívül a három királyság különböző vidékein voltak kastélyai s palotái, melyeknek leírása minden utazási vezérkönyvben fellelhető: — Castle Strongbow a Shannon partján; Gaunt Castle Carmarthenshireben, hol egykor II-dik Rikárd ült fogva, Gauntly Hall Yorkshireben, hol mint mondják, a vendégek

számára kétszáz ezüst thea kannából álló reggeli készület volt s minden egyéb megfelelt annak fény tekintetében; aztán még Stillbrook Hampshireben, egy szerény kis mezei lak, melynek bámulandó butorzata my Lord halála után egy néhai, még mindnyájunk élénk emlékezetében élő híres árverező által kótyavetyéltetett el.

Steyne marquisené a Caerlyonsok, Camelot marquisek híres régi családjának volt ivadéka; e család a tisztés druida, első ősök megtérése óta férfiasan ragaszkodott ősi hitéhez, s nemzetségfája sokkal régebbre ment fel azon időn túl, midőn Brutus király először látogatta meg e szigeteket. A ház idősb fiait mindig Pendragonnak hívták. A fiakat ember emlékezete óta mindig Arthur, Uther s Caradocnak hívták. Nem egynek feje hullott közülök el loyális összeesküvésekben. Erzsébet lenyakasztatta az ő idejében élt Arthurt, ki Fülöp- s Máriánál kamarás volt, s a skót királyné s ennek nagybátyjai a Guise hercegek közt a levelézetet közvetítette. A háznak egy ifjabb fia tiszt volt a nagy herceg alatt s kitüntette magát azon híres összeesküvésben, melynek következménye a Sz. Bertalan éje lett. Azon egész idő alatt, míg Mária tömlöczben ült, mindig összeesküvéseket forralt érette a Camelot ház, melyet nem kevésbé terheltek az Armada korában a spanyolok ellen felszerelt hajóhadacska költségei, mint az Erzsébet korában papok felvétele s az uralkodó vallástól konok eltérés s egyéb pápista gonoszságok miatt szenvedett pénzbírságok s jószágelkobzások. Jakab idejében egy hitehagyó az ezen nagy theologus által felhozott indokok által rá engedte magát vétetni egy időre ősi hite elhagyására, s a család ezen korszerű gyarlóság következtében újra szépen elővette magát. Hanem a Károly uralkodása alatt élt Camelot gróf ismét családja ősi hitére tért vissza, s a Camelotok meg nem szüntek azért küzdeni s magokat tönkretenni addig, míg egy Stuart élt, ki lázzadást szitson vagy annak élére álljon.

Caerlyon Mari grófnő Parisban nevedett kolostor-

ban s keresztanyja a dauphine volt. Szépsége s fiatalága fénykorában adták férjhez, vagy inkább, mint mondják adták el Lord Gauntnak, ki akkoriban Parisban élt s Orléans Fülöp lakomáin a lady bátyjától nagy összegeket nyert el. Earl of Gaunt hires párbaját de la Marche gróffal, ki tiszt volt a szürke karabélyosoknál, a közhir annak tulajdonította, hogy a nevezett tiszt is (ki a királynénál apród s kegyencze volt) a gyönyörű Caerlyon Mari grófnő kezére vágyott. Férjhezmenetele Lord Gaunthoz az alatt történt, mialatt a gróf sebjében feküdt; a nász után Gaunt-Houseba jött lakni s rövid ideig a Walesi herceg fényes udvaránál tündöklött. Fox poharakat köszöntött rá. Morris és Sheridan megénekelte. Malmsbury legszebb bókját csinálta előtte; Walpole bájolónak nyilvánította; Devonshire szinte féltékeny volt a szép grófné miatt, kit azonban csakhamar elijesztének azon társaságnak, melybe sodortaték, vad mulatságai s gyönyörei, s két fiat szülvén egészen visszavonult a világtól ájtatos elzárkozottságba. Nem csuda tehát, ha a gyönyör- s vigalom-kedvelő Lord Steynet házassága után nem sokszor lehetett látni e reszkető, hallgatag, babonás, boldogtalan asszony oldala mellett.

A fenemlített Tom Eaves (kinek a jelen történettel csak annyiban van köze, mennyiben Londonnak minden előkelőit, s minden család történetét s titkait tudja) többet is beszélt my Lady Steyne-ről, mi meglehet igaz, meglehet nem. „E nő szörnyű megaláztatásokat szenvedt saját házában,“ mondta Tom; „Lord Steyne kényszerítette őt oly nőkkel ülni asztalhoz, kikkel meg nem engedném társalkodni Mrs. Eavesnak — Lady Crackenburyvel, Mrs. Chippenham-mel, Madame de la Cruchecassée-vel a francia követségi titkár nejével, egy szóval az uralkodó kegyencznővel — (Tom Eaves azt mondta ugyan, agyon ütötte volna nejét, ha ezek közül társalkodott volna valamelyikkel, de maga azért igen örvendett, ha oda ebédre hívták vagy tiszteletét bemutat-

hatta). S hiszi-e ön, hogy e nő, ki oly családból származott, mely oly büszke, mint a Bourbonok, s kik mellett a Steyne-ek csak inasok, tegnapról felkapaszkodott szerencsefiak (mert hisz' ők nem a régi Gaunt-októl származnak, hanem a háznak egy ifjabb s kétséges ágától); hiszi-e ön, mondom (az olvasó ne feledje, hogy még mindig Tom Eaves beszél), hogy Steyne marquisnő, Anglia legkevélyebb hölgye, oly alázatos és engedelmes lett volna férje iránt, ha valami titkos ok nem kényszeríti? Én csak annyit mondok önnek, hogy az emigratio idejében Abbé de la Marche, ki itt volt, s Puisaye s Tinteniakal Quiberonnál harczolt, ugyanazon szürke karabélyos testőrségi ezredes volt, kivel Steyne 1786-ban párbajt vívott, — hogy a marquisnő itt viszont találkozott vele, s csak miután az ezredes-abbét Bretagne-ban agyon lötték, adta magát Lady Steyne annyira az ájtatoskodásnak, mit azóta üz; mert mindennap gyontatójával értekezik s minden reggel misére megy — higgye meg, titok fekszik ez alatt. Az emberek sohasem boldogtalanok annyira, ha nincs valami megbánni valójuk,“ tevé hozzá Tom Eaves ravasz bölintással, „s higgye el, ezen asszony nem lenne oly engedelmes, ha a marquis kezében nem lenne kard, mit feje felett függesztve tart örökön örökké.“

Ha tehát Tom Eaves jól volt értesülve, ugy e hölgy, magas állásában és saját házában valószínűleg sok gyalázatot kényszerült tűrni és nem egy titkos bút rejteni nyugodt arcz alá. Mi pedig atyámfiai, kiknek nevünk nincs a Veres Könyvbe' írva, vigasztaljuk magunkat azon kellemes gondolattal, hogy a születés és gazdagság tekintetében minket messze felülhaladó emberek is rettentő szerencsétleneknek érezhetik magokat, s az atlász vánkosokon nyugvó Damoklesnek, kinek asztali készüllete tiszta vert aranyból van, feje felett vagy egy törvényszolga, vagy egy öröklő nyavalya, vagy egy családi titok alakjában borzasztó vész kard függ, mely időről időre

kisértetesen kikandikál a himzett szőnyegből s bizonyosan előbb utóbb lecsap oda, hova kell. S ha a gazdag és szegény állapotát egybehasonlítom (még mindig Tom Eaves nézeteit közlöm) még egy más nagy vigasztalást is találok az utóbbiakra nézve. Te, kinek kevés vagy semmi vagyonod sincs, mit hátrahagyj, atyáddal vagy fiaddal békességben élhetsz, holott egy oly nagy herceg örököse, minő Lord Steyne, természetesen mérgeledik, hogy még nem juthat országához s ennek birtoklóját természetesen nem igen barátságos szemmel nézi. „Higgye meg,“ mondogatta a metszőn gunyolódó vén Eaves, „hogy általában minden nagy családban az atya s az idősb fiu gyűlöli egymást. A koronaörökös mindig ellenkezésben áll a koronával vagy rá vágyik. Shakspeare ismerte a világot, jó uram, s midőn leírja Hinz herceget (kitől a Gauntsok is származni szeretnének, bár ugy nincs köze velek Gaunt János hercegnek, mint önnel), a mint atyja koronáját felpróbálja, akkor természetesen rajzolja a trónörököst általában. Vagy talán bizony azt akarná ön velem elhitetni, hogy ha hercegségre s naponkénti ezer fontnyi jövedelemre volna kinézése, nem vágnék rá? Hogy is ne! S igen természetes, hogy minden nagy ur ismervén, minő érzéseket táplált atyja iránt, fia gondolkodása iránt sincs egy perczig is kétségben; s e szerint örökösen gyanakodnak s ellenséges érzellemmel viseltetnek egymás ellen.“

„Tekintsünk az idősb fiaknak az ifjabbak iránti érzésére. Édes ur, tudja meg hogy minden idősb fiu a ház ifjabb fiait ellenségeinek nézi, kik őt ennyi meg ennyi készpénztől fosztják meg, melyhez jogszerű igényök van. Mr. Turk György-, Lord Bajazeth legidősb fia nem egyszer mondta fülem hallatára, hogy ha korlátlanul parancsolhatna, uralkodása kezdetekor ugy tenne, mint a zultánok, s a családi jószágot minden kötelezettségeitől az által mentesítné, hogy minden öcsét egyszerre lenyakaztatná; s a többi is alkalmasint, inkább vagy kevésbbé csak így

gondolkozik. Mondom, uram, szivökben mind törökök. Biz' ugy, uram, ön ismeri a világot.“ S történetesen épen e perczen egy nagy ur menvén el előttünk, hirtelen le-repült Tom Eaves kalapja a fejről, s az én hirmondóm oly bókkal s oly vigyorgással rohant feléje, hogy abból világosan kitünt, mennyire ismeri ő is a világot, tudni illik Tom Eaves-i modorban. S mivel Tom vagyonának utolsó batkáját életjáradékká alakítá át, könnyü volt szeretnie öcseit s hugait, s könnyü volt neki a felette álló emberek irányában azon állandó s nemeslelkü érzést táplálnia, miszerint minél gyakrabban ebédelhessen nálok.

A marquisnő s természetes anyai szeretete közt kegyetlen választó falként emelkedett a valláskülönség. A hátortalan s ájtatos hölgyet fiai iránti szeretete csak még félénkebbé s szerencsétlenebbé tette. Balvégzetes és átu-gorhatlan mélység választotta el gyermekeitől. Gyenge létére nem birta karjait átnyujtani a tulpartra s gyermekeit átvonzani azon oldalra, melyen hite szerint egyedül van üdv. Lord Steyne-nek, ki igen szép ismeretekkel birt, s jeles casuista volt, fiai fiatal kora alatt, ha a család falun mulatott, estvénként nem volt nagyobb mulatsága, mint ebéd után a borozás alatt a fiu nevelőjét tiszteletes Trail urat (most Ealing-i püspököt) a lady gyóntatója ellen uszítani s Oxford-ot St. Acheul ellen csatáztatni. Váltva kiálta: „Jelesen, Latimer!“ és „Jól mondja, Loyola;“ s Molénak püspöki süveget ígért, ha áttér, s Trailt hasonló kinézéssel kecsgettette, ha egyházát elhagyja, de egyik pap sem akarta megadni magát. S ámbár az anya azon édes rémenyt táplálta, hogy gyöngédségének sikerülend kedvencz gyermekét, ifjabbik fiát anyaszentegyháza keblébe téríteni: borzasztó, gyászos tapasztalás várt az ájtatos hölgyre — mely Isten ítéletül tünék fel nászának büne miatt.

My Lord Gaunt, Steyne marquis első szülöttje nőül vette Lady Thistlewood Blanchet, a nemes Bareacres ház leányát, melyről ezen igaz történetben már volt egyszer szó.

Az új házaspárnak lakásul Gaunt House egyik szárnya jelettetett ki; mert a család feje rajtok is akart uralkodni s ki nem állhatta annak gondolatát, hogy hatalmát valakivel megossza — a ház fia és örököse ellenben nem szerette a házi életet, örökké veszekedett nejével, s annyi pénzt vett kölcsön postobitokra, mennyire az atyja által számára kitűzött mérsékelt összegben tudta szüke volt. A marquis utolsó fillérig tudta fia adósságait. Közönségesen fájlalt elhunytakor kitűnt, hogy fia legtöbb adóssága az ő birtokában volt, mert felvásárolta azokat s ifjabb fia gyermekeinek örökségül hagyta.

Mivel pedig, my Lord Gaunt nagy bosszúságára s természetellenessége s atyja nagy belső gyönyörűségére Lady Gauntnak nem lett gyermeke, Lord Gaunt György, a másodszülött hazatérésre szólított fel Bécsből, hol keringővel s diplomatiával foglalkozott, hogy lépjen házasságra a tisztos Joan-nal, Johnes, első Helvellyn báró, s a Jones, Brown s Robinson bankárház fejének egyetlen leányával; e házasságból több fiu s leány született, kikkel azonban történetünknek semmi köze.

Eleinte ez boldog házasság vala. Gaunt György lord nem csak olvasni, hanem elég hibátlanul tudott írni is. Elég folyólag beszélt francziául s Európában egyik legelső keringő-tánczos volt. Ily észtehetségei s családjának nagy befolyása mellett idővel csilhatatlanul szakában a legmagasabb méltóságokat elnyerendé. Neje a lady érezte, hogy az udvarok képezik valódi körét; gazdagsága képessé tette a szárazföld azon városaiban, hova férjét diplomatai kötelességei vitték, legfényesebb házat tartani. Már beszélték, hogy ügyviselő lesz, s a Travelers' Clubban már fogadtak, hogy nemsokára követté fog előlépni, a mint egyszerre különös hírek kezdtek Angliába elhatni a követségi titkár magaviseletéről. Követjének egy nagy diplomatai ebédjén hirtelen felugrott az asztaltól felkiáltván, hogy a libamáj-pástétom meg van mérgezve. Egy követi bálban beretvált koponyával s barát-

kámzsában jelent meg; pedig nem volt álarczos bál, mint némelyek szerették volna elhitetni. Az emberek susogtak, hogy a dolog különös, s nagyatyja is olyan különcz volt; az már megvan a családban.

Neje s családja visszatért Angliába s Gaunt Houseban telepedett meg. György lord lelépett europai állomásáról s a hirlap hirdette áttételét Braziliába. Hanem az emberek tudták a dolgot: ő brazíliai kirándulásából soha sem jött meg — nem is halt meg Braziliában — nem is mulatott ott — el sem ment oda soha. Ő sehol sem volt; eltűnt. „Brazilia,“ mondá egyik pletykáló a másiknak „St. John's Woodban van. Rio Janeiro egy négy faltól környezett falusi lak, Gaunt György hitelesítő levele egy felügyelőhez szól, ki az örültre gondot visel.“

Szegény anyja hetenkint kétszet háromszor hajnali órákban, büneiért lakolandó, meglátogatta a szegény betegét. Néha kinevette anyját (kaczagása keservesebb volt sirásánál); néha az egykori fényes dandy diplomatát anyja gyermekjátékkal bibelődve, vagy felügyelője leánykájának babáját dajkálva s czirogatva találta. Néha ráismert anyjára s ennek gyontatójára, ki oda elkísérte; de többször elfeledte őt, nejét, gyermekeit, szerelmét, dícsvágyát, hiúságait. De megemlékezett az ebéd idejére, és sirt, ha vizes bora nem volt elég erős.

A vérnek rejtélyes nyavalyája volt az: szegény anyja ülteté át saját régi fajából. A vész egypárszor mutatkozott atyja családjában sok idővel Lady Steyne bünei előtt, sokkal azelőtt, hogy a szegény asszony azokért bűjtölés-, könnyek s penitencziatartások által kivánt lakolni. A faj büszkesége le volt sujtva, mint Pharaó első szülöttje. A végzet gyászbélyege vala a magas, régi, grófi koronák- s czimerfaragványokkal diszitett kapu homlokára sütve.

A távollévő lord gyermekei azalatt csevegtek s felnőttek, nem gyanítva, hogy nekik is fejek felett lebeg a vész. Eleinte beszéltek atyjokról s terveket gondoltak

ki visszajövele ellen. Aztán az élő halott neve ritkábban kezdett előfordulni ajkaikon — aztán többé sohasem említettett. De a lelkében megtörött nagyanya reszketett annak gondolatára, hogy ezek is örökölték atyjok gyalázatait, valamint tisztességeit: s szorongva várta a napot, midőn a borzasztó ősi átok ezekre is lesujtand.

E sötét sejtelem Lord Steyne-nek sem engedett nyugtot. Az éjjeleit meglátogató borzasztó kísértetet bor s vigalmak veres tengerébe igyekezett eltemetni s néha csakugyan gyönyörei tömege s zaja közt elvesztette szemé elől. De ha egyedül volt, mindig újra felkereste, s évről évre borzasztóbb alakot látszott öltetni. „Elragadtam fiadat,“ mondá a kísértet; „miért ne téged is? Téged is börtönbe vehetlek még, hogy zár alatt őrizzenek, mint György fiadat. Talán holnap fejedre sujtok, s oda minden gyönyör, tisztesség, ünnepek, szépségek, barátok, hízlegők, francia szakácsok, szép lovak, paloták — s kapsz cserében egy fogházot, egy felügyelőt s szalmazsákot, mint Gaunt György.“ Ilyenkor aztán daczosan kihívta a lord a kísértetet, mely fenyegette őt; mert tudott egy szert, mely által rászedje ellenségét.

E szerint nagy gazdagság s pompafény, de nem sok boldogság lakozott a Gaunt House-i füstös koronák- s faragványokkal ékitett nagy metszett főkapun belől. Legnagyobb szerű ünnepélyek adattak ott egész Londonban, de azokban aligha volt megelégedett valaki a my Lord asztalánál ülő vendégeken kívül. Ha nem oly nagy herczeg ő, valószínűleg igen kevés ember látogatta volna meg: hanem a „Hiúság Vásárában“ a nagyok bűnei iránt engedékenyek az emberek. „Nous regardons à deux fois“ (mint egy francia nő mondta), mielőtt oly nagy nemes urat kárhoztatnánk, minő my Lord Steyne. Némely ismeretes akadémikusok, némely kényeskedő erkölcsösök rossz szemmel nézték ugyan Lord Steynet, hanem azért igen örvendettek, ha meghívást kaptak tőle.

„Lord Steyne csakugyan igen gonoszul üzi,“ mondá Lady Slingstone, „de minden ember oda megy, ennél fogva nekem is néznem kell arra, nehogy leányaim rövidséget szenvedjenek.“ „Ő méltósága azon ember, kinek sokat, — mindent köszönök az életben,“ mondá a főtisztelletes Dr. Trail s arra gondolt, hogy a vén érsek nagyon kezd gyengülni, s Mrs. Trail és a fiatal kisasszonyok talán inkább elmaradtak volna a templomból, mintsem a lordnak valamely társaságából. „Erkölese nem a legjobb ugyan,“ mondá a kis Lord Southdown szelid szemrehányásokat tevő hugának, ki anyjától borzasztókat hallott arról, miként folynak a dolgok Gaunt Houseban; „de a manóba, neki van a legjobb Silleryje egész Európában!“ Sir Crawley Pitt Bart. pedig, — Sir Pitt, az illemnek e példányképe, Sir Pitt, ki missionariusi gyűlések főszószólója volt egykor — egy perczig sem gondolta meg, hogy el ne menne. „Oda, hol az Ealing-i püspököt, s Slingtone grófnét találjuk, bizonyára mi is elmehetünk, Jane,“ mondta a baronet. „Lord Steyne-nek magas rangja s állása lehetővé teszi hogy parancsoljon velünk. Édesem, egy grofság Lord-helytartója tisztességes ember. Aztán ifju koromban jól voltam Gaunt Györggyel: utánom következett, mikor Pumpnickelben együtt voltunk attachék.“ Egy szóval, minden ember udvarolt a nagyurnak, kit meghívott: valamint te, szives olvasó, (ne mondd hogy nem) vagy én, e sorok írója, elmennénk, ha meghívást kapnánk.

NEGYVENNYOLCZADIK FEJEZET.

Az olvasót bevezetjük a legjobb társaságba.

Végre méltó gazdag s rendkívüli jutalmát nyerte Becky azon szives figyelmeinek, mellyekkel férje családjának feje iránt viseltetett: e jutalom ugyan nagyon is szellemi természetű volt, de a kis menyecske azt sovárobban ohajtá, mint egyéb valóbb hasznokat. Bár nem akart

erényes életet folytatni, de erényes hirben kívánt állani, s tudjuk hogy az előkelő világban egy hölgy sem részesülhet ebben addig, míg uszályt s tollakat nem visel s fejedelmének az udvarnál be nincs mutatva. E fenséges látogatásról becsületes asszonnyá bélyegezve jő vissza. A lord kamarás erényi oklevelet ad ki neki. S valamint vesztegházaknál gyanus javak s levelek, fűszerillatos eczettel meghintve kemenczében fűttetnek s aztán tisztáknak nyilvánítátnak, azonképen sok hölgy, kinek hırneve kétséges lenne s ragályt terjeszthetne, az udvarnáli bemutatás üdvös ordaliáján megy keresztül s egészen szeplőtlenül áll elő belőle.

Hiában méltatlankodott my Lady Bareacres, my Lady Tufto, a falusi Mrs. Bute, s több más hölgy, ki Crawley Radownnéval érintkezésbe jöve, hogy ez az utálatos kis kalandornő udvarolhatott a fejedelemnek, s hiában jelentették ki, hogy ha a kedves jó Charlotte királyné életben volna, bezzeg soha szeplőtlen tisztaságu társasági terebébe egy ily rossz magaviseletü személyt nem bocsátott volna. Mert ha tekintjük, hogy Europa első nemes embere előtt esett keresztül Becky a vizsgálaton s ott mintegy hırnévben graduáltatott, bizonyára rút illoyalitas lenne tovább is kétkedni erényében.

El jöve tehát Rawdonné életében azon boldog nap, midőn ezen angyal az udvarnak hön sovárgott paradicsomába bebocsáttatott: keresztanyjául sógornéja lépett fel. A meghatározott napon Sir Pitt s neje s az ujdon új nagy családi kocsí (melyben Pitt a grófságábani fősheriffi hivatal átvételekor megjelenni kívánt) a Curzon Street-i kis ház elébe hajtott, a veteményes boltjában őrt álló Raggles barátunk nagy épülésére, midőn a kocsiban szép tollakat s a felbokkrétázott legények új formaruháját pillantá meg.

Sir Pitt az ő csillogó egyenruhájában kiszállott a ház előtt; mikor is a kard lába közé bonyolodott. A kis Rawdon a földszinti ház ablakából egyre bólíntott nagynén-

jének, ki künn marada a kocsiban. Nemsokára ismét megjelent Sir Pitt, egy nőt vezetve, ki fejér sált s nagy tollakat viselt és pompás brokát uszályát karjára emelve czipelte, és oly magatartással hágott a kocsiba, mintha herczegnő lenne s teljes életében az udvart járta volna, és a kocsiajtónál álló legényekre, valamint Sir Pittre kegyesen lemosolygott.

Aztán jött Rawdon régi testőri egyenruhájában, melyet az idő foga egy kissé megrágott s mely neki egy kissé szűk lett volt. Az eredeti terv szerint neki a menetet bérkocsiban kell vala kísérnie, de jólelkű sógornéja mindenképen azon volt, hogy ő is a kocsiba hágjon; azt mondá, a kocsi elég tágos, s a nők, ha uszályokat karjokra veszik, nem foglalnak el igen sok helyet, — és így mindnégyen testvéri egyetértésben kocsiztak el együtt. Kocsijok nemsokára azon loyalis hintók sorához csatlakozott, mely Piccadilly és St. James Street hosszában a vén téglapalotához tartott, hol a braunschweigi csillag elfogadásra várta országa nemességét és úri embereit.

A mi barátnénk Becky a kocsiban kedvet érzett a népre áldását adni: annyira emelkedettnek érezte magát, oly erős tudatával birt azon tisztességes állásnak, melyre végre az életben felvergődék. Még a mi Beckyneknek is megvoltak gyengéi; s valamint gyakran látjuk, hogy bizonyos emberek legtöbbet tartanak olyan jeleségeikre, miket mások nem birnak észrevenni (példaúl, Comus szentül hiszi, hogy ő Anglia első tragoediai színésze, s Brown nem mint első regényíró, hanem mint divatfi kíván bámultatni, holott Robinson a nagy jogász semmit sem ad Westminster Hall-i hirnevére, hanem oly lovagnak tartja, kit bátorságban senki felül nem mul s kielőtt nincs akadály) — úgy Beckynek egyetlen törekvése az volt, hogy tisztességes nő legyen s annak tartsák. Csakugyan rendkívüli buzgalma s ügyessége mellett csakhamar sikerüle neki az előkelő világ külsejét elsajátítani.

Említök már egy helytt, hogy volt idő, midőn előkelő asszonyságnak tartá magát s feledé, hogy otthon egy fillére sincs, és zugolódó hitelezők várnak rá, kiket mindenféle fogások s hízeltégek által kellett lecsitínia, s nincs egy talpalatnyi földje, melyre biztosan léphessen. Midőn a kocsiban, — a családi kocsiban — az udvarhoz hajtattott, oly büszke, elégtelt, eltökélt s tiszteletet parancsoló kinézést öltött fel, hogy még Lady Jane is nevette. Büszkén lépdelt a királyi termekben s úgy felvevelte fejét, hogy egy királynétől is elég lett volna. Nem is kétlem, hogy ha az lesz vala, e szerepbe egészen bele tudta volna találni magát.

Fel vagyunk hatalmazva annak kijelentésére, hogy Crawley Rawdonné *Costume de Cour*-ja azon napon, midőn uralkodójának bemutatattott, kitünőleg díszes volt. Mi, kik csillagokat s rendszalagokat viselünk s a St. James palotai társaságokba eljárunk, vagy Pal Mall hosszában sáros eszímában tenfergünk s a hintókba kandikálunk, a mint feltollazott uri személyekkel elhajtának ottan, mi, mondom, alkalmasint a *Levee*-napokon delután két órakor láttunk úri asszonyságokat, kik a napnak ily kora óráiban épen nem képeznek kellemes látványt. Például, ott jő egy testes hatvan éves grófnő, egészen *de colletée*, kifestve, redős arcczal, fonnyadt szembőréig festékkal borítva, parókájából kicsillogó gyemántokkal: ez lehet ugyan üdvös és épületes látvány, de semmi esetre nem kellemes; olyan fonnyadt kinézésű, mint egy St. James Street-i világítás reggel, midőn a lámpák egyik fele már kialudt, másik fele pedig oly bágyadt fényt terjeszt, mintha kísértetek gyanánt akarna a hajnal előtt elenyészni. Az ilyen kecsket, minőket, midőn ő méltóságának kocsija elhajt előttünk, bár csak tökéletlenül pillantunk meg, csupán éjjel kellene mutogatni. Ha maga Cynthia néha delután, mint például a télen többször lehetett látni, képéből kikeltnek néz ki, a mint Phöbus az égbolt ellenkező pontjáról mereszti rá

szemét, hát még a vén Lady Castlemouldy miként mutat-hatja magát ilyenkor, midőn a nap a kocsiablakon át rá süt egész arczára s tisztán kitünteti mindazon repedéseket s redőket, melyekkel az idő elborította? Nem, a Drawing-room-okat mindig novemberben kellene tartani vagy az első ködös napra kellene tenni; vagy Hiuság Vásárunk' koros zultánnőinek elfüggönyözött gyalog hintókbán kellene érkezniük, zárt helytől kiszállniok s lámpafény oltalma alatt bókolniok királyuk előtt.

A mi szeretett Rebekánknak, szépsége kiemelésére, nem volt ugyan szüksége ily barátságos fátyolozó fényre. Arcszíne még minden napfényt kiállhatott, s öltözete — bár a Hiuság Vásárában azt most minden hölgy a legnevetesebbnek s legizetlenebbnek nyilvánítaná, mit valaha viseltek — ez előtt huszonöt évvel az ő, valamint a közönség szeme előtt oly szépnek tetszett, mint a mostani saison legünnepelebb szépségének legfényesebb öltö-zéke. Husz-harmincz év alatt a mostani divatos csudaművek is mint minden korábbi hiuságok a képtelenség országába fognak tartozni. Hanem igen is eltérünk történetünktől. Rawdonné öltözete tehát bemutatásának eseménydus napján gyönyörűnek nyilvánított. Kénytelen volt azt megvallani maga Lady Jane is, a mint rokonára pillantott; csakugyan bosszúsággal volt kénytelen magában elismerni, hogy izlés dolgában sokkal hátrább áll Mrs. Beckynél.

De nem tudta, mennyi gond, gondolkodás és elméssé-gébe került Rawdonnének ezen öltözet. Rebekának oly jó izlése volt, mint a legelső divatárusnőnek Európában, és mindenhez sokkal ügyesebben tudott fogni, mint Lady Jane. Az utóbbi csakhamar észrevette a poimpás brocatot, melyből Becky uszálya készült, s köntösén a drága csipkéket.

Becky azt mondta, a brocat régi maradék, a csipké-hez pedig rendkívül olcsón jutott, s már ki tudja, mióta birja azt.

„Édes Crawleyné, az a csipke, tudom, egész kis vagyont ér,” mondá Lady Jane saját csipkéjére pillantva le, mely távolról sem volt oly jeles; aztán megvizsgálta a régi brocat minőségét, melyből Rawdonné udvari öltönye készült, s hajlandó volt megvallani, hogy ő nem szerezhethet magának oly drága köntöst; hanem megerőtlette magát s elhallgatta e gondolatát, mint sógornéja iránt szeretetlenségre mutatót.

Pedig még a jólelkű jámbor Lady Jane türelme is kifogyott volna, ha mindent tud. A dolog tudni illik az, hogy a mint Rawdonné Sir Pitt házát rendbe szedte, a csipkét s a brocatot mint a korábbi házi asszonyok tulajdonát régi ruhatartókban találta, s egész nyugodtan haza vitte, hol saját kis személyéhez igazította.

Hát a gyémántok! — „Hol az ördögben kaptad a gyémántokat, Becky?” mondá férje némely ékszereket bámulva, miket az előtt nem láta s most nagy számmal ragyogtak fülében s nyakán.

Becky elpirult egy kissé s egy pillanatra Pittnek merőn szeme közé nézett. Pitt is elpirult egy kissé s a kocs ablakán nézett ki. A dolog az, hogy a gyémántoknak egy igen kis részét adá ő — egy kis gyémánt csatot, mely egy jóféle gyöngy nyakbavalót foglalt egybe; a baronet elmulasztá neje előtt e körülményt megemlíteni.

Becky daczos diadal kifejezésével tekintett férjére, aztán Sir Pittre, mintegy kérdezvén, „eláruljam-e önt?”

„Találd!” mondá férjének. „Ej, te balga,” folytatá, „honnan képzeled hogy kaptam volna mindezt, kivéven a kis csatot, mellyel egy drága barátom már rég ideje tisztelt meg. Kibéreltem, valóban. Mr. Poloniustól béreltem ki. Csak nem képzeled, hogy minden gyémánt, mit az udvarnál ragyogtatnak, tulajdona azoknak, kik viselek, mint e pompás kövek, melyek Lady Janének vannak s melyek bizonyára sokkal szebbek az enyémeknél.”

„Ezek családi ékszerek,” mondá Sir Pitt, ki ujra zavardoltnak nézett ki. A kocsí e családi beszélgetés

mellett haladt elő az utcán, míg végre terhét lerakta azon palota kapujában, melyben a fejedelem elfogadásra készen tartotta magát.

A gyémántok, melyeket Rawdon bámult, sohasem kerültek vissza Mr. Poloniushoz, s ezen úri ember soha nem is követelte azoknak visszaszolgáltatását; hanem egy kis titkos fiokjába vonultak vissza azon régi iróasztalnak, mit egykor több év előtt Amália ajándékozott, s melyben Becky sok oly hasznos és talán értékes tárgyakat tartogatott, melyekről férje semmit sem tudott.

Semmit vagy keveset tudni, némely férjeknek természetében fekszik. De valamit eltitkolni, hány nő természetében fekszik? Oh hölgyek, hánynak nincs köztetek titkos számlájok a divatárusnőtől? Hánynak nincsenek köntösesei s karperecei, melyeket nem mernek mutatni vagy remegve viselnek? — remegve s hizelkedve a férjnek, ki nem ismeri meg az új bársony köntöst a tavalyitól vagy az új karpereczet a régitől, vagy ki nem gyanítja, hogy az a rongyos kinézésű sárgás csipke vállszalag negyven guinea volt, s hogy Madame Bobinot minden héten zsémbes leveleket ír a pénzért!

E szerint Rawdon semmit sem tudott a ragyogó gyémánt fülbevalók vagy a nevének szép keblén diszlő ékszer felől; hanem Lord Steyne — ki ott volt helyén az udvarnál, mint a hajporos kamara Lordja s Anglia trónjának egyik dicső védoszlopa s nagy méltóságú urja, s előjött minden csillagaival, térdszalagával, rendkeresztjeivel s rendszalagaival, és kitűnő figyelmet tanusított az asszonyka iránt — bezzeg tudta, honnan valók az ékszerek s ki fizette azokat.

Mosolygva hajlott meg előtte s a, Fürtrablás'-ból idézte azon ismeretes és gyönyörű verseket Belinda gyémántjairól, „melyeket a zsidók megcsókolnának s a hitetlenek imádnának.“

„Reménylem, méltóságod nem hitetlen,“ mondá a kis hölgy felütve fejét. S körül-be a hölgyek susogtak s

fecsegtek, s az urak bólítottak és suttogtak, látva, mily kitünő figyelmet tanusít e nagy nemes ur a kis kalandornő iránt.

Gyenge s tapasztalatlan tollam nem kísértheti meg a Crawleyné szül. Sharp Rebeka s királyi ura közötti találkozás részleteinek leírását. A káprázó szem e nagyszerű eszme előtt behunyódik. A hűséges tisztelet s illem a képzelődésnek is kötelességévé teszi nem hatolni be igen merészen s bátran a szentséges audientiai terembe, hanem sebesen, hallgatva s tiszteletteljesen hajlongva hátrálni a magasztos személy közeléből.

Hanem annyit mondhatunk, hogy a bemutatás után egész Londonban nem volt található hüsegesebb szív a Rebekáénál. A király neve mindig ajkain lengett, s úgy nyilatkozott, hogy sohasem látott kedvesebb férfit. Element Colnaghihoz s megrendelte legszebb arczképét, mit a művészet előállithatott s hitelre kaphatott. Azon híres képet választotta, melyen a legjobb uralkodó prémes kabátban, rövid nadrágban és selyem harisnyában volt lefestve, a mint pamlagon ülve fekete fürtös parokája alól mosolyog. Egy melcsatra is levétette, melyet mindennap viselt — s valóban ismerőseit nem kevésbé mulattatta s gyötörte az emberségessége és szépsége felőli örökös beszédével. Ki tudja? Meglehet azt gondolta a kis menyecske hogy Maintenon vagy Pompadour szerepe játszására lesz hivatva.

Hanem legszebb volt, miként beszélt e bemutatás után erény-, erkölcs-, illemről. Voltak némely női ismerősei, kik, az igazot megvallva, a „Hiuság Vásárában” nem a legjobb hirben álltak. Miután azonban Becky, úgy szólván, becsületes asszonnyá vált, nem akart többé a kétséges hirű hölgyekkel közlekedni; ignorálta Lady Crackenburyt, ha operai páholyából intve köszönt át neki, s Mrs. Whiterát, ha a Rondellben mellette elkocsizott, rá nem ismert. — „Az ember mutassa meg, hogy valami,” mondogatta férjének. „Az ember nem mutathatja magát

a világnak kétséges hirben álló nők társaságában. Szívemből sajnálom Lady Crackenburyt, s Mrs. White is igen jó asszony lehet különben. Te elmehetsz hozzájuk s nálok is ebédelhetsz; tudom, hogy szívesen játszol egyegy rubbert. De én nem tehetem; s legy oly jó, mondd meg Smithnek, hogy nem vagyok itthon, ha közülök talál keresni valamelyik.“

Az ujságok aprójára megírták Becky öltözetét — tollait, csipkéit, pompás gyémántjait, mindenét. Mrs. Crackenbury meglehetősen keserűséggel olvasta az illető cikket, s mondogatta ismerőseinek, mily nagyra tartja magát ez az asszony. Crawley Butené s fiatal kisasszonyai is megkapták falun a „Morning Post“ illető számát, s ki is beszélték becsületes méltatlankodásukat: „Ha vereshaju, zöldszemű s francia kötél tánczosné leánya lennél,“ mondá Mrs. Bute legidősb leányának, ki valósággal igen barna, kurta s pisze orru kisasszony volt, „bizonyosan kaptál volna pompás gyémántokat, és unokanénéd, Lady Jane bemutatott volna az udvarnál. Hanem hiában, szegény drága gyermekem, te csupán úri születés vagy. Csupán hogy Anglia legjobb vére foly ereidben s jó elvekben s Isten félelmében nevedkedtél. Én magam, bár én is baronet öcsének vagyok neje, soha meg sem gondoltam, hogy az udvarnál bemutattassam magamat — tudom, más valakinek sem jutna eszébe efféle, ha a jó Charlotte királyné élne.“ Így vigasztalta magát az érdemes plébanusné, s leányai sohajtoztak s egész éjjel a „Peerek könyvét“ forgatták.

* * *

Néhány nappal e hires bemutatás után egy más nagy, rendkívüli tisztességben részesült az erényes Becky. Lord Steyne kocsija Crawley Rawdon ajtója elébe hajtott, s a legény a helyett hogy beverje a ház falát, a mint rettentő kopogtatása után képzelni lehet, csupán egy pár

jegyet adott be, melyre Steyne marquisné s Gaunt grófné neve volt metsze. Ha e kártyapapír-darabkák drága képek lesznek vala, vagy ha száz rőf mechelni csipke, két annyi guinea értékű, van reájok tekerve, még sem szerezhettek volna Beckynek nagyobb örömet. Bezzeg, a legszembetűnőbb helyet foglalták a porcellán kosárban az asztalon e társalgási teremben, hol Becky látogatói jegyeit tartotta. Istenem! Istenem! A szegény Mrs. White s a szegény Lady Crackenbury jegye, melyet a mi kis menyecskénk csak néhány hóval azelőtt örömmel fogadott s melyre a kis bohó akkor sokat tartott — Istenem! Istenem! miután e nagy udvari jegyek érkeztek, hogy eltűntek azok a szegény kis elhanyagolt ördögfiókák a kosár fenekén! Steyne! Bareacres! Johnes Helvellyn! Caerlyon of Camelot! Bizton elhíhetjük, hogy Becky s Briggs a Peerek könyvében mind kikereste e magasztos neveket s e nemes családok nemzetségfája minden ágozatainak utána járt.

A mint my Lord Steyne néhány óra mulva beszólt s szokása szerint körül nézett s mindenre figyelt, megpillantotta hölgyei jegyét, elrendezve, mint tromfokat Becky kezében, s vigyorgott, mint mindig szokása volt e vén cynikusnak, valahányszor az emberi gyarlóságnak valamely leplezetlen nyilvánulására bukkant. Nemsokára lejött hozzá Becky: valahányszor ő méltóságát várta a menyecske, mindig kész volt öltözetével, haja tökéletes rendben volt, zsebkendője, köténye, szalagai, kendői, szaffián bőr papucsai, s minden egyéb női cziczomája rendén volt, s mesterkéletlen és szeretetreméltó helyzetben ült, elfogadására készen; — vagy ha meglepte, felrepült szobájába, hirtelen bepillantott a tükörbe s aztán ismét letípegett, hogy tiszteletét tegye a nagy peernek.

Beléptekor látta, hogy a lord a porcellán kosár fölébe hajolva vigyorog. Rajta volt érve a menyecske s elpirult egy kissé. „Köszönöm, Monseigneur,“ mondá. „Lássá,

a ladyk itt jártak. Mily jóság öntől! Nem jöheték előbb — a konyhában voltam, épen puddingot csináltam.“

„Tudom hogy ott volt; láttam az udvar rácsozatán át, a mint jöttem a kocsiban,“ viszonzá az öreg ur.

„Ön mindent lát,“ viszonzá Becky.

„Egyet s mást; de azt nem, édes szép hölgyem!“ mondá jámborul. „Bohó kis hazugja! Hallottam itt a felső szobában, hol bizonyára egy kis pirositót rakott arczára; adjon kegyed a magáéból Lady Gaunt számára, mert borzadás az arczára nézni, oly színe van; aztán hallottam, mikor a hálószoba ajtója megnyílt s kegyed a grádicson lejött.

„Vétek-e, ha mindent elkövetek, hogy ön előtt lehető legjobban nézzek ki?“ felelé Rawdonné panaszos hangon, és zsebkendőjével dörgölé arczát, megmutatandó, hogy nincs kifestve s pirulása oly igazi, mint szemérme. Hát erre mit mondjunk? Én ismerek egy pirositót, melyet nem lehet zsebkendővel ledörgölni; sőt van oly jeles is, melyet könnyek sem képesek elmosni.

„Jól van, jól,“ mondá az öreg lord neje látogatási jegyét tekergetve; „kegyed hát okvetlenül előkelő úri asszony akar lenni. Halálra gyötör engem szegény öreg létemre, hogy bevezessem a nagyvilágba. Kis bohó, pedig ott meg nem bír állani. Nincs pénze.“

„Fog ön nekünk egy hivatalt szerezni,“ szóla közbe hirtelen Becky.

„Nincs pénze s mégis azokkal akar versenyezni, kiknek bővében van. Szegény kis cserép csupor létére nagy rézüstök társaságában akar a folyamon leúszni. A nők mind egyförmák. Mindenik valami olyanra törekszik, mit nem érdemes birni! Istenem! tegnap a királlyal ebédeltem s volt répánk és berbécshát. Kegyed okvetlenül Gaunt Houseba akar jöni. Nem hagy békét nekem, mig be nem teszi a lábát oda. Pedig ott fél olyan csinos sem, mint itt. Unni fogja magát ott. Én is unom magamat. Nőm oly vidám, mint Lady Macbeth, és menyeim oly

kedvesek, mint Goneril s Regan. Én sohasem merek ugynevezett hálószobámban alunni. Az ágy olyan mint egy baldachinum, s a képektől megijedek. Öltözőszobámban van egy kis réz ágyom s lószőrmátrázom, mint egy anachoretának. Én anachoreta vagyok. Ha! ha! hát a jövő héten meghívást fog kapni ebédre. De „Gare aux femmes,” vigyázzon magára s jól tartsa magát! Mint meggyötirik a nők!“ Ez szörnyű hosszú beszéd volt oly embertől, ki oly kevés szót szokott szaporítani, mint Lord Steyne, s nem is volt az első, melyet az nap Beckyért mondott.

Briggs, a nagy marquist a nőnemről oly csekélylőleg hallván beszélni, feltekintett dolgozó asztala mellől s egy mély, hosszú sohajtást bocsátott kebléből.

„Ha el nem teszi láb alól ezt az utálatos juhász kutyát,” mondá Lord Steyne vadul pillantva rá oldalvást, „még megmérgezem.“

„Mindig a magam talából ebédeltetem kutyámat,” mondá Rebeka gonoszul nevetve; s csak miután egy ideig élvezett a lord bosszuságán, ki a szegény Briggset ki nem állhatta, mivel a szép ezredesnéveli tete-à-tete-jeit zavarta, — könyörült bámulóján Rawdonné s elküldte Miss Briggset, hogy vigye ki a fiut sétálni, figyelmeztetvén őt a szép időre.

„Nem küldhetem el,” mondá Becky bús hangon egy kis szünet mulva. Szeme, a mint beszélt, könnyel telt meg s elfordította fejét.

„Bizonyosan bérével tartozik neki?“ mondá a peer.

„Roszabb annál,” mondá Becky szemlesütve; „tönkre tettük őt.“

„Tönkre tették? — Hát miért nem kergetik pokolba?“ kérdé a nagy ur.

„Férfiak megtennék azt,” felelé Becky keserűn. „A nők nem oly rosszak, mint ti. Tavalý, mikor utolsó guineáinkra szorulánk, mindenét nekünk adta. Addig el nem hagy minket, míg magunk is végkép tönkre nem leszünk

menve — mi ugy látszik, nincs igen messze — vagy mig utolsó fillérig meg nem fizetek neki.“

„Az ördögbe, hát mennyi az?“ kérdé a peer káromkodva. Becky, ennek roppant vagyonára gondolván, nemcsak azon összeget mondta, mellyel Briggsnek tartozott, hanem két akkorát. A lord erre egy másik rövid és érelyes szitokban tört ki, s Becky még jobban leeresztette fejét s keservesen sirt. „Nem segithettem máskép. Az volt utolsó menekvésem. Férjemnek meg sem merem mondani. Megölne, ha tudná, mit tettem. Minden ember elől eltitkoltam önön kívül — s ön kicsikarta titkomat. Ah jaj! mi tevő legyek, Lord Steyne? ugy-e, eléggé boldogtalan vagyok?“

Lord Steyne erre nem tudott egyebet felelni, mint hogy az ördög takarodóját verte s körmét rágta. Aztán hirtelen felcsapta fejére kalapját s elrohant a szóbából. Rebeka fel nem mozdult siralmas állásából, mig az ajtó be nem tevődött utána s kocsija el nem robogott. Hanem akkor felállott s zöld szemeiben győzedelmes gonoszság legkülönösebb kifejezése csillogott. Egy párszor felkaczagott magában, mig dolgozó asztalánál ült; aztán zongorához ült át, s egy oly diadali ábrándot játszott fejéből, hogy az emberek megállottak az ablak alatt, felséges zenéjét hallgatni.

Azon estve két levélke érkezett a kis menyecskéhez Gaunt Houseból: az egyik meghívás volt Lord s Lady Steynetől ebédre Gaunt Houseban a közelebbi péntekre; a másikban egy darabka szürke papir volt Lord Steyne aláírásával Jones, Brown s Robinson bankár házhoz utalva.

Rawdon azon éjjel egy párszor hallotta Beckyt felkaczagni. Azt mondta, az esik oly jó neki, hogy végre megjelenhetik Gaunt Houseban s az ottani nők színe elébe léphet. Pedig az igazat megvallva sok más gondolat forrott agyában. Megfizessen-e Briggsnek s elbocsássa? Elbámítsa-e Ragglest tartozásának letisztázásával?

E gondolatoktól zaklatva forgatta fejét a vánkosokon, s másnap, miután Rawdon kiment clubbjában látogatást teendő, neje (szerény öltözetben s fátyolosan) bérkocsiba ült s a citybe hajtatott, a hogy csak a lovak szabadni bírtak. Jones és Robinson urak háza előtt kiszállván, az íróasztalnál ülő tekintélynek egy utalványt mutatott be, ki erre azt kérdezte tőle: „miként kívánja a pénzt?”

Szendén felelé: „száz ötven fontot kis jegyekben, a többit egy bankjegyben.“ Aztán Sz. Pál templom terére hajtatott, hol kiszállván, megvette a legszebb fekete selyem köntöst, mit pénzért kaphatott, melyet aztán egy csók s legbarátibb szavak mellett adott át az egyszerű vén szüznek. Aztán elment Mr. Raggleshez, jóidulatulag tudakolta gyermekei egészségét s lerovássul ötven fontot fizetett. Aztán elment azon lókupeczhez, kitől addig lovait s kocsiját bérlé ki s ezt is hasonló összeggel örvendeztette meg. „Reménylem, Spavin,“ mondá neki, „ez jó leczke volt önnek, — s a jövő audientia alkalmával nem leszünk kénytelenek sógorom Sir Pittnek alkalmatlanságot szerezni, hogy mindnégyünket kocsijába vegyen s az udvarhoz vigyen, mert az én kocsim nem állott elő.“ Látszik, hogy az utolsó audientia alkalmával a miatt egy kis egyenletlenség támadt volt s az ezredesnek majdnem azon megaláztatást kelle szenvednie, hogy bérkocsiban járuljon fejedelme színe elébe.

Ezeket rendbe hozván, Becky aztán egy látogatást tett a fenebb említett íróasztalnál, melyet több év előtt ajándékoza neki Amália, s mely sok hasznos és értékes apróságot foglalt magában: e magán kis tárházába tette el azon egy bankjegyet, melyet Jones és Robinson urak pénztárnoka ada át neki.

NEGYVENKILENCZEDIK FEJEZET.

Az olvasót megvendégljük három fogással s egy csemegével.

Midőn a Gaunt House-i hölgyek azon reggel reggelenél ültek, Lord Steyne (ki külön itta meg csokoládéját s ritkán alkalmatlankodott a nőknek házánál s általában ritkán látta őket, kivévén ha társaság volt, vagy az előcsarnokban találkozott velek, vagy az operában földszinti páholyából szemlélte őket első émeleti páholyukban) mondom, ő méltósága megjelent a thea s piritott vacsza kenyerőknél ülő hölgyek- s gyermekeknél, s nagy csata volt Rebeka miatt.

„My Lady Steyne,“ mondá, „szeretném látni a pénteki ebédre hivatalosok névjegyzékét; s felszólítom kegyedet, irjon, ha úgy tetszik, egy meghívó jegyet Crawley ezredes és neje számára.“

„Blanche írja a jegyeket,“ mondá Lady Steyne megzavarodva.

„Én e személynek nem irok,“ mondá Lady Gaunt, egy magas termetű hölgy, ki egy perczre felpillantott, s miután szóla, ismét lenézett. Nem volt tanácsos Steyne tekintetével találkozni azoknak, kik megbántották.

„Takarodjatok ki gyermekek!“ mondá a csengetyűznőrt meghuzva. A kölykök, kik úgy is mindig féltek tőle, visszavonultak: anyjok is követni akarta. „Kegyed ne menjen,“ mondá. „Maradjon. — My Lady Steyne,“ folytatá, még egyszer kérem, legyen szives, menjen s írja meg e meghívó jegyet a pénteki ebédre.

„My Lord, én nem leszek jelen azon,“ mondá Lady Gaunt; „én haza megyek.“

„Bár menne s maradna ott. Kedves társasága lesz Ba-reacresben, a törvényszolgák; s legalább nem leszek kénytelen több pénzt kölcsönözni rokonainak s megszábadulok átkozott színészi fogásaitól. Mi jogon parancsolna itt. Pénze nincs; esze nincs. Azért hozták ide,

hogy gyermekeket szüljön, s nem lettek gyermekei. — Gaunt ráunt kegyedve, s György neje az egyetlen személy a családban, ki nem kívánja kegyedet halva látni. Gaunt újra megházasodnék, ha kegyed meghalna.“

„Bár meghaltam volna,“ felelé a lady düh facsarta könnyekkel szemében.

„Ugyan illik oly erényesnek tennie magát; lássa nőmnek, ki szeplőtelen szent életü, mint minden ember jól tudja és soha életében rosztat nem tett, nincs semmi kifogása az ellen, hogy fiatal barátnémat Mrs. Crawleyt elfogadja. My Lady Steyne tudja, hogy a külszin néha a legjobb asszonyok irányában is csal; gyakran a legártatlanabbat is rágalmazták. Akarja talán, asszonyom, hogy némely kis adomákat beszéljek mamája-, my Lady Bareacresről?“

„Verhet engem, ha akar, Sir, vagy akármi más kegyetlen csapást intézhet ellenem,“ mondá Lady Gaunt. Ő méltóságának mindig jó kedve kerekedett, ha nejét s menyeit szenvedni látta.

„Édes Blanche,“ mondá, „én nemes ur vagyok, s kezemet nem teszem nőre, hacsak nem barátilag. Én csupán a kegyed jellemének némely apró hibáit kívánom megjobbitni. Ti, nők, igen büszkék vagytok, s fájdalom, hiányzik bennetek alázatosság, mint Molé atya is mondaná my Lady Steynenek, ha itt volna: édeseim, ne tartásatok oly nagyra magatokat, legyetek szelidek s alázatosak. Akármit mondtak róla Lady Steynenek, az a rágalmazott, egyszerű, jó kedvű Mrs. Crawley merőben ártatlan, talán ártatlanabb, mint ő maga. Férje ugyan nem a legjobb hirben áll, de nem rosszabban, mint Bareacres, ki játszott egy keveset és sokat nem fizetett meg, ki kegyedet kiforgatta az egyetlen hagyományból, mi kegyednek valaha jutott, s koldusnak itt hagyta a nyakamon. Mrs. Crawley nem igen jó születésü, de nem rosszabb, mint Fanny hires öse, az első de la Jones.“

„De mennyi pénzt hoztam én a házhoz, Sir,“ kiálta fel Györgyné.

„Azzal valósulható várandóságot vásárolt,“ mondá a marquis sötét arcczal. „Ha Gaunt meghal, a kegyed férje részesülend tisztességeiben, kis fiai örökölhetendik azokat s ki tudja, még mit nem? Egyébiránt, asszonyaim, legyenek másutt oly büszkék s erényesek, mint tetszik, csak előttem ne hordják oly fenn az orrukat. Mrs. Crawley jellemét illetőleg pedig, sem magam ellen, sem e széplőtlen s gáncsolhatatlan asszonyság ellen nem akarok vétetni azzal, hogy védelemnek bár szükségét engedjem meg. Kegyetek őt a legszivesebben fogadandják, valamint minden embert, kit e háznál bevezetek. E háznál!“ mondá felkaczagva. „Ki az ur itt? s mi ez? ezen erény temploma az enyém. S ha az egész Newgattet vagy Bedlamet vendégül hívom, lelkemre — szívesen lesznek látva.“

Ezen erélyes felszólalás uán, milyent mindig szokott tartani Lord Steyne, ha „háremében“ engedetlenség jelei mutatkoztak, a levert nők nem tehettek egyebet, mint engedelmeskedni. Lady Gaunt megírta az ő méltósága által kívánt meghívást s anyósával együtt személyesen s elkeseredve kocsizott Curzon Streetbe, Mrs. Rawdon házánál beadandó azon jegyeket, melyeknek vétele akkora örömet szerze a nevezett ártatlan asszonykának.

Voltak Londonban családok, melyek egy évi jövedelmökkel szívesen megfizették volna azon tiszteletet, hogy ily előkelő uri hölgyek álta elfogadtassanak. Bullock Frigyesné asszonyság térden csúszott volna May Fairtól Lombard Streetig, ha ott Lady Steyne s Lady Gaunt vár reá, őt felemelendő, mondván neki. „Jöjön hozzánk a jövő pénteken,“ — nem afféle nagy bálra, melyre minden ember hivatalos, hanem azon szentséges, hozzájárulhatlan, rejtélyes, élvezetes zárt társaságba, hol megjelenhetni valóban kiváltság, tisztesség s boldogság volt.

Lady Gaunt, a szigorú erkölcsű, széplőtelen, szép hölgy, a hiúság piacznán az első sorban foglalt helyet. Mindenkit elbájolt, ki tanuja volt, azon kitünő udvariság,

mellyel Lord Steyne bánt vele, s a legszigorubb ítész elismerte, hogy a marquis igazi derék uri ember.

*

*

*

A Gaunt-House-i hölgyek Lady Bareacrest hivaták segítségül a közös ellenség visszaverésére. Lady Gaunt egyik kocsija az anya öméltósága után ment, miután ennek minden hiutója tövényiszolgák kezében volt, sőt mint beszélték, ruhái ékszerei is mind le voltak az irgalmatlan izraeliták áll foglalva. Bareacres-kastély is a zsidók kezén volt minden drága butoraival s képeivel — a híres Van Dyckekkel, Reynold szép festvényeivel, Lawrence szép csillogó arczképeivel, melyek harmincz év előtt oly drágán ketk, mint az igazi lángés z művei; Canova páratlan szépségü tánczoló nympháfájával, melyhez mintául Lady Baeacres ült volt fiatal korában — Lady Bareacres, ki akkor szépség, rang s gazdagság által tündökle, s mos fogatlan kopasz fejü vénasszony volt — korábbi diszöönyének csupán rongya. Férje, a lord, kit ugyanazon korban vett le Lawrence, s ki czen arczképen Bareacreskastély előtt Thistlewood-Yeomanry féle ezredesi egyenrhájában kardját forgatja, most egy elélt, vén, száraz ember volt, Brutus parókával s egy nagy felső kabátban reggelenként főleg Gray's Inn környékében sompolygott s a clubokban egyedül ebédelt. Steyenenél nem szivesen ebédelt. Fiatalkorukban együtt versenyeztek volt avlági örömeök hajhászatában s e versenyeken Bareacres vala a győztes. De Steyne erősebb s izmosabb volt s tovább kitartotta. A marquis most tizszer nagyobb ember volt, mint az 1785-beli fiatal Lord Gaunt; Bareacres ellenben a versenypályán nem vala többé látható — vén, vert, bukott s legyörnyedt ember volt. Sokkal többpénzt kölcsönze Steynetől, hogysem a régi pajtásávei gyakoribb találk ozás kellemes lehetett neki. Ha az utóbbi tréfát akart csinálni, gúnyos hangon kérdé Lady Gaunttól, miért nem látogatja meg apja?

„Négy hónapja nem láttam. Bankár-könyvemben mindig meglátszik, ha Lord Bareacres meglátogat; milyen jó mégis, hogy az egyik fiam ipja az én bankárom, a másikénak én vagyok a bankára.

A többi előkelő személyekről, kikkel Beckynek a nagy világbani első felléptekor szerencséje volt találkozni, a jelen történet írója nem mondhat sokat. Ott volt ő nagy méltósága a Péterváradi herczeg a herczegnével: szorosán befűzött nemes ur, nagy katonás mellel, melyen rendkeresztje pompásan csillogot, s számtalan juhnyájak tulajdonosa volt.

Ott volt még Jefferson Jones, az amerikai követség czimzetes attachéja s a „New Yorki Demagog“ levelezője. Ez az ur, hogy a társaság előtt kellemessé tegye magát, Lady Steynetől, a mint egy kis szünet álla be az ebéd feletti beszélgetésben, kérdezte, miként mulatja magát Braziliában drága barátja Gaunt György? (Nápolyban lelki barátja volt Györgynek, együtt mászták meg a Vesuvot). Jones ur körülményes tudósítást irt az ebédről, mely csakugyan megjelent a „Demagogban“. Minden vendég nevét s czimeit megemlítette, s a legjelentékenyebbekről biographiai vázlatokat adott. Nagy ékes-szólással írta le a hölgyeket, az asztali készületet, a cselédek természetét s öltözetét; előszámlálta az ételeket s borokat, a buffet ékitményeit s a teríték valószínű értékét. Ugy számította, hogy ilyen ebédet nem lehet kevesebbel előállítani, mint egy terítékre tizenöt-tizennyolcz dollart számítva. E diplomata szörnyen méltatlankodott, hogy az ebédlőbe menetkor egy fiatal jelentéktelen arisztokrata Lord Southdown elébe vágott. „Épen a mint előlépek,“ írta levelében, „hogy karomat egy igen kellemes és elmés divathölgynek, a tündöklő s ex clu s í v Crawley Rawdonnának nyujtsam, előmbe áll a fiatal patricius s Helenámat egy pillanat alatt elrabolta, egyetlenegy szó engedelemkérés nélkül. Nem volt mit tennem, hátul kellett ballagnom a férjjel, egy veres képű terme-

tes harczfival, ki Waterloonál kitüntette magát, hol jobban volt dolga neki, mint némely veres kabátos társainak New Orleansnél.“

* * *

Mikor Crawley ezredes ezen előkelő társaságba belépett, úgy pirult, mint egy tizenhat éves fiú, kit huga iskolatársnéinak mutatnak be. Említettük már, hogy Rawdon soha életében nem forga sokat nők társaságában. A clubban vagy a tisztai asztalnál eléggé helyén volt: akárkivel versenyt lovagolt, játszott, fogadott vagy tekézett. Volt idő, mikor nőkkel is barátkozott: de annak már húsz éve volt, s e hölgyek mind olyan ranguak voltak, minőket a vigjátékban látogat a fiatal Marlow, míg a miatt meg nem szégyenli magát Miss Hardcastle előtt. Az idők olyanok, hogy az ember alig mer czélozni a társaság azon fajára, melyet ezer s ezer fiatal világi látogat, mely éjjel megtölti a casinokat s a tánczteremeket, melynek az ember épen oly jól tudja létezését, mint hogy létezik a körsétány Hyde Parkban, melyet azonban a legkényeskedőbb bár nem legerkölcösebb társaság el van tökéelve ignorálni. Egy szóval ámbár Crawley ezredes már negyvenöt éves volt, még sem volt oly szerencsés, hogy életében öt-hat tisztességes nőszemélyt ismerjen, oda nem értve példás nejét. Minden nő, kivéven feleségét és barátságos sógornéját Lady Janet, kinek szende természete őt megszelidíté s megnyeré, visszaretentelte az érdemes ezredest: s Gaunt Housebani első fellépése alkalmával nem lehetett szájából egyéb megjegyzést hallani, mint hogy az idő igen meleg. S csakugyan otthonn hagyta volna őt Becky, de az „Erény“ felszólalt s azt parancsolta, oldala mellett legyen férje, oltalmazandó a félénk, gyenge teremtést a nagy világbani első fellépése alkalmával.

Rebeka megjelenésekor Lord Steyne előlépett, kezén fogta, udvariasan köszöntötte s bemutatta Lady Steyne-

nek s menyeeinek. A ladyk három uri bókot csináltak neki, s a legidősb valósággal kezét nyújtott az ujjonnan érkezettnék, de e kéz oly hideg volt, mint a márvány.

Becky hálás alázattal fogadta; s egy bókot csinálván, mely a legelső táncmesternek becsületére vált, Lady Steynenek úgy szólván lábaihoz borult, felemlítvén, miszerint ő méltósága a marquis, atyjának egyik legelső barátja s pártfogója volt, s hogy ő, Becky, gyermekkorától kezdve tisztelni s becsülni tanulta a Steyne családot. A dolog az, hogy Lord Steyne egyszer egy pár képet vásárolt volt Sharptól, s az érzékenyszivü árva soha nem hálálható meg eléggé e kegyet.

Aztán Lady Bareacres szeme elébe került Rebeka: neki is egy igen tiszteletteljes bókot csinált az ezredesné, melyet a nagy grófné szigorú méltósággal viszonzott.

„Ezelőtt tíz évvel oly szerencsés valék Brüsszelben, hogy méltóságodat megismerjem,“ mondá Becky a legmegnyerőbbben, „szerencsés voltam Lady Bareacres-szel Richmond herczegné báljában találkozni épen a waterlooi csata előestvéjén. Emlékszem mint ült méltóságod s leánya my Lady Blanche a vendégfogadó kapu közében kocsijában, lovakat várva. Reménylen, hogy méltóságod gyémantjai épségben megvannak?“

Minden ember szomszédja szemébe nézett. Ugy látszik, a híres gyémántok híres lefoglaláson menének át, miből Becky természetesen semmit sem tudott. Crawley Rawdon s Lord Southdown egy ablakközbe vonult, hol az utóbbi rettentő kacajra fakadt, midőn Rawdon elbeszélte, miként várta a lovakat Lady Bareacres, s mint „lefőzte Becky, Zeusra!“ „Azt hiszem ettől az asszonytól nincs mit tartanom,“ gondolá Becky. Csakugyan Lady Bareacres ijedt s haragos pillantásokat váltott leányával s egy asztalhoz vonult, hol rettentő figyelmesen kezdett valami képeket nézni.

Miután a dunai nagy herczeg megjelent, a beszélgetés francia nyelven folyt, s Lady Bareacres és a fiatalabb

hölgyek nagy bosszuságukra úgy találták, hogy Mrs. Crawley e nyelvet sokkal jobban érti és sokkal tisztább hangejtéssel beszéli, mint ők. Becky 1816 s 1817-ben a hadserégnél Franciaországban más magyar főurakat is ismert volt, s most nagy érdekléllel tudakolta barátait. A magas külföldi személyek őt valamely megkülönböztetett állása úri asszonymak tartották, s a herczeg és a herczegné, mindenik külön, tudakolta Lord Steynetől, ki ez a *petite dame*, ki oly jól beszél.

Végre a menet az amerikai diplomata által leirt rendben megalakittatván, mindnyájan átmentek az ebédlőbe. S mivel megigérttem az olvasónak annak élvezését, reá bízom, rendezze úgy az ebédet képzelődésében, mint legjobban szereti.

Becky tudta, hogy az igazi háboru akkor lesz, mikor a nők ebéd után magokra maradnak. S valóban, oly helyzetben találta magát ekkor a kis menyecske, hogy el kellett ismernie Lord Steyne intésének helyességét, miszerint ovakodjék a körén felül álló nők társaságától. Valamint azt mondják, hogy az írneknek legnagyobb ellenségei magok az írek, úgy bizonyára a nőknek legnagyobb zsarnokai magok a nők. Mikor a szegény kis Becky, a ladykkel egyedül lévén, a kandallóhoz ment, melynek körében a nagy grófnék letelepedtek, a nagy grófnék mind felkeltek s egy asztal körébe gyültek, melyen albumok feküdtek. Mikor Becky utánok ment az asztalhoz, egyenként mind visszaballagtak a kandallóhoz. Megpróbálta beszédbe ereszkedni valamelyik gyermekkel, (kiket rendesen nyilvános helyen igen kedvelt), de György urfit elhívta mamája; s az idegennővel általában oly kegyetlenül bánták, hogy maga Lady Steyne megszánta s a barát nélkül egyedül ott álló asszonyhoz járult, vele szólendő.

„Lord Steyne azt mondta,“ kezdé ő méltósága, sápadt arczát pir futván el, „hogy kegyed, Mrs. Crawley, gyönyörűn játszik s énekel — lesz oly szives, hogy énekeljen nekem valamit?“

„Mindent megteszek, mi my Lord Steynenek vagy kegyednek örömet szerezhethet,“ mondá Rebeka őszinte hála érzetével, s zongorához ülven énekelni kezdett.

Mozarttól énekelt vallásos dalokat, melyeket Lady Steyne egykor rendkívül kedvele; és pedig oly szende gyöngédséggel énekelt, hogy a Lady, ki a zongora mellett állott, Rebeka mellé ült le s elragadtatva hallgatta, míg könnyek fakadtak szeméből. Igaz, hogy az oppositióban levő hölgyek a szoba másik végén szünet nélkül s hangosan csevegtek s beszéltek: de Lady Steyne nem hallotta a zajt. Ő ismét gyermeknek érezte magát — negyvenévi pusztai vándorlás után kolostora kertjében. A kápolna orgonája egykor ugyanazon hangokat zengé; az orgonáló apácza, kit mindenek felett szerete, tanítá egykor neki azokat e boldog ifju napjaiban. Ismét leánynak érezte magát, s boldogságának rövid korszaka még egyszer felvirágozott egy órára — összereszent, midőn az ajtó nyikorgó szárnyai feltárultak, s a vig kedvű férfiak Lord Steyne hangos kaczagása mellett bejöttek.

A lord egy szempillantással átlátta, mi történt távolléte alatt: s ez egyszer igazán hálásan érezte neje jóságát. Hozzá járult, beszélt vele s keresztnevéen szólította, úgy hogy halvány arcját ujjalag pir fogta el. „Nőm azt mondja, úgy énekelt kegyed, mint egy angyal,“ mondá Beckynek; „hanem kétféle angyalok annak, s azt mondják, a maga nemében mindenik bájoló.“

Akár milyen volt az estvének korábbi része, mindenestre nagy diadalt aratott Becky annak egész további folyama alatt. Oly szépen énekelt, a mint csak tőle kitelt, és oly jól, hogy minden férfi a zongora körül gyülekezett. A nők, az ő ellenségei, egészen egyedül maradtak. És Mr. Jefferson Jones azt képzelte, meghódította Lady Gauntot azzal, hogy ő méltóságához járult, s gyönyörű kis barátnéjának bájoló énekét dicsérte.

Vége az ötödik kötetnek.

OSZK

OSZK

OSZK

OSZK

OSZK

